ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI : 725

ALTAYCA - TÜRKÇE SÖZLÜK

HAZIRLAYANLAR
Prof. Dr. EMİNE GÜRSOY - NASKALİ
MUVAFFAK DURANLI

ANKARA, 1999

Kapak resimi :

G.Gurkin (Grigoriy İvanoviç Çoros-Gurkin)

"Çeçek" 1926, Dağlık Altay, yağlı boya 36 x 30

Baskı : Kılıçaslan Matbaacılık 384 34 84 ANKARA

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI: 725

N. A. BASKAKOV ile T. M. TOŞÇAKOVA'NIN

OYROTSKO-RUSSKİY SLOVAR'INDAN

GENİŞLETİLMİŞ

ALTAYCA – TÜRKÇE SÖZLÜK

HAZIRLAYANLAR

PROF. DR. EMİNE GÜRSOY-NASKALİ

MUVAFFAK DURANLI

ANKARA 1999

5846 sayılı kanuna göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

Altayca - Türkçe sözlük: N. A. Baskakov ile T. M. Tosçakova'nın Oyrotsko - Russkiy Slovar'ından genişletilmiş / haz. Emine Gürsoy-Naskali, Muvaffak Duranlı; İnceleyen: Hamza Zülfikar.-- Ankara: Türk Dil Kurumu, 1999.

266 s.; 24 cm.-- (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 725)

ISBN 975-16-1146-6

I. Sözlükler, Altay Türkçesi - Türkiye Türkçesi
I. Gürsoy-Naskali, Emine (haz.) II. Duranlı, Muvaffak (haz.) III. Zülfikar, Hamza (inceleyen)

413.943.23

İnceleyen : Prof. Dr. Hamza Zülfikar

ISBN 975-16-1146-6

ALTAYCA — TÜRKÇE
SÖZLÜK

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 7
ALFABE, TRANSKRİPSİYON 13
KISALTMALAR 16
SÖZLÜK 17
ALTAY BÖLGESİ COĞRAFYA İSİMLERİ 201
BOY İSİMLERİ 213
ERKEK VE KADIN ÖZEL İSİMLERİ 217
DESTAN VE HİKÂYELERDE ÖZEL İSİMLER 264
ERKEK KAHRAMANLARIN İSİMLERİ 264
KADIN KAHRAMANLARIN İSİMLERİ 266

SUNUŞ

1948'e kadar "Oyrotça" adıyla anılan Türk lehçesine bugün Altay Türkçesi veya, daha kısa bir isimlendirmeyle, Altayca denilmektedir. Altay Türkçesini konuşan Altay Türkleri, bugün Rusya Federasyonu içinde bulunan Dağlık Altay bölgesinde yaşamaktadırlar. Edebî Altay Türkçesi, Altaycanın çeşitli ağızlarından Altay kiji ağzına dayanır.

Elinizdeki Altayca - Türkçe sözlük, esas itibariyle, N. A. Baskakov ile T. M. Toşçakova'nın hazırlamış oldukları ve 1947 yılında Moskova'da basılan, 10.000 kelime içerdiği belirtilen *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın Türkiye Türkçesine bir çevirisidir. Ancak *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'a bazı ilâveler ve değişiklikler yapılmıştır. Elinizdeki sözlük, 13.000'den fazla madde başı içermektedir, bu sayıya ara maddeler dahil değildir, sadece madde başları dahildir.

Yapılan ilâvelerden biri, N. A. Yayimova'nın *TabuirovannayaLeksika i Evfemizmı v Altayskom Yazıke*, Gorno Altaysk 1990 kitabında yer alan ve 1337 madde başından oluşan sözlüğü olmuştur. Bu çalışma, Altay kültüründeki mecaz ve "hüsnü tabir"leri (*euphemism*) tasnif edip incelemektedir. Yayimova'nın çalışmasında gösterilen hüsnü tabirlerin veya mecazî kullanımların büyük bir kısmı elinizdeki sözlüğe dahil edilmiştir.

Yapılan ilâvelerden bir diğeri, N. İ. Kogunbayeva'nın 1991'de Dağlık Altay'da basılan Altayca - Rusça / Rusça Altayca sözlüğündeki Altay Türkçesi madde başlarından *Oyrotsko-Russkiy Slovar*' sözlüğünde bulunmayan kelimeleri ve anlamları elinizdeki sözlüğe eklemek olmuştur. Kogunbayeva'nın sözlüğündeki kelimelerin büyük bir çoğunluğu *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da bulunmakla birlikte iki yüz civarında yeni madde getirmiştir (N. İ. Kogunbayeva, *Altay-Orus Sözlik 1850 sös, Altaysko-Russkiy Slovar' 1850 slov / Russko-Altayskiy Slovar' 3900 slov, Orus-Altay Sözlik 3900 sös*, Dağlık Altay 1991). Bu iki sözlük arasındaki farklardan biri de aynı kelimenin farklı fonetik varyantlarını tercih etmeleridir; meselâ, Baskakov ve Toşçakova'da **ulu-**, **uluş**, **undul-** şekilleri yer alırken, aynı kelimeler Kogunbayeva'da **ulı-**, **ulış**, **undıl-** şekilleriyle verilmektedir.

Diğer bir ilâve olarak, 20. yüzyıl Altay yazarlarındanİvan Şodoev'in "İrbizek" başlıklı hikâyesinin kelime kadrosu da sözlüğe eklenmiştir. Söz konusu metni, yüksek lisans öğrencim Mine Kavlak incelemiş ve bir sözlüğünü hazırlamıştır (Mine Kavlak, Çağdaş Altayca Üzerinde Bir Gramer Denemesi, İvan Şodoev'in *İrbizek* Başlıklı Hikâyesi: Gramer İncelemesi-Metin-Aktarı-Dizin, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995). İvan Şodoev'in metni, uzun bir hikâye veya kısa bir roman boyutunda olmakla birlikte *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da yer almayan bazı kelimeleri içerdiği görülmüştür.

Altay Türklerinin en önemli destanı diyebileceğimiz Maaday-Kara destanını yakın zamanda Türkiye Türkçesine çevirdim. A. G. Kalkin anlatımından S. S. Surazakov'un derlediği

metin üzerinden hazırladığım bu çalışma henüz basılmadı. Bu çeviriye dayanarak elinizdeki sözlüğe bazı eklemeler yaptım.

Her ne kadar *Oyrotsko-Russkiy Slovar'* elimizdeki en kapsamlı Atayca sözlük olsa bile Altaycanın zengin kelime kadrosunu tam anlamıyla karşıladığı söylenemez. Gerek Altaycanın halk edebiyatı metinlerini, gerekse çağdaş Altaycanın modern metinlerini okurken mevcut sözlüğün eksikliğini gözlemleyebiliyoruz. Bu sebeple, araştırmacılara yapılacak pek çok iş düşmektedir: Çağdaş Altayca ve halk edebiyatı metinlerinin kelime kadroları tespit edilerek daha da kapsamlı bir Altayca sözlüğe malzeme hazırlanmalıdır.

Bahsettiğim ilâvelerden başka, elinizdeki sözlüğe Altay Türkçesi gramer terimleri de eklenmiştir. Bu terimlerin kaynağı, bir çok meslekdaşın katılımıyla hazırlanan *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*'dur (hazırlayan: Emine Gürsoy-Naskali, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997). Kılavuzda, Türkiye Türkçesi 444 gramer teriminin çeşitli Türkçelerdeki karşılıkları yer almaktadır. Söz konusu çalışmadaki Altay Türkçesi gramer terimlerini Prof. Aleksandra Tıbıkova hazırlamıştır.

V. İ. Rassadin'in *Mongolo-Buryatskie Zaimstvovaniya v Sibirskih Tyurkskih Yazıkah* (Moskova 1980) başlıklı kitabında Altayca bir kelime listesi bulunmaktadır, bu liste de sözlüğe dahil edilmiştir.

Sözlüğün sonunda coğrafya isimleri dizini, boy isimleri dizini, erkek ve kadın özel isimleri dizini ile destan ve hikâyelerde yer alan özel isimlerin dizini bulunmaktadır. Coğrafya isimleri ve boy isimleri, Baskakov ve Toşçakova'nın *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ında yer alan dizinlerdir. Kişi adları dizininde ise Baskakov ve Toşçakova'nın 643 isim içeren listesine eklemeler yapılmıştır: Altay kişi isimleri üzerinde yakın zamanda yayımlanan ve 3282 ismin yer aldığı bir çalışma vardır: *Altay Kalıktıñ Attarı / Altayskie Liçnıe İmena*, Altay Respublikanıñ "Üç-Sümer" Biçik Çıgaruzı, Dağlık Altay, Altay Cumhuriyeti 1993 (128 s.) (hazırlayanlar: V. A. Muytueva, T. N. Tudeneva, N. V. Ekeev, redaktör: A. T. Tıbıkova). Bu zengin liste de sözlüğe eklenmiştir. *Altay Kalıktıñ Attarı*'nda yer alan isimlerden hangilerinin erkeklere, hangilerinin ise kadınlara verildiği söz konusu çalışmada belirtilmemiştir; isimlerin kelime anlamları da açıklanmamıştır. Bu isimlerden hangilerinin erkeklere, hangilerinin kadınlara verildiğini Altaylardan gelen öğrencilere sorduk. Altaylı öğrencilerimiz, isimlerin büyük bir çoğunluğunun hangi cinslere verildiğini belirlediler; ancak, bazı isimleri daha önce hiç duymadıklarını söylediler, bu sebeple kişi isimleri listesinde yer alan isimlerden bir kısmının hangi cinse ait olduğu belirlenememiştir. Yukarıda bahsettiğimiz N. A. Yayimova'nın *Tabuirovannaya Leksika i Evfemizmı v Altayskom Yazıke*, Gorno Altaysk 1990 kitabından da diğer kaynaklarda bulunmayan 97 kişi ismi tespit edilerek elinizdeki sözlüğe eklenmiştir. Bu kaynaklar karşılaştırıldığında, bazen bir kaynağın sadece erkek adı olarak belirlediği bir kişi ismi diğer bir kaynakta kadın adı olarak görülebilmektedir. Bu durum da bize, bir çok adın her iki cinse de verilebildiğini göstermektedir.

Özel isim dizinlerinin sonuncusu olan destan ve hikâyelerde özel isimler dizini, iki listeden oluşmaktadır: birinci listede erkek kahramanların isimleri, ikinci listede ise kadın kahramanların isimleri verilmiştir. Bu dizin, yukarıda künyesi verilen *Altay Kalıktıñ Attarı / Altayskie Liçnıe İmena* (1993)'te yayımlanmıştır ve 141 erkek kahraman ismi ile 42 kadın

kahraman ismi (toplam 183 isim) içermektedir. Burada da iki ismin (Erke-Koo, Erkin-Koo), hem erkeklere, hem kadınlara verildiği görülmektedir.

Sovyet sözlükçülük geleneğinde madde başı kelimelerin kökeni gösterilmemektedir. Nitekim *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da da kelimelerin kökeni belirtilmemiştir. Elinizdeki sözlüğün düzenlenişi sırasında madde başı kelimenin ardından bu kelimelerden Rusça kökenlilerine işaret edilmiştir. Rusça asıllı kelimeler Rus. kısaltması ile gösterilmiştir. Batı kaynaklı kelimeler, Rusçanın süzgecinden geçip Rusça kanalıyla Altaycaya girdiği için bu tür kelimeler de Rusça olarak değerlendirilmiştir. Bazı Rusça kelimeler, Türkçe bir ek alarak çift kökenli bir duruma geçmiştir; bu kelimelere de Rus. T. kısaltması ile işaret edilmiştir. Meselâ, **magnit** Rus. "mıknatıs", **magnitte-** Rus. T. (**magnit+te-**) "mıknatıs gibi kendine çekmek"; **ştraf** Rus. "ceza", **ştrafta-** (**ştraf+ta-**) Rus. T. "ceza kesmek"; **şturma** Rus. "hücum, saldırı", **şturmala-** (**şturma+la-**) Rus. T. "hücum etmek"; veya **stahanovçı** (**stahanov+çı**) Rus. T. "eğitmen işçi" (Stahanov, Sovyet döneminde yaşamış olan ve çalışkanlığı dolayısıyla kahraman addedilen bir kömür işçisidir; Stahanov, bir akıma adını vermiştir.) vs. Burada T. kısaltması Altay Türkçesi karşılığındadır. Rusçadan veya Rusça vasıtasıyla Altaycaya giren kelimeleri tespit etmek büyük zorluk çıkarmamaktadır: Rusçayı, hatta herhangi bir Batı dilini bilen dilciler kolaylıkla bu kelimeleri teşhis edebilirler. Çünkü 1940'ta Sovyet idaresinin yürürlüğe koyduğu yazı reformu, Kiril harflerine geçiş kararı ve yeni imlâ kuralları gereği Sovyetlerdeki çeşitli Türk lehçelerinde kullanılan Rusça kelimeler, ağızlardaki telâffuzu ne olursa olsun, Rusçadaki imlâları ile yazılmaktadır. Türk lehçelerine giren bazı Rusça kelimeler, özellikle de Sibirya Türk lehçelerindeki ve bilhassa Yakutçadaki bazı Rusça kelimeler, çözülemeyecek bir biçimde Türkçenin ses özellikleri ile yoğurulmuş ve tanınmaz bir şekle girmişlerdir: 1940'larda yapılan reform, özellikle Yakutçada fonetik yönden büyük değişime uğramış kelimeleri olduğu gibi bırakmıştır.

Altaycadaki Moğolca, İranca, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince kökenli kelimelerin tanınmasına gelince iş bir hayli zorlaşmaktadır, çünkü bu kelimelerle Altaycanın haşır neşir olması çok gerilere gitmekte ve çeşitli dönemlere ait temaslara dayanmaktadır. Bu uzun süreç ve girift ilişkiler içerisinde söz konusu yabancı kökenli kelimeler tanınmayacak bir biçimde Altaycanın dokusuna girmiştir. Altaycadaki Moğolca, İranca, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince vs. kökenli kelimeleri tespit işi başlı başına bir araştırma konusudur. Bu sebeple, sözlükte yer alan bahis konusu dillerden yapılmış ödünçlemelerin kökenine ancak kaynakların el verdiği ölçüde işaret edilmiştir. Bu da demek oluyor ki kaynaklarda belirtilmemiş olan ödünç kelimeler belirleme dışında kalmıştır; yani, en azından bilinen kökenler kaydedilmiş; sistemli olma kaygısı bir tarafa bırakılmıştır. Şu hâlde, madde başı ardından kökeni belirtilmemiş kelimeler ya halis Altay Türkçesi kökenli kelimelerdir veya kaynakların değinmediği Moğolca, İranca, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince vs. kökenli kelimelerdir.

Köken belirlemek amacıyla şu kaynaklar taranmış ve bu kaynakların teklif ettiği kökenler sözlüğe alınmıştır:

V. İ. Rassadin, *Mongolo-Buryatskie Zaimstvovaniya v Sibirskih Tyurkskih Yazıkah*, Mosokva 1980.

K. Menges, *The Turkic Languages and Peoples*, Wiesbaden 1968.

N. A. Baskakov, *Altayskiy Yazık*, Moskova 1958.

Bu kaynaklardan en kapsamlı olanı Rassadin'in çalışmasıdır. Altaycadaki 416 kelimenin Moğolca kökenli olduğunu tespit edip kaydetmektedir. Altaycanın yanı sıra Hakasça, Şorca, Çulım ağızı, Sibirya Tatarcası, Tofalar ağzı, Tuvaca ve Yakutçaya girmiş Moğolca kelimelerin araştırması da yapılmış ve listeleri verilmiştir. Bazı örneklerde Moğolca kökenli olarak gösterilen kelimeler Moğolcaya da ödünç girmiş kelimelerdir; meselâ, **eştek** "eşek" kelimesi, diğer Türkçelerde *eşek*, *eşkek*, Ermenicede *êş*, Sümercede *anşu* şeklindedir. Hint-Avrupa dillerindeki, meselâ, Lâtincedeki *asinus* kelimesi de aynı kökten çıkmıştır. Kelime Moğolcada *eljigen*, Mançucada *ejxen*, Tunguzcada *exen* şeklindedir; Proto-Altaycada **êş* olmalıdır. (K. Menges, *The Turkic Languages and Peoples*, Wiesbaden 1968, s. 166).

Rassadin'in ifadesine göre kendisinin Moğolca kökenli olarak kaydettiği kelimelerin yanı sıra Altay Türkçesinde belki 830 kelimenin daha Moğolca olduğu düşünülebilir, ancak araştırmalar kesinleşmeden Rassadin bu kelimeleri çalışmasına dahil etmemeyi uygun görmüştür (s. 19).

Rassadin'in belirttiği Moğolca kökenlerden hareketle, diğer bazı kelimelerin de Moğolca kökenli veya Moğolca köke Türkçe ekler getirilerek Moğolca Türkçe birleşik kökenli oldukları gösterilmiştir. Meselâ, **talay** "deniz" kelimesinin Moğolca kökenli olmasından hareketle, **talayçı** "denizci" kelimesinin Moğolca Türkçe (= Moğ. T.) kökenli olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, **topçı** "düğme" kelimesinin Moğolca kökenli olmasından hareketle, **topçıla-** "düğmelemek", **topçılan-** "düğmelenmek", **topçılaş-** "birlikte düğmelemek" **topçılat-** "düğmeletmek" kelimelerinin Moğolca Türkçe (= Moğ. T.) kökenli olduğu sözlüğe eklenmiştir.

Sözlükte yer alan İranca asıllı kelimeler İr. kısaltması ile gösterilmiştir. İranca terimi, bütün İran lehçe ve dönemlerini karşılamaktadır. Bazen Soğutça kökenlilere Soğ. kısaltması ile bazen de Farsça kökenlilere Far. kısaltması ile işaret edilmiştir. Arapça kelimeler Ar. kısaltması ile, Sanskritçe Skr. kısaltması ile, Moğolca Moğ. kısaltması ile, Mançuca Manç. kısaltması ile, Çince kelimeler Çin. kısaltması ile, Ermenice ise Erm. kısaltması ile gösterilmiştir.

Oyrotsko-Russkiy Slovar' üzerinde yapılan bir başka değişiklik de ideolojik yaklaşımı ortadan kaldırmak olmuştur. Birtakım kelimelerin açıklamaları yapılırken Sovyet ideolojisinin ve Sovyet resmî tarihinin yargılarına yer verildiği görülmüş ve açıklamalar bu yargılardan arındırılmıştır. Meselâ, **carlık** kelimesinin Rusçadaki karşılığı "Burhanizm taraftarı (XX. yüzyılın başındaki halka karşı dinci hareket taraftarı)", **carlık ulus** ibaresinin karşılığı "Burhanistler", **carlıkçı** kelimesinin karşılığı ise "XX. yüzyılın başında Altay'da Burhanistlerin halk karşıtı din öğretisini yayan ve propagandasını yapan kişi" şeklinde verilmiştir. Bu açıklamalardaki "halka karşı", "halk karşıtı" yorumları siyasî bir mahiyet taşımaktadır. Elinizdeki sözlükte ise bu kelimelerin ideolojik yorumlarına yer verilmemiş ve şu şekilde açıklanmıştır: **carlık** "Burhancılık taraftarı (XX. yüzyılın başında oluşan ve Sovyet idaresinin tasvip etmediği bir hareketin taraftarı)"; **carlık ulus** "Burhancılar"; **carlıkçı** "XX. yüzyılın başında Altay'da Burhancılığın öğretisini yapan ve bu dini yayan (Sovyet idaresinin tasvip etmediği) kişi".

Altayca - Türkçe Sözlük'ün temel kaynağı olan *Oyratsko-Russkiy Slovar'*, Rus dili uzmanı MUVAFFAK DURANLI tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın Kiril harfli Altay Türkçesi metni, öğrencim BELGİN YALÇIN tarafından dikkatle Lâtin harflerine aktarılmıştır. *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın aslını temin edemediğimiz için sözlüğün fotokopisiyle - daha doğrusu silik bir fotokopisiyle - çalışmak zorunda kaldık. BELGİN YALÇIN transkripsiyonlu yazım için azımsanmayacak bir göz nuru dökmüştür. Yazım konusunda EMİNE MUMCU ve FAYSAL OKAN AKSOY yardımcı olmuşlardır. Dr. MESUT ŞEN, metnin son şeklini okuyarak *Altayca - Türkçe Sözlük*'teki bir takım tereddütlü konuların halledilmesini sağlamıştır. Geriye kalan işlemlerden, ilâvelerden ve, tabii, bütün hatalardan ben sorumluyum.

Prof. Dr. Emine Gürsoy-Naskali

ALFABE, TRANSKRİPSİYON

Bugün Altay Türkçesinde kullanılmakta olan Kiril harflerinin alfabetik sırası:

Аа	Лл	Хх
Бб	Мм	Цц
Вв	Нн	Чч
Гг	Нҥ	Шш
Дд	Оо	Щщ
Дьдь	Öö	ъ
Ее	Пп	Ыы
Ёё	Рр	ь
Жж	Сс	Ээ
Зз	Тт	Юю
Ии	Уу	Яя
Йй	Ӱӱ	
Кк	Фф	

Altay Türkçesi için bugüne kadar kullanılmış olan alfabeler:

1938'den beri kullanılan Kiril alfabesi	1928-1938 arası kullanılaı Lâtin alfabesi	1845-1928 arası kullanılan eski Kiril alfabesi
Аа	Aa	
Бб	Bb	Бб
Вв	-	-
Гг	Gg	Гг
Дд	Dd	Дд
Дьдь	Çç	Jj
Ее	Ee	Ee
Ёё	-	-
Жж	Zz	Жж
Зз	Zz	Зз
Ии	Ii	Ii
Йй	Jj	Йй
Кк	Kk	Кк
Лл	Ll	Лл
Мм	Mm	Мм
Нн	Nn	Нн
Нг	N,n,	Нг
Оо	Oo	Оо
Öö	Өө	Öö
Пп	Pp	Пп
Рр	Rr	Рр
Сс	Ss	Сс
Тт	Tt	Тт
Уу	Uu	Уу
Ўў	Yy	Ўў
Фф	-	-
Хх	-	-
Цц	-	-
Чч	Cc	Чч
Шш	Şş	Шш
Щщ	-	-
ъ	-	-
Ыы	Ьь	Ыы
ь	-	-
Ээ	-	-
Юю	-	-
Яя	-	-

Altay Türkçesi için kullanılan Kiril harflerinin Lâtin harfleriyle transkripsyonu:

Аа	Aa	Лл	Ll	Фф	Ff
Бб	Bb	Мм	Mm	Хх	Hh
Вв	Vv	Нн	Nn	Цц	Tsts
Гг	Gg	Ҥҥ	Ññ	Чч	Çç
Дд	Dd	Оо	Oo	Шш	Şş
Дьдь	Cc	Өө	Öö	Щщ	ŞÇşç
Ее	Ee	Пп	Pp	ъ	"
Жж	Jj	Рр	Rr	Ыы	Iı
Зз	Zz	Сс	Ss	ь	'
Ии	İi	Тт	Tt	Ээ	Ee
Йй	Yy	Уу	Uu	Юю	YUyu
Кк	Kk	Ү ү	Üü	Яя	YAya

Altay Türkçesi için kullanılan Lâtin harflerinin sözlükteki alfabetik sırası:

"	ъ	Ll	Лл
'	ь	Mm	Мм
Aa	Aa	Nn / Ññ	Нн / Ҥҥ
Bb	Бб	Oo	Оо
Cc	Дьдь	Öö	Өө
Çç	Чч	Pp	Пп
Dd	Дд	Rr	Рр
Ee	Ее / Ээ	Ss	Сс
Ff	Фф	Şş / ŞÇşç	Шш / Щщ
Gg	Гг	Tt / Tsts	Тт / Цц
Hh	Хх	Uu	Уу
Iı	Ыы	Üü	Ү ү
İi	Ии	Vv	Вв
Jj	Жж	Yy / YAya / YUyu	Йй / Яя / Юю
Kk	Кк	Zz	Зз

KISALTMALAR

-	eklendiği kelimenin fiil tabanı olduğunu gösterir
ağız	ağız, ağızda görülen şekil
anat.	anatomi
Ar.	Arapça
as.	askerlik
astr.	astronomi
av.	avcılık
bağ.	bağlaç
bk.	bakınız
bot.	botanik
coğ.	coğrafya
Çin.	Çince
e.	edat
E	erkek için özel isim
EK	hem erkek hem kız için özel isim
Erm.	Ermenice
es.	eskiden
Far.	Farsça
fel.	felsefe
folk.	folklor, halk edebiyatı
gr.	gramer
İr.	İranca
is.	isim
K	kız için özel isim
Lât.	Lâtince
Manç.	Mançuca
mat.	matematik
mec.	mecaz, mecazî
mit.	mitoloji
Moğ.	Moğolca
müz.	müzik
Rus.	Rusça
s.	sıfat
Skr.	Sanskritçe
Soğ.	Soğutça
T.	Türkçe
ünl.	ünlem
zool.	zooloji

SÖZLÜK

A

a 1. *ünl.* (Hayret bildiren ünlem) **Sen neni ayttıñ, a?** Sen ne dedin ya? 2. *bağ.* **A ol deze, neni de aytpadı** O ise hiç bir şey söylemedi.
aaçay (Erkeğe saygılı hitap şekli).
aakı Büyük baba; *bk.* **aakıy, aakıñ.**
aakıñ *bk.* **aakı.**
aakıy *bk.* **aakı.**
aalga Açıklık.
aamay Bön, alık, aptal; *bk.* **sokso aamay.**
aamayla- Haddini aşmak.
aanay Kuzu (şefkat ifadesi); *bk.* **aanayak.**
aanayak *bk.* **aanay.**
aar Moğ. Ağır.
aarçı Moğ. Süzme yoğurt; **aarçıdu sarcu** bağırsak içinde hazırlanan yağlı yoğurt (bir tür yiyecek).
aay 1. Düzen; **aay cok** düzen yok; **aayı cok** 1) Düzensiz. 2) Bilmeden; **aayıbajı cok** düzensiz, intizamsız. 2. Durum; **kerektiñ aayı kandıy?** iş hangi durumda? 3. Aynı istikamette esen, aynı yönde; **aay salkın** aynı istikamette esen rüzgâr. 4. **aayın körgüzer koş ermektü kolbolu ermek** *gr.* Şart cümlesi.
aayla- Yorumlamak, açıklamak, yorumlu bir şekilde anlatmak.
aaylu Düzenli, muntazam, ferah, çekilir; **aaylu cerdeñ albanga kelgen** ferah yerden gelip zorbalık altına girdi.
aba Baba; anne; büyük kız kardeş; amca; büyük baba; büyük babanın ağabeyi; *bk.* **abaş.**
abaay *bk.* **abagay.**
abaayla- Kaçmak.
abagay 1. Karısının büyük erkek kardeşi. 2. (Aynı boyda bulunan akrabaya hitap şekli); *bk.* **abaay, taay.** 3. *mec.* Ayı; *bk.* **ayu.**
abaka Büyük baba.
abakay Moğ. 1. Karı, eş; **Altıntopçı abakaylu Ak-Böke baatır curtadı** Bahadır Ak-Böke eşi Altın-Topçı ile yaşadı. 2. Soylu kadın. 3. Kraliçe. 4. (Kâğıt oyununda) kız.
abaş Büyük baba; *bk.* **aba.**
abbreviatura Rus. *bk.* **kıskartılganı.**
abıcı Üvey ana, analık; *bk.* **öy ene.**
abıcık Kadınlara saygılı hitap şekli.
abıdın Sallanma.
abıdındu Sallanan, sallantılı.
abıgay 1. Teyze. 2. Kurt; *bk.* **börü, abugay, aygay.**
abıl Moğ. Çapa, kazma.
abırgı *av.* Geyik çekmek için kullanılan düdük.
abıs Ar. (< *hafiz*) Rahip, din adamı.
abışka 1. Yaşlı adam. 2. *mec.* Ayı.
abonement Rus. Abonman.
abra I Araba.
abra II *mit.* 1. Erlik'in bulunduğu yerin yakınındaki Bay-Tengis denizinde yaşayan su devi. 2. Şaman giysisinin bir süsü: bakır parçaları ve baykuş tüyleri ile tasvir edilen mistik dev.
abstrakt Rus. Soyut; **abstrakt adalgış** *gr.* soyut isim.
abugay *bk.* **abıgay.**
abune Yenge (amcanın karısı); *bk.* **ceñe.**
abzats Rus. Paragraf, **Ekinçi abzatstıñ uçında** İkinci paragrafın sonunda.
aca Baba.
acala Yorgan.
acar- Moğ. Belirtmek, gözlemek; fark etmek, dikkat etmek.
acarıñkay Dikkatli.
acaru Açıklama, dikkat; **acaru not** not, dipnot.
acay (Kadınlara saygılı hitap şekli).
acıkta- Gözlem yapmak, bakmak, göz gezdirmek.
acıktan- (**acıkta-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Dikkatli olmak, ihtiyatlı olmak. 2. Ekonomik davranmak.
acıktaş (**acıkta-** *fiilinden isim-fiil*) Gözlem, dikkatlilik.
acıktaş- (**acıkta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte

gözlem yapmak.

acıktat- (**acıkta-**'*nın ettirgen şekli*) Gözlem yaptırmak, dikkat etmek.

acıktu I (**acıkta-** *fiilinden isim-fiil*) Gözlem yapma.

acıktu II Ciddî, derin düşünceli, gözlemci.

acırgı Aygır.

acıy (Erkeklere ve kadınlara saygılı hitap şekli); *bk.* **acıyım**.

acıyım *bk.* **acıy**.

aç Aç (tok olmayan); **aç börü** aç kurt; **aç kös** aç, gözü aç, aç gözlü, haris; **aç-kıyal** açlık; **aç oostu** istekli, **aç özökkö** aç karına.

aç- Açmak; **Ak böörü oozın açtı, azuları kulayıja berdi** *folk.* Beyaz kurt ağzını açtı, köpek dişlerini gösterdi.

açana Açlık; **açana cıl** kıtlık yılı.

açap Aç gözlü, gözü doymaz; **kittiy açap** köpek gibi aç gözlü.

açı Moğ. 1. Babanın küçük kardeşi. 2. Kardeş çocukları ve torunları; **açı-karındaş** ağabeyin oğlu; **açı-sıyın** ağabeyin kızı.

açı- Ekşimek, acı durumda olmak; **açıgan kalaş** ekşimiş ekmek.

açık 1. Delik. 2. Açık, açıklık; **açık cer** açıklık yer; **açık köznök** açık yer. 3. *mec.* Neş'eli, içten; **açık carık sanaalu kiji** içi dışı bir olan insan. 4. **açık üye** *gr.* Açık hece.

açıl- (**aç-**'*ın edilgen şekli*) Açılmak; **ejik açıldı** kapı açıldı; **Cuum ceti çasta açıldı** Toplantı yedide başladı; **Onıñ közi açılbay cat** Onun gözleri açılmıyor.

açılak-cımılak Makas, açılıp kapanan yer.

açın- 1. Acımak, esirgemek, üzülmek. 2. Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek. 3. Hoşnutsuzluk hissetmek.

açınçak 1. Merhametli. 2. Kırıcı, küçük düşürücü.

açınçılu 1. Hakir görücü. 2. Zavallı, acınası.

açındır- (**açın-**'*ın ettirgen şekli*) Üzmek, hüzünlendirmek.

açınış (**açın-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Acıma, merhamet. 2. Öfke. 3. Kızma. 4. Üzme.

açınış- (**açın-**'*ın işteş şekli*) 1. Birbirine acımak. 2. Nefret etmek. 3. Üzülmek.

açış (**aç-** *fiilinden isim-fiil*) Açma.

açış- (**aç-**'*ın işteş şekli*) Birlikte açmak.

açıt- Mayalamak.

açıtkı Maya.

açıy: **açıy-taçıy** Çapraz.

açtır- (**aç-**'*ın ettirgen şekli*) Açtırmak.

açu 1. Acı, ekşi; **açu çalkan** beyazturp; **açu sogono** acı soğan; **açu ölöñ** soğan; **açu çarak** tuz. 2. Dert, keder, üzüntü. 3. Nefret, kızma, hiddet; **açuum tuttı** çok kızdım; **Ak-Bökö baatır açu koron kıygırıp iydi** *folk.* Bahadır Ak-Böke hiddetle bağırdı. 4. Acı (ses). 5. Acıyla.

açulan- 1. Kızmak, öfkelenmek; **nege açulanıp cadıñ?** ne için kızdın? 2. Küfretmek. 3. Üzülmek, kederlenmek.

açulandır- (**açulan-**'*ın ettirgen şekli*) Kızdırmak.

açurkan- 1. Hüzünlenmek. 2. Kızmak, öfkelenmek.

aç-üren Çoluk çocuk, ev halkı, ahali.

ada Baba, dede; **tay ada** anne tarafından dede; *bk.* **tayda**; **kan adalar** erkek tarafından dedeler, atalar; (*kelime anlamı* kan babaları), **kan adalar körmös** *mit.* baba tarafından ataların ruhları; **ada-ene** anne baba; **ada-öbökö** atalar (*kelime anlamı* babalar ve dedeler), soy sop. **adañ seni al!** (küfür) seni baban alsın! **adalar tili** *gr.* ana dil, proto dil.

ada- Adlandırmak, ad vermek.

Ada-töröl Vatan.

adaan Koruma, savunma; **adaanın al-** gözden çıkarmak, feda etmek; **sen onıñ adaanın alba** onu koruma.

adak I Dede; *bk.* **taada**.

adak II 1. Son; **adakı sös** son söz, sonuç, sonuncu söz. 2. Küçük; **adak bala** ana babanın son çocuğu 3. Fena, kötü (arta

kalan, döküntü).
adal- (**ada-**'*nın edilgen şekli*) Adlanmak, ad almak, isimlendirilmek.
adalgı Kürek.
adalgış *gr.* İsim, ad; **adalgış tözögözi** *gr.* isim gövdesi; *bk.* **bütken adalgış**; **adalgıştañ bütken adalgış** *gr.* isimden türeme isim; **adalgıştañ bütken glagol** *gr.* isimden türeme fiil; **adalgıştıñ kubultkış kojultazları** *gr.* isim çekim ekleri; **adalgıştıñ kubultkışla kubuları** *gr.* isim çekimi.
adan- (**ada-**'*nın dönüşlü şekli*) Adlanmak.
adarga Kumaş tezgâhının gövdesi.
adarka- Moğ. 1. İmrenmek, kıskanmak. 2. Taklit etmek. 3. Gururlanmak. 4. İğrenmek, tiksinmek.
adarkak 1. Kıskanç. 2. Ukalâ.
adarkaş Haset etme.
adaru Arı, eşek arısı; **cer adaru** hezen arısı; **sarı adaru** eşek arısı.
adaruçı Arıcı.
adaş I Adaş, aynı adı taşıyan.
adaş II (**ada-** *fiilinden isim-fiil*) Adlandırma.
adaş- (**ada-**'*nın işteş şekli*) Birlikte adlandırmak.
adat- (**ada-**'*nın ettirgen şekli*) Ad vermek.
aday Akrabaların en küçüğü.
adayım (Erkeklere saygılı hitap şekli).
adılu: **adılu aydılaaçı** *gr.* yüklem ismi; **adılu aydılaaçılu ermek** *gr.* isim cümlesi; **adılu söskolbu** *gr.* isim tamlaması; **adılu söskolbu** *gr.* sıfat tamlaması.
adırgan Moğ. Tepeler.
adıs 1. *es.* Ağıl. 2. Yoğurt, peynir süzmek için tahta elek; *bk.* **atıs, askıt**.
adış (**at-** *fiilinden isim-fiil*) Atış; **artilleriyanıñ adıjı** top atışı.
adış- (**at-**'*ın işteş şekli*) Birlikte ateş etmek.
adray- Dimdik olmak; **çaçı adrayıp turdı** saçları dimdik oldu.
adres Rus. Adres; **Onıñ adrezin bilbezim** Onun adresini bilmiyorum.
aduçı Nişancı, okçu.
advokat Rus. Avukat.
aerodrom Rus. Hava alanı; **samolyot aerodromgo barıp koydı** uçak hava alanına iniş yaptı.
agaaçı *bk.* **agaçı**.
agaçak 1. Ağabey. 2. *mec.* Kurt.
agaçı Dere (*kelime anlamı* akan); *bk.* **suu, agaaçı**.
agar- 1. Ağarmak, beyazlaşmak; **karlu kış keldi, calangdar agardı** karlı kış geldi, tarlalar ağardı. 2. Rengi solmak. 3. (Saç için) Ağarmak; **bajı agara berdi** onun başı ağardı.
agart- (**agar-**'*ın ettirgen şekli*) Ağartmak, beyazlatmak.
agaru Kutsal.
agas 1. Kakım. 2. Kakım kürkü, ermin; **agas caka** kakım kürkünden yaka.
agaş 1. Ağaç, ağaçtan yapılmış; **karçı agaş** haç. 2. Orman; **bütken agaş** yetişmiş orman; **agaş cangaaçızı** balta; **agaş ciilek** ahududu; **agaş çokıytan kuş** ağaçkakan.
agent Rus. Acente.
agentstvo Rus. Ajans; **agentstvo Tasstıñ cetiruzi** TASS ajansının haberi.
agglyutinativ Rus. *gr.* eklemeli; **agglyutinativ tilder** *gr.* eklemeli diller.
agıl Ar. 1. Akıl. 2. Huy. 3. Hareket tarzı.
agın Akıntı, akar, dere, akıntı yeri; **Altan tuunı ajıp oturdı agın suunı keçip oturdı** *folk.* Altmış dağı aştı, akıntılı nehirleri geçti.
agın- 1. Özgürleşmek. 2. (At için) bağları çözülmek, açılmak.
agırt- *av.* Vahşî hayvanları açıklığa çekmek için av sırasında gürültü yapmak.
agıs- (**ak-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Akıtmak. 2. Süzmek. 3. Bir şeyi nehir akıntısına salmak.
agış (**ak-** *fiilinden isim-fiil*) Akma, akış.
agıt- 1. Serbest bırakmak, iradesine

bırakmak. 2. Uzatmak. 3. (At için) bukağıdan kurtarma; *krş.* **bojot-**.

agitator Rus. Tahrikçi, propagandacı.

agitatsiya Rus. Tahrik, propoganda.

agressiya Rus. Tecavüz, saldırganlık.

agressor Rus. Mütecaviz, saldırgan.

agronom Rus. Tarım mühendisi; **kolhoztıñ agronomı** kolhozun tarım mühendisi.

agrotehnika Rus. Tarım tekniği.

aguna Beyazördek.

ajaaçı Dağ.

ajan- Yemek yemek; *bk.* **ci-, kursaktan-**.

ajın- 1. Yükselmek, artmak; **öymneñ ajın-** aşırı olmak. 2. Geçmek, aşmak. 3. Kenardangeçmek.

ajındır- (**ajın-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yükseltmek, artmak. 2. Geçirtmek.

ajındıra (**ajındır-** *fiilinden zarf-fiil*) Önceden,zamanındanönce.

ajır- 1. Yatmak; *bk.* **cut-**. 2. Getirmek, taşımak, bir şeyin üzerinden aşırmak; **ajıra alta-** adımlamak; *bk.* **keçir-**.

ajıra (**ajır-** *fiilinden zarf-fiil, son çekim edatı*) Vasıtasıyla,üzerinden; aktarmalı; **Moskva ajıra kelgem** Moskova üzerinden geldim, **Köznök ajıra sook ödüp cat** Penceredensoğuk geliyor; *bk.* **keçire**.

ajış (**as-** II *fiilinden isim-fiil*) 1. Arttırma. 2. Bir şeyden geçme.

ajıt Engel.

aju Dağ geçidi; *bk.* **bogoçı**.

ak 1. Beyazlık; ak, beyaz; **ak çamça** beyaz gömlek, **ak sur** mavimsi. 2. (Yumurta, göz vs. için) ak; **cımırtkanıñ agı** yumurtanın akı 3. *mec.* Haklılık, suçsuzluk. 4. **ak bıyan** bolluk, iyilik. 5. *mec.* At. 6. **ak cer** ormansız yer.

ak- 1. Akmak, akıp gitmek. 2. Akıntıyla taşınmak, yüzmek.

ak-ayas Uzay.

ak-carık Barış, dünya.

ak-çek Emin, dürüst.

ak-kiyik Güney geyiği.

aka I 1. Büyük erkek kardeş. 2. Dedenin kardeşi. 3. (Yaşlılara hitap edilirken kullanılan ve saygı ifade eden kelime) *bk.* **akı**.

aka II Koşuda diğerlerini geçen at.

akacıñ (Kadınlara saygılı hitap şekli).

akala- Üstün gelmek, yarışta geçmek, rakibi geride bırakmak; *bk.* **ozolo-**.

akalan- (**akala-**'*nın edilgen şekli*) Geride kalmak; **men oño akalandım** ben ondan geride kaldım.

akalaş (**akala-** *fiilinden isim-fiil*) Üstünlük, avantaj.

akalaş- (**akala-**'*nın işteş şekli*) Birbirini yenmek

akalat- (**akala-**'*nın ettirgen şekli*) Üstün gelmesine yardım etmek, geride bıraktırmak.

akar Koyun yününden yapılan eşya; **akar tüktü koy** kısa tüylü koyun.

akay (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk.* **akayıñ**.

akayıñ *bk.* **akay**.

akbaş *bot.* Ak saç.

akça 1. Kapik. 2. Para; **akçanıñ kabı** cüzdan,kese.

akı *bk.* **aka**.

akır Dur! sessiz ol! bekle!

aksa- Aksamak, topallamak.

aksak Aksak, topal.

aksañ- Topallamaya başlamak.

aksıman Beyazımsı.

akşı- 1. Bağırmak (aladoğan için). 2. Yüksek sesle havlamak.

akta 1. Eyer yastığı. 2. Eyerli at.

akta- 1. Haklı çıkarmak, aklamak; **burulu kijini aktaba, aktunı karalaba** suçluyu aklama, haklıyı karalama. 2. Hadım etmek; *bk.* **arula-**.

aktal- (**akta-**'*nın edilgen şekli*) Haklı olmak, aklanmak.

aktan- (**akta-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Aklanmak.

aktanış (**aktan-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Aklama, haklı çıkarma. 2. Aklama aracı.

aktaş (**akta-** *fiilden isim-fiil*) Haklı çıkarma.
aktaş- (**akta-**'*nın* *işteş şekli*) Birbirini aklamak.
aktat- (**akta-**'*nın* *ettirgen şekli*) Haklı çıkarmak.
aktu Suçsuz, masum, temiz hislerle dolu kalp.
akustika Rus. *gr*. Akustik.
akuşerka Rus. Akü.
al Yabanî; karanlık, iç karartıcı; **al tayga** ulaşılmaz dağlar; **al sanaa** karanlık düşünceler; **al sanaaga tüj-** sıkıntılı düşünceleredalmak.
al- 1. Almak; **köz albay** gözünü alamamak. 2. Satın almak. 3. Yıkamak. 4. (yardımcı fiil: yeterlik ifade eden bu yardımcı fiil, kimi zaman da yapılan işin yapan kişiye ait olduğunu gösterir; **ber-** yardımcı fiilinin fonksiyonuna benzer) **biçip aldım** yazdım (kendim için); **sadıp aldım** satın aldım (kendim için).
ala I Ala, alaca; **ala at** alaca at; *bk*. **ölö**.
ala II (**al-** *fiilinden zarf-fiil*) -den beri, itibaren; **cakazınañ ala edegine cetire** baştan aşağya kadar, yukarıdan aşağıya kadar (*kelime anlamı* yakasından eteğine kadar).
alaa 1. Dikkatsiz, dalgın. 2. Aptal, aptalımsı; *bk*. **algas**.
alabuga Samur; tatlı su levreği (?)
alakan Moğ. Avuç içi, aya.
alakanda- Moğ. T. Avuçlamak, avuç içiyle vurmak.
alam çem Daha ileriye; **alam caandap braat** daha ileriye.
alamır: **alamır-çikir** Tatlılar, leziz yemekler; **Altın stol turguzıldı, alamır-çikir aş çogıldı** *folk*. Altın masayı kurdular, lezzetli yemekler sundular.
alañ 1. Şüphe. 2. Şaşırma; **alañ kaykadım** şaşırdım.
alançık I *ağız* (Bir tür ağaçkakan).
alançık II Yuvarlak keçe çadır.
alançık III Çadırın sırığını tutan çubuklardan yapılmış çember.
alañış *bot*. Çan çiçeği.
alañuş Kukla kutusu.
alañzı- 1. Şüphelenmek. 2. Şaşırmak.
alañzın- 1. Bir şeyi şüpheli kabul etmek, şüphe altına almak. 2. Şaşmak, hayret etmek.
alañzu (**alañzı-** *fiilinden isim-fiil*) Şüphe; şüpheli.
alar *bk*. **olor**.
alas (Kutsama nidası).
alasarı *bot*. Sarıasma.
albaa *bk*. **albaga**.
albada- Moğ. Zorlamak, zorla yaptırmak.
albadan- (**albada-**'*nın* *dönüşlü / edilgen şekli*) Gayret etmek.
albadat- (**albada-**'*nın* *ettirgen şekli*) Zorlamak.
albaga Samur; *bk*. **albaa**.
albak: **albak oostu** Kalın dudaklı.
alban Moğ.< Manç. 1. Haraç; *bk*. **kalan**. 2. Zor, zorbalık **alban la** zorla, zorunluluk gereği.
albatı Moğ. 1. Millet, halk, tebaa. 2. *es*. Tâbi olanlar. 3. Topluluk, toplum; **albatınıñ şüültezine** topluluğun görüşüne göre. 4. **albatı ermek-kuuçını** *gr*. halk dili.
albındu Oynak, çevik.
albıs *mit*. Hastalık ruhu (kötü ruhlardan birinin adı).
albuga *av*. Samur; *bk*. **kiş**.
alça Sırtüstü, arkaüstü.
alçak Eğri; **alçak but** topal, aksak; **alçak köstü** eğri, şaşı (gözlü); **alçak agaş** yaba.
alçay- Çiçeklenmek; *bk*. **çeçekte-**.
alçayak *es*. Dua sırasında şamanın fırlattığı fincan, kâse.
ald 1. Ön. 2. Alt, alt bölüm; **aldında** 1) Daha önce, (birinin, bir şeyin) Önünde, karşısında, karşısına, (birinin, bir şeyin) ilerisinde. 2) Altında; **aldındagı** 1) İleride, önde bulunan, önündeki. 2) Alt,

(bir şeyin) altında bulunan. 3) Önceki, eski; ilk, baştaki; **aldındagı kol** ön ayak (hayvanlardaki); **aldınañ boyı** bağımsız olarak; **aldınañ catkan** 1) Ayrı yaşayan. 2) Yanlız çalışan adam; **aldıgı** 1) Alt, alttaki; **aldıgı caak** *gr.* çene; *bk.* **altıgı caak**; **aldıgı erin** *gr.* alt dudak; *bk.* **aldındagı erin**. 2) Ön, ince; **aldıgı ryad** *gr.* ince sıra; *bk.* **cımjak ryad**; **aldıgı ryadka köçöri** *gr.* incelme; *bk.* **cımjaarı**; *bk.* **alt**.

aldaçı *mit.* Kötü ruh, ölüm perisi, ölünün canını taşıyan ruh.

aldır- 1. Çağırmak, talep etmek. 2. Teslim olmak, tesiri altında değişmek. 3. Hadım etmek.

aldırbas Önemsiz, bir şey değil; **aldırbas kiriger** bir şey değil; *bk.* **kem** II **cok**.

aldırt- (**aldır-**'*ın ettirgen şekli*) Getirtmek, istetmek, talep etmek, seslenmek, birini çağırmak.

aldırtpas 1. Yenilmez. 2. Direngen, inatçı.

aldırtu 1. Çağrı, davet; talep. 2. Yenme.

aldıru *bk.* **aldırtu**.

alfavit Rus. *gr.* Alfabe; *bk.* **tañmalık**.

algas Dağınık; **algas kös** miyop, uzağı göremeyen; *bk.* **alaa**.

algebra Rus. Cebir.

algır 1. Cesur, yiğit. 2. Becerikli. 3. İnatçı, direngen.

algıy 1. Ekşimiş sütten votka hazırlamakta kullanılan özel bir alet. 2. Tencere, küçük kazan.

alım Borç, görev.

alımdu Borçlu; **Ol mege alımdu** O bana borçlu.

alımzın- Cevap vermek, karşılık vermek; **Cajuurgan kunukkan cürekti alımzınbay salbayzıñ** Sıkıntılı yüreğimi tesellisiz bırakma.

alın- (**al-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Ayrılmak. 2. Anlamak, kavramak, idrak etmek.

alıp Alp, kahraman, bahadır, pehlivan (destanda); *bk.* **bökö** I.

alıs Moğ. Güneş ışığı olmayan yer; **kün alıs** bulutlarla kaplı güneş; **alıs cer** *mit.* Erlik'in bulunduğu yer.

alısta- I Kapatmak, kaplamak; **alıstap kar tüşti** yer yer kar yağdı.

alısta- II Ardıcı dumanla tütsülemek.

alış I (**al-** *fiilinden isim-fiil*) Alma, alış.

alış II **alış-kolış** Karışım; karışmış.

alış- (**al-**'*ın işteş şekli*) Almak, birbirinden almak, karşılıklı alıp vermek.

alışpa: **mıltık ot alışpa** *av.* Ateş almama.

alışpas Kabile içinden nikâh yasağı.

alıştır- Karıştırmak, harman yapmak.

alka- Hayır dua etmek, teşekkür etmek, iyi şeyler dilemek.

alkat- (**alka-**'*nın ettirgen şekli*) Hayır dua etmek.

alkı Mal varlığı; *bk.* **cööjö**.

alkış Dua, hayır dua etme, teşekkür etme; **alkış sös** öğüt; **Amır cürüp can-dep, alkış sözöör aydıgar** Sağ salim dönüp gelmem için bana öğüt ver.

allofon Rus. *gr.* Alofon, bir sesin varyantları; *bk.* **fonemanıñ varianttarı**.

allomorf Rus. *gr.* Alomorf, bir şeklin varyantları.

almak İyi, örnek; **almak sös** iyi söz; *bk.* **cakşı**.

almar Ambar.

almıs *mit.* Kötü ruhlardan birinin adı; **Bir soktı kakay çıgıp bardı, bir soktı almıs çıgıp cüre berdi** *folk.* Bir vurdu yaban domuzu çıktı, bir daha vurdu almıs çıktı ve kaçtı.

alt *bk.* **ald**.

alta- Adım atmak, yürümek, ilerlemek, geçip gitmek; **ajıra alta-** adımlamak; *bk.* **ajıra**.

altam Adım; **kere altam** geniş adım.

altan Altmış.

altanınçı Altmışıncı; **altanınçı cıldarda** altmışlı yıllarda.

altay 1. Altay. 2. *mit.* Şamanların animistik düşüncelerine göre orta katta, yani

yeryüzünün yüzeyinde hüküm süren yüce ruh.

altayda- Altay'da gezmek, dağlarda gezmek.

altayla- Altayca konuşmak.

altı Altı (sayı).

altıgı Alttaki; **altıgı oroon** yer altı; **Ak Bökönin kıygızı altıgı oroondo erlikke uguldı** *folk.* Bahadır Ak Böke'nin sesi yer altındaki Erlik tarafından duyuldu.

altın Altın, altından olan; **altın uçuk** yalancı sırma; **altın kazık** *astr.* Kutup yıldızı (*kelime anlamı* Altın veya Demir kazık); **altın şiro** altın taht (destanda), **altın sudur** altın kitap (destanda);**altın tazıl** (*kelime anlamı* altın kök) bir tür bitki.

altın togıs *bk.* **altın toñus.**

altın toñus Tavus; *bk.* **altın togus, altın toñıs.**

altınçı Altıncı.

altında- Yaldızlamak.

altu Altısı; **altuzı bardı** onların altısı gitti.

alu 1. Kürk, post; **alu añ** kürk hayvanı. 2. Aptal, budala.

ama-tomo Peki, hay hay; **ama-tomo sıgırıp iydi** ıslık çaldı.

amaalday Maske; ayı.

amada- 1. Nişan almak. 2. Niyeti olmak; **amadap turgañ bolzoñ, kel** eğer niyetin varsa gel.

amadu Amaç, maksat, hedef.

amadulu Amaçlı, amacı olan.

amar-tamar 1. Çeşitli, farklı türde. 2. Bazı.

amayla- Haddini aşmak, çizmeyi aşmak.

amır Barış, rahat, huzur, güven; huzurlu, güvenli; **amır ber-** huzur vermek, tedirgin etmemek; **amır bol-** sakinleşmek; **amır-ençü** evren, kainat, alem, dünya; **amır ençü curtay berdi** huzur içinde yaşadılar.

amıra- 1. Dinlenmek; *bk.* **tıştan-** I. 2. Sakinleşmek; **amırabas** Huzursuz, telâşlı; **amırap kalgan** ölen; huzura kavuşan.

amıraak Barışçıl, dost.

amıraş (**amıra-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Dinlenme. 2. Sakinleşme.

amıraş- (**amıra-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte dinlenmek. 2. Birbirine huzur vermek; birbirini sakinleştirmek.

amırat- (**amıra-**'*nın ettirgen şekli*) Dinlendirmek, huzur vermek.

amırgı Avcı.

amırtan Moğ. Varlıklar.

amıru Sütleğen (çocuk hastalığı).

amıt Moğ. Canlı varlık; **Amıttañ neme çıkpagan onı kara cañıs ezzi açkan edi** Hiç bir yaratığın çıkmadığı (kapıyı) ev sahibi kendisi açmıştı.

amıytan Moğ. Canlı varlıklar.

amtaju Moğ. (**amtaş-** *fiilinden isim-fiil*) Alışkanlık.

amtan Moğ. Tat; **amtanı açu** tadı acı olan.

amtandu Tatlı, şeker, lezzetli.

amtaş- Moğ. 1. Alışmak. 2. Âdet edinmek.

amtaştır- (**amtaş-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Alıştırmak. 2. Âdet edinmek.

amza- Moğ. Tadına bakmak, tatmak; bir şeyden yemek ya da içmek.

amzuur Moğ. Şarap tadılan çubuk.

añ 1. Av, vahşî hayvan. 2. Geyik, karaca.

anaar Oraya.

anañ Ondan sonra, sonra, ötekinden sonra.

anañ-onoñ 1. Sonra. 2. Buradan.

anar Oraya; **anar-mınar** böyle, öyle böyle; **anar-mınar la edip salgan** öyle böyle yaptı.

anartınañ Oradan, o taraftan; *bk.* **kedertineñ.**

anayda Şöyle; **anayda ayda la, cüre berdi** Böyle söyleyip gitti; *bk.* **anayıp.**

anaydarda (< **anay ederde**) 1. Böyle, bu şekilde. 2. Bundan sonra.

anayıp (< **anay edip**) Böyle, böylece, bu şekilde; *bk.* **anayda.**

anaytkanda (< **anay etkende**) Bu yüzden.

ança O kadar, bunca; **ança la** işte o kadar **ança-mınça** birkaç; **ança-mınça künder ötti** birkaç gün geçti.

ançadala Özellikle.
añçı Avcı.
anda Orada; **anda-mında** orada burada; *bk.* **cer sayın**.
añda- Vahşî hayvan avıyla uğraşmak, avcılıkla meşgul olmak, avlanmak; **Añdap cürerde, mineten Bay-Çookır attu boldı** *folk.* Avlanacağı zaman Bay-Çookır adlı atına binerdi.
andagı Oradaki, orada bulunan.
añdan- 1. Devrilmek, yıkılmak. 2. Sallanmak. 3. (Toprak için) kazılmak.
añdandır- (**añdan-**'*ın ettirgen şekli*). 1. Devirmek. 2. Sallamak. 3. Toprağı kazmak.
añdanış (**añdan-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Birlikte takla atmak. 2. Sallanma. 3. Devrilme.
añdanış- (**añdan-**'*ın işteş şekli*) 1. Birlikte takla atmak. 2. Kaynamak, kaynaşmak.
andazın Moğ. Karasaban.
añdış Kötü şaka.
añdış- Kahkaha atmak.
andıy Böyle, şöyle, buna benzer **andıy bolzın** böyle olsun; **andıy ok** öyle.
añdıy *bk.* **andıy**.
añılan- Farkedilmek, göze çarpmak, göz almak, dikkat çekmek; **Caran-çeçen kızı carajı la añılandı** *folk.* Kızı Caran-çeçen güzelliğiyle dikkat çekti.
añılu Fark, özellik, özel; **añılu surak** özel sorun.
añır (Bir kuş adı).
anket Rus. Anket.
añkıyt (Ses taklidi kelime) köstebek; *bk.* **tañkıyt**.
añtar- 1. Devirmek, çevirmek, başka bir yere döndürmek; **çamçanı añtara kiyip aldı** gömleği ters giydi. 2. Kenarını çevirmek.
añtara: **añtara ton** 1. Kürk. 2. *mec.* Ayı.
añtarış (**añtar-** *fiilinden isim-fiil*) Çevirme, devirme.
añtarış- (**añtar-**'*ın işteş şekli*) Birbirini yıkmak, devirmek.
antıgarlu Sadık, yaşamı üzerine and içmiş olan; **Antıgarlu nacım emes pe, ne kerek mege caman sanandıñ?** *folk* Sen benim sadık arkadaşım değil misin, ne gereği var bana kızıyorsun?
antıgış (**antık-** *fiilinden isim-fiil*) Yemin.
antık- Yemin etmek, and içmek.
antıra Moğ. Resimli büyük sandık.
antonim Rus. *gr.* Karşıt anlamlı, zıt anlamlı; *bk.* **udura uçurlu söstör**.
añzak 1. Av; **añzak iyt** av köpeği. 2. Avlanmayı seven.
añzın- 1. Sakınmak. 2. Hissetmek, önceden sezmek.
añzıra- Kudurmak; **añzıragan** kudurmuş.
añzıraş (**añzıra-** *fiilinden isim-fiil*) Azma, kudurma.
ap (Pekiştirme sıfatlarında *p* sesi ile yapılan ön ek).
apagaş 1. Bembeyaz, apak; 2. *mec.* Tavşan.
apar- Götürmek, bir şeyi bir yerden bir yere taşımak.
apçı- Eğilmek, bükülmek, buruşmak.
apçıyak *bk.* **apşıyak**.
apostrof Rus. *gr.* Kesme işareti.
aprel' Rus. Nisan.
apsan *zool.* Çekirge; *ağız* Kısrak.
apşak *bk.* **apşıyak**.
apşıyak 1. Yaşlı adam. 2. Erkek; *bk.* **öbögön**. 3. *es. av.* Ayı; *bk.* **ayu, abagay, apçıyak, apşak**.
apteka Rus. Eczahane.
aptobus Rus. Otobüs.
aptomat Rus. *bk.* **avtomat**.
ar Her, herkes; **ar kiji biler** herkes bilir; **ar bütken** evrensel; **ar cerde** her yerde; **ar cöjö** her varlık; **Kara attu kaannıñ katın kara uyga mindire le buuladı, ar cöjööni kapka suktı** *folk.* Kara adlı Han'ın karısını kara ineğe bindirdiler ve elini kolunu bağladılar, her şeyini çuvallara koydular; *bk.* **kajı**.
ara Ara; **eki agaştıñ arazında** iki ağacın arası; **ara tiygen ok** yerine ulaşmayan kurşunlar; **ara çıkkan bozu** vakitsiz

doğan buzağı; **kezik arazında biske kirip cat** bazen o bize uğrar.
araan *bk.* **naran.**
araatı Tilki; *bk.* **aratu.**
araay Yavaş, sakin.
araayınañ Aheste aheste, yavaş yavaş.
aracan Moğ. < Skr. (< *rasâjana* "hayat suyu") 1. Sıcak, ısıtılmış. 2. Süt votkası.
arakı Ar. Votka; **askan arakı** sütten hazırlanmış votka; **kabak arakı** fabrikada yapılmış votka.
arakıla- Ar. T, İçki içmek.
arakılaş Ar. T. (**arakıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sarhoşluk, ayyaşlık.
arakılaş- Ar. T. (**arakıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sarhoş olmak.
arakılat- Ar. T. (**arakıla-**'*nın ettirgen şekli*) Sarhoş olmak; votkayla ağırlamak.
arakızak Ar. T. Ayyaş.
aral 1. Orman; *bk.* **agaş.** 2. Genellikle nehir ve göllerin çevresinde bulunan çalılık.
arala- I Bir şeyin arasında bulunmak, bir şeyin arasına girmek.
arala- II *bk.* **arula-.**
aralaş (**arala-** I *fiilinden isim-fiil*) 1. Birilerinin veya bir şeylerin arasında bulunma. 2. Karışma, karışıklık.
aralaş- 1. Karışmak. 2. Bir şeye karışmak, karıştırmak; **Bu kerekke men aralaşpay cadım** Bu işe ben karışmıyorum. 3. İlişkileri desteklemek, bir şeye katılmak.
aralaştır- (**aralaş-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Karıştırmak. 2. Ayırmak, sökmek.
aratu *bk.* **araatı.**
aray 1. Zar zor; **aray la cettim** zar zor yetiştim. 2. Sessiz, yavaş, dikkatli; **aray örö ködürildi** dikkatli kalktı; *bk.* **araay.**
arba Arpa.
arba- Bağırmak, azarlamak, sövmek.
arban- 1. Küfretmek. 2. Mırıldanmak, homurdanmak,azarlamak.
arbanış (**arban-** *fiilinden isim-fiil*) Homurdanma, küfür.
arbın 1. Çavdarlı; **arbın azıral** çavdarlı yem. 2. Çok, çokluk, büyük bölüm.
Arbıs-kaan *mit.* Ölülerin ruhlarını götüren kağan, Arbıs-han.
arçı- Silmek, yıkamak, temizlemek; *bk.* **arla-.**
arçımak Eyere veya sırta alınan yol çantası, heybe, torba.
arçın Moğ. Ardıç; *bk.* **artış** I.
arçın- Silinmek.
arçuul Moğ. 1. Mendil, eşarp. 2. *es.* Dua sırasında şamanın tören giysisine takılmış çeşitli renkteki mendiller; hediye.
ardak 1. Rehavet. 2. Nazik, muhallebi çocuğu.
ardakta- Kibar davranmak.
arga Moğ. 1. Araç, tarz, imkân; **arga cok** oluşan durumdan çıkış yok; **arga bedrei** bir yolunu aramak. 2. Yardım. 3. Kurtarma.
argaçı Kurnaz; tilki.
argada- Moğ. T. Kurtarmak, yardım etmek; **Kiçü karındaş Sınarını argadarga arga sümeni bedrep turdı** *folk.* Küçük kardeşi Sınarı'yı kurtarmaya çalıştı; **meni argadagın!** beni kurtar, imdat! *bk.* **argala-.**
argala- Moğ. T. Kurtarmak, yardım etmek; **coboldoñ argalazañ** beni hastalıktan kurtar; *bk.* **argada-.**
argalan- Moğ. T. (**argala-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Kurtulmak, özgürlüğüne kavuşmak; **Cuk araydañ argalandım** Zar zor kurtuldum!
argalaş Moğ. T. (**argala-** *fiilinden isim-fiil*) Kurtulma.
argalu Moğ. T. Varlıklı, rahat; **argalu cadın** rahat hayat.
argılık: **argılık-bergilik** Orada burada olan.
argımak Cins at.
argış Terazi kolu.
argo Rus. *gr.* Argo.
arhaizm Rus. *bk.* **eski sös.**
arı I O tarafa, **arı tur** orada dur; **arı cur** git,

defol; **turanıñ arı canına** evin o tarafında; **nedeñ arı baştaar?** neden başlanacak? **arıgızı** o tarafta bulunan; **arıgızı berigizineñ artık** oradaki buradakinden daha iyi; *bk.* **beri.**

arı II Arı; *bk.* **aruu.**

arı- Moğ. Kötüleşmek, güçsüzleşmek, zayıflamak; yorulmak; **arıdım, çıladım** sonunda güçsüzleştim.

arık I Ark, sulama kanalı.

arık II Kötü, zayıf; *bk.* **tijeñ.**

arıkta- Kötüleştirmek.

arıñkay Moğ. Çabuk yorulan.

arıskan Sık, gür koru; **Arıskan tuunı ajıp bara la, Temir-Boro at oyto cana mañtadı** *folk.* Koruyla kaplı dağı geçen Temir-Boro isimli at gerisin geri dörtnala koştu; **arıskan agaş** orman ağacı.

arış Çavdar.

arıt- (**arı-**'*nın ettirgen şekli*) Canını çıkarmak, yormak, eziyet çektirmek.

arjap 1. Maden suyu. 2. Kaynak.

arka 1. Sırt; *bk.* **uça.** 2. Geri, geri taraf. 3. Yamaç, eğim; **tündük arka** dağın ormanda kaplı kuzey yamacı; **arka con** dağ yamaçlarındaki ormana benzeyen çok sayıdaki insan, kalabalık.

arkan Kıl, ip, urgan; *bk.* **armakçı.**

arkar Vahşî koyun, argalı.

arkıt 1. Çegen adı verilen ekşi sütün hazırlandığı deri torba; *bk.* **borbuy.** 2. Varil; *bk.* **çapçak.**

arla- Silmek; *bk.* **arçı-.**

arlan- (**arla-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Silinmek.

arlaş (**arla-** *fiilinden isim-fiil*) Silme.

arlaş- (**arla-**'*nın dönüşlü şekli*) Birlikte silmek, yıkamak.

arlat- (**arla-**'*nın ettirgen şekli*) Sildirmek.

armakçı Moğ. İp, urgan; **kendir armakçı** kenevir ipi; *bk.* **arkan, kıl armakçı** *es.* şamanın özel giysisi olan *mandyak*'ın yenlerine dikilmiş tüyler.

armakçıla- Moğ. T. İple bağlamak.

armakçılaş Moğ. T. (**armakçıla-** *fiilinden isim-fiil*) İple bağlama.

armakçılaş- Moğ. T. (**armakçıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bağlamak.

armakçılat- Moğ. T. (**armakçıla-**'*nın ettirgen şekli*) İple bağlatmak.

arman Moğ. Arzu.

arsak Düzgün olmayan, pürüzlü, eğri büğrü; **arsak tiş** düzgün olmayan dişler; **arsak kaya** çıkıntılı kaya.

arsıl: **arsıl aba** Ayı.

arslan Aslan; **Altan kulaş azulu arslan külük çıgıp keldi** *folk.* Altmış kulaç azı dişli aslan pehlivan çıkıp geldi; *bk.* **karakula.**

arşamık Zarar, engel; **arşamık et-** zarar vermek, engel olmak.

art 1. Geri, arka bölüm, kenar. 2. Bir şeyin sonucu, uç, sonuç; **art uçında** sonucunda; **kerektiñ art uçı** işin sonucu; **art cerde** kıyısında.

art- 1. Sırtına koymak, yüklemek; **Togus torsuk arakı artıp aldı** *folk.* Dokuz tulum içki yüklediler. 2. Kalmak; **kiyininde arttı** geride kaldı. 3. Artmak, fazla kalmak.

arta- 1. Yaralanmak. 2. Bozulmak.

artañ *bk.* **artık.**

artaş- Dostluğu yitirmek; **Odor tu kajı çaktañ beri artajıp kalgan eney** Onlar uzun zamandan beri artık dost değiller.

artaş: **artaş eer** yük eğeri.

artat- (**arta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Yaralamak. 2. Bozmak, zarar vermek; **cangıs kodurlu koy muñ koydı artadat** *atasözü* bir tek uyuz koyun bin koyuna zarar verir.

artel' Rus. Artel (bir tür kooparatif).

artıgan 1. Zehirli. 2. *es.* Kadının değdiği nesne (yani, temiz sayılmayan nesne).

artık 1. Artık, fazla; daha fazla; **artık aş** ekmeğin fazlası. 2. Avantaj, üstünlük. 3. Daha iyi.

artıkta- 1. Üstün, daha iyi olmak; **Ol onı**

artıktap cat O ondan üstündür. 2. Bir şeyin fazlasına sahip olmak; **Artıktap içer kursagım bar, artıktap kiyer kiyimim bar** *folk.* Fazlasıyla yiyeceğim, fazlasıyla giyeceğim var.

artıktan- (**artıkta-**'*nın edilgen şekli*) Üstün olmak, üstünlüğe sahip olmak.

artıktat- (**artıkta-**'*nın ettirgen şekli*) İyileştirmek.

artıktu: **artuktudañ** Fazlasıyla, iyice, adamakıllı.

artın- (**art-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Kendi heybesine koymak. 2. Kendine yük almak, yüklenmek; bir yükü taşımayı üstüne almak.

artınçak 1. Yük, hafif yük. 2. Yük eğeri.

artıs- Artırmak.

artış I Ardıç; **tuu artıjı** dağ ardıcı (yabanî ardıç); *bk.* **arçın**.

artış II (**art-** *fiilinden isim fiil*) 1. Yükleme. 2. Geride kalma.

artikulyatsiya Rus. *gr.* Boğumlanma; **artikulyatsiya ceri** *gr.* Boğumlanma noktası.

artillerist Rus. Topçu.

artilleriya Rus. Topçular.

artist Rus. Artist, sanatçı; **natsional'nıy teatrdıñ artistteri** millî tiyatro sanatçıları.

artkan Artık, kalıntı; **kursaktıñ artkanı** yiyecek artığı.

artpak 1. Sırık. 2. Peynir kurutmak için eleğin konulduğu iki sırık.

arttır- Bırakmak, yapılan işi kesmek, devam etmemek.

artu Nehrin dibindeki seki.

aru Temiz, arı; **aruga** temizce **aruga arulap sal** iyice temizle; **aru tös** *mit.* şamanların düşüncelerindeolan iyi ruhlar; **aru neme** *mit.* ölülerin ruhlarını daha sonra canlandıran iyi ruhlar; **aru payana** aydın, Tanrı.

aru-çek Temiz, temizlik seven.

arula- 1. Temizlemek. 2. Hadım etmek; *bk.* **akta-**.

arulan- (**arula-**'*nın dönüşlü şekli*) Temizlenmek.

arulaş (**arula-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Temizleme. 2. (Kumaş için) kastarlama.

arulaş- (**arula-**'*nın işteş şekli*) Birlikte temizlemek.

arulat- (**arula-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Temizletmek. 2. (Kumaş için) kastarlatmak.

aruu Arı; *bk.* **adaru, arı**.

as Az; **As nemeni kanayda köp eder?** Az şeyi nasıl çoğaltır? **asmınça** az, azıcık; **as mınçazıp bilip aldım** azını anladım; **as mınça bolo lo** az zaman sonra; *bk.* **emeş** I; **as too** *gr.* teklik *bk.* **tañıs too**; **as toonıñ ekinçi cüzüni** *gr.* teklik ikinci şahıs; **as toonıñ üçünçi cüzüni** *gr.* teklik üçüncü şahıs.

as- I 1. Yiyecek hazırlamak, yemek pişirmek, pişirmek; **mün as-** Çorba pişirmek; **arakı as-** votka damıtmak. 2. (Tütün) içmek; **tañkı astı** pipo içmek.

as- II 1. Yolunu şaşırmak. 2. Yanlışa düşmek.

askır- Aksırmak.

askış 1. Yiyecek pişirmek için kazanın asıldığı sopa. 2. Sac ayağı. 3. Ocak.

askıt Peynir kurutmak için ağaç elek; *bk.* **atıs, adıs**.

aspak Bir tür kavak.

aspan Çekirge.

assimilyatsiya Rus. *gr.* Benzeşme, asimilasyon.

asta- (Sayı için) küçültmek; **astadstan too** *mat.* çıkan.

astam Kâr, fayda.

astamda- Kâr almak.

astat- (**asta-**'*nın ettirgen şekli*) (Sayı için) küçültmek, azaltmak; **astatkan too** *mat.* küçülen.

astık- Geride kalmak; **kulun üürdeñ astıktı** tay sürüden geride kaldı.

astıkpas 1. Temiz, masum. 2. Hata yapmayan.

aş 1. Yiyecek, aş, yemek; *bk.* **kursak.** 2. Buğday, başaklı tahılgiller; **aştıñ karını** ökse otu; **aştıñ bargaazı** saman, buğdaygil sapı.

aş- 1. Artmak, yükselmek. 2. (güneş için) batmak. 3. Bir şeyi aşmak, geçmek; **çerü biyik tuu aştı** ordu büyük dağı aştı. 4. Dökülmek; **öyineñ aş-** fazla, aşırı olmak. 5. Geçmek, geride bırakmak; **aşpa** geçme.

aşta- Acıkmak; **aştadım** acıktım, yemek isterim.

at I 1. Ad; **at ber-** ad vermek; **biçiktiñ adı** kitabın adı; **adı cok** adsız, adı olmayan; **adı-colı** köken. 2. Ün, şan; **adı çıkkan** ünlü, şanlı; **adı çık-** ünlü olmak, tanınmak.

at II At; **at cepsel** koşum, at takımı; **adı cok** atsız; **at cıl** at yılı (hayvan takviminde yedinci yılın adı); **at komus** müzik aleti; **at şülüzin** vaşak, vaşağın bir türü.

at- Ateş etmek, atmak, vurmak; **mıltıktañ attı** silâhla ateş etti; **olordıñ atkan oktorı taşka tiygendiy taykıldı** onların attığı kurşunlar taş gibi çarparak sekti; **tañ attı** şafak attı.

at-nerelü Ünlü, şanlı.

atagaş Atın bağlandığı ağaç, atın bağlandığı yer.

atan- *bk.* **attan-.**

atıs Peynir kurutmak için kullanılan tahta kalbur; *bk.* **adıs, askıt.**

atkak 1. Solungaçlar. 2. Olta ve zıpkındaki kancanın çentikleri.

atkar- 1. Göndermek. 2. Ata bindirmek.

atkıs Ağaçtan yapılan parmaklık, kafes.

atnakı Her hâlde, fakat; **sen atnakı bileriñ?** her hâlde sen biliyorsun?

atpuu At bağlanacak yer.

attan- Gitmek, yollanmak; **attanar canı** ata binilen taraf; **atana bergen** gitti, öldü; *bk.* **atan-.**

attandır- (**attan-**'*ın ettirgen şekli*) Yollamak, göndermek.

attanış (**attan-** *fiilinden isim-fiil*) Gitme, gidiş.

attanış- (**attan-**'*ın işteş şekli*) Birlikte gitmek; **ekü attanıştı** birlikte gittiler.

attestat Rus. Diploma.

attır- (**at-**'*ın ettirgen şekli*) Atmak, ateş etmek.

attu I 1. Adı olan, adlı. 2. Ünlü, bilinen; **attu-çuulu** ünlü, şanlı.

attu II Atlı, binici. **attu ulus körüme berdi** atlılar gözüktü; **attu keldim** atla geldim.

augay Teyze.

avans Rus. Avans; **cüs salkoboy avans aldı** yüz ruble avans aldı.

avgı: **avgı ece** Amca kızı.

avgust Rus. Ağustos.

aviatsiya Rus. Havacılık.

avtobus Rus. Otobüs.

avtomat Rus. 1. *as.* Otomatik tabanca: **Avtomattañ atkıladı** Otomatik tabancayla ateş ettiler. 2. Otomatik telefon; **Ol telefon avtomat la kuuçındaştı** O otomatik telefonla konuştu.

avtomobil' Rus. Otomobil.

avtonomiıy Rus. Muhtar, özerk; **Oyrot Avtonomnıy Oblast'** Oyrot Özerk Cumhuriyeti.

avtonomiya Rus. Muhtariyet, özerklik.

avtor Rus. Yazar.

avtoritet Rus. Otorite; **onıng avtoritedi caan** o büyük otoriteye sahip.

ay I 1. Ay. 2. Ay (takvimdeki); **aydıñ arazı** yeni ayın belirmesi ve eskisinin kaybolması arasındaki zaman boşluğu; **ay sayın** her ay. 3. *mec.* Güzel kız; **ay tañma** aya benzeyen.

ay II 1. *ünl.* (Acıma bildirir) ah, ay! 2. (Övgü ifade eder) **ay balam!** işte çocuğum! 3. (Hayvanları gütmek için çıkarılan ses).

aya Moğ. Yay.

ayak I Moğ. Ayak; bir takım eşyaların yerden yukarıda durmasını sağlayan

destek.
ayak II Kap kacak, çanak, çay fincanı; **ayak-kazan** kap kacak; **agaş ayak** (kayın ağacından yapılmış) tahta fincan.
ayak III **ottıñ ayagı** Çadırın kapı tarafı.
ayalga Moğ. 1. Şart. 2. Etki. 3. Önem. 4. Tarz.
ayañ Derin; **Ak-Boronıñ tepken cerinde ayañ köldör tura kalat** *folk.* Ak-Bora'nın çiğnediği o yerde derin göller oluştu.
ayas 1. Açık, parlak; **ayas kün** açık gün; **ayas teñeri bürkele berdi** açık gök (bulutlarla) kapandı. 2. *mit.* Aydınlık; **ak ayas** ak aydınlık (Ülgen'in sıfatı); **ak ayas kaan** ak aydınlık han (Ülgen'e hitap).
ayas Açık hava, bulutsuz hava.
ayas- (Gökyüzü için) açılmak.
aybı 1. Rica; *bk.* **surak**. 2. Emir. 3. Yardım; *bk.* **boluş** I.
aybıçı (Evlât edinme yoluyla kabul edilmiş) akraba.
aybıla- 1. Rica etmek, istemek, dilemek. 2. Emir vermek. 3. Yardıma çağırmak.
aybılas (**aybıla-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Rica etme. 2. Zorlama.
aybılas- (**aybıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte rica etmek.
aybılat- (**aybıla-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Rica etmek. 2. Emretmek.
ayda- Gütmek, götürmek, sürmek, yönetip yürütmek, önüne katıp götürmek; **maldı calanta ayda-** hayvanları otlamaya götürmek; *bk.* **sür-**.
aydal- (**ayda-**'*nın edilgen şekli*) Güdülmüş olmak.
aydarda Böylece, sonuç olarak.
aydaş (**ayda-** *fiilinden isim-fiil*) Kaçırma.
aydaş- (**ayda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte gütmek.
aydat- (**ayda-**'*nın ettirgen şekli*) Gütmek.
aydıl- (**ayt-**'*ın edilgen şekli*) Söylenmiş olmak, adlanmak.
aydılaaçı *gr.* Yüklem; **aydılaaçınıñ kojultazı** *gr.* bildirme eki.
aydıları *gr.* Telâffuz.
aydıñ Ay ışığı; aylı **aydıñ tün** aylı gece.
aydın- (**ayt-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Söylemek. 2. Suçunu kabul etmek, pişman olmak.
aydış (**ayt-** *fiilinden isim-fiil*) Konuşma.
aydış- (**ayt-**'*ın işteş şekli*) Birlikte konuşmak, karşılıklı konuşmak.
aygay *bk.* **abıgay**.
aygır Aygır, damızlık erkek at; **bir aygır mal** bir aygıra ait at sürüsü.
ayıl Ar. 1. Ev (aile), **ayılında** evde (ailede), **ayıl-curt** aile, aile ocağı **ayıl-curttu bol-** evlenmek. 2. Çadır; deri, kıl dokuma veya sık dokunmuş kalın bezden yapılarak direklere tutturulan, taşınabilir barınak; **kajan ayıl** işlenmiş ağaç çadır. 3. Köy, oba, otağ; **ayılga tüşken kuş** tavuk, yurda düşen kuş; *bk.* **curt**.
ayılçı Misafir.
ayılda- Misafirliğe gitmek; **ol biste ayıldap cat** o bizde misafir; **biske ayılda** bize misafir gel.
ayıldaş I Komşu, hemşehri, köydeş, köylü.
ayıldaş II (**ayılda-** *fiilinden isim-fiil*) Misafirliğe gitme.
ayıldaş- (**ayılda-**'*nın işteş şekli*) Birbirinde olmak, birbirini misafir etmek.
ayıldat- (**ayılda-**'*nın ettirgen şekli*) Misafirliğe davet etmek.
ayıldu Aileli, evli.
ayla Sonra; **ayla kelip barzañ** biraz sonra gel.
ayla- 1. Çevirmek, döndürmek. 2. Kuşatmak, sarmak.
aylan- (**ayla-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Dönmek. 2. Çevresini dolaşmak, etrafını dolanmak.
aylanalın Sevimli, değerli, saygın.
aylançık 1. Karmaşık yol. 2. Girdap. 3. *anat.* Onikiparmak bağırsağı 4. Konik şekilli çadırın çatısı.
aylandır- (**aylan-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Döndürmek. 2. Çevresinden dolaştırmak. 3. Döndürmek.

aylandıra (**aylandır-** *fiilinden zarf-fiil*) Çevresinde, etrafında, her tarafta; **aylandıra ulus** halkın çevresinde *bk.* **ebire**.

aylanış (**aylan-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Dönme. 2. Çevresinde dolaşma. 3. Çevirme, döndürme.

aylanış- (**aylan-**'*nın işteş şekli*) 1. Birbiriyle dönüp durmak. 2. Birlikte dolaşmak, çevresinde gezinmek.

aylat- Döndürmek.

aylık Aylık süre; **aylık curtım** evim buraya bir aylık yolda.

aymak Moğ. 1. (Göçebelerde) oba, oymak; *bk.* **uk** I. 2. Halk. 3. Bölge.

ayran Ayran.

ayrı Moğ. 1. Dal, uç 2. Nehir kolu; iki nehrin ayrımı. 3. Kavşak; **ayrı kayıñ** yaba; **ayrı agaş** yaba, yaba gibi ağaç.

ayrı- Moğ. 1. Ayırmak. 2. Ayırt etmek. 3. Güç durumdan kurtarmak. 4. Ayırmak, sökmek.

ayrıl- Moğ. (**ayrı-**'*nın edilgen şekli*) 1. Ayrılmak. 2. Boşanmak. 3. Ayrılmak, sivrilmek, kendini göstermek.

ayrılış Moğ. (**ayrıl-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Ayrılma. 2. Ayrılık. 3. Ayırma, bölme.

ayrılış- Moğ. (**ayrıl-**'*ın işteş şekli*) Birbirinden ayrılmak.

ayrıt- Moğ. (**ayrı-**'*nın ettirgen şekli*) Birbirinden ayırmak; **emçekten ayrıt-** çocuğu sütten, memeden ayırmak.

ayruuş yaba.

aysa (**andıy bolzo**'*dan*) Bu durumda, eğer böyleyse; **aysa, barar kerek** eğer böyleyse o zaman gitmek gerek. 2. Belki; **aysa, keler bolarım ba** belki gelebilirim.

ayt- 1. Söylemek, anlatmak, konuşmak. 2. Bildirmek, haber vermek. 3. Emretmek.

aytkıla- Sövmek, küfretmek.

aytkılaş (**aytkıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sövgü, küfür.

aytkılaş- (**aytkıla-**'*nın dönüşlü şekli*) Birbirine küfretmek.

aytkılat- (**aytkıla-**'*nın ettirgen şekli*) Sövmek, küfretmek.

ayttır- (**ayt-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Söyletmek, anlattırmak. 2. Haber verdirmek. 3. Emrettirmek. 4. Sorguya çekmek.

ayttıru Davetiye.

ayu Ayı.

aza Şeytan, kötü ruh (Altay mitolojisinde kötü ruhların adı).

azıbaş Azı dişi.

azık Azık, yiyecek, erzak.

azım Çitmik, fiske; **bir azım çay** bir fiske çay.

azın- Yiyecek hazırlamak; **kazan azınatan kööş** yiyecek hazırlanan kap.

azıra- 1. Beslemek, yedirmek. 2. Yetiştirmek; **azıragan adañ kem?** seni yetiştiren baban kim? **emisken eneñ kem?** seni doyuran anan kim? **azıragan bala** evlâtlık, yetiştirme.

azıraar Yetiştirme; **bala azıraarı** çocukları yetiştirme; **mal azıraarı** hayvancılık.

azıral 1. Besleme. 2. Yem, hayvan yemi.

azıran- (**azıra-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Beslenmek. 2. Yetişmek, eğitilmek.

azırantı Yetiştirme, evlâtlık.

azıraş (**azıra-** *fiilinden isim-fiil*) Besleme, yetiştirme.

azıraş- (**azıra**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Birlikte beslemek. 2. Birlikte yetiştirmek.

azırat- (**azıra-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Besletmek. 2. Yetiştirtmek.

azış I (**as-** I *fiilinden isim-fiil*) 1. Yiyecek hazırlama. 2. Yakma.

azış II (**as-** II *fiilinden isim-fiil*) Hata, yanlışlık.

azıy Önceki, geçmiş; **azıyda** geçmişte, önce, önceleri; **azıygı** önceki.

azu 1. Köpek dişi. 2. Diş, dişler.

azulu dişli; *mec.* kurt.

B

ba (**be**) *soru eki* Mı, mi, mu, mü, **boldıñ**

ba? geldin mi?
baa I İr. Paha, değer, fiyat; **et baazı tüşti** etin fiyatı düştü; **et baazın tüjür-** etin fiyatını düşürmek; **baazı caan** değerli.
baa II Bilinen, adı geçen; **baa, biske kelip bargan kiji** bize gelen kişi.
baa- Kaybolmak, görünürden çıkmak, görünmez olmak.
baabıy Bebek.
baala- İr. T. Değerlendirmek, fiyatını belirlemek.
baalan- İr. T. (**baala-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Değerlenmek. 2. Kendisi için büyük düşünceleri olmak; **senne süreen baalanıp turuñ?** sen kendini nasıl böyledeğerlendiriyorsun?
baalaş- İr. T. Birlikte değerlendirmek.
baalu Çamurlu yer.
baalu İr. T. Değerli.
baarçık Sığırcık; *bk.* **barçık.**
baatır Hunca (?) İr. (?) Bahadır, kahraman, yiğit.
baay *bk.* **bagay.**
babırgan *zool.* Uçan sincap.
baca 1. Baldızın kocası, bacanak. 2. Kardeşlerin karıları; yengeler.
bacırt Kalabalık.
baçım Moğ. Hızlı, çabuk.
baçımda- Moğ. T. Acele etmek.
baçımdat- Moğ. T. (**baçımda-**'*nın ettirgen şekli*) Hızlandırmak, acele ettirmek.
Badış-Bökö *mit.* (Erlik'in oğullarından birinin adı).
bagalgak Bataklık.
bagana Sütun, direk; *bk.* **stolmo.**
bagay Moğ. Kötü, işe yaramaz; *mec.* baykuş, puhu kuşu; **bagay sös** küfür, sövgü; **bagay kuş** baykuş, puhu kuşu, uğursuzluk getiren kuş; *bk.* **baay.**
bagın- (**bak-**'*ın dönüşlü / edilgen şekli*) İtaat etmek.
bagındır- (**bagın-**'*ın ettirgen şekli*) Kendi etkisi altına almak.
bagır- 1. Yüksek sesle bağırmak, böğürmek; *bk.* **ogur-** 2. Yüksek sesle ağlamak.
bagırış (**bagır-** *fiilinden isim-fiil*) Bağırtı, böğürtü.
bagırış- (**bagır-**'*ın işteş şekli*) Birlikte bağırmak.
bagıt- (**bak-**'*ın ettirgen şekli*) İtaat ettirmek.
bagon Rus. Vagon; *bk.* **vagon.**
bajalık İçindekiler, fihrist.
bajır- Tapınmak, tapmak; **bajırganım Bay-Ülgen** *folk.* taptığım Bay-Ülgen.
bak- 1. Boyun eğmek, tâbiyeti kabul etmek; **Bökön-Kaannıñ cañına baktılar** *folk.* Onlar Böken-Han'a boyun eğdiler. 2. Birine veya bir yere baş vurmak.
baka Kurbağa.
bakamaş 1. *ağız* Geniş alın. 2. (Bir tür balık).
bakana 1. Direk. 2. Sırık. 3. Kolon. 4. Kule. 5. Şamanın tefine resmedilen kalın kayın ağacı tasviri.
bakat- *bk.* **bagıt-.**
bakırılday Gevşek, sıkı veya gergin olmayan.
bakras Bakraç, bakır kazan.
Baktı-Kaan *mit.* Baktı-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
bala Çocuk; *bk.* **baldar; uul bala** erkek çocuğu; **kıs bala** kız çocuğu; **bala tujı** çocukluk; **bala cok** çocuksuz; **bala barka** çoluk çocuk; **bala çıgargan** çocuk doğurdu; **balanıñ ooruzıla oorup cat** doğum sancısı çekmek.
balalu Çocuklu; **balalu kiji** 1) Çocuğu olan kadın. 2) Aileli kişi.
balan Kartopu ağacı.
balanzın- 1. Kendi çocuğu saymak. 2. Çocuk istemek.
balar Yosun; sulu çamur, bataklık.
balat Tören, kutlama; **Men kaan bolup turzam, caan cakşı balat cazadarım** *folk.* Han olduğum zaman büyük bir tören yapacağım.
balbar- Ezmek.
balbay- Çok ağır, beceriksiz gözükmek; **balbaya bazıp cat-** hantalca hareket

etmek; **balbayıp kalgan** 1) Dağıldı. 2) Sünepe, uyuşuk.
balbıra- 1. Yumuşak olmak. 2. *mec.* bozulmak, dağılmak.
balbırat- (**balbıra-**'*nın ettirgen şekli*) Yumuşatmak; **etti balbıratpay kaynat-** eti dağılmayacak şekilde pişirmek.
baldar Çocuklar; *bk.* **bala**; **baldar tili** *gr.* çocuk dili.
balık Balık; **ak balık** beyaz somon; **kara balık** yeşil sazan.
balıkta- Balık avlamak.
balıktaş (**balıkta-** *fiilinden isim-fiil*) Balıkçılık.
balıktaş- (**balıkta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte balık avlamak.
balıktat- (**balıkta-**'*nın ettirgen şekli*) Balık avlamak, yakalamak.
balıktu Balıklı, balığı bol olan; **balıktuu suu** balıklı nehir.
balıldaş (**balılda-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Vrak vrak ötmek. 2. *mec.* Şikâyetçi olma.
balır Saçma; **balır bulur** gelişigüzel, abuk subuk konuşma.
balka Teke, keçi.
balkaş Kir, çamur; *bk.* **kir**.
balkaşta- Kirletmek, çamurlamak; *bk.* **uyma-**, **kirle-**.
balkaştan- (**balkaşta-**'*nın dönüşlü şekli*) Kirlenmek, çamurlanmak.
balkaştu Kirli, çamurlu.
baltır Baldır (ayak).
baltırgan *bot.* Melek otu; **elik baltırgan** keçi melek otu; **ayu baltırgan** ayı otu; **suu baltırgan** su baldırganı; **tüktü baltırgan** tüylü melek otu.
balu (Deri hastalığı) yara, ülser, uyuz; **cuguş balulu** intaniye hastası; **kırgıs balu** frengi.
balula- Yaralanmak, yarayla kaplanmak.
balulaş (**balula-** *fiilinden isim-fiil*) Yaralanma.
balulat- (**balula-**'*nın ettirgen şekli*) Yaralamak.
bank Rus. Banka.
bapılda- 1. Vrak vrak ötmek; **baka bapılda cat** kurbağa vraklıyor. 2. *mec.* Şikâyet etmek.
bapılduuş Vraklama.
bar I 1. Var olmak, var olma; **barı-cogım** benim bütün varlığım. 2. Var olan.
bar II Kaplan; **bar cıl** kaplan yılı (hayvan takviminde üçüncü yılın adı).
bar- 1. Gitmek, hareket etmek, varmak, uzaklaşmak; **attu köçüp bar-** atla gitmek; **alıp bar-** getirmek (*kelime anlamı* almaya gitmek); **cügürip bar-** koşmak (*kelime anlamı* koşup gitmek). 2. (Yardımcı fiilin işaret ettiği andan itibaren hareketin oluştuğunu gösterir) **ol künneñ ala bayıp bardı** o günden sonra zenginleşmeye başladı; **ol üredüçi bolup bardı** o öğretmen oldu.
baraan 1. Sıcak, iç ısıtıcı renk. 2. Siyah, karanlık. 3. **baraan añ** siyah hayvan; *mec.* ayı.
baraksan Zavallı, fakir; **Baraksan boyı arbaçı ada-enezine ukkur boldı** *folk.* Zavallı Arbacı'nın kendisi ise ailesinin sözüne uydu.
barbak (Bir tür ağaç).
barçık Sığırcık; *bk.* **kara barçık**, **baarçık**.
barçılga *es.* Kurban.
bardık Var olma, bulunma.
barga *bk.* **bargaa**.
bargaa Pelin, akpelin, ot, saman, yabanî ot, muzır ot, çalı; *bk.* **barga**, **margaa**.
bargaan Moğ. Tartışma.
barılgı *bk.* **barılga**.
barıñkıy Gür, koyu, esmer, sıkı; **barıñkıy agaş** sıkı, gür orman.
barıntıçı 1. Yırtıcı hayvan. 2. Yırtıcı.
barış I Kar; **barıştu bay** tefeci.
barış II (**bar-** *fiilinden isim-fiil*) Gezme, gitme.
bark *bk.* **bala**.
barkı Dayının yiğenine almak zorunda olduğu hediye.

barkıra- (Kaynayan su için) fokurdamak.
barkıraş (**barkıra-** *fiilinden isim-fiil*) Fokurdama.
barlu Hamile; *bk.* **kursak**.
barpılda- Çırpınmak.
bas- 1. Basmak, adım atmak, yürümek; bir şeye başlamak; **üstine bas-** bir şeye basmak; **içkeri bas-** ileri hareket etmek; **seniñ cohıñ keçire baspayın** hiç bir zaman senin yoluna girmiyorum. 2. Sıkmak; **kiyis bas-** keçeyi sıkmak. 3. Basmak, fotoğraflamak; **gazetti kepke bastı** gazeteyi bastılar. 4. Örtmek, kaplamak; **taş la bas-** taşla kaplamak; **oroomdı suu bastı** sokağı su bastı. 5. Saldırmak, yenmek. 6. Zorlamak; ezmek.
baskıç Dokuma tezgâhının tarağı.
baskış 1. Pres. 2. Merdiven; *bk.* **tepkiş**. 3. Derece,faz.
baspak 1. Buğday kırmak için el değirmeni. 2. Tuzak, kapan.
bastır- (**bas-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Bir şeye bastırtmak. 2. Bir şeyi sıkmak. 3. Bastırtmak. 4. Küp altına koydurtmak. 5. Tâbi kılmak.
bastıra Hepsi, her şey.
bastırasoyuznıy T. Rus. Birlik.
bastırt- Ezdirtmek.
baş 1. Baş, kafa; **kijiniñ bajı** insan kafası; **cılan bajı** (*kelime anlamı* yılan başı) şamanın tören giysisindeki sedef düğmeler; **tuunıñ bajı** dağın doruğu. 2. Üst bölüm, doruk; **ejiktin bajı** kapının üst çerçevesi. 3. Başlangıç; **küstiñ bajı** 1. Sonbaharın başlangıcı. 2. Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ay); **ermektiñ bajı** nehrin başlangıcı; **uçı bajı cok** başı sonu yok; *mec.* karışıklık; **baştañ ala** baştan ayağa dek; **baştañ ala uçına cetire** başından sonuna dek, bütünüyle; **bajı kırlu** işaret parmağı; **baş bolzın** (saygı, teşekkür ifadesi); **baştañ baş** (rica ifadesi) lütfen; **baştañ baş bolzın, slerdi surap turum** lütfen, sizden çok rica ediyorum.
başaaçı Yönetici.
başçı Önder, baş, reis.
başka 1. Diğer, başka; **başka ermek bolbos** başka konuşma olamaz. 2. Yabancı, bilinmeyen; **başka kiji** yabancı, eloğlu. 3. Başka, dışında; **onoñ başka** bundan başka. 4. Ayrı, özel olarak; **başka sal-** ayrı olarak koymak; **başka ermek bolor** konuşma özel olacak.
başkala- 1. Değiştirmek, diğerine göre yeniden yapmak; **başkalap sal-** yeniden yapmak; *bk.* **kubul-**. 2. Ayırmak, yabancı saymak. 3. Bir şeyi farklı şekilde yapmak; **başkalap aytsa** farklı şekilde söylersek.
başkalan- (**başkala-**'*nın dönüşlü şekli*) Değişmek; **söstördiñ başkalanarı** kelimelerin değişimi; *bk.* **öskölön-**.
başkalat- (**başkala-**'*nın ettirgen şekli*) Kamulaştırmak.
başkar- İdare etmek, yönetmek, rehberlik etmek.
başkaraaçı Grubun başı, temsilci, mümessil.
başkartu Rehberlik.
başkaru Yönetim, idare.
başkıda Daha önce, başlangıçta; *bk.* **ozo**.
başkoy- Yemin etmek, tapınmak (dua sırasında).
başkün Geçen gün, önceki gün, evvelki gün.
başmak Başmak, başmaklar, haydutlar; **küüktiñ başmagı** *bot.* baldırıkara.
başparak Baş parmak; *bk.* **ergek** I, **erkek**.
başta- 1. (İşe) başlamak, girişmek. 2. Yönetmek; **slerdi baştap barar elçi** sizlere önderlik yapacak elçi.
baştaaçı 1. Kılavuz. 2. *gr.* Özne; **baştaaçı la aydılaaçınıñ cöpsineri** *gr.* özne yüklem uygunluğu; **baş bildirbez baştaaçı** *gr.* gizli özne; *bk.* **körünbes, ce bildirlü baştaaçı**; **baştaçı**.
baştaçı *bk.* **baştaaçı**.
baştak yaramaz, şımarık.

baştaktan- Yaramazlık yapmak, şımarmak; **baştaktanba** şımarma.
baştaktandır- (**baştaktan-**'*nın ettirgen şekli*) Şımartmak, şımarıklık yapmasına izin vermek.
baştal- (**başta-**'*nın edilgen şekli*) 1. Başlamak, başlanmak, başlamış olmak. 2. Gebe kalmış olmak.
baştamı Başlangıç, ilk; **baştamı şkol** ilk okul; *bk.* **baştapkı**.
baştan- 1. Yönelmek. 2. Yüzünü dönmek; **men caar baştandı** bana yüzünü döndü.
baştandır- (**baştan-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yöneltmek. 2. Yüzünü döndürmek.
baştañ *es.* Kurban taşının doğu tarafında ipe asılan tavşan derisi, *bk.* **ceek**.
baştapkı 1. Birinci; **baştapkı urok** birinci ders; *bk.* **baştamı, birinçi**. 2. Ön, ilk; **baştapkı partada** ön sırada. 3. İlk, başlangıçta.
baştaş (**başta-** *fiilinden isim-fiil*) Yönetim.
baştaş- (**başta-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte yönetmek. 2. Birlikte yol göstermek.
baştat- (**başta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Başlatmak. 2. Yönetmek, ileri gitmek ve yol göstermek.
baştık Çuval, kese, çanta, torba.
baştu Başlı, başı olan; **Ceti baştu Celbegen** *folk.* Yedi başlı Celbegen.
bat- 1. Bir şeye yerleşmek, girmek. 2. Uğramak. 3. (Güneş, ay, yıldızlar için) batmak; **kün battı** güneş battı; *bk.* **aş-**.
batere Rus. Daire.
batır- Esir olarak teslim olmak, yenilmiş olmak; **Araldagı ayuga aldırbagan Aya-Biy, altan tümen çerüge batırbagan Aya-Biy** *folk.* Ormandaki ayıya teslim olmayan Aya-Biy, altı bin kişilik orduya esir olmayan Aya-Biy.
batinka Rus. Bot.
batiran Kiracı.
batka I 1. Nikotin. 2. Mide ekşiliği.
batka II Kabarcık, sivilce.
batkak Çamurlu yer; **batkak balkaş** yapışkan çamur.
batpadım *bk.* **bödönö**.
batpanak Bodur, tıknaz; *bk.* **çatpak**.
batrak Irgat.
Bay Ülgen Bay Ülgen, kutsal Ülgen.
bay 1. Bay, zengin; **cimekçi bay** toprak ağası; **cıtu bay** cimri; **karıs bay** tefeci; **biyandu bay** cömert zengin; **uktu bay** yurt sahibi. 2. Zengin, bol; **aştıñ tüjümi bay** bol ürün. 3. Kutsal, yasak; **bay agaş** kutsal ağaç; **bay kayıñ** kutsal akağaç; **bay kuş** kutsal kuş; **bay sös** yasaklanan söz; *bk.* **baylu sös**; **bay tere** kutsal deri; **bay terek** kutsal kavak ağacı; **bay tıt** kutsal melez ağacı.
Bay-Maatır *mit.* (Erlik'in oğullarından birinin adı) Bay-Maatır; **Taş bidektü Bay-Maatır** Taş bilekli Bay-Maatır.
Bay-Teñis *mit.* (Erlik'in sarayının yakınındaki cehennemde yer alan denizin adı).
baya Kısa süre önce; **baya kelip bargan** kısa süre önce geçti; **bayadañ beri** O zamandan beri; *bk.* **booro**.
bayagı Kısa süre önce, deminki; **bayagı kiji oyto keldi** kısa süre önce adam geri geldi; **tu bayagı** eski, kadim; **bayagı neme** *mec.* kurt.
bayana *mit.* 1. Ruhlardan birinin adı, iyi ruh, Ülgen'in hizmetkârı. 2. Çadırdaki ruh tasvirlerinin toplamı; **bayananıñ üleji** dua sırasında ev sahibi tarafından dağıtılan kurban eti parçaları.
baybak Hantal.
baybañ Teklifsiz, lâubali, küstah.
baybañda- Sakal sıvazlamak.
baycok 1. Kaba kişi. 2. Kabaca.
bayçıl *bk.* **baylançañ**.
baydastan- Bağdaş kurmak.
bayga At yarışı.
baygıs şapşal, pasaklı; *bk.* **baygızak**.
baygıs- *bk.* **bayıgıs-**.
baygızak *bk.* **baygıs**.
bayı- Zenginleşmek.
bayıgıs- (**bayı-**'*nın ettirgen şekli*) Zenginleştirmek.

bayırka- 1. İftihar etmek, gururlanmak. 2. Zenginliğiyle övünmek; *bk.* **maktan-**.

bayıt- (**bayı-**'*nın ettirgen şekli*) Zenginleştirmek.

baykan Moğ. 1. Çadır. 2. Çul. 3. Perde, örtü. 4. Arka, kuyruk; *bk.* **maykan**.

baykuur Moğ. Gırtlak.

bayla- I 1. Yasaklamak; korunmak, sakınmak **baylagan söstör** yasak sözler (eskiden kocanın yaşlı akrabalarının ve erkeklerin özel adlarını kadınların telâffuz etmesi yasaktı; bu isimler yerine yakın anlama gelen kelimeler kullanılırdı). 2. Kutlamak, yarış ve güreşle kutlama yapmak; **baylagan at** kutsal at; *bk.* **baylu at**; **baylagan ot** kutsal ateş; *bk.* **baylap salgan ot**.

bayla- II Zenginleşmek.

baylan- Sakınmak, korunmak.

baylançañ Kurallara uyma; *bk.* **bayçıl**.

baylançık Sakınan.

baylat- I (**bayla-** I'*in ettirgen şekli*) 1. Yasaklanmasına yardım etmek. 2. Kutlama nedeni olmak.

baylat- II (**bayla-** II'*nin ettirgen şekli*) Zenginleştirmek.

baylık Zenginlik; kaynaklar; **albatınıñ baylığı** halk zenginliği.

baylu 1. Kutsal; **baylu cer** kutsal yer; gidilmesi yasak yer. 2. Yasak; **baylu at** *bk.* **baylagan at**; **baylu kabay** kutsal beşik; **baylu sös** yasak söz; *bk.* **bay sös**; **baylu tuu** kutsal dağ.

bayram Bayram; **üzüt bayramı** ölümden sonraki kırk gün içinde yapılan törenler, ayinler.

bayramda- 1. Kutlamak. 2. *mec.* Başıboş gezmek.

bayramdu Şenlikli, bayram yeri gibi; **kongon ceriñ köktü bolzın, baskan ceriñ bayramdu bolzın** (*atasözü*) gecelediğin yer otla dolsun, gittiğin yer bayram yeri olsun.

bayrı Kumaş enine denk ölçü birimi. (Çoluşman Teleutlarınca kullanılır).

baytal Henüz yavrulamamış kısrak; *bk.* **bee**.

bayzıñ Moğ. 1. Kuytu yer; **Ceti kat bayzıñga enezi le uulin bektep koydı** *folk.* Ana ve oğul yedi kez çevrelenmiş kuytu yerde saklandılar. 2. Saray; **Ceti ejiktü temir bayzınga cedip kelgen, mında turdı** *folk.* Yedi kapılı demir saraya ulaştı ve orada durdu.

bayzın- Kendini zengin saymak, zenginliğiyle gururlanmak.

baza Daha, bir daha, yine, yeniden, tekrar; **a baza** eh tamam, tam öyle; **baza keleriñ be?** daha gelmiyor musun? **a baza, kelbey aa!** gelmiyordum ama sonunda geldim! **baza la keldi** yine geldi.

bazar I Pazar.

bazar II Ayak.

bazıl- (**bas-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Basılmış olmak. 2. Basılmış, ezilmiş olmak. 3. Yayımlanmış olmak.

bazın- (**bas-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Boyun eğmek. 2. Basılmak. 3. Yayımlanmak.

bazınar Taş kırma dağirmeni.

bazınçık I Basılmış, ezilmiş.

bazınçık II *bk.* **bazıru** I.

bazır- (**bas-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Basmak, ezmek; **taş la bazır** taşla ezmek. 2. Aşağılamak.

bazırıl- (**bazır-**'*ın edilgen şekli*) Basılmak, sıkıştırılmak.

bazırış- (**bazır-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bastırmak.

bazırt- (**bazır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Bastırmak. 2. Bir şeyi taşla ezmek.

bazıru I Çadırın dış tarafındaki etekleri bastırmak için kullanılan sırıklar.

bazıru II (**bazır-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Bastırma, sıkıştırma. 2. Presleme. 3. Yayımlama.

bazış (**bas-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yürüme. 2. Bastırma, presleme. 3. Basma, yayımlama.

bazıt 1. Adım, yürüyüş; **bazıdı caraş** onun güzel yürüyüşü var; **bu attıñ bazıdı**

cımjak bu atın yürüyüşü yumuşak. 2. Bastırma, presleme.
bazıtkır Sert adımlı, yürüyüşlü (at).
be *bk.* **ba.**
beçet Mühür.
beçette- Mühürlemek, mühür basmak.
beçettü Mühürlü, mühürlenmiş.
bedre- Aramak.
bedren- (**bedre-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Araştırmak. 2. Aramak, kazmak, aranmak; **neni bedrenip turuñ?** ne arınıyorsun?
bedreş (**bedre-** *fiilinden isim-fiil*) Arama, arayış.
bedreş- (**bedre-**'*nin işteş şekli*) Birlikte aramak.
bedret- (**bedre-**'*nin ettirgen şekli*) Aratmak.
bee Tayı olan kısrak, dişi at; **tönön bee** üç yaşındaki kısrak; *bk.* **baytal.**
bejen Elli.
bejinçi Beşinci; **bejinçi ças** beşinci saat.
bejü beşer beşer; **olor bejü keldi** onlar beşer beşer geldiler.
bek 1. Sağlam, pek; **bek bös** sağlam kumaş; **bek sananıp cüre berdi** o iyice düşünüp gitmeye devam etti. 2. Sürgü.
beken 1. Böğür (hayvanlarda), **eer attıñ bekenine cayıldı** eğer atın böğrüne kaydı. 2. Fileto.
bekte- 1. Sağlamlaştırmak. 2. Onaylamak, doğrulamak. 3. Kapamak.
bektel- (**bekte-**'*nin edilgen şekli*) 1. Sağlamlaşmış olmak. 2. Onaylanmış olmak. 3. Kapanmış olmak.
bekten- (**bekte-**'*nin dönüşlü şekli*) 1. Bulunduğu yeri sağlamlaştırmak; **çerü gorodto bektenip aldı** ordular şehirdeki yerlerini sağlamlaştırdılar. 2. Onaylamak. 3. Kapanmak.
bekteş (**bekte-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Sağlamlaştırma. 2. Onay, onaylama. 3. Kapama.
bekteş- (**bekte-**'*nin işteş şekli*) 1. Birlikte sağlamlaştırmak. 2. Birlikte onaylamak. 3. Birlikte kapamak.
bektet- (**bekte-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Sağlamlaştırmak. 2. Onaylatmak. 3. Kapatmak.
bektü Kapalı, kilitli.
bel I 1. Sırt, bel. 2. Dağ sırası; **karlu tuunıñ beli** karlı dağın beli.
bel II Som balığı.
bel III Saç örgüsündeki küpe, süs; *bk.* **belbuş belben** geniş yüzlü.
belbuş Saç örgüsündeki süs; *bk.* **bel** III.
beldesten- Toparlamak, destelemek.
bele *bot.* 1. Üvez ağacı. 2. Benç; **beleniñ üreni** benç tohumları.
belek 1. Dirsek (bilekten dirseğe kadar). 2. *es.* Gelinden damada gönderilen, kaçırmayı onaylayıcı eşya şeklindeki bedel.
belen Moğ. 1. Geçindirme; **boyı onıñ belenine oturup iydi** onun geçindirmesiyle yaşıyor. 2. Hazır, tamam; **belen bol** hazır ol.
belet Rus. 1. Bilet; **kiriş belet** giriş bileti. 2. Orman kesme belgesi.
belete- Hazırlamak.
beleten- (**belete-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Hazırlanmak, hazırlanmış olmak; **beletenip al!** hazır ol!
beleteniş Hazırlanma.
belge Fal, büyü, tahmin.
belgeçi Falcı, büyücü.
belgeñçi Küfürbaz.
belgeñde- Terbiyesiz sözler söylemek.
belinçi Başkasının hareket ve sözlerini gereksiz yere tekrarlayan kimse.
belinde- Başkasının haraket ve sözlerini gereksiz yere tekrarlamak.
belkençek Gövdenin sırt tarafı.
beltir 1. Ağız, iki ve daha fazla nehrin birleşimi; **suunıñ beltirinde** nehirlerin birleşme yerinde. 2. (Yol için) kavşak.
ber- Moğ. 1. Vermek. 2. (Bu yardımcı fiil asıl fiille birlikte kullanılarak işin başka bir şahıs için yapıldığını bildirir, ayrıca çabukluk da ifade eder); **biçip berdim** biri için yazdım (*kelime anlamı* yazıp verdim); **taap ber-** biri için bulmak;

mege pis'mo kıçırıp ber bana mektubu oku.
berbek Şişman.
berç *anat.* Bez, beze, gudde.
berdir- Moğ. T. (**ber-**'*in ettirgen şekli*) Verdirmek.
bereeçi: **bereeçi pubultkış** *gr.* Yönelme hâli, datif hâli
beri 1. Beri, buraya, bu tarafa, yakına; **beri keliger** buraya gel. 2.-dan beri; **onoñ beri beş cıl ötti** o zamandan beri beş yıl geçti; **keçedeñ beri** dünden beri; **ozodoñ beri** eskiden beri; **kırdıñ beri canında** dağın bu tarafında; *bk.* **arı** I.
berigi Yakındaki, daha yakın olan (mesafe olarak).
beril- Moğ. T. (**ber-**'*in edilgen şekli*) 1. Verilmiş olmak, verilmek. 2. Tâbi olmak. 3. Verilmiş olmak.
berilte Moğ. Yayım, yayımlama.
berin- Moğ. T. (**ber-**'*in dönüşlü şekli*) Bir şeye kendini vermek, sadık olmak; **beringen kiji** sadık kişi.
beriş Moğ. T. (**ber-** *fiilinden isim-fiil*) Verme, verilme; **alış-beriş** alış veriş, değiş tokuş.
beriş- Moğ. T. (**ber-**'*in işteş şekli*) 1. Birlikte vermek. 2. Birlikte teslim olmak. 3. Engellemek; **berişpe** engel olma.
bertik Çıkık.
bertin- Çıkmak, (ayak için) kemiğin yerinden çıkması.
berü Kurban; *bk.* **ködürgi**.
beske Ağırlık; **beskezi kança?** ağırlığı ne kadar?
beş Beş; **beşteñ** beşer; **beştü** beşli; **balam beştü** çocuğum beş yaşında.
beşcıllık Beş yıllık.
beşyüz Beş yüz.
bey Tanımadık kimse.
bezmen El kantarı.
bıcam (Kadınlara saygılı hitap şekli).
bıcar Moğ. İğrenç, pis; **bıcar kiji** *es.* kadın.
bıcarzı- Moğ. T. Pislenmek, iğrençleşmek.
bıcarzıt- Moğ. T. (**bıcarzı-**'*nın ettirgen şekli*) İğrenç hâle getirmek.
bıcıl Bu yıl.
bıcılda- Çok ve anlamsızca konuşmak.
bıcıldaş (**bıcılda-** *fiilinden isim-fiil*) Boş lâf.
bıcılgı Şimdiki, şu anki.
bıcır 1. Dalgalı; kıvrımlı, bukleli; **bıcır baş** bukleli baş. 2. Boncuk.
bıcıra- Çatlamak, çatırdamak; **salkınnañ agaş bıcırap, bököyip turdı** ağaç rüzgârdan eğildi ve çatladı.
bıcıraş 1. Kıvırcık, dalgalı. 2. *mec.* Kuzu.
bıcıraş- Fırıl fırıl dönmek, yaltaklanmak.
bıcırat Çatlak.
bıç- *bk.* **bıçı-**.
bıçak Bıçak.
bıçakta- Bıçaklamak.
bıçaktat- (**bıçakta-**'*nın ettirgen şekli*) Bıçaklatmak.
bıçı- Biçmek, kesmek, doğramak.
bıçık Kesek, toprak parçası.
bıçış (**bıçı-** *fiilinden isim-fiil*) Kesme, doğrama.
bıçış- (**bıçı-**'*nın işteş şekli*) Birlikte kesmek, doğramak.
bıçıt- (**bıçı-**'*nın ettirgen şekli*) Kestirmek, doğratmak.
bıçkak 1. Hayvanların ayaklarındaki deri. 2. (Hayvanın ayak derisinden yapılan bir tür ayakkabı).
bıgı- 1. Eğmek. 2. Eğmek, kırmak (dizleri).
bıgıl Moğ. Tınaz, dokurcun, çeç, tahıl.
bıgıl- (**bıgı-**'*nın edilgen şekli*) Eğilmiş, bükülmüş olmak.
bıgın- (**bıgı-**'*nın dönüşlü şekli*) Eğilmek, diz kırmak.
bıjırt- (**bıjır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yakmak, haşlamak, pişirmek. 2. Yakmak.
bıju Dikkatli, özenli; **bıju la kelerim** mutlaka geleceğim.
bıjula- Gayret etmek.
bıjulan- (**bıjula-**'*nın edilgen şekli*) Dikkatli olmak; **bıjulanıp uk** dikkatle dinle, dikkatli ol.

bıjulaş (*bıjula- fiilinden isim-fiil*) Gayret, çaba.
bıkın Uyluk, kalça; *bk.* **çamış**.
bıkından- Ellerini kalçasına koymak; **bıkındanıp biceledi** ellerini kalçasına koyup dans etti.
bılaa- Zorla almak.
bılaaş Moğ. (**bılaa-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tartışma. 2. Bahis. 3. Yarışma, rekabet.
bılaaş- Moğ. (**bılaa-**'*nın işteş şekli*) 1. Tartışmak. 2. Bahis tutuşmak. 3. Rekabet etmek. 4. Skandal çıkarmak.
bılaaştu Moğ. T. Tartışmalı.
bılaat- (**bılaa-**'*nın ettirgen şekli*) Zorla aldırmak.
bılcıra- 1. Yapışkan olmak. 2. *mec.* Saçma sapan konuşmak.
bılcırak Yapışkan; **bılcırak balkaş** 1. Yapışkan çamur. 2. *mec.* Lapa, bulamaç.
bılçı- Ezmek; **bılçıp otur-** hantalca beceriksizce oturmak.
bılçık Basılmış, ezilmiş.
bılçıl- (**bılçı-**'*nın edilgen şekli*) Basılmış, ezilmiş olmak.
bılçın- (**bılçı-**'*nın dönüşlü şekli*) Düzelmek, düzeltilmek
bılçış (**bılçı-** *fiilinden isim-fiil*) Yassılaşma.
bılçış- (**bılçı-**'*nın işteş şekli*) Birbirini ezmek, iki şey arasında kalarak sıkışmak; ezilmek.
bılçıt- (**bılçı-**'*nın ettirgen şekli*) Bastırtmak, ezdirtmek.
bılçıy- Basılarak düzelmek.
bılçıyt- (**bılçıy-**'*ın ettirgen şekli*) Basarak düzeltmek.
bıltır Geçen yıl, bıldır.
bıltırgı Geçen yılki.
bırçıt Sağlam, güçlü.
bırkıra- Dört bir yana dağılmak, saçılmak.
bırkıran- Kaynamak, fokurdamak.
bırkırat- (**bırkıra-**'*nın ettirgen şekli*) Dağıtmak, saçmak.
bış- I 1. Olgunlaşmak. 2. Pişmek, pişmiş olmak.
bış- II Ekşi sütü karıştırmak.
bışkalak 1. Olmamış, ham. 2. Tam pişmemiş
bışkan 1. Olmuş. 2. Pişmiş.
bışkı Kımız karıştırma sopası.
bışkır- 1. (At için) burnundan solumak. 2. Hırıldamak. 3. Hapşırmak.
bışkırış (**bışkır-** *fiilinden isim-fiil*) Hapşırma.
bışkırt- (**bışkır-**'*ın ettirgen şekli*) Hapşırtmak.
bıştak Peynir, kaynamış sütten yapılan preslenmiş bir tür peynir.
bıyan Moğ. Teşekkür, takdir.
bıyanı Acıma.
bıyırış (**bıyır-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Pişirme. 2. Yakma.
bıza Buzağı; *bk.* **bızaa, bozu, bsaa, psaa**.
bızaa *bk.* **bıza**.
bice Dans.
biceçi Dansçı, dansör, dansöz.
bicele- Dans etmek.
biceleş- (**bicele-**'*nin işteş şekli*) Birlikte dans etmek.
bicelet- (**bicele-**'*nin ettirgen şekli*) Dans ettirmek.
biçen Kuru ot, saman; *bk.* **ölöñ, biçeen**.
biçi- Moğ. Yazmak; *bk.* **çiy-**.
biçik Moğ. 1. Okur yazarlık; **biçik bilbes** cahil, okur yazar olmayan. 2. Kitap. 3. Mektup, yazı; **samara biçik** veya **sudur biçik** *folk.* bahadırın kahramanlıklarıyla ilgili hikâye; *bk.* **kat**.
biçikçi Moğ. T. Okur yazar.
biçil- Moğ. T. (**biçi-**'*nin edilgen şekli*) Yazılmış olmak.
biçiş Moğ. T. (**biçi-** *fiilinden isim-fiil*) Yazma, yazışma (karşılıklı).
biçiş- Moğ. T. (**biçi-**'*nin işteş şekli*) Birlikte yazmak, birbirine mektup yazmak.
biçit- Moğ. T. (**biçi-**'*nin ettirgen şekli*) Yazdırmak.
bil- 1. Bilmek, öğrenmek. 2. Anlamak. 3. -e

bilmek. 4. Yönetmek.
bildir *bk.* **bildür**.
bildir- (**bil-**'*in ettirgen şekli*) 1. Bildirmek; haber vermek. 2. Öğretmek. 3. Buluş yapmak.
bildire (**bildir-** *fiilinden zarf görevinde zarf-fiil*) 1. Anlaşılmış, açık; *bk.* **cart**. 2. Açık bir şekilde; **bildirbey** fark ettirmeden, gizlice.
bildirge Şaman tefinin sopasına bağlanan kese.
bildirt- (**bildir-** '*nin ettirgen şekli*) 1. Bildirtmek, haber verdirtmek. 2. Anlaşılır kılmak, sezdirmek, hissettirmek.
bildirü 1. İşaret. 2. Anlam, önem. 3. Bilgilendirme.
bildür 1. Resim, bezek. 2. Şaman tefindeki bezek.
bile aile; **bilelü** aileli; **köp bilelü** çok aileli; **bidezi cok** ailesiz; **slerdiñ bileger kança kiji?** sizin aileniz kaç kişi?
bilek Bilek, el ile kolun, ayak ile bacağın birleştiği yer.
bilgir 1. Bilgin, bilgili, bilge. 2. Anlayışlı, düşünceli.
bilik Bilgi, bilim; **biçik-bilik** okur yazarlık.
bilim: **bilim til** *gr.* Bilim dili.
bilin- (**bil-**'*in dönüşlü şekli*) 1. Hissetmek, sezmek. 2. Bilinçlenmek. 3. Anlamak. 4. Bulmak, ortaya çıkarmak.
biliş (**bil-** *fiilinden isim-fiil*) Bilgi.
biliş- (**bil-**'*in işteş şekli*) Tanıdık olmak, biriyle bağı olmak.
bilü Bileği taşı.
bir 1. Bir, birim; **bir katap** bir gün; **bir tüñey** benzer, aynı; **bir aay oturdılar** herkes bir arada oturdu; **bir aay bardıbıs** hep birlikte gittik; *bk.* **cañıs**. 2. (Belirsizlik sıfatı) **bir kiji** biri, birisi; **bir-bir neme** bir şeye karşın.
birde Bazen, zaman zaman; *bk.* **kaa-caa**.
birdeñ Bir bir.
birge Birlikte.
biriçke Yaylı at arabası.
birik- Bir olmak, birleşmek.
birikle- Birleşmek; **Cer üstiniñ prole tariyleri, birikleger!** Bütün dünya proleterleri birleşiniz!
birikte- Birleştirmek; **onçozın birge birikte-** herkesi birleştirmek.
biriktir- (**birik-**'*in ettirgen şekli*) Birleştirmek, bir arada saymak.
birinçi Birinci; **birinçi klass** birinci sınıf; *bk.* **baştapkı**.
birlik 1. Birlik, birleştirme. 2. Birleşme.
birü Biri, birisi; **birüzi** onlardan biri; **olor birüzi birüzineñ suraştı** onlar birbirlerini sordular.
bis Biz; **bistiñ mal** bizim hayvan; **biske kir** bize gel; **bisteñ cüre bergen** bizi bırakıp giden; ölen.
biy 1. Memur. 2. Bay, bey. 3. **Erlik-Biy** *mit.* Erlik Bey (Erlik'in sıfatı).
Biy-Altay *mit.* (Altay'ın koruyucu ruhu), **Añdık bütken Biy-Altay** Hayvanları yetiştiren Biy-Altay.
biyan İyilik, merhamet.
biyde- 1. Hükmetmek. 2. Yönetmek.
biyik 1. Yükseklik. 2. Büyük, yüksek.
biyikte- 1. Yükselmek. 2. Boyca büyümek.
biyiktel- (**biyikte-**'*nin edilgen şekli*) Yükselmek, asılmak.
biyiktet- (**biyikte-**'*nin ettirgen şekli*) Yükseltmek, asmak.
biyindu İyi, merhametli, esirgeyen (Tanrının sıfatı).
biyirke- Moğ. Gururlanmak (gücüyle, durumuyla).
biyirkek Moğ. T. Hükmetmeyi seven.
biyt Bit.
biyte- Bitlenmek.
biyu Moğ. Yüksek.
blaaş- (**bul-a+aş-**) İmkân bularak aşmak, ilerlemek.
blaut *zool.* Üç yaşındaki geyik.
bo *bk.* **ba**.
boco 1. Bir tür ev birası. 2. Serbest zaman.
bodo- Moğ. 1. Çözmek; **zadaçanı bodo-**

problemi çözmek. 2. Öneri getirmek, tahmin yürütmek; **ol keler dep bodop turum** onun geleceğini tahmin ediyorum. 3. Saymak, saygı göstermek; **caandardı bodo-** yaşlıları saymak. 4. Bir şeyi değerlendirmek; **kançaga bodop turuñ?** ona ne değer veriyorsun?

bodol Moğ. Tahmin, yaklaşık belirti.

bodol- Moğ. T. (**bodo-**'*nun edilgen şekli*) 1. Çözülmüş olmak. 2. Tahmin edilmiş olmak. 3. Sayılmış olmak. 4. Değerlendirilmiş olmak. 5. Sayılmak.

bodolgo Moğ. 1. Maksat. 2. Vazife. 3. Sorun.

bodon- Moğ. T. (**bodo-**'*nun dönüşlü şekli*) Bir şeye karar vermek.

bodongo *mat.* Problem; **bodongo uur emes** kolay çözülebilecek problem.

bodoş Moğ. T. (**bodo-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Karar, çözüm. 2. Tahmin, değerlendirme.

bodoş- Moğ. T. (**bodo-**'*nun işteş şekli*) 1. Birlikte çözmek. 2. Birlikte sayılmak.

bodu Zayıf, solgun, sıska.

bogoçı Dağ geçidi; *bk.* **aju**.

bogok 1. *anat.* Âdem elması. 2. Guşa hastalığı.

bogoktu Guşa hastalığına yakalanmış.

bogono Moğ. Kısa; **bogono sööktü kiji** kısa boylu, bodur.

bojo- 1. Kurtulmak. 2. Son bulmak, bitmek; **doklad bojodı** rapor bitti; **bojogon** öldü, vefat etti; *bk.* **bojop kalgan**. 3. Boşaltmak. 4. Zayıflatmak.

bojodıl- (**bojot-**'*un edilgen şekli*) Kurtulmuş olmak.

bojodu Kurtulma.

bojon- (**bojo-**'*nun dönüşlü şekli*) 1. (At için) çözülmek, boşalıp kurtulmak. 2. Herhangi bir ağırlıktan kurtulmak.

bojot- 1. Kurtarmak. 2. Zayıflatmak. 3. Hafifletmek; **ayaktı bojodıp berdi** fincanı boşalttı; *bk.* **agıt-**.

bok Ters, gübre, dışkı, bok.

bokol Pipodaki çerçeve.

bol'şevik Rus. Bolşevik.

bol- Olmak; **kojo bol-** katılmak, birlikte olmak; **andıy da bolzo** buna karşın, fakat, yine de; **boldı!** tamam, oldu! **bolzo bolor, bolbozo bolbos** olursa olur, olmazsa olmaz; **bolor** yeter; **Boyı altın küük bolup** *folk.* Kendisi altın bir kuşa dönüşüp.

bolço- Şişmek, kabarmak, böbürlenme.

bolçok 1. Küre, yuvarlak. 2. Küçük parça. 3. (Vücuttaki) kabarcık. 4. Düğüm. 5. Şişkin, kabarık; **bolçok boş** *bot.* şakayık (*kelime anlamı*: yuvarlak baş).

bolçoy Şiş.

bolçoy- Moğ. 1. Şişirmek. 2. Darılmak. 3. Aldatmak, kazıklamak.

boldır- (**bol-**'*un ettirgen şekli*) 1. Razı olmak. 2. Tamamlamak. 3. Yapabilmek.

bolgoo- Gözlemek, açıklamak.

bolgoobos Dikkatsiz.

bolgoon- (**bolgoo-**'*nun dönüşlü şekli*) 1. Açıklamak. 2. Sakınmak, dikkat etmek.

bolgoot- (**bolgoo-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Açıklatmak. 2. Sakındırtmak.

bolom Moğ. (?)

bolot Moğ. Çelik.

boluş I 1. Yardım, destek; **köp toolu aviatsiyanıñ bolujı la** çok sayılı hava gücünün desteğiyle; *bk.* **aybı**. 2. *es.* Sömürü şekli, feodal.

boluş II (**bol-** *fiilinden isim-fiil*) Olma, var oluş.

boluş- (**bol-**'*un işteş şekli*) Birlikte olmak, birbirine yardım etmek.

boluşçı 1. Yardımcı. 2. *gr.* Yardımcı; **boluşçı glagol** yardımcı fiil; **boluşçı tabış** yardımcı ses.

boo Bu.

booçı 1. Her türden bağ. 2. Koşum parçaları.

boojo Dizgin.

book *anat.* Guşa, çedve.

bookol (Tütün için) pipo, ağızlık.

boom Sarp kaya çıkıntısı.

booro Çok önce; *bk.* **baya**.

boorogı Çok önce olan, eski.
boos (Hayvan için) gebe.
borbotko Pılıpırtı, paçavra.
borboy 1. Bir kovadan yarım kovaya kadar değişen at veya ineğin böğründen çıkarılmış deriden yapılmış kırba; *bk.* **arkıt**. 2. Kurutulmuş inek memesinden kutu; *bk.* **borbuy**
borbuy *bk.* **borboy**.
borcoñ Tuzlak arazi; *bk.* **kucur**.
borkar Gündelik işler, her gün yapılan sıradan işler.
borkılda- Kaynamak, (suyun kaynaması sırasında)fokurdamak.
borkıldaş (**borkılda-** *fiilinden isim-fiil*) Fokurdama.
borlo- Kaynamak.
borlon Kuzu, yazın doğan kuzu.
borlot- Saçıp savurmak.
boro Moğ. Gri, kır renkli; **boro at** kır at; **boro añ** gri hayvan; *mec.* karaca; **boro çıçkan** gri fare; *mec.* gri köstebek; **boro iyt** gri köpek; *mec.* kurt; **boro kuş** serçe kuşu; **boro momon** gri köstebek.
borogon Kar fırtınası.
boromtık Donuk, mat; *bk.* **bozomtık**.
boroñot Yabanî siyah frenk üzümü.
boroñotto- Toplamak.
boror- Boz olmak.
borotokol Rus. Protokol.
borsık *zool.* Porsuk; *bk.* **borsuk**.
borsok Sıkıştırılmış hamurdan yapılmış ve koyun yağında pişirilmiş börek.
borsuk *bk.* **borsık**.
bortık Kırılgan, sağlam olmayan.
bortogo Kova, tulum; *bk.* **köyök**, **bortoo**.
bortoo *bk.* **bortogo**.
bos Moğ. 1. İnatçı, direngen. 2. (Erlik'in sıfatı).
bosbarçık *zool.* Çobanaldatan.
boskon Evden kaçmış çocuk.
boskos Kaya balığı.
bosto- 1. Rica etmek, şikâyetle bahsetmek. 2. Bir şeyin yakınına gitmek; **ayıl ebire bostop cürdi** o ayılın yanından geçti.
bostorkoy *bk.* **bostoroy**.
bostoroy *zool.* Çayır kuşu; *bk.* **Talañ-kileñ**, **bostoroy kuştıñ nezi artık?** - **Boyında bütken cuñı artık** *folk.* Talan-kilen, çayır kuşunun en değerli şeyi nedir? - En güzel şeyi gövdesinden biten kanadıdır.
boş 1. Boş vakit; **boş cok** boş vakit yok; hiç bir zaman; *bk.* **çölö**. 2. Boş; **kolım boş cok** meşgulüm. 3. Özgür, serbest; **boş öy** boş vakit. 4. Zayıf; **kılıgı boş** zayıf karakterli; **boş kögön** çilek.
boşko Moğ. Memur.
botanika Rus. Botanik.
botko *es.* Hayvanın ilk sağımı sırasında Cayık'ın (*bk.* **Cayık**) şerefine dua için kısrak sütünün yulaf unuyla karışımı.
botoon Bir yaşındaki deve.
boy I (İyelik ekiyle birlikte) Kendi, kendisi; **boyı keldi** o kendisi geldi; **boyım kördim** ben kendim gördüm; **boyın sura-** onun kendisinden sormak; **boyıñ tı** sen kendin.
boy II 1. (İnsanın) boyu; 2. Yaş; 3. Grup, sınıf; 4. Bir şeyin dış yüzü, yüzey; **boygo cetken** olgun yaşa ulaşmış.
boydo- Bir şey boyunca gitmek; **kür boylop keçti** o köprü boyunca gitti.
boydoñ 1. Bekâr. 2. Dul erkek.
boyınça ...-ır, -ir, -ur, -ür ...-maz, -mez; **kelgen boyınça** gelir gelmez.
boylu Gelin; *bk.* **koltu**, **neveste**, **sırgalcı**.
bozo Bir tür ev birası; *bk.* **boco**.
bozogo 1. Eşik. 2. Travers.
bozokoy (Yemin sözü) şerefim üzerine.
bozom Alacakaranlık, karanlık; **bozom kirdi** karanlık bastırdı; *bk.* **bürüñken**.
bozomtık 1. Bulanık; *bk.* **boromtık**. 2. Loş; **bozomtık eñir** loş gece.
bozor- I İnatla susmak.
bozor- II Beyazlaşmak, grileşmek; **teñeri bozorıp turdı** gökyüzü grileşti.
bozort- (**bozor-** II'*nin ettirgen şekli*)

Grileştirmek.
bozu Buzağı.
böbölcin Hüdhüd kuşu.
bödnö Bıldırcın; *bk.* **bödönö**.
bödönö Dişi bıldırcın; *bk.* **batpadım**, **bödnö**.
bök 1. Sürgü. 2. Mantar, tıpa.
bökçök Kambur, sırtı hafifçe kambur olan.
bökçöy- Sıntını hafifçe kamburlaştırmak; **bökçöyip otur-** sırtını hafifçe kamburlaştırıp oturmak.
bökö Moğ. Pehlivan, güçlü; *bk.* **alıp**.
bökö- Eğmek.
bökön: **bökön agaş** Ağaçtan yapılan nesne, ağaç pipo.
bökön- (**bökö-**'*nün dönüşlü / edilgen şekli*) Eğilmek.
bökönök Sivrisinek; *bk.* **sek I**, **tomonok**.
bököş (**bökö-** *fiilinden isim-fiil*) Eğilme, eğim.
bököyt- (**bököy-**'*ün ettirgen şekli*) Eğdirmek.
böktö- Sürgülemek.
böktör- Bağlamak; **tajuurdı kancaga böktörip saldı** deri kabı eğere bağladılar.
böktü 1. Sürgülü. 2. Tıpalı olan.
böl- Bölmek; *bk.* **bölü-**, **üle-**.
bölci 1. Kurdele; **cajıl böldi** yeşil kurdele. 2. Kenar, kürkten yapılmış kenar; **kiş bölcilü ton** samur kenarlı kürk; *bk.* **kıyım**. 3. *es.* Şamanın özel bir giysisi olan mandak'ın yenlerine dikilmiş vaşak kürkündenşeritler.
bölcirgen Çilek.
böli- Uçmak.
bölö Kız kardeşlerin çocukları, kardeş çocuğu.
bölöçiber Kız kardeşlerin çocukları; *bk.* **bölöçö**.
bölöçö Kız kardeşlerin çocukları; *bk.* **bölöçiber**.
bölölöşki Kız kardeşin çocuklarıbk. **bölö**.
böltök Orman kenarı.
bölü- Bölmek, parçalamak; **ekige bölü-** ikiye bölmek; *bk.* **üle-**, **böl-**.
bölüçi 1. Bölen. 2. *mat.* Bölen.
bölügeş *gr.* Edat.
bölük 1. Bölüm, şube; **cer bölügi** tarım bölümü. 2. Çalı.
bölün- (**bölü-**'*nün dönüşlü / edilgen şekli*) Bölünmek, bölünmüş olmak, parçalanmak; **bölünbes too** bölünmez sayı.
bölüş (**bölü-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Bölme. 2. Parçalama, kırma.
bölüş- (**bölü-**'*nün işteş şekli*) Birlikte bölmek.
bölüt- (**bölü-**'*nün ettirgen şekli*) Böldürmek.
böörök Böbrek; *bk.* **börök**, **böörönök**.
böörönök Böbrek; *bk.* **böörök**, **börök**.
bööstöy *es. av.* Kurt (*kelime anlamı* bitli).
börçök *bot.* Tomurcuk; *bk.* **börök**.
börök 1. *anat.* Böbrek. 2. *bot.* Tomurcuk; **börçök**.
börtön İktidarsız.
börtöñ Fıtık.
börü Kurt; *bk.* **abıgay**; **abugay**; **aygay**.
börük 1. Börk, şapka; **börüktü** şapkalı; **kıygaş börük** kadın için kürk şapka; **kuragan börük** kadın başlığı; **kuş börük** dua sırasında şamanın giydiği özel şapka. 2. (Çivi için) baş.
bös Bez, basma.
brigada Rus. Ekip.
brokuror Rus. Savcı.
bryuka Rus. Pantolon.
bsaa *bk.* **bıza**.
bu Bu; **bu künde** bugün.
bucıl Bu yıl.
bucılgı Bu yıla ait olan; **bucılgı cılda** bu yıl boyunca.
buda- Ağacın budaklarını kesmek.
budak (Ağaç için) dal, budak.
budalgak Engel; *bk.* **buudak** 1.
budı- Moğ.; *bk.* **budu-**.
budu- Moğ. Boyamak, kaplamak, her yanı örtmek; *bk.* **budı-**.
buduk Boya; *bk.* **sır** 1.

budukta- *bk.* **budu-**.
buduktaş (**budukta-** *fiilinden isim-fiil*) Boyama.
buduktaş- (**budukta-**'*nın* *işteş şekli*) Birlikte boyamak.
budukttat- (**budukta-**'*nın* *ettirgen şekli*) Boyatmak.
buduktu Boyalı, boyanmış.
bugul Moğ. Tınaz, dokurcun.
bugulda- Tınaz toplamak.
buguldaş (**bugulda-** *fiilinden isim-fiil*) Tınaz toplama.
buguldaş- (**bugulda-**'*nın* *işteş şekli*) Birlikte tınaz toplamak.
buguldat- (**bugulda-**'*nın* *ettirgen şekli*) Toplatmak.
buka Damızlık boğa.
bukul Moğ. Tınaz, dokurcun.
bulan Avrupa muzu.
buldır Düz olmayan, kabarık, tümsekli.
bulga- 1. Karıştırmak. 2. Şaşırtmak.
bulgak Karışıklık.
bulgal- (**bulga-**'*nın* *edilgen şekli*) 1. Karışmak. 2. Şaşırmak.
bulgan- (**bulga-**'*nın* *dönüşlü şekli*) 1. Lekelenmek, bulanmak. 2. Sallanmak.
bulgat- (**bulga-**'*nın* *ettirgen şekli*) Bulandırmak, karıştırmak.
bulgayrı Özel yöntemle işlenmiş deri; **bulgayrı ödük** deri ayakkabı.
bulguş Arpa kavurmak için kullanılan ucu sivri sopa.
bulkunçak Küçük.
bulta- 1. Akıtmak; 2. Çekmek; *bk.* **kıyılt-**.
bultat- (**bulta-**'*nın* *ettirgen şekli*) 1. Akıttırmak; 2. Çektirmek, kaldırmak.
bultık Şişkin; **bultık caak** 1) Şişkin yanak, şişkin yanaklı.
bultıy- Moğ. Şişmek, avurtlarını şişirmek.
buluñ 1. Köşe, sınır; **üç buluñdu** üç köşeli. 2. Nehir koyu.
bulur *bk.* **balır**.
bulut Bulut, yağmur bulutu.
bulutta-: Bulutlanmak; **teñeri buluttadı** Gök bulutlandı.
buluttu Bulutlu, kapalı.
bur- Bükmek, burmak.
bura 1. Erkek deve. 2. *es.* Şaman tefindeki deve resmi.
buray- Ağarmak; *bk.* **burula-** II; **buuray-**.
Burça-Kaan *mit.* Burça Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
burıl- Dönmek; *bk.* **burul-**.
burılçık Dönemeç; *bk.* **burulçık**.
burkura- Moğ. Uçuşmak, dağılmak.
burkuraş (**burkura-** *fiilinden isim-fiil*) Tozutma, dağıtma.
burkurat- (**burkura-**'*nın* *ettirgen şekli*) Tozutmak.
burla- *bk.* **terle-**.
burmakta- Dönmek, dönüp durmak; **Burmaktap kar tüşse, köp caar ba, Köbügim?** *folk.* Döne döne kar yağarsa, çok yağar mı, Köbük'üm?
burt (Bir anda kaybolmayı ifade eden yansıma kelime); **burt et-** bir anda kaybolmak; *bk.* **kılt, kult**.
buru Moğ. Kabahat, suç; *bk.* **buruu**.
buru- 1. Çevirmek, döndürmek; **attıñ oozın buru-** atı döndürmek. 2. Geriye döndürmek.
burul 1. Ak, ağarmış. 2. Demir kırı (at rengi).
burul- 1. (**buru-**'*nun* *edilgen şekli*) Dönmek, geri dönmek, çevrilmek; *bk.* **burıl-**.
burula- I Suçlamak.
burula- II Ağarmak; *bk.* **buray-**.
burulaçı Suçlayan.
burulan- (**burula-** I'*in dönüşlü / edilgen şekli*) Suçlanmış olmak.
burulat- (**burula-** I'*in ettirgen şekli*) Suçlamak.
burulçık 1. Dolambaç (yolun dönemeci). 2. Kıvrımlı, dolambaçlı; **burulçık suu** dolambaçlı nehir; *bk.* **burılçık**.
buruldır- (**burul-**'*un* *ettirgen şekli*) Dönmek, çevrilmek.
burulu 1. Suçlu; *bk.* **karalu**. 2. Suçlanmış.

burumay Başka bir renkteki deriden çizmelere yapılmış işleme.
buruu *bk.* **buru**.
bus Buz; *bk.* **mıs**; **mus**; **pus**.
bus- 1. Yıkmak, kırmak. 2. Bölümlere ayırmak. 3. Bozmak.
buskak 1. Bozma. 2. Yıkık, bozuk, zarar görmüş.
buskalañ Yıkma, bozma.
buskan Kar fırtınası.
busta- Böğürmek.
bustaş (**busta-** *fiilinden isim-fiil*) Böğürtü; **Kök bukanıñ bustajınañ Toyboñ-Kaan korkugan** *folk.* Gri boğanın öfkesinden Toybon-Han korktu.
bustaş- (**busta-**'*nın işteş şekli*) Bağırışmak.
but 1. (İnsan için) ayak, bacak; **Közi cokko kös boloyın** *folk.* Közü görmeyene göz olayım. 2. (Bir eşyaiçin) ayak, destek. 3. (Hayvanlarda) arka ayak.
butta- Butla tartmak.
butulka Rus. Şişe.
buu I Buhar, buğu, pus.
buu II İp; **buuga salın-** kendisini asmak, asılmak; *bk.* **puu**.
buu- 1. Bent çekmek. 2. Boğmak, boğarak öldürmek.
buubay Moğ. 1. Beşik; **Emel agaş üçbügüp buubayın edip saktayıp** *folk.* İki kırmızı ağacı eğip beşik yapıp (çocuğu) bekleyeceğim; *bk.* **kabay**. 2. Kukla; *bk.* **naaday**.
buuda- Engellemek, yolu kapamak.
buudak I 1. Engel; *bk.* **budalgak**. 2. *es.* Dua sırasında şamanın yendiğine inanılan engel.
buudak II Şart.
buuday Buğday; **buuday kulur** buğday unu.
buuk Havuz, küçük göl; *bk.* **buuntı**.
buul Moğ. (?)
buul- (**buula-**'*nın edilgen şekli*) Boğulmuş olmak.
buula- Bağlamak; **attı buulap koy** atı bağla; **kırada bis snop buuladıbıs** tarlada tınazları bağladık.
buulal- (**buula-**'*nın ettirgen şekli*) Bağlanmış olmak.
buulam Bağ; **bir buulam odın** bir bağ odun.
buulaş (**buula-** *fiilinden isim-fiil*) Bağlama.
buulaş- (**buula-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bağlamak, birbirini bir şeyle bağlamak.
buulat- (**buula-**'*nın ettirgen şekli*) Bağlatmak.
buun- (**buu-**'*nun dönüşlü şekli*) Boğulmak.
buuntı Havuz, küçük göl; *bk.* **buuk**.
buur 1. Karaciğer. 2. Diyafram. 3. *mec.* Göğüs, kalp.
Buura-Kaan *mit.* Bura-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
buura: **buura komus** Müzik aleti.
buuray- Moğ. (Saç için) ağarmak; *bk.* **buray-**.
buurul (At için) demir kırı; **buurul at** demir kırı at.
buurza- 1. Acımak. 2. Özlemek.
buurzak I Merhametli.
buurzak II Yağda kızartılmış hamur parçaları (bir tür yemek).
buuş (**buu-** *fiilinden isim-fiil*) Çuval bağlama, bağ.
buuş- (**buu-**'*nun işteş şekli*) Birlikte bağlamak.
buzuk Bozma, bozuk, zarar görmüş olan.
buzul- (**bus-**'*un edilgen şekli*) 1. Bozulmak, zarar görmek, yıkılmak, devrilmek, göçmek. 2. **buzulbas söskolbu** *gr.* Deyim; *bk.* **frazeologizm**.
buzuş (**bus-** *fiilinden isim-fiil*) Bozulma, yıkılma.
buzuş- (**bus-**'*un işteş şekli*) Birlikte bozmak, yıkmak.
büdüm 1. *zool.* Tür. 2. Ciddî, hatırı sayılır. 3. Sadakat, şeref, sağlamlık; **büdümi cok** sadakatsiz, şerefsiz.
büdümci Moğ. İnanç.
büdümçidü Sadakatli, şerefli.
büdümde- İnandırmak.

büdümdü Heybetli, alımlı, önemli insan görünümünde olan.
büdün 1. Bütün, zarar görmemiş; **büdün cer** ham toprak; **büdün too** *mat.* tam sayı. 2. Bütünüyle.
büdün- (**büt-** I'*in dönüşlü / edilgen şekli*) 1. İçten, sadık olmak. 2. Güvenmek, itimat etmek.
büdündir- (**büdün-**'*ün ettirgen şekli*) 1. İçten olmak. 2. İtimat etmek.
büdür- 1. Yaratmak, yapmak, icra etmek. 2. Bitirmek; **strontel'stvonı büdür-** inşaatı bitirmek. 3. Hazırlamak.
büdüril- Moğ. (**büdür-**'*ün edilgen şekli*) 1. Tamamlanmış olmak. 2. Bitmiş olmak; *bk.* **büdürül-**.
büdürilçek Durmuş; **büdürilçek at** durmuş at.
büdürül- *bk.* **büdüril-**.
büdüş Dış görünüş; **büdüji caraş** görünüşü güzel; **arı-beri silkinip iyerde, büdüştü boyı tura tüşti** silkinip eski görünüşü aldı.
büdüşteş Benzer; *bk.* **çıraylaş**.
bügül- (**bük-**'*ün edilgen şekli*) Eğilmiş, bükülmüş olmak.
bügün Bugün.
bügüngi Bugünkü.
bük 1. Nehir kıvrımı. 2. Nehrin kıvrılma yeri. 3. Nehir boyunca dağların arasındaki ova.
bük- Bükmek, eğmek.
bükte- Bükmek, eğmek.
büktel- (**bükte-**'*nin dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Eğilmek, bükülmek. 2. Bükülmüş, eğilmiş olmak.
büktelçek Elâstiki, esnek.
bür 1. Ağaç yaprağı; *bk.* **calbırak**. 2. Dal; *bk.* **sabak**. 3. *bot.* Tomurcuk.
bürçük Tomurcuk.
bürke- Örtmek, bir şeyle kapatmak.
bürkek 1. Örtülü. 2. Bulutlu, kapalı; **bürkek kün** bulutlu gün; *bk.* **bürkü** II.
bürken- (**bürke-**'*nin dönüşlü / edilgen şekli*) Örtülmek, gizlenmek.
bürkezin Kapak.
bürkü I 1. Örtü. 2. Tencere kapağı. 3. Kapak.
bürkü II Kapalı, bulutlu; **bürkü künde kün tiygendiy sanaam carıp sügündi** yağmurlu, bulutlu günde parıldamış güneş gibi bilincim açıldı; *bk.* **bürkek**.
bürkük (Gün için) Sisli.
bürkün Bulutlu, kapalı; **bürkün teñeri** kapalı gök; **bürkün çıray** karanlık yüzlü.
bürkür- Püskürtmek, ağzından sıçratmak.
bürlen- 1. Yapraklarla örtülmek. 2. Tomurcuklanmak.
bürlü Tomurcuklarla, genç yapraklarla kaplı.
bürme Kıvrım, (elbisede) pli.
bürmele- Plilemek.
bürmelü Plili giysi; **köksi bürmelü cakazı sayialu** işlemeli yaka, (elbise için) plili göğüslük.
bürünçek Yorgan, örtü.
bürüñkey Moğ. Alaca karanlık; *bk.* **bozom**.
bürüñküy Alaca karanlık.
büt- I Moğ. İnandırmak; güvenmek.
büt- II 1. Yaratmak, kurdurmak; **bütken sös** *gr.* türev. 2. İcra etmek. 3. Bitirmek.
büt- III 1. Büyümek; büyütmek. 2. (Yara için) iyileştirmek; *bk.* **cazıl-**.
bütelgen Kadın eğerine örtü.
bütkül 1. Yeterli, tam. 2. Tam, yeterince.
büüle Moğ. Diş etleri.
byudjet Rus. Bütçe.
psaa *bk.* **bıza**.

C

caa Yay, ok; *bk.* **sogon**.
caa- (Yağmur, dolu, kar için) yağmak; gitmek.
caak 1. Yanak, çene; **Carım kaya caaktu, caan kazandıy köstü** *folk.* Yarım kaya büyüklüğünde yanakları, büyük kazan gibi gözleri vardı. 2. Söve, eşik (kapı ve

penceredeki; **ejiktiñ eki caagı** kapının iki sövesi. 3. **altıgı caak caak söögi** *gr.* Alt çene; *bk.* **altındagı**.

caakta- Yanaklarına vurmak.

caaktaş (**cakta-** *fiilinden isim-fiil*) **Caaktaş koyu sagaldu emtir** *folk.* Yanaklarında gür bir sakal vardı.

caaktu 1. Yanaklı. 2. *mec.* Ağzı bozuk, küfretmeyi seven, yerici.

caan 1. Büyük, önde gelen, öncü, baş, yönetici; **caan cer menzineçi** büyük toprak sahibi. 2. Büyük, iri; **caan agaş** büyük ağaç; melez ağacı; **caan añ** ayı, kocaman hayvan; **caan aş** süt vodkası; kutsal yiyecek; **caan ece** babanın büyük kız kardeşi; **caan karındajım** benim büyük ağabeyim; **caan kayındar** büyük baba, kocasının büyük annesi; **caan kuş** çaylak, büyük kuş; **caan moñus** büyük, ucube ejder; **caan oos** büyük ağız; *mec.* yılan; **caan öbögön** büyük yaşlı insan; *bk.* **öböön, ögön**; *mec.* ayı; **caan örökön** kudretli yaşlı insan; *mec.* yılan; **caandarı kayda?** onların başkanları nerede? 3. Büyüklük, ölçü. 4. Önem.

caana (Anne tarafından) nine, anneanne; *bk.* **caanak**; **naana, naanem**.

caana- Büyütmek, artırmak, güçlendirmek.

caanak *bk.* **caana** I.

caanarka Kibir.

caanarka- Kibirlenmek, gururlanmak.

caanarkak Kibirli, gururlu.

caanat- (**caana-**'*nın ettirgen şekli*) Büyütmek.

caanda- Büyümek.

caandat- Çoğaltmak.

caanlat- *bk.* **caanat-**.

caantayın Sürekli, her zaman.

caar Bir şeye doğru, karşı; **gorod caar** şehre, şehre doğru; **men caar kördi** o bana baktı; **sen caar ayılçılar barıp cat** sana misafirler gelecek.

caaş 1. Yağmur; *bk.* **canmır**. 2. Gözyaşı; **küüktiñ caajı** *bot.* aşkın gözyaşı (bir çiçek).

caba- Basmak, ezmek.

cabaa *bk.* **cabaga**.

cabaga İki yaşına varmamış tay; *bk.* **cabaa**.

Cabaş-Kaan *mit.* Cabaş-Han (Erlik'in oğullarından birinin adı.

cabıdak Eyer vurulmamış at, boş at; *bk.* **caydak**.

cabık 1. Pencerenin dış kanatları. 2. Düşük kaşlar. 3. Kapalı; **cabık** *e gr.* kapalı e; **cabık üye** *gr.* kapalı hece.

cabıl- (**cap-**'*ın edilgen şekli*) Kapanmak, örtülmek; **ejik cabıldı** kapı kapandı; **s'ezd cabıldı** kongre sona erdi.

cabılu Kapalı, örtülü; **cabılu cuun** kapalı oturum.

cabın- (**cap-**'*ın dönüşlü şekli*) Kapanmak.

cabınaaçı Kıyafet.

cabıs 1. Alçak; alçakça. 2. Öfkeli; *bk.* **öç**.

cabıza- 1. Sıkmak, ezmek. 2. Aşağılamak, küçültmek.

cabızan- (**cabıza-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Ezilmek, sıkılmak. 2. *mec.* Boşalmak. 3. Küçülmek.

cabızat- (**cabıza-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Ezdirmek, sıktırmak. 2. Küçültmek.

cabızek Kısa, alttaki, alçak.

cabu Dam, çatı, örtü.

cacañ (Erkeğe saygılı hitap şekli).

cada: **cada taş** *es.* Yada taşı, yağmur veya kar yağdırma, havayı güzelleştirme gücü olan büyülü taş; **cada sös** *folk.* kötü havaya neden olan beddua, ilenme, ilenç.

cadaçı Havanın durumunu, yağmur yağıp yağmayacağını tahmin eden kâhin, yadacı.

cadagan Kışlık; **cadagan arış** kışlık çavdar.

cadagay Açık; **cadagay cer** açık yer.

cadık Fırtınanın kopardığı dallar.

cadın I Hayat; **Cañıs kün ötkölöktö, cadın cakşı carana berdi** *folk.* Güneş parlayınca hayat güzel göründü; *bk.* **cadış** I, **cürüm**.

cadın II 1. *anat.* Döl yatağı. 2. Yatma yeri, yatak.

cadış I 1. (**cat-** *fiilinden isim-fiil*) Hayat,

hayat tarzı; *bk.* **cürüm, cadın** I.
cadış II Tifo, kara humma.
cadış- (**cat-***'ın işteş şekli*) Birlikte yaşamak.
caja- Yaşamak, var olmak, sağlıklı olmak; **köp caş cajazın** uzun yıllar sağlıklı ol!
cajañ Tırpandan sonra yeniden çıkan ot.
cajar- 1. Yeşillenmek, yeşermek. 2. Gençleşmek.
cajart- (**cajar-***'nın ettirgen şekli*) 1. Yeşil renge boyamak. 2. Gençleştirmek.
cajaru Gençleşme.
cajık 1. Tembel. 2. (Çelik için) yumuşak, sert olmayan. 3. İnatçı. 4. Şımarık.
cajıl Yeşil; **Cajıl torko çibi bürdeñ keen caraş capaş etken** *folk.* Çam ağacının yeşil ipeksi dallarından güzel, büyük bir kulübe yaptı; *bk.* **kök** II.
Cajıl-Kaan *mit.* Cajıl-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
cajın- Gizlenmek, saklanmak.
cajına Ömür boyu.
cajınış (**cajın-** *fiilinden isim-fiil*) Saklanma, saklambaç.
cajınış- (**cajın-***'ın işteş şekli*) Birlikte saklanmak, saklambaç oynamak; **cajınışıp oynodı** saklambaç oynadılar.
cajır- Saklamak, gizlemek.
cajırış (**cajır-** *fiilinden isim-fiil*) Saklanma, gizlenme.
cajırt- (**cajır-***'ın ettirgen şekli*) Saklatmak, gizletmek.
cajıt I Giz, sır.
cajıt II Yaşıt, yaştaş.
cajıt III Yorgun, hâlsiz; **cajıt at** yorgun at.
cajıt- Istırap çektirmek.
cajıttu 1. Gizli, saklı. 2. *mec.* Yer altı.
caju Istırap, keder, üzüntü.
cajuur- Üzülmek, kederlenmek.
cak *bk.* **caak**.
caka 1. Yaka; **kıygan caka** (gömlek için) eğri yaka; **cakazı cok ton bolbos, cakıganı cok curt bolbos,** *atasözü* yakasız kürk olmaz, öndersiz halk olmaz. 2. Kürk, gocuk. 3. Taraf, kenar, yan, kıyı; **tüştük caka** güney.
cakala- 1. Yakasından tutmak. 2. Kıyı boyunca gitmek.
cakalaş (**cakala-** *fiilinden isim-fiil*) Kavga.
cakalaş- (**cakala-***'nın işteş şekli*) Kavga etmek (*kelime anlamı* birbirini yakasından tutmak).
cakalu Yakalı, yakası olan; **Cakalu tonım bar, caldu aldım bar** *folk.* Yakalı kürküm var, yeleli atım var.
cakar- Emretmek, buyurmak, tavsiyede bulunmak, önermek; çağırmak.
cakaru 1. Vazife, ödev. 2. Emir, buyruk; **cakaru ermek** *gr.* emir cümlesi
cakı *bk.* **caka**.
cakı- Moğ. 1. Sipariş vermek. 2. Emretmek.
cakılta Moğ. Sipariş; **cakılta keber** *gr.* emir kipi.
cakşı İyi, güzel; iyice; **cakşı kör-** sevmek, iyi davranmak; **eñ cakşı** en iyi; *bk.* **almak**; **cakşı-ba?** (selâmlama) nasılsın? iyi misin? **cakşı bolgon** iyileşti; **cakşı bolgolok** daha iyileşemedi.
cakşıla- 1. Övmek. 2. İyileştirmek.
cakşılan- (**cakşıla-***'nın dönüşlü şekli*) İyileşmek.
cakşılaş (**cakşıla-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Övme; *bk.* **mak**. 2. İyileştirme. 3. Selâmlama.
cakşılaş- (**cakşıla-***'nın işteş şekli*) 1. Birlikte övmek, onaylamak. 2. Selâmlaşmak, birbirine selâm vermek.
cakşılat- (**cakşıla-***'nın ettirgen şekli*) Övmek.
cakşılık 1. İyi, asil. 2. Övgü. 3. İyileştirme, iyileşme.
cakşılıktu Özünde iyi olan, yararlı.
cakşınak İyi, iyi olan.
cakşırka- Gururlanmak, kibirlenmek, kendini beğenmek; *bk.* **ulurkan-, çimerke-**.
cakşırkak Gururlu, kibirli.
cal I 1. Ücret, maaş; **calga işte-** ücret karşılığı çalışmak. 2. Mükâfat.
cal II (At için) yele.

cala Ceza, para cezası.
cala- Yalamak.
calaa *bk.* **calaga**.
calaga Moğ. 1. Kıl. 2. İbik (horozda).
calakay 1. Şefkatli, iyi kalpli. 2. Yalakaca, yaltaklanan, dalkavuk. 3. Yalancı.
calakayla- Sevmek; *bk.* **erkele-**.
calama *es.* 1. Kurbanın yakınındaki iki kayın ağacı arasına çekilmiş beyaz ve kırmızı kurdeleli dar şerit. 2. Şamanın tefinin sopa askısı.
calañ 1. Tarla, ova, alan, açıklık yer, açık çıplak yer, meydan; **Calañ keptü kecim-tokumdı caya tudup töjöndi** *folk.* Tarla gibi geniş ter bezini kendi altına serdi. 2. Buzu erimiş yer.
calan- (**cala-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Yalanmak; **kiskeçilep calanıp oturu** kedi gibi yalanıyor. 2. Okşamak, sevmek.
calañaşta- Soymak.
calañgaştan- (**calañaşta-**'*nın dönüşlü şekli*) Soyunmak.
calanñaş Çıplak, soyunuk.
calar Ateş.
calaş (**cala-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yalanma. 2. Yaltaklık.
calaş- (**cala-**'*nın işteş şekli*) Yalanmak, (hayvanlar için) birbirini yalamak.
calat- (**cala-**'*nın ettirgen şekli*) Yalatmak.
calbak 1. Genişlik, düzlük. 2. Geniş, düz. 3. Yassı.
calbakta- 1. Genişletmek. 2. Yassılaştırmak.
calbaktat- (**calbakta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Genişletmek. 2. Yassılaştırmak.
calbañ Eğimli, meyilli.
calbañda- 1. Havada uçmak veya buharlaşmak. 2. Yassılaşmak. 3. Beceriksizce ve hantalca hareket etmek.
calbay- 1. Geniş, yayvan olmak. 2. Şişmanlayıp derisi gerilmiş olmak.
calbayt- (**calbay-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yassılaştırmak, yassı hâle getirmek. 2. Yok etmek.
calbıra- 1. Alev alev yanmak; **ot calbırap çıktı** ateş alevlendi. 2. Dalgalanmak, sallanmak; **kızıl maanı calbıradı** kızıl bayrakdalgalandı.
calbırak (Bitki için) yaprak; *bk.* **bür**, **sabak**.
calbıraktu Yapraklı, yaprakla kaplı.
calbırat- (**calbıra-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Yakmak, tutuşturmak. 2. Dalgalandırmak.
calbış Alev.
calbışta- Tutuşmak, yanmaya başlamak; **ot calbıştadı** ateş yandı.
calbıştan- (**calbışta-**'*nın edilgen şekli*) Alevlenmek; **Salgan onı calbıştanıp çıktı, algan eji calbıştu süüdi** *folk.* Kamp ateşi alevlendi, aldığı eşi ateşli ateşli sevdi.
calbıştat- (**calbışta-**'*nın ettirgen şekli*) Yakmak, tutuşturmak.
calbıştu Ateşli, hareketli; **calbıştu utkuul** ateşli selâm.
calçı Kiralık işçi, ırgat.
calda- Kiralamak.
caldan- (**calda-**'*nın dönüşlü şekli*) Kiralanmak.
caldaş- (**calda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte kiralamak.
caldat- (**calda-**'*nın ettirgen şekli*) Kiralatmak.
caldu I Kiralık; **caldu iş** kiralık iş.
caldu II Yeleli; **caldu bolzo-at, cakalu bolzo-ton** *atasözü* yeleli at, yakalı kürk.
calgançı 1. Yaltaklanan, dalkavuk. 2. Yalancı.
calgançı- 1. Sevişmek. 2. Kuyruk sallamak.
calgın *bk.* **calkın**.
calgınçı *mit.* Yıldırım taşıyan (Ülgen'in sıfatı).
calı- Alevlenmek, yanmak, ışıldamak; **Aldıñnañ ay calızın, arkañnañ kün calızın** *folk.* Önünde ay ışıldasın, arkanda güneş parıldasın.
calın- 1. İtaat etmek, boyun eğmek. 2. Yalvarmak; **Altın-Tucı Toyboñ-Kaannañ calınıp mınayda suradı**

folk. Altın-Tucı, Toybon-Han'a yalvardı.
calındır- (**calın-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Boyun eğdirmek. 2. Yalvartmak, yakartmak.
calkı- I Boyun eğdirmek.
calkı- II Canını sıkmak, canından usandırmak.
calkın Şimşek, yıldırım.
calkında- (Şimşek için) çakmak.
calkındu Şimşek getiren.
calkıt- (**calkı-** I'*in ettirgen şekli*) Boyun eğdirmek, korkutmak.
calku 1. Tembellik. 2. Tembel işe yaramaz.
calkuur- Moğ. Tembelleşmek.
calkuurı- Moğ. Tembellik etmek, üşenmek.
calma- 1. Öç almak, intikam almak. 2. Süpürmek; *bk.* **sibir-**.
calmaş Uyluk, kalça kemiği; kalça.
calmu Süpürge, çalı süpürgesi.
calmuur Büyük süpürge; *bk.* **sibirgi, calmu, camdu.**
calt: **calt et-** Çakmak, parıldamak; **calkın calt etti** şimşek çaktı.
caltan- 1. Korkmak, ürkmek. 2. Geri çekilmek, gerilemek. 3. Aklını başına toplamak.
caltanbas Korkusuz, gözüpek; *bk.* **korkıbas.**
caltançak Korkak, ürkek, ödlek.
caltanış (**caltan-** *fiilinden isim-fiil*) Korkma, ürkme.
caltık-cultuk Şakırtı, patırtı.
caltıra- Parıldamak, ışıldamak; **cıldıs caltıradı** yıldızlar parıldadı; **altın caltıradı** altın ışıldadı.
caltıraş (**caltıra-** *fiilinden isim-fiil*) Parıldama, ışıldama.
caltıraş- (Göz için) kıvılcım saçmak, parıldamak.
caltırat- (**caltıra-**'*nın ettirgen şekli*) Parıldatmak.
caltırkay Işıltılı, parıltılı, parlak; **caltırkay toş** ışıltılı buz.
cama- Onarmak, yamamak, örmek.
camaçı Yama.
camaçıla- Yamamak.
camaçılaş (**camaçıla-** *fiilinden isim-fiil*) Yama.
camaçılaş- (**camaçıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte yamamak, onarmak.
camaçılat- (**camaçıla-**'*nın ettirgen şekli*) (Elbise için) yamatmak.
camaçılu Yamalı.
caman 1. Kötülük, kusur. 2. Kötü, yaman; **caman iyt arkadañ kabar, caman kiji cakadañ kabar** *atasözü* kötü köpek arkadan (sırttan) yakalar, kötü insan yakadan yakalar. 3. Kötü bir şekilde; **caman kör-** nefret etmek, kötü davranmak. 4. **caman kuş** Baykuş, puhu kuşu.
camanda- Küfretmek, kötülemek, kötü addetmek.
camandan- 1. Kendini yermek. 2. Kötüleşmek, kötü olmak.
camandaş (**camanda-** *fiilinden isim-fiil*) Küfür, sövgü.
camandaş- (**camanda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte küfretmek, kötü davranmak, tartışmak; **Camandajıp aydışpas cajına nak kuda bolor** *folk.* Birbirine küfretmeyen ebediyete kadar arkadaş olur.
camandat- (**camanda-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Küfrettirmek. 2. Onaylamamak, kabul etmemek.
camanzın- Bir şeyi kötü saymak, onaylamamak.
camda- Öç almak.
camdu Süpürge; *bk.* **calmu, calmuur, sibirgi.**
camı Moğ. Rütbe, unvan.
camılu Rütbeli, unvanlı; asil; **camılu kiji** başkan, memur.
camın- Gizlenmek, saklanmak.
camınçı Battaniye, örtü.
camırka- Gücüyle gururlanmak.
camırkak Gücü, iktidarı seven.
camırtık *bk.* **carımtık.**
can 1. Yan, yan taraf; **ol canınañ bu canına** o yandan bu yana; **kamçı canı**

(at için) sağ taraf; **attanar canı** ata binilen taraf, sol taraf; **epşi canı** çadırın kadın bölümü; **er canı** çadırın erkek bölümü; **canımda cok** yanımda yok. 2. Böğür.

cañ 1. İktidar; **sovet cañ** Sovyet iktidarı. 2. İnanç. 3. Gelenek, kanun, alışkanlık; **ada öbökölördiñ cangı** ataların geleneği. 4. Kanun, kurallar toplamı. 5. Yakın zamanda.

can- Moğ. 1. Dönmek, geri gelmek; **candım** döndüm. 2. Geri kalmak. 3. Sözünden dönmek, sözünü tutmamak; **aytkanınañ cana bastı** o sözünden döndü; **cana tuş** dönmek, inkar etmek; **küüni cangan** canı sıkıldı; **cana bergen** evine gitti; öldü.

cañalbay Kanarya.

canan- Dönmek.

cañartık Buğday çuvallarının ve eşyaların konulduğu çadır içindeki anbar görevinde olan tahta bölme.

canaş Paralel, paralel şekilde.

canaş- Yanında durmak, yan yana olmak.

canaştır- (**canaş-**'*ın ettirgen şekli*) Yaklaştırmak, yanına koymak.

canbar Ocak.

cançak Yay, keman yayı.

cançık 1. Kurşun torbası; *bk.* **kaptıra**. 2. Salkım.

canda- Silmek, yanlarını işlemek; bastırmak.

cañda- 1. İnanmak. 2. Alışkanlık edinmek.

candaş (**canda-**'*nın ettirgen şekli*) Silme, yontma.

candaş- (**canda-**'*nın ettirgen şekli*) Birlikte yontmak, işlemek.

candat- (**canda-**'*nın ettirgen şekli*) Sildirtmek, yanlarını işletmek.

candır- (**can-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Döndürmek; **akçanı candır-** karşılık vermek; **candırar glagol** *gr.* Dönüşlü fiil; **candırar zalog** *gr.* ettirgen çatı; **candırar zalogtıñ kojultazı** *gr.* ettirgenlik eki, faktitif eki.

candıra Geriye; **candıra bas-** geriye gitmek.

candırma Dağ yamacı; **Kırdıñ candırmazına baatır tüşti** *folk.* Bahadır dağın yamacına geldi.

candırt- Uzaklaştırtmak; **tabarını candırt-** saldırıyı püskürtmek.

candıru (**candır-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yansıma. 2. (Para için) devretme.

cañdu Kanunî; **seniñ nekelteñ cañdu** senin isteğin kanunî.

cangaaçı Balta.

cangak Ödlek.

cangu Bileği taşı.

cañı Yeni; **cañı iş** yeni iş; **cañı ay** yeni ay; **cap cañı** yepyeni.

cañı- Jest yapmak, elini kolunu sallamak.

canık- Düşmek; rast gelmek; **küünim canıktı** talih bana güldü.

cañıl- Yanılmak, hata yapmak; **cakşınıñ codı çındık bolor, cañılbay bassa, çek bolor** *atasözü* iyi insanın hayat yolu doğrudur, yanılmazsa mutlu olur.

cañıla- Yenilemek.

cañılan- I (**cañıla-**'*nın dönüşlü şekli*) Yenilenmek.

cañılan- II (**cañıla-**'*nın dönüşlü şekli*) Yankılanmak, (yankı için) dağılmak, çınlamak; **kuştardıñ ünderi cañılandı** kuş sesleri yankılandı; **cañu cañılandı** ses yankılandı.

cañılçı Yanlış.

cañılçık Sık sık yanlış yapan.

cañılga Moğ. Yankı, aksiseda.

cañır- I Yankılanmak.

cañır- II Yenilenmek.

cañıra- (Zil vs. için) çalmak.

cañırt- I (**cañır-** I'*in ettirgen şekli*) Yankı çıkarmak.

cañırt- II (**cañır-** II'*nin ettirgen şekli*) 1. Yenileştirmek, değiştirmek, yeniyle tamamlamak. 2. Bir şeyi tamir etmek. 3. Tazelemek, canlandırmak, yeni güç vermek.

cañırtıl- (**cañırt-** II'*nin edilgen şekli*)

Yenileştirmek.
cañırtu (**cañırt-** II *fiilinden isim*) 1. Yenilenme, tekrarlama. 2. Canlanma.
cañıs 1. Tek, yalnız; **cañgıstañ** birer; *bk.* **bir**; **cañıs too** *gr.* teklik; *bk.* **as too**; **cañıs** (**as**) **toonıñ baştapkı cüzüni** *gr.* teklik birinci şahıs; **cañıs toonıñ ekinçi cüzüni** *gr.* teklik ikinci şahıs.
cañıskan Yalnız, yalnızca, tek başına; **cañıskan keldi** tek başına geldi (yanında biri olmadan).
cañıskan- Kendini yalnız hissetmek, yalnızlık hissetmek, yalnızlık içinde olmak.
canış (**can-** *fiilinden isim-fiil*) Dönme, gelme; *bk.* **keliş**.
canış- (**can-**'*ın işteş şekli*) Birlikte dönmek; *bk.* **keliş-**.
cañmır Yağmur; **Cañmır bolboy ayas turdı** *folk.* Yağmur yağmadı, hava açtı; *bk.* **caaş**.
cañmırla- (Yağmur için) yağmak.
cañmırlu Yağmurlu.
cantık Eğri, bükük; *bk.* **tırtık**.
cantıy- Eğilmek, bükülmek.
cañu Yankı; **tuular ortozınañ cañunı kıçırdı** dağın arkasından yankılandı.
cap (Pekiştirme sıfatı yapmada kullanılan *p* sesi ile ön ek) *bk.* **cañı**: **cap cañı** yepyeni.
cap- Örtmek, kapamak; dokunmak.
cap-cañı 1) Yepyeni. 2. Haber; **cañı la keldi** az önce geldi.
capaş Kulübe, ottan kulübe.
capkış Örtü.
capsı- Hayran kalmak; **cañını körüp capsıba, eskini körüp erikpe** *atasözü* yeniyi görünce hayran kalma, eskiyi görünce sıkılma (genellikle elbise için kullanılır).
capşık At sineği; *bk.* **kögön**.
capşın- 1. Yapışmak. 2. *mec.* Sebepsiz yere çıkışmak.
capşınçak 1. Yapışkan; **capşınçak neme** yapışkan bir şey. 2. *mec.* sebepsiz yere çıkışan.
capşınış (**capşın-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yapışma. 2. *mec.* Sebepsiz yere çıkışma.
capşınış- (**capşın-**'*ın işteş şekli*) 1. Yapışmak. 2. *mec.* Birbirine sebepsiz yere çıkışmak.
capşır- Yapıştırmak; vurmak.
capşıra (**capşır-** *fiilinden zarf-fiil*) Sıkıca, sıkı sıkıya; **taş la capşıra bas-** taşla iyice ezmek.
captır- (**cap-**'*ın ettirgen şekli*) Kapatmak, örttürmek.
car I Moğ. 1. Çağırma; bildirme, bildiri. 2. Emir. 3. Karar.
car II Kıyı, sarp yar; *bk.* **carat**.
car- Kesmek, yarmak, parçalamak; **odın car-** odun kesmek; **agaş car-** orman kesmek; **cara tart-** kesip parçalamak; **cara kak-** kırmak; **cara kes-** ikiye kesmek, bölmek.
cara- 1. Hoşlanmak, hoşa gitmek. 2. Gitmek, uymak; **bu kiyim sege carap cat** bu elbise sana gidiyor. 3. Kabul etmek. 4. Beğenmek. 5. İçine sinmek.
carabas 1. Yaramaz, uygun olmayan, uygunsuz, rahatsız; **carabas eer** rahatsız eyer. 2. Hoş olmayan; **carabas kılık** hoş olmayan davranış.
carabastan- Kıskanmak; kötü davranmak.
caragadıy Uygun; **caragadıy iş** uygun iş.
caramdılu Yaltak, dalkavuk.
caramzıra- Süslenmek, kendine çeki düzen vermek; **küskü aldında caramzırap turdı** ayna karşısında kendine çeki düzen verdi.
caramık Edep, terbiye.
caramıktu Terbiyeli; **olor caramıktu kijiler** onlar terbiyeli insanlar; **caramıktu kuuçındap turdı** o yeterince hazır.
caramzıra- Kendine çekidüzen vermek.
caramzıran- (**caramzıra-**'*nın dönüşlü şekli*) Süslenmek.
caramzıraş (**caramzıra-** *fiilinden isim-fiil*) Süslenme.

caramzırat- (**caramzıra-**'*nın ettirgen şekli*) Süsletmek.
caran- 1. Hoşnut etmek, yaranmak. 2. Sevilir olmak. 3. Hatasını düzeltmek. 4. Kuvvetlenmek, olgunlaşmak.
carandır- (**caran-**'*ın ettirgen şekli*) Onaylamak; **carandırbadı** uygun olmadığını söyledi, onaylamadı.
caraş 1. Güzel; *bk.* **önjük**. 2. Zarif, şık.
caraş- (**cara-**'*nın işteş şekli*) Birbirinden hoşlanmak.
caraştır- (**caraş-**'*ın ettirgen şekli*) Barıştırmak, uzlaştırmak.
carat Kıyı; **suunıñ caradı** nehrin kıyısı; *bk.* **car** II.
carat- 1. Onaylamak, kabul etmek, tasvip ekmek; **ol caratpadı** onaylamadı, hatasını düzeltmedi; **caratpagan** uygun olmayan, ıskartaya çıkarılmış; **caratkan ermek** *gr.* olumlu cümle; **caratkan kıygılu** *gr.* cevap ünlemi; **caratpaganı** *gr.* olumsuzluk. 2. Birini memnun etmek. 3. Terbiyeli saymak.
carayt Güzel, iyi, uygun!
carçaal *gr.* Lehçe.
carçaga Odun; **kayıñ carçaga** kayın odunu; *bk.* **çarçaga**.
cardak Dinç, canlı; **Cardak üni le mınayda suradı** *folk.* Gür bir sesle sordu; **cardak kılıktu** canlı karaktere sahip; **kılıktarı cardak** onun canlı karakteri var.
cardır- (**car-**'*ın ettirgen şekli*) Parçalatmak.
cargak 1. Koyun yününden yapılmış. 2. İşlenmiş deri; **cargak ton** deri palto; **cargak ştan** deri pantolon.
carganat Yarasa.
cargı 1. Yargı, mahkeme. 2. *mit.* Ölünce ruhun gittiği mahkeme.
cargıçı Yargıç.
cargıla- Yargılamak.
cargılaş- (**cargıla-**'*nın işteş şekli*) Yargılanmak.
cargılat- (**cargıla-**'*nın ettirgen şekli*) Yargılatmak.
carı- Aydınlatmak.
carıdın- Aydınlanmak.
carık I 1. Işık; aydınlık; **carık dürüm** aydınlık hayat; mutlu hayat. 2. Neş'eli, mutlu (karakter); **carık sagıştu kiji** neş'eli adam. 3. Dünya.
carık II 1. Çatlak, yarık; **steneniñ carıgı** duvardaki yarık. 2. Kesme, kesik. 3. Kırılmış, parçalanmış.
carıl- (**car-**'*ın edilgen şekli*) Yarılmak, kırılmak, parçalanmak, çatlamak.
carım Yarım; **carım akça** yarım kapik; **carım ças** yarım saat.
carımda- Yarımlamak, yarıya bölmek.
carımdat- (**carımda-**'*nın ettirgen şekli*) Yarılatmak.
carımı 1. Yarım, bir şeyin yarısı. 2. Bazı; **Carımızı ugup oturdı, carımızı uyuktay berdi** *folk.* Bazıları dinledi, diğer yarısı ise uyukladı.
carımka Panayır, fuar.
carımtık Yarım, yarımlık; *bk.* **camırtık**.
carın *anat.* Omuz, omuz kemiği; **kulunnıñ cardı** tayın omuz kemiği.
carınçı Yanmış kürek kemiğine bakan falcı.
carındu Sağlam, omuzlu, güçlü; **Carınduga ceñdirbe!** *folk.* Güçlünün yenmesine fırsat verme!
carıntık Kemer.
carış Yarış, müsabaka, at yarışları.
carış- I Yarışmak, yarışa katılmak.
carış- II (**car-**'*ın işteş şekli*) Birlikte kırmak, parçalamak.
carışçañ Yarışmayı seven.
carıştır- (**carış-** I'*nin ettirgen şekli*) Yarıştırmak.
carıştıru (**carış-** I *fiilinden isim*) Yarışmaya sokma, ikna etme.
carıt- (**carı-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Aydınlatmak; yakmak. 2. Aydınlanmak.
carıt- Sevk etmek.
carıtkış Kandil, aydınlatıcı.
carkın Işık, parıltı; **tündük taladagı carkın** kuzey ışığı.
carkında- Aydınlatmak.

carkındal- (**carkında-**'*nın edilgen şekli*) Aydınlanmak; **Onıñ carajınañ turanıñ içi carkındala beret** *folk.* Onun güzelliğinden evinin içi aydınlandı.

carla- Bildirmek, emir yayımlamak, ilân etmek.

carlal- (**carla-**'*nın edilgen şekli*) Yayımlanmış, ilân edilmiş olmak.

carlan- (**carla-**'*nın dönüşlü şekli*) Yayılmak, herkes tarafından bilinmek.

carlaş- (**carla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte haber vermek, birbirini bilgilendirmek.

carlat- (**carla-**'*nın ettirgen şekli*) Bildirmek, haberdaretmek.

carlık *es.* Burhancılık taraftarı (XX. yüzyılın başında oluşan ve Sovyet idaresinin tasvip etmediği bir hareketin taraftarı); **carlık ulus** Burhancılar.

carlıkçı *es.* XX. yüzyılın başında Altay'da Burhancılığın öğretisini yapan ve bu dini yayan (Sovyet idaresinin tasvip etmediği) kişi.

carma 1. Yarma, kırılan arpa. 3. Bulgur. 2. Kepek.

carsıldat- Alaycı şekilde gülmek.

cart 1. Gerçek. 2. Açık, anlaşılır; **cart ündü** gür sesli; **aytkanım cart pa?** söylediklerim anlaşıldı mı? **cart kıçır-** yüksek sesle okumak; **kerektiñ cartı cok** iş anlaşılmadı; **cartı cok kerek** açık olmayan, belirsiz iş. 3. Taraf, yön; *bk.* **bildire**. 4. **cartı cok soluma** *gr.* Belirsizlik zamiri

carta- Açıklamak, yorumlamak.

cartaaçı Açıklayıcı, anlaşılır; **cartaaçı** *gr.* tamlayan, belirten; *bk.* **cartaçı sös.**

cartaçı *bk.* **cartaaçı.**

cartal- (**carta-**'*nın edilgen şekli*) Açıklanmış, yorumlanmış olmak; **kerektiñ aayı cartalıp cat** işin özü anlaşılıyor.

cartalgış *gr.* Sıfat.

cartamal Açıklama, şerh etme.

cartaş (**carta-** *fiilinden isim-fiil*) Açıklama, ortaya koyma.

cartaş- (**carta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte açıklamak, açıklanmasına yardım etmek.

cartat- (**carta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Açıklatmak, ortaya koydurtmak. 2. **cartadar sös** *gr.* Tamlanan.

cartık Raf, eşya rafı.

cas İlkbahar.

cas- 1. Tedavi etmek. 2. Parmaklarını gevşetmek. 3. Yanılmak, şaşırmak; **Caspas aduçılar artıp kaldılar** *folk.* Hiç bir zaman hedefi şaşırmayan oklar bu kez hedefi şaşırdı.

casak Moğ. *es.* Haraç, vergi.

caskı İlk bahar (ekini), **caskıda** bahar boyunca, baharda.

casta- Birine yastık vermek, altına şilte sermek.

castan- (**casta-**'*nın dönüşlü şekli*) Yaslanmak, başının altına yastık koymak, bir şeyi yastık gibi kullanmak; **taş castanıp uyuktadı** taşa yaslanıp uyudu.

castık Yastık.

castır- (**cas-**'*ın ettirgen şekli*) Doğru yoldan çıkarmak, şaşırtmak; **castıra** yanında; yanlış bir şekilde; biraz önce.

castıra Hata.

caş 1. Genç; **caş uul** genç delikanlı; **Caş balnı emçegineñ ayrıp, köp ıylatkan sler ediger** *folk.* Çocuğu emziğinden ayırıp onu çok ağlatan sizdiniz; **Caş tujunda caraj bildiret** *folk.* Gençliğinde güzelliğiyle ünlüydü. 2. Yaş, dönem; **beş caşka kirdi** beş yaşına bastı. 3. Yeşil, taze; **daş öle cajarıp çıktı** otlar yeşillendi. 4. Yaş, nemli ıslak; **caş oda künbey turdı** yaş odunlaryandı.

caşkı Kibar; şefkatli, merhametli; **caşkı bala** şefkatli çocuk.

caşöskürim Gençlik.

caştu Yaşında olan; **Altan caştu abakayı eki caşuul taptı** *folk.* Altmış yaşındaki karısı iki oğlan çocuk doğurdu.

cat- 1. Yatmak. 2. Yerleşmek. 3. Bulunmak; **üyde cadat** o evde yatıyor (veya

bulunuyor); **cada kalgan** öldü, vefat etti. 4. Yaşamak, barınmak; **cakşı cat** iyi yaşamak. 5. (Hareketin şu anda tamamlandığını yani şimdiki zamanı gösteren yardımcı fiil) **barıp cat** gidiyor (şu anda, şimdi); **kıçırıp cat** okuyor (şimdi); **cadıp cat** yaşıyor (şimdi); **aydıp cat** konuşuyor (şimdi).

cattır- (**cat-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yerleştirmek, ikamet ettirmek. 2. Çocuğu yatırmak.

cattırgıs- (**cattır-**'*ın ettirgen şekli*) Yerleştirtmek, birini üçüncü kişi aracılığıyla yerleştirmek.

cay I Yaz.

cay II İr. Yer, mahal.

cay- 1. Sermek, asmak; (çamaşır için) yaymak. 2. (Söylentiyi) yaymak; (saçları) dağıtmak. 3. (Kap kaçağı) yıkamak, durulamak; *bk.* **çayba-**. 4. (Nehir için) akmak, inmek, taşmak. 5. İzin vermek.

cayaçı Moğ. Tanrı; yaratıcı (Tanrı'nın sıfatı); **cayagannıñ cayaçızı** Her şeyin yaratıcısı; **ene-cayaçı** *mit.* göğün dördüncü katında yaşayan ruhların koruyucu anası.

caydak 1. Geniş; **camannıñ colı caydak** *atasözü* kötü yol geniştir. 2. Eyersiz, eyerlenmemiş (at); **caydak at la kel** eyerlenmemiş atla gel; *bk.* **cabıdak**.

caydakta- Eyeri çıkarmak; **at caydakta-** attan eyeri ve eyer altı kumaşını almak.

caygı Yaz; yazlık; **caygı iş** yazın şapılan iş; **caygıla** yazın.

cayık 1. Su baskını. 2. *mit.* Büyük su baskını.

cayık *mit.* İyi ruh, Ülgen'in varlığının bir bölümü; Ülgen'le insanlar arasındaki aracı.

cayıkta- Su altında bırakmak.

cayıl- I Yaratılmış olmak.

cayıl- II (**cay-**'*ın edilgen şekli*) 1. Yayılmak, çeşitli taraflara atılmak. 2. Eğilmek; 3. çiçeklenmek, çiçek açmak.

cayılgak Çiçek.

cayım 1. Özgürlük, irade; özgür, serbest. 2. Eğimli; **cayım cer** eğimli yer.

cayımda- Kurtarmak, özgürleştirmek.

cayımdan- (**cayımda-**'*nın dönüşlü şekli*) Kendini özgür hissetmek, özgürlükten zevk almak.

cayımdat- (**cayımda-**'*nın ettirgen şekli*) Kurtarmak, özgürlüğünü vermek.

cayka- Sallamak, sarsmak; **baş cayka-** onaylamıyorum anlamında baş sallamak.

caykal- (**cayka-**'*nın edilgen şekli*) Bir taraftan diğer tarafa sallanmak, sarsılmak.

caykalçak Sağlam olmayan, sallantılı; *bk.* **caykılçak**.

caykan *bk.* **caykın**.

caykan- (**cayka-**'*nın dönüşlü şekli*) Sallanmak; **Çelmeş arı-beri caykanıp iydi** *folk.* Çelmeş bir o tarafa bir bu tarafasallandı.

caykanar Kalbur.

caykaş (**cayka-** *fiilinden isim-fiil*) Sallanma, sarsılma.

caykaş- (**cayka-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sallamak.

caykat- (**cayka-**'*nın ettirgen şekli*) Sallamak; **Tuulardıñ baştarın caykattı, köldördiñ suuzın çaybattı** *folk.* Dağ doruklarını salladı, göllerdeki sularıdalgalandırdı.

caykılçak Sağlam olmayan, sallantılı; *bk.* **caykalçañ**.

caykın 1. Nehir koyu; **caykın suukeldi** nehir aktı. 2. Kışın koylarda suyun buzları akıtması. 3. Su; *bk.* **suu**, **caykan**.

cayku 1. Sallanma, sarsılma. 2. Çalkantı, dalga.

caykuuş Salıncak; *bk.* **selbek**.

cayla (Acıma ifade eder); **o, cayla, bilgem bolzom...** ah, bir bilsem, keşke bilebilsem...

cayla- Yazı geçirmek; **Kara-Kool bajında cayladıbıs** biz yazı Kara-Kol'un başında geçirdik.

caylaş (**cayla-** *fiilinden isim-fiil*) Yazlık

otlakta bulunma.
caylaş- (**cayla-**'*nın* *işteş şekli*) Yaz otlağında birlikte kalmak.
caylat- (**cayla-**'*nın* *ettirgen şekli*) 1. Yazı geçirtmek, yaz için bir yere göndermek. 2. (Hamuru) sermek, yaymak. 3. Çıkarmak.
caylu 1. Yaz otlağında bulunma. 2. Yazlık, yaz otlağı.
cayna- 1. Bunalmak. 2. Rica etmek; **onı uzak caynadım** ben onu çoktandır soruyordum.
caynaçı Yalvaran.
caynaş (**cayna-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Bunalma. 2. Sorma, rica etme.
caynaş- (**cayna-**'*nın* *işteş şekli*) Birlikte sormak.
caynat- (**cayna-**'*nın* *ettirgen şekli*) 1. Yalvartmak. 2. Amaca, hedefe ulaşmak.
cayradıl- (**cayrat-**'*ın* *edilgen şekli*) Yakılmış olmak.
cayrat- Yıkmak.
caytak *bk.* **caydak.**
caytış Meyilli, yatay; geniş, serbest; **cabıs kırlañdu caytış cer emtir** alçak basamaklı meyilli bir yer burası.
cayuçı *bk.* **cayaçı.**
cayzañ Moğ. *es.* Zaysan (eski dönemlerde bir memur unvanı).
cayzañ-koo Uzun, perdahlı; *mec.* yılan.
caza- 1. Yapmak. 2. Süslemek. 3. Düşünmek, tasarlamak. 4. Toparlamak.
cazal 1. Süsleme, dekorasyon. 2. İnşaat. 3. Donanım.
cazal- (**caza-**'*nın* *edilgen şekli*) 1. Yapılmış olmak. 2. Süslenmiş olmak, süslenmek.
cazaldu Süslü.
cazan- (**caza-**'*nın* *dönüşlü şekli*) İyi giyinmek, süslenmek.
cazançık İyi giyinmeyi seven.
cazandır- (**cazan-**'*ın* *ettirgen şekli*) Süsletmek.
cazanış (**cazan-** *fiilinden isim-fiil*) İyi giyinme.
cazanış- (**cazan-**'*ın* *işteş şekli*) İyi giyinmek.
cazat- (**caza-**'*nın* *ettirgen şekli*) İnşa ettirmek. 2. Süsletmek.
cazık 1. Suç. 2. Yanlış; günah.
cazıktu Suçlu.
cazıl- 1. (Saçlar için) dağılmak, çözülmek. 2. İyileşmek, sağlığı düzelmek; *bk.* **büt-** III.
cazım 1. Iska, isabet ettirememe. 2. Yanlışlıkla; **cazım uçural** kötü olay; **cazım cok** muhakkak.
cazıra- (Kaynayan yağ, yanan odunlar için) çatırdamak.
cazuçı Hizmetkâr.
ce 1. *ünl.* (Hayret bildiren ünlem) eh yeter; **ce, ce toktozoñ!** yeter kes! **ce, sen kaçan keleriñ?** eh ne zaman geliyorsun? 2. *bağ.* Fakat, ise; **kün tiyip te turgan bolzo, ce sook** güneş ışıldamasına rağmen hava soğuk. 3. *e.* (Kuvvetlendirme edatı) tamam, okey; **ce bar** tamam git; **ce büdürip bererim** iyi tamamlıyorum.
ce- *bk.* **ci-.**
cebe Demir uçlu ok; **oçoktıñ cebezi** tencereyi tutmak için sacayaktaki kancalar.
cebreen Eski, kadim; **cebreen öydö** eski zamanlarda.
cedek 1. Dizgin, gem; **cedekke cürer at** sadece dizginle giden at; *bk.* **tiskin.** 2. Körü elinden tutup gezdiren çocuk. 3. Sebep, neden.
cedektü 1. Dizginli. 2. (Kör için) yardımcısı olan; **Sokorlorı cedektü kelzin, aksaktarı tayaktu kelzin** *folk.* Körler kılavuzlarıyla, sakatlar değnekleriyle gider.
ceder Yeterince, yeterli.
cedikpes Yetersizlik, kusur.
cedim 1. Yeterlilik. 2. Memnuniyet.
cedimde- Memnun olmak.
cedin- (**cet-**'*in* *dönüşlü şekli*) 1. İstenene ulaşmak, yeterli olmak. 2. (Yeni yürümeye başlayan çocuk için) yürümesine yardım etmek. 3. Yönetmek.

cedin- Birşeyin yardımıyla gelmek.
cedindir- (**cedin-**'*in ettirgen şekli*) Çocuğu elinden tutup veya atı dizgininden tutup gitmeye zorlamak.
cediniş- (**cedin-**'*in işteş şekli*) Elinden veya dizgininden tutup birlikte gitmek.
cediş (**cet-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Başarı. 2. Yeterlilik.
cediş- (**cet-**'*in işteş şekli*) Birlikte ulaşmak.
ceek I Nefret, öfke, kin; **ceek kör-** nefretle bakmak; **ceek körün-** nefretle, iğrenerek, istemeden yapmak.
ceek II 1. Şeytan, cin; **ceek añ** yabanî hayvan; ayı. 2. *es.* Kurbanın doğu tarafına asılan, kırmızı ve beyaz kurdelelerle (**calama**) ruhları tasvir eden ip; *bk.* **baştañ**.
ceeken I Kamış; **ceeken aralga cetti** kuru kamışları toplamaya gitti.
ceeken II *zool.* Kutup porsuğu.
ceele Süre, mühlet; **ceele al-** mühlet almak.
ceen 1. Yeğen. 2. Kızkardeş çocukları; **ceen bala** yeğen.
ceeren I *zool.* Antilop.
ceeren II (Hayvan rengi) al donlu.
ceeze *bk.* **ceze**.
cegiçek (İnsanda) ben; *bk.* **çoñçoy, ençek**.
cegiş (**cek-** *fiilinden isim-fiil*) Gözünü korkutma.
cegiş- (**cek-**'*in dönüşlü şekli*) Birlikte korkutmak.
cek 1. İştahlı, obur. 2. (Erlik'in sıfatı); **cek kara tös** aç gözlü kötü ruh. 3. (Kötü ruhların genel adı). 4. **cek añ** *av.* Ayı.
cek- Korkutmak.
cekebir Aralık ayı.
cekir Sadece dizginle giden (at).
cektar- (**cek-**'*in ettirgen şekli*) Korkutmak.
cekte- 1. Zarar vermek. 2. Nefret etmek. 3. Iskartaya çıkarmak; **adımdı cektedi** atımı ıskartaya çıkardılar. 4. Çürütmek, yalanlamak; **onıñ aytkanıp cektep saldım** onun söylediklerini yalanladım.
cekteçi 1. Zarar veren. 2. Nefret eden.
cekteş (**cekte-** *fiilinden isim-fiil*) Iskartaya çıkarma.
cekteş- (**cekte-**'*nin işteş şekli*) 1. Birbirinin yetersizliklerini bulmak. 2. Birlikte kullanılmaz hâle getirmek.
cektet- (**cekte-**'*nin ettirgen şekli*) Iskartaya çıkarttırmak.
cel- Dörtnala koşmak; tırısta koşmak.
cel-salkın 1. Rüzgâr. 2. *mit.* İyi insanların ruhlarının yöneldiği varlık.
celbegen *mit.* Masallarda geçen çok başlı canavar.
celbek Yumuşak tüylü; **Karatı-Kaan boyı ceze celin kara çıraylu, celbek kara çaçtu emtir** *folk.* Karatı-Kaan kara yağlı yüzlü ve yumuşak kara saçlıydı.
celbeñ Sarkık kulaklı; **celbeñ kulaktu iyt** sarkık kulaklı köpek.
celbeñde- 1. Dikleşmek, kabarmak. 2. Sersem hareketler yapmak; sersemlemek.
celbeñdet- (**celbeñde-**'*nin ettirgen şekli*) Kabartmak.
celber Karışık saçlı, derbeder; **celber baş** karışık saçlı baş; **celber tüktü ayu** karışık tüylü ayı.
celbi- Esmek; el sallamak.
celbindü Sallantılı.
celbir- Dalgalanmak.
celbis Ahlâksız, soysuz.
celbit- (**celbi-**'*nin ettirgen şekli*) 1. El sallatmak. 2. Sallamak, dalgalandırmak.
celbü Dalgalanma; *mec.* Ruh; **Cerdiñ, suunıñ celbüzi edim** *folk.* Ben toprağın ve suyun ruhuyum.
celbüş Kalbur.
celde- (Buzağılamadan önce inek için) memeye süt inmesi.
cele I 1. Bağ; **Alıptar attarın celege buuladı, cergeley bazın ayılga kirdi** *folk.* Bahadırlar atları bağladılar, birbiri ardına köye girdiler. 2. Örümcek ağı; **cele tıt** örümcek ağı ağacı.
cele II Kır.
celeçi *zool.* İskete (?), baştankara (?).
celek *zool.* Vaşak.

celi Meme.
celim Moğ. Tutkal.
celimde- Tutkallamak.
celimdel- (**celimde-**'*nin edilgen şekli*) Tutkallanmış olmak, tutkallamak.
celimdeş (**celimde-** *fiilinden isim-fiil*) Tutkallama.
celimdet- (**celimde-**'*nin ettirgen şekli*) Tutkallatmak.
celimdü Tutkallanmış, yapışkan, yapışık.
celiş (**cel-** *fiilinden isim-fiil*) (At için) dörtnala, tırıs, birlikte gelme.
celiş- (**cel-**'*in işteş şekli*) Birlikte dörtnala koşmak.
celit- (**cel-**'*in ettirgen şekli*) Dörtnala koşturtmak.
celte- Sallanmak.
celtek Karışık; **celtek kara çaçtular** siyah karışık saçlı.
cem 1. Av, ganimet. 2. Yem, yemleme.
ceme Moğ. Tehdit.
cemele- Moğ. T. Tehdit etmek, azarlamak.
cemelet- Moğ. T. (**cemele-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Azarlatmak. 2. Sitem etmek.
cemiçi *es*. Köy yönetiminde küçük memur.
cemir- Kırmak, yıkmak, dökmek.
cemiril- (**cemir-**'*in edilgen şekli*) Kırılmak, yıkılmak.
cemiriş (**cemir-** *fiilinden isim-fiil*) Kırma, yıkma.
cemiriş- (**cemir-**'*in işteş şekli*) Birlikte kırmak, yıkmak.
cemit 1. Bereket, verim, bolluk; **Cemittü cerlerin uluska üledi** *folk*. Verimli topraklarını halka dağıttı. 2. Buğday, buğdaygiller.
ceñ Yen; **tonnıñ ceñi** kürkün yeni.
ceñ- Yenmek; **Kara cılan ak cılandı ceñap iydi** *folk*. Kara yılan ak yılanı yendi.
ceñde- *bk*. **ceñ-**.
ceñdir- (**ceñ-**'*in ettirgen şekli*) Yenmesine izin vermek.
ceñdirbes Yenilmez; **Ceñdirbes Kızıl Çerü** Yenilmez Kızıl Ordu.
ceñdü Yenli.
ceñe 1. Yenge. 2. (Yaşça büyük kadınlara saygılı hitap şekli); *bk*. **abune**.
ceñeste- Yosunla kaplanmak.
ceñijü Mücadele.
ceñil 1. Hafif, rahat. 2. Avantaj, avantajlı. 3. Ucuz; **ceñil sanaa** basit düşünce.
ceñil- Azalmak, hafiflemek; **ceñilgen** doğurdu,rahatladı.
ceñilde- Hafifletmek; avantaj vermek.
ceñildet- (**ceñilde-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Kolaylaştırmak. 2. Ucuzlatmak.
ceñilt- Hafifletmek.
ceñiltiş Hafifleme, hafifletme.
ceñiş- Bir konuda yarışmak, tartışmak.
ceñtes Yosun; *bk*. **torbos**.
ceñü Başarı, zafer.
ceñüçi Zafer kazanmış, galip.
cepse- 1. Donatmak. 2. Silâhlandırmak. 3. Süslemek.
cepsel 1. Envanter; üretim araçları. 2. Donanım; silâh; **Katan çümin çümdendi, cuu cepselin kiyindi** *folk*. İyi giysilerini giyindi ve savaş silâhlarını kuşandı.
cepsen- 1. Toplanmak. 2. Silâhlanmak; **bistiñ boetsterdiñ cepsengeni sürekey tıñ** savaşçılarımız çok iyi silâhlandılar.
cer 1. Toprak, yer, zemin, yeryüzü. 2. Yer, bölge; **cer sayın** her yer. 3. Ülke, yurt; *mit*. **alıs cer** cehennem; **başka cer** (*kelime anlamı* diğer yer) ölümden sonra insanların gittiği öteki dünya. 4. Boş yere; **cer çıçkan** yer altındaki fare; siyah köstebek; **cerdiñ eezi** toprağın sahibi; ayı; **cerdiñ türtküni** yer kazan; siyah köstebek. 5. **cerin körgüzer kubulbas** *gr*. Yer zarfı; **cer boyınıñ kuuçın ermegi** *gr*. ağız.
cer-su *mit*. Şaman inançlarında yerin üstünde yaşayan yer ve su ruhları; *bk*. **kuday, körmös**.
ceren Gazal, ceylan; *bk*. **ceeren** I.
cergele- Sıra oluşturmak.

cergelet- (**cergele-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Sıra oluşturmak. 2. Sıralı yerleşmek; **Cergelede oturdı, ezendejti tabıştandı** *folk.* Yanyana oturup, sağlıklarına kadeh kaldırıp sohbet ettiler.

cergeley (**cergele-** *fiilinden zarf-fiil*) Sıralı, saf saf; **cergeley oturdı** sıralı oturdular.

cerleeçi: **cerleeçi kubultkış** *gr.* Bulunma hâli, lokatif hâli

cerleş- Yerleşmek.

cerlik Yaban.

cerlü 1. Topraklı, toprak sahibi. 2. Yerli.

cersü Yerdeki.

ces Bakır; **ces akça** bakır para; **ces çöygön** bakır çaydanlık.

ceskin- I İğrenmek, tiksinmek, nefret etmek; *bk.* **teskin-**.

ceskin- II Hızla dönmek.

ceskinçek 1. İğrenç. 2. Yılan.

ceskinçilü Nefret dolu, karşıt; alçak, iğrenç.

ceskindir- (**ceskin-** I'*in ettirgen şekli*) Tiksinti uyandırmak.

ceste Enişte; **caan ceste** halanın kocası; **ceste kayın** kocanın ablasının eşi.

cestek Yemiş; **agaş cestek** ağaç çileği; **cer cestek** yer çileği; *bk.* **cilek**.

ceşke *ağız* (Bir tür ördek).

cet- 1. Bir şeyi elde etmek. 2. Olgunlaşmak, büyümek. 3. Zamanında gelmek, yetişmek, varmak. 4. Yeterli olmak.

ceten Yetmiş; **Ceten cıdazı teñerige cedip turdı** *folk.* Yetmiş oku göğe ulaştı.

ceteninçi Yetmişinci.

ceti Yedi; **ceti ças** yedi saat; **Ceti coldıñ beltirin köstöp, mantap iydi** *folk.* Yedi yolun kavşağını gördü ve oraya koşturdu; **Ceti-Kaan** Büyük Ayı (takım yıldızı).

cetinçi Yedinci.

cetir- (**cet-**'*in ettirgen şekli*) 1. Ulaştırmak, götürmek. 2. Elde ettirmek. 3. Yetiştirmek; **cakşı cetir-** 1) Merhamet göstermek. 2) Teşekkür etmek; **cakşımdı cetirip cadım** size teşekkür ederim; **til cetir-** dil dökmek; **Arbaçını oyto alıgar dep, ada-enezine til cetiriger** *folk.* Arbaçı'yı geri alın diye annesine babasına söyle.

cetire (**cetir-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Sıralı, düzenli, yeterli; **ol cetire kiji** o düzenli kişi; **cetire kılıktu kiji** dolandırıcı; **cetire bışpagan et** pişmemiş et; **cetire bışpagan cilek** ham meyva; **cetire edilbegen iş** yapılmamış iş; **ene tilin cetire bilbes** o ana dilini iyi bilmiyor. 2. *e.* **ayılga cetire** eve kadar; **on çaska cetire** saat ona kadar; **ogo cetire** ona kadar; **kajaa cetire barıp cadıñ?** nereye kadar gideceksin?

cetiriş (**cetir-** *fiilinden isim-fiil*) Getirme, teslim etme.

cetiriş- (**cetir-**'*in işteş şekli*) Birlikte getirmek.

cetirü Haber verme, sinyal.

cetiş- Yetişmek; ilerleyen bir şeye ulaşmak.

cetker 1. Belâ, felâket. 2. Tehlike. 3. Ölüm. 4. *mit.* Şeytan, cin. 5. Ayartma; **cetkerlü bisti kiydirbe** bizi ayartma; **cetker şulmus** korkunç, kötü ruh.

cetkerlü Tehlikeli.

cetkil 1. Yeterli; **cetkil şıltak** yeterli neden; **onçozı cetkil** her şey yeterli. 2. Karlılık, verimlilik.

cetü Yedişer.

ceze Ağaç yosunu; *bk.* **ceeze**.

Cezim-Biy *mit.* Yer yüzündake ruhlarının koruyucusu; **cer-su**, yer yüzünde, göğün altında, yerin orta katında yaşayan ruhların tanrısı.

cıbar Moğ. *bk.* **şıbır**.

cıda Moğ. Mızrak; **Cıda cürekke sayıjat, üldü bile moyınına cıjıjat** *folk.* Mızraklarını kalbine sapladılar, kılıçlarıyla boynunu kestiler.

cıdıñgak (Bir çiçek adı).

cıdu Kötü kokan; **cıdu as** kötü kokan hayvan.

cıgıl- (**cık-**'*ın edilgen şekli*) Düşmek,

devrilmek, yıkılmak; **cıgılıp kalgan** öldü.

cıgın 1. Kesilmiş ağaç, kütük. 2. Yolu tıkamış (buz).

cıgında- (Buz için) yığılmak, çoğalmak.

cıgıt- (**cık-**'*ın ettirgen şekli*) Attırtmak.

cıjıl- (**cış-** *'ın edilgen şekli*) 1. Silinmek, sürülmek. 2. (Kılıçla) kesilmiş olmak.

cıjış (**cış-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Silme, sürme. 2. Kesme, doğrama.

cıjış- (**cış-**'*ın işteş şekli*) 1. Birbirini silmek. 2. (Kılıçla) birbirini kesmek.

cık- Hücum etmek, güreşte birini devirmek; yenmek.

cıkpık Göz kapağı.

cıktır- (**cık-**'*ın ettirgen şekli*) Saldırtmak.

cıktırt- Güreşte kazanmak.

cıl 1. Yıl; **cıl sayın** her yıl; **cañı cıl** yeni yıl; **cıl bajında** bir yıl sonra; **cıl bajında keler** bir yıl sonra gelecek. 2. Hayvan takvimine göre yıl (bu takvimdeki yıl adı aşağıdaki sıraya göredir:) 1) **çıçkan cıl** fare, sıçan yılı. 2) **uy cıl** İnek yılı. 3) **bar cıl** Kaplan, pars yılı. 4) **koyon cıl** Tavşan yılı. 5) **ulu cıl** Ejderha yılı. 6) **cılan cıl** Yılan yılı. 7) **at cıl** At yılı. 8) **koy cıl** Koyun yılı. 9) **meçni cıl** Maymun yılı. 10) **takaa cıl** Tavuk yılı. 11) **iyt cıl** Köpek yılı. 12) **kaky cıl** Domuz yılı; **cıl suraş** birbirine hayvan takvimine göre doğum yılını sormak.

cıl- Hareket etmek, kayakla kaymak; **suu cılıp agat** su yavaş yavaş akıyor.

cılaaçı Sürünen; yılan.

cılamaş Deniz kabuğu (kadın süsü).

cılan Yılan; **ok cılan** bir tür yılan **cılan cıl** yılan yılı (altıncı yılın adı).

cılañaş Çıplak, giysisiz; **cılañaş aş** temizlenmiş buğday.

cılañaşta- Soymak.

cılañaştan- (**cılañaşta-**'*nın dönüşlü şekli*) Soyunmak.

cılañaştat- (**cılañaşta-**'*nın ettirgen şekli*) Soydurtmak.

cılbas Hantal, ağırkanlı; **bu kandıy cılbas kiji** o ne kadar hantal bir insan; **cılbas iş** zor iş, ağır iş; **cılbas çana** zor kayan kayaklar.

cılbıñda- Çevirmek, döndürmek, yolundan çevirmek.

cılbıñduuş Oynak, yerinde durmaz; **cılbıñduujı iyt bodoldu** Yerinde duramayan köpek gibi.

cılbırat- Kaymak; **çanalu cılbıradıp bazıp turdı** o kayakla kayıp geldi.

cılbırkay Kaygan; **cılbırkay cer** kaygan yer.

cıldık 1. Yıldönümü. 2. Yıl boyunca yeterli olan; **bir cıldık arba** bir yıllık arpa, bir yıla yetecek kadar arpa.

cıldır- (**cıl-** *fiilinin ettirgen şekli*) Hareket ettirmek; itmek.

cıldırış- (**cıldır-**'*ın dönüşlü şekli*) Birlikte hareket ettirmek.

cıldırma Kilit, sürgü; **ejiktiñ cıldırmazı** kapı sürgüsü.

cıldıs 1. Yıldız; **tañ cıldıs** sabah yıldızı; **talay cıldıs** deniz yıldızı. 2. *es.* Şamanın tören giysisinin arka bölümünde yıldızları tasvir eden küçük levhalar.

cılga- Kaymak, kayak yapmak.

cılgayak *es.* 1. Et bayramı. 2. Kızak; **cılgayaktu sarı oyık** Erlik'in kızlarının yaşadığı yer.

cılgır Hızlı, hızlandırma.

cılgıs *bk.* **cıltıs** Yıldız.

cılı- I Kaybolmak, ortadan kalkmak.

cılı- II Isıtmak, ısınmak.

cılım I Başarı; **kerektiñ cılımı nede?** işin başarısı ne?

cılım II Cilâlı, düz; **cılım kaya** cilâlı kaya; **cılım taş** granit.

cılın- (**cılı-** II'*nin dönüşlü şekli*) Isınmak.

cılıştır- Hareket ettirmek; **aydı kündi cılıştırgan** ayı ve güneşi hareket ettiren (Ülgen'in sıfatı).

cılıt- (**cılı-** II'*nin ettirgen şekli*) Isıtmak.

cılkı 1. At; yılkı. 2. Kısrak; **Cılkı saap kımıs etken, iynek saap çegen**

etken *folk.* Kısrağı sağıp kımız yaptı, ineği sağıp *çegen* yaptı. 3. Sürü, yılkı sürüsü. 4. Hayvan *bk.* **mal.**
cılkıçı At çobanı, yılkıcı.
cılmay Düz, yalın.
cıltır Parlayan.
cıltıruuş Parlayan, *mec.* yılan.
cıltıs *bk.* **cılgıs.**
cılu Sıcak; **cılu tumçuk** sıcak burun, *mec.* at.
cımırıt Kuş kirazı; *bk.* **codro**; **cımırt**; **cumurt.**
cımırt *bk.* **cımırıt.**
cumurt *bk.* **cımırıt.**
cımırtka Yumurta.
cımja- Yumuşatmak; **tere cımja-** deriyi yumuşatmak.
cımjak Yumuşak, hoş, tatlı, okşayıcı; **cımjak sös** yumuşak söz; **cımjak iynelü agaş** çam ağacı.
cımjaş (**cımja-** *fiilinden isim-fiil*) Yumuşatma.
cıñıl- Yuvarlanmak.
cıñıla- Kaymak, kayak yapmak.
cıñılda- (Köpek için) havlama sırasında başını kaldırmak; **ezer-sezer eki taygıl cıñıldap ürüp turdı** iki köpek başlarını kaldırıphavladılar.
cıñkılda- Çınlamak; yankılanmak.
cıpılda- 1. Çok konuşmak. 2. Dalkavukça konuşmak.
cıra Hendek; **caan cıra** büyük hendek.
cıraa Çalı; **cıraanıñ ortozında** çalı arasında.
cırakı Arak kaynatmak için kullanılan dökme güğüm.
cırga- Moğ. Neş'elenmek, kutlamak, keyif etmek.
cırgal Moğ. Neş'e, sevinç, kutlama.
cırgaldu Neş'eli, canlı.
cırma Giysideki kıvrım, pli.
cırt- Yırtmak, koparmak, parçalamak.
cırtık Yırtık, yırtılmış.
cırtıl- (**cırt-**'*ın edilgen şekli*) Yırtılmış olmak.
cış Sık orman; *bk.* **tayga.**
cış- 1. Sürtmek, keselemek, silmek. 2. (Kılıçla) kesmek.
cıt Koku.
cıta- 1. Koklamak. 2. (Hayvanlar için) kokuya göre iz sürmek.
cıtan- Kokmak, koku yaymak.
cıtkır Kokulu, hafif kokulu.
cıttu *bk.* **cıtu.**
cıtu Bir tür kokusu olan; **cıtu saras** *zool.* kokarca; *bk.* **cıttu.**
cıyrañat Fundalar.
ci- Yemek, (yemek) pişirmek; **kursak ci ten öy cetken** yeme zamanı geldi; **ciiriç** yiyecek; **tayak ci-** sopayla dayak yemek; **körmös cigen** öldü (kötü ruh yedi); *bk.* **ajan-.**
cibi- Moğ. 1. Islanmak. 2. *mec.* Yumuşamak; **cüregim cibidi** hoşuma gitti; **cibirt** ses taklidi; **cibirt et-** uğuldamak.
cibit- Moğ. T. (**cibi-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Islatmak. 2. Yumuşatmak.
cibittir- Moğ. T. (**cibi-**'*nin ettirgen şekli*) Islatmak.
cidir- (**ci-**'*nin ettirgen şekli*) Beslemek, yedirmek.
ciilek Yemiş.
ciilekte- Yemiş toplamak.
ciit 1. Genç, yiğit, delikanlı. 2. Gençlik.
cik 1. Dikiş izi. 2. Çatlak, yarık; **cik cal** *es.* üç örgülü yele.
cikbek Kurdele.
cikbi 1. İlgi, ihtiras. 2. İddia, talep.
ciktel- 1. Dikiş izleriyle çıkarmak. 2. Tabakalaraayrılmak.
cilbilü 1. İlgili, hevesli, ihtiraslı. 2. İddiası olan.
cilbiret- Alıştırmak.
cilbirke- 1. İlgilenmek, hayran olmak. 2. Bir şeyi talep etmek.
cilbirkek 1. İlgili. 2. Talebi olan.
cilek Yemiş; **uy cilek** çilek; **cer cilek** yer çileği; **agaş cilek** ağaç çileği; **koy cilek** çilek; **üzüt cilek** ak diken; *bk.*

kat II, **cisken**.
cilekte- Yemiş toplamak, yemiş toplamaya gitmek.
cilik (Kemikteki) ilik; *bk.* **culuk**.
cimekçi Pisboğaz, obur; *mec.* fare; **cimekçi bay** yağlı zengin.
cimekey 1. Pisboğaz, obur. 2. İftiracı.
cimire- Sallamak.
cimiret- Çevirtmek.
cin 1. Mide ve bağırsağın içeriği. 2. Gübre; necaset, ters; sümük; *bk.* **bok**.
cinci 1. Kolye. 2. Boncuk. 3. İnci.
cip Yün; *bk.* **cöp**.
cirkire- Birine bağırmak, çıkışmak, kızmak.
cirkirek Bağırgan; **cirkirek cılan** çıngıraklı yılan.
cirkiret- (**cirkire-**'*nin ettirgen şekli*) Bağırtmak.
cirme Yirmi.
cisken Yemiş; *bk.* **cilek**, **kat** II.
citke Ense; **öştü biske tabarza, citke-moyının üzeribis** düşman bize saldırırsa onu boğarız.
cizirt (Toynağın yere vuruşunun çıkardığı sesten yansıma kelime); **cizirt et-** (at için) toynaklarıyla ezmek.
cobo- Moğ. 1. Hastalanmak. 2. Bitkin hâle gelmek.
cobojıt- (**coboş-**'*un ettirgen şekli*) Uzlaştırmak.
cobol Moğ. 1. Hastalık; *bk.* **ooru**. 2. Gayret, enerji harcama; **cobolına turbas kerek** gayret gerektirmeyen iş.
cobolto- 1. Hastalanmak. 2. Emek harcamak, çalışmak.
coboş Uysal, sessiz, sakin; **coboş bala** uysal çocuk.
coboş- Uysal olmak.
cobot- (**cobo-**'*nun ettirgen şekli*) Yıpratmak, bunaltmak.
codıra Kuş kirazı.
codo Bacak; diz.
codro Kuş kirazı; **codro agaş** kuş kirazı çalısı; **codro odın** kuş kirazı kütükleri; *bk.* **cımırıt**.
cogol- Kaybolmak, yok olmak, tasfiye olmak.
cogolış (**cogol-** *fiilinden isim-fiil*) Kaybolma, yitme.
cogolt- (**cogol-**'*un ettirgen şekli*) 1. Kaybetmek, yitirmek. 2. Yok etmek; **öştüniñ ruçnoy pulemedin cogolttı** o makineli tüfekle düşmanını yok etti; **közi cogolt-** kör etmek.
cojoñ (At için) uysal; **Cojoñ boro attı ekeldi** *folk.* Uysal kır atı getirdi.
cok 1. Yok, bulunmamak; **üyde cok** evi yok, evsiz; **mende cok** bende yok; **çölö cok** zaman yok; **ırızı cok** mutsuz, şanssız; **küünim cok** istemiyorum, durumum yok; **cok de** reddet; **ugı cok kiji bolbos, ülgüzi cok ödük bolbos** *atasözü* soysuz adam, kalıpsız çizme olmaz; **cakazı cok ton bolbos, başçızı cok oroon bolbos** *atasözü* yakasız kürk olmaz, öndersiz ülke olmaz. 2. (Olumsuz yüklemin yerine kullanılmaktadır) **ol keldi ne? cok ne?** o geldi mi gelmedi mi? 3. (Olumsuzluk ifadesi) Yok! Hayır! **Undup saldıñ ba? - cok, undubadım** Unuttun mu? hayır unutmadım. 4. Hayır; **cokko cargı cok** yargıya karşı gelinmez.
coksın- Bir şeyin kaybolduğunu hissetmek; üzülmek; **nege coksınıp turuñ?** neye üzülüyorsun? **kemge coksınıp turuñ?** kimi özlüyorsun?
coksıra- Fakirleşmek, ihtiyaç içinde olmak, fakir düşmek.
coksırat- (**coksıra-**'*nın ettirgen şekli*) Fakirleşmek, fakir düşmek.
cokto Taraf, yön.
cokto- Yok etmek; **coktop saldı** yok etti.
coktu Fakir; fakirlik, ihtiyaç; **Meniñ cañıs uulıma coktu albatı baldarınañ kanayıp aş tabılbas?** *folk.* Acaba fakir halk çocukları arasında benim biricik oğluma bir arkadaş bulunmaz mı?
col 1. Yol; **ırıstu col bolzın** şans yolu;

kurudıñ colı *astr.* samanyolu. 2. Satır, çizgi; **bir coldı kıçırıp ber** bir satır oku. 3. Tarz, kural, düzen.
coldo- 1. Patikalar yapmak (bahçe içinde). 2. Yola yöneltmek. 3. Çizgi çekmek.
coldol- Yönelmek.
coldoş Yoldaş, arkadaş.
coldu Yolu bulunan yer.
colık- Karşılaşmak; *bk.* **coluk-**.
colo- Yaklaşmak.
colos *zool.* Kakım, as.
coloy (**colo-** *fiilinden zarf-fiil*) Yolda; **barzım, coloy kirerim** gelirsem yolda uğrarım.
colugış- (**coluk-**'*un işteş şekli*) Karşılaşmak.
coluk- 1. Karşılaşmak, görmek, birbirine yakınlaşmak; **ol keçe mege coluktı** dün o benimle karşılaştı; **ergen baza colukkadıy bolzın dep, kanayıp ermektejip alalık** yarın tekrar görüşmek üzere anlaştık gibi; *bk.* **tüştö-** 2. Kendine yaklaştırmak. 3. Gelişini kutlamak; *bk.* **colık-**.
con Moğ. 1. Halk; **Con curtaga cerlerine Kozın-Erkeş cuuk tay berdi** *folk.* Bahadır Kozın-Erkeş halkın yaşadığı yere yaklaştı. 2. Topluluk, toplum; *bk.* **albatı, el**.
con- Yontmak.
concoloy *bot.* Zambakgiller ailesine giren bir bitki.
condır- (**con-**'*un ettirgen şekli*) Yontturmak.
coñdo- Suçu birine atmak.
coñdon- Kapris yapmak; *bk.* **çörçöktö-**.
coñdonçok Kaprisli.
conooçı Bıçak, rendelemek için kullanılan alet.
coo *ünl.* (Acı ifade eder); **coo bajımay** ah, başım!
coon 1. Şişman, kaba; **coon sööktü** şişman, sağlıklı; **coon ün** kaba ses. 2. İri, büyük, kalın; hacimli; **coon at** büyük at **coon kin** kalın demir. 3. **coon agaş** *bot.* Melez ağacı. 4. **coon küçüün** *zool.* Kokarca.
cooncilik But (*kelime anlamı* kalın ilik); *bk.* **töñmök**.
coondo- Hacmi artmak.
coondot- (**coondo-**'*nun ettirgen şekli*) Hacmini artırtmak.
coonmoyın *zool.* Kokarca.
coonoş Rende.
corgo 1. Rahvan at. 2. Rahvan; **Caş ölöñdi caya baspay, caraş corgo cürüp iydi** *folk.* Yeşil otu ezmeden güzel rahvan yürüdü.
corgolo- 1. Rahvan gitmek. 2. Sürünmek.
corgolot- (**corgolo-**'*nun ettirgen şekli*) Rahvan gitmek, rahvan yürütmek.
corgooçı (Farenin bir türü).
corık 1. Yol, yolculuk; **corık ırıstu** yolculuk iyi oldu. 2. (At için) tırıs; **bu attıñ corıgı cakşı** bu atın tırısı iyidir, bu at iyi tırıs koşar.
corıkçı Yolcu.
corıkta- Yolculuk yapmak.
corıktu Tırıslı.
cormolop *bk.* **ırmalap**.
corokon Porsuk.
corto- Koşmak, hızlı yürümek.
cortot- (**corto-**'*nun ettirgen şekli*) Hafif tırıs koşturtmak; **kalşagay cort** Daha hızlı git.
cotkon Fırtına, tipi.
coy 1. Varlık; mal varlığı. 2. Kızgın, sinirli. 3. Bilinmeyen.
coygon *bot.* Lâdin.
coyu Yaya; **coyu bas** yaya hareket etmek; **coyu kiji** piyade; **coktu-coyu** fakir, atsız.
cozok 1. Örnek. 2. Kural, gelenek. 3. İnanç.
cozokto- Bir şeyi geleneğe göre yapmak, taklit etmek.
cozoktu 1. Örnek. 2. Sağlam, seviyeli.
cödül Öksürük; *bk.* **cötkür**.
cödülde- Öksürmek; *bk.* **cötkür-**.
cöküür Ağaç havan, döveç; *bk.* **çöküür**.
cölgö *es.* Dua sırasında şamanın tefine

astığı küçük yay.
cölö- Bir şeye yaslanmak.
cölök Değnek, koltuk değneği.
cölön- (**cölö-**'*nün dönüşlü şekli*) Bir şeye dayanmak, bir şeyi kendisi için destek olarak kullanmak; **stenege cölönip otuur-** duvara yaslanıp oturmak.
cömö- Gömmek.
cöñ I Oktaki tüy, okun dayanağı.
cöñ II Çimen, çimenlik.
cööjö Moğ. Mülkiyet, mal; *bk.* **alkı**.
cööjölü Moğ. T. Mülk sahibi, varlıklı.
cöp I Antlaşma; **cöp dedi** söz verdi; **cöpkö kirbes** uzlaşmaz.
cöp II *bk.* **cip**.
cöpsin- Uyuşmak, razı olmak, kabullenmek.
cöptö- Akıl vermek.
cöptöjü Rıza, anlaşma.
cöptön- (**cöptö-**'*nün dönüşlü şekli*) 1. Uzlaşmış olmak. 2. Anlaşmak, kararlaştırmak; **Bis tuştalaga cöptöndibis** Biz görüşmeye karar verdik.
cöptöş (**cöptö-** *fiilinden isim-fiil*) Uzlaşma, anlaşma, barış.
cöptöş- (**cöptö-**'*ün işteş şekli*) Anlaşmak, barışmak, görüşmek.
cörgölö- 1. (Fare, kuş vs. için) hızla koşmak, küçük adımlarla gitmek. 2. (Haşerat için) sürünmek. 3. Sallanmak, hareket etmek.
cörgöm Mide ve bağırsaklardan yapılmış yemek; sucuk, yağ ve koyun eti parçalarıyla doldurulmuş bağırsak.
cörgömöş I *bot.* Şerbetçi otu; içilen bir bitki.
cörgömöş II *zool.* Örümcek.
cörölgö İşleme, nakış.
cörölgö- İşlemek, nakış işlemek.
cötkür Öksürük.
cötkür- Öksürmek; **kan la cötkürdi** kanlı öksürdü.
cöy Dağınık.
cu Yağ; *bk.* **üs** I, **sardu**, **cuu** II.
cu- Toplamak, biriktirmek; **Bökö ayttı: "el uluzıñdı cu, balam"** *folk.* Böke dedi ki: "Oğlum bütün halkı topla." *bk.* **cuu-**.
cuda- 1. Kötüleşmek, zayıflamak; fakirleşmek. 2. (Hava için) kötüleşmek.
cudat- I (**cut-** II'*nin ettirgen şekli*) Yedirmek, semirtmek.
cudat- II (**cuda-**'*nın ettirgen şekli*) İhtiyaç içinde bırakmak.
cudruk 1. Yumruk. 2. Tokmak.
cudum Yudum; **bir cudum** bir yudum; **bir cudum suu** bir yudum su.
cuduruk 1. Yumruk. 2. Ağa. 3. Ancak kendi çıkarlarını düşünen adam.
cuguş (**cuk-** *fiilinden isim-fiil*) Mikrop; **cuguş ooru** mikroplu hastalık.
cuk- Yapışmak.
cuka İnce (kumaş için), **cuka bös** ince bez.
cukaçak İncecik.
cuktır- Koymak.
cul- (Yün, ot, saç vb. için) koparmak, yolmak.
cula Moğ. *mit.* Hayattayken insanı terkedebilen ruh; **oh, culam cok** ah ruhum yok (ağır hastalık sırasında söylenen söz); **culazın aldırıp iygen** ruhunu gönderdi, ruhunu kaybetti.
cular Yular; *bk.* **culur**, **nokto**.
culda- Yontmak.
culdaş (**culda-** *fiilinden isim-fiil*) Yontma.
culdaş- (**culda-**'*nın işteş şekli*) Yontulmak; birlikte yontmak.
culdat- (**culda-**'*nın ettirgen şekli*) Yontturmak.
culuk 1. (Kemikteki) ilik; *bk.* **cilik**. 2. Ağaç suyu (meselâ kayın ağacının).
culur *bk.* **cular**.
culuş (**cul-** *fiilinden isim-fiil*) Koparma.
cum- 1. (Göz için) kapamak, kısmak. 2. (Yumruk vs. için) sıkmak.
cumga Dişi keçi.
cumuk 1. Kapalı (göz). 2. Sıkılı (yumruk).
cumuş (**cum-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Kapama, kısma, yumma (göz için). 2.

Sıkma (yumruk için).
cuñ Kanat tüyü.
cun- Yıkamak, yıkanıp temizlenmek, *bk.* **cuun-**.
cunan İki yaşındaki buzağı.
cundır- (**cun-**'*un ettirgen şekli*) Yıkatmak.
cuñma *bk.* **cumga**.
cunul- (**cun-**'*un edilgen şekli*) Yıkanmış, silinmiş olmak.
cunup- (**cun-**'*un dönüşlü şekli*) Yıkanmak.
cunuş (**cun-** *fiilinden isim-fiil*) Yıkama.
cunuş- (**cun-**'*un işteş şekli*) Birlikte yıkanmak.
cura- Moğ. 1. Süte su karıştırmak; **kulur cura-** hamur yoğurmak. 2. Resim yapmak.
curçı Kayın (karının erkek kardeşi), baldız (karının kız kardeşi).
curt Ülke, yurt, memleket, yerleşilen yer; **curt albatı** halk, nüfus; **beri curt tudarga keldim** ben buraya yerleşmeye geldim.
curtçı *bk.* **curçı**.
curuçı *bk.* **curukçı**.
curuk Harita; tablo.
curukçı Ressam, sanatçı, *bk.* **curuçı**.
curun Yırtık pırtık, paçavra.
cusak *bk.* **cuzak**.
cut 1. Yağmurlu hava. 2. İnce ve kaygan buz. 3. Veba. 4. Fakir.
cut- Yutmak; *bk.* **ajır-**.
cutpa 1. *mit.* Erlik'in cehennemdeki sarayını koruyan dev. 2. Şamanın tören kostümündeki bir süs (bu süs iki kuyruklu, dört ayaklı ve bir başlı, mistik devin tasviridir ve kumaştan yapılır).
cutrukta- Vurmak, dövmek (yumruk veya tokmakla).
cuu I 1. Savaş; **töröl uçun cuu** iç savaş. 2. Çarpışma, dövüş; **keydegi cuu** hava çarpışması.
cuu II İç yağı; **karın cuu** serp; **sarı-cuu**; *bk.* **cu, üs, sar-cuu**.
cuu- *bk.* **cu-**.
cuuçıl Savaşçı, savaşçıl; **cuuçıl sanaa** savaşçı ruh.
cuuk 1. Yakın; yakınlık; **cuuk törögön** yakın akraba; **olordıñ cuugı bildirip cat** onların yakınlığı malumdur. 2. **cuukta** yakınlar, akrabalar. 3. **cuukta ötkön öy** *gr.* Görülen geçmiş zaman.
cuuka Yar, hendek.
cuukta- Yakınlaşmak.
cuuktaş (**cuukta-** *fiilinden isim-fiil*) Yakınlaşma.
cuuktaş- (**cuukta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte yakınlaşmak.
cuuktat- (**cuukta-**'*nın ettirgen şekli*) Yakınlaştırmak, yakına gelmesine izin vermek.
cuul- (**cu-**'*nun edilgen şekli*) Toplanmak, bir birimde birleşmek, yığılmak.
cuula- Kendine yaklaştırmak.
cuula- Savaşmak, savaşa girişmek.
cuulaş- (**cuula-**'*nın işteş şekli*) Birlikte savaşmak.
cuulat- (**cuula-**'*nın ettirgen şekli*) Savaştırmak.
cuulat- (**cuula-**'*nın ettirgen şekli*) Yaklaşmasına izin vermek.
cuulu Yağlı; **cuulu tokpok** *zool.* porsuk.
cuun Toplantı, meclis.
cuun- *bk.* **cun-**.
cuuna- Bir yere toplamak.
cuunat- (**cuuna-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Bir yığın hâlinde toplatmak. 2. (Ticareti, işletmeyi) tasfiye etmek.
cuuntı 1. Bütünü, tamamı; 2. Antoloji.
cuur 1. Yağır, atın sırtındaki sürtünmüş, tüyleri dökülmüş yer. 2. Muhasara altına alma.
cuurkan Koyun tüyünden battaniye; *bk.* **kön'dölö**.
cuuru- 1. Sıkmak. 2. Dürmek, katlamak.
cuurul- (**cuuru-**'*nun edilgen şekli*) 1. Sıkılmak. 2. Rulo yapılmak; **cuuçı** toplayıcı; **kalan cuuçı** vergi toplayıcısı.
cuuş (**cu-** *fiilinden isim-fiil*) Toplama, biriktirme, yığma.
cuuş- (**cu-**'*nun işteş şekli*) 1. Biriktirmek.

2. Birlikte toplamak (işle ilgili olarak).
cuzak 1. Keçi; *bk.* **eçki**. 2. Oğlak, keçi yavrusu; *bk.* **ulak, cusak**.
cüde- 1. Zayıflamak, fakirleşmek. 2. Salgın hastalıktan ölmek.
cüdek 1. Zayıf, sağlıksız. 2. Pis, hoş olmayan.
cüderek *bot.* Kara kavak.
cüdet- (**cüde-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Yetersiz duruma getirmek. 2. Kırmak, gücendirmek.
cüdür Şaman şapkasının tepe bölümünde kullanılan beyaz koyun tüyü veya derisi.
cügür- Koşmak, kaçmak; koşuşmak.
cügürt- (**cügür-**'*ün ettirgen şekli*) Koşturmak.
cügürük 1. Koşucu, yarışçı; **cüs caş cajazañ, cügürük at minzeñ** yüz yaşına vardığındabile koşucu ata bin. 2. Aceleci, hızlı, ayağına çabuk.
cügürüş (**cügür-** *fiilinden isim-fiil*) Koşma.
cügürüş- (**cügür-**'*ün işteş şekli*) Birlikte koşmak.
cük I Yük, ağırlık; **kemniñ uçun cükke kirdiñ?** sen kimin işini yüklendin?
cük II Azar azar, şöyle böyle; **Attardıñ cakşızı Kızıl-Koñır cük tındu turup cattı** *folk.* Atların en güzeli Kızıl-Konur zar zor ayakta duruyordu; **cük araydañ cetti** zar zor ulaştı.
cükçi Kefil.
cükeli *es.* Kurban edilmiş hayvanın derisinin asıldığı şaman davulundaki uzun sırığın tasviri.
cükeş: **cükeş et-** (Çocuk için) sırta oturmak.
cükte- Yüklemek, yük vurmak.
cükten- (**cükte-**'*nin edilgen şekli*) Yüklenmek, kucağa ya da sırta alarak taşımak.
cüktendir- (**cükten-**'*in ettirgen şekli*) Yükletmek; *bk.* **cüktet-**.
cükteş (**cükte-** *fiilinden isim-fiil*) Yük, yükleme.
cükteş- (**cükte-**'*nin işteş şekli*) Birlikte yüklemek.
cüktet- *bk.* **cüktendir-**.
cüktü Yüklü, yüklenmiş.
cülüñ Beyin.
cür- 1. Yaşamak; bulunmak 2. Gitmek. 3. Yürümek, yürüyerek uzaklaşmak. 4. (Yardımcı fiil olarak hareketin aşamalı olarak tamamlandığını bildirir); **a uluska calga cürdi** o amele olarak hayatını sürdürdü.
cürek Kalp, yürek; **Kozın-Erkeş baatırdıñ cüregi bir uuş bolo berdi, cüzi kızıl temirdiy kızardı** *folk.* Bahadır Erkeş'in kalbi yumruk gibi sıkıldı, yüzü kızdırılmış demir gibi kızardı; **cürekke cetire ayttı** ibret verici şekilde konuştu; **cürek al-** çekinmek; **cürek cok** korkak, ödlek.
cüreken- Çekinmek, felâketi sezmek.
cürektü Cesur, yiğit.
cürgeçi*es.* Zayzan rütbesindeki memurun hizmetçisi.
cürgüs- (**cür-**'*ün ettirgen şekli*) Göndermek, hareket ettirmek.
cürük *zool.* Dağ servisi, sedir.
cürüm 1. Hayat, hayat tarzı. 2. Biyografi. 3. Ölümden sonra ruhlarının geri döndüklerine inanılan ölmüş şamanların hayat tasviri (*bk.* **körmös**); *bk.* **cadış** I, **cadın** I.
cürüş (**cür-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Gitme; hareket. 2. Hayat tarzı; **cürüş-barış** davranış; **cürüş kiji** yol arkadaşı.
cürüş- (**cür-**'*ün işteş şekli*) Birlikte hareket etmek, birlikte davranmak, koşuşmak; **bis cürüşdey cadıbıs** davranışlarımız bir değil.
cüs I Yüz, çehre, yüzey; **cüs cok** utanmaz, yüzsüz; **ölüktiñ cüzi** çizmenin üst tarafı.
cüs II Yüz (sayı ismi); **cüs caştu öbögön** yüz yaşındaki yaşlı; **cüs kelek** ruble (*kelime anlamı* yüz kapik) *bk.* **salkoboy**.

cüs- Yüzmek, kayıkla gitmek.
cüskür Yüzgeç; *bk.* **cüzeçi.**
cüstir- (**cüs-**'*ün ettirgen şekli*) Yüzdürmek.
cüstük Yüzük, kolye.
cütkü- İstemek.
cüül- Akıldan çıkmak, unutmak, aklını kaybetmek.
cüülgek 1. Deli, aklını kaybetmiş. 2. *mec.* Aceleci, telâşlı.
cüülgekten- Sayıklamak.
cüzeçi Yüzücü; yüzgeç; *bk.* **cüskür.**
cüzün 1. Dış görüntü, şekil. 2. **cüzün-cüür** her, çeşitli, hepsi; **cüzün-cüür uktu albatı** çeşitli kabilelerden halklar. 3. *gr.* şahıs; **baştapkı cüzün** *gr.* birinci şahıs; **cüzünniñ solumazı** *gr.* şahıs zamiri.
cüzünde- 1. Karşılaştırmak. 2. Benzer yapmak.
cüzündeş benzer.
cüzündeş- (**cüzünde-**'*nin işteş şekli*) Taklit etmek.
cüzündeştir- (**cüzündeş-***nin ettirgen şekli*) Taklit ettirmek.
cüzüş (**cüs-** *fiilinden isim-fiil*) Yüzme.
cüzüş- (**cüs-**'*ün işteş şekli*) Birlikte yüzmek.
cüzüt- (**cüs-**'*ün ettirgen şekli*) Yüzdürmek.

Ç

çaaçın *bk.* **çaazın.**
çaal 1. Küçük, bodur çalı. 2. (Ağaç için) genç, yeni fidan; **çaal möş** genç servi; **çaal kayıñ** akağaç.
çaalda *ünl.* (Acıma, üzüntü ifade eder); **e, çaalda, körkiydi onı!** ah, ne bahtsız! **o, çaalda!** ah derdim!
çaap Bir yaşındaki karaca, karaca yavrusu.
çaar Büyük kazan.
çaazın *bk.* **çazın, çaaçın.**
çabagan Dörtnala gezmeyi seven; **çabagan at** koşucu at; **çabagan kiji** at binmeyi seven kişi.
çabak *ağız* Çabak (bir balık adı).
çabıju (**çabış-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Kesme. 2. Yarışma; **kol çabıju** alkışlar.
çabın- (**çap-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Hızlı gitmek. 2. Buharlaşmak. 3. Yanlarına vurmak; **Eki budın çabınıp, emegen sıktap ıylayt** Elini böğrüne vurarak yaşlı kadın ağlıyordu; **kol çabın-** Vurmak, avuç içiyle vurmak.
çabış (**çap-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Koşu; kaçma. 2. Kavga, çarpışma; **kol çabış** alkışlar.
çabış- (**çap-**'*ın işteş şekli*) 1. Birlikte kesmek. 2. Kavga etmek. 3. Yarışmak.
çabıştır- (**çabış-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Kavga ettirmek. 2. Yarıştırmak.
çabu (**çap-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Hızlı gidiş. 2. Koşu. 3. Peş (giyside).
çaç (İnsan başındaki) saç; **celtek çaç** bir tarafa salınmış saç tutamı.
çaç- 1. Saçmak, atmak, serpmek. 2. *mec.* (para için) saçmak, harcamak, savurmak.
çaça- Sözü ağzında kalmak.
çaçak 1. Salkım, saçak. 2. *es.* Basmaya dikilen ip salkımı (şaman giysisinde).
çaçakta Salkım hâlinde dikme.
çaçıl- (**çaç-**'*ın edilgen şekli*) 1. Dağılmak, saçılmak; **aş öyinde çaçıldı** buğday zamanında ekildi. 2. (Para için) harcanmış olmak.
çaçılga Moğ. Serpinti.
çaçılgı 1. Damla, serpinti. 2. *es.* Kurban dağıtma.
çaçılt- (**çaçıl-**'*ın ettirgen şekli*) Saçtırmak, serptirmek.
çaçış (**çaç-** *fiilinden isim-fiil*) Saçma, serpme.
çaçış- (**çaç-**'*ın işteş şekli*) Birbirine atmak, serpmek.
çaçta- Saçından sürüklemek.
çaçtaş- (**çaçta-**'*nın işteş şekli*) (Kadınlar için) birbirinin saçlarından tutup çekmek.
çaçtat- (**çaçta-**'*nın ettirgen şekli*) Saçından sürükletmek.
çaçtır- (**çaç-**'*ın ettirgen şekli*) Dağıttırmak, saçtırmak.

çaçtu Saçlı, kıllı.
çadır Çadır; **çadır ayıl** ağaç kabuğuyla örtülmüş çadır.
çagak İğne.
çagan Ocak ayı başındaki bayram; **çagan ay** Ocak ayı (Altay halk takviminde birinci ayın adı).
çagana Katran, reçine, zift.
çaganak Dirsek; *bk.* **çañçak**.
çaganakta- 1. Dirseğiyle dokunmak. 2. Derseğinidayamak.
çaganala- Ziftlemek, katranlamak.
çagış (**çak-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Ağız kavgası. 2. Ateşi körükleme.
çagış- (**çak-**'*ın işteş şekli*) 1. Birbirini sokmak, ısırmak. 2. *mec.* Birbiriyle alaycı konuşmak; tartışmak. 3. Birlikte ateşi körüklemek.
çagıştan- Kalabalığa karışmak, kalabalıkta gizlenmek; *mec.* görünüp kaybolmak.
çagıştır- (**çagış-**'*ın ettirgen şekli*) Aralarını bozmak.
çak 1. Zaman, çağ; **ol çakta** o zamanda. 2. Güç; savaş; **çak cok** güçsüz, gücü yok; *mec.* hamile; **çagım çıktı** ben zayıfladım, güçsüzleştim.
çak- 1. Sokmak. 2. Ateşi körüklemek. 3. Etkisi altına almak.
çakanak Kol.
çakı 1. Örme ip. 2. Evin önünde atların bağlandığı yer.
çakırım Çığlığın duyulabileceği uzaklık.
çakpı 1. Orak; *bk.* **çalgı**. 2. Kapan; *bk.* **çapkı**.
çakpıla- El sallamak.
çakpın I 1. Dalga. 2. Eşik; *bk.* **çapkın**.
çakpın II Ağacın gövdesindeki kabuk katmanı.
çakpırt *bk.* **çapkırt, şakpırt**.
çakpış Çömlekçilikte kullanılan tahta kürek.
çaksıra- Güçsüzleşmek, mahvolmak; **çaksıray berdim** güçsüzleştim.
çaktırma Yay yatağı, silâhta sürgü.
çaktu Güçlü, kuvvetli.
çal Ak, ağarmış; **çal baştu** ak saçlı; **çal kuyruk** (at için) ak kuyruk.
çal- (güneş için) parıldamak, doğmak, (uzay cisimleri için) aydınlatmak; **kün çalıp cat** güneş parıldıyor; **ay çalıp cat** ay aydınlatıyor.
çala yarım, yarı yarıya, tam olmayan; **çala tındu** yarı canlı; **çala biçikçi** yarı okuryazar; **çala köp** az çok; **çala-bıla** şöyle böyle; **çala iştelgen kerek** bitmemiş, yarım iş.
çalañ 1. Dikkatsiz, dağınık. 2. Sağlam olmayan.
çalba Huzursuz; **çalba at** huzursuz at.
çalçı- Kavga çıkarmak, huysuzluk etmek.
çalçık Kavgacı, huysuz.
çaldar (Bir tür at rengi).
çaldık- Solmak; **ölöñ çaldıktı** ot soldu.
çalgı Orak; *bk.* **çakpı, çapkı**.
çalı- Aydınlatmak, canlandırmak; **aldıñnañ ay çalızın, arkañnañ kün çalızın** önünü ay, sırtını güneş aydınlatsın.
çalık Kızgın, huysuz (at).
çalın Çiğ.
çalında- (Çiğ için) düşmek.
çalış Eğri gözlü, şaşı, yılık.
çalıy Çapraz; *bk.* **solıy**.
çalkan Şalgam; **açu çalkan** beyazturp.
çalkançak *zool.* Isırgan otu.
çalkoyto Sırtüstü; **çalkoyto cat-** sırtüstü yatmak.
çalma Kement; **çalma sal-** kement atmak.
çalmada- Ata kement atmak; **attı çalmadap tut-** atı kement atıp yakalamak.
çalmadat- (**çalmada-**'*nın ettirgen şekli*) Kement attırmak.
çaltañ Pantolonsuz; *bk.* **şaltañ**.
çalu *es.* 1. Ruh tasviri, idol. 2. Ölü şamanın ruhunu tasvir eden şaman tefinin sapı. 3. *mec.* Şaman tefi, davulu.
çamay Elmacık kemiği.
çamça Moğ. Gömlek.
çamçıl Kibar, şefkatli; **çamçıl bala** şefkatli çocuk.

çamış *anat.* Kasık.
çamıyak Buğday için kullanılan akağaç kabuğundan yapılmış kepçe.
çana Kayak.
çanaçı Kayakçı.
çanak Kızak.
çañçak Dirsek; *bk.* **çaganak.**
çanı Üç göbek gerisinden akraba; *bk.* **şanı.**
çañış *bot.* Kartopu ağacı.
çañkır Kıpçak; *mec.* mavi, gök renginde; *bk.* **çeñkir, çiñkir.**
çap- (*zarf-fiil şekli* **çaap**) 1. Hızla, dörtnala koşmak; **atka çap-** atla dörtnala gitmek. 2. Kesmek; **malta la çap-** baltayla kesmek; **ölöñ çap-** otu kesmek.
çap: **adı-çabı cayıldı** Ünü yayıldı.
çapçak Varil, ağaçtan fıçı.
çapçı- Tırnakla, toynakla vurmak.
çapkı 1. Orak; *bk.* **çalgı.** 2. Kapan; *bk.* **çakpı.**
çapkın Eşik; *bk.* **çakpın** I.
çapkırt Tedirginlik, endişe; *bk.* **şakpırt, çakpırt.**
çapkış Balta, keser; *bk.* **malta.**
çapta- İlân etmek, davet etmek.
çaptan- (**çapta-**'*nın edilgen şekli*) İlân olunmak.
çaptık 1. Can sıkıcı; **çaptık kiji** can sıkan insan. 2. Uygun olmayan; **çaptık kiyim** dar giysi.
çaptu: **attu-çaptu** Şanlı, şöhretli.
çar I Moğ. 1. (İş için kullanılan) boğa, öküz. 2. İnek; *bk.* **uy.**
çar II Bileği taşı; **çarga tart-** taşta bilemek.
çara Büyük kese.
çaraan *bk.* **çaragan.**
çaragan *zool.* Alabalık; *bk.* **çaraan.**
çarak 1. Kepek. 2. Buğday. 3. Dolu.
çarbak Şişmiş.
çarbay- (Karın için) şişmek; *bk.* **çerbey-.**
çarça- I Kopmak, kurtulup öne geçmek; (güneş için) ortaya çıkmak.
çarça- II Dondurmak.
çarçaga odun; *bk.* **carçaga.**
çarçat- (**çarça-** II'*nin ettirgen şekli*) Dondurtmak.
çarım Köreşe.
çarlak *zool.* Kokarca; *bk.* **coonmoyın.**
ças I Rus. 1. Saat; **beş çasta** saat beş. 2. Saat (mekanizma).
ças II: **ças temir** Sac, inceltilmiş demir.
çat Adım.
çatpak Alçak, bodur, kısa boylu; *bk.* **batpanak.**
çay I Çay; **kara çay** kara çay; **kök çay** yeşil çay.
çay II *zool.* Yaban horozu.
çayan *bk.* **askıt, atıs, adıs.**
çayba- Yıkamak, çalkalamak.
çaybal- (**çayba-**'*nın edilgen şekli*) Sallanmak, dalgalanmak, heyecanlanmak; **kara talay çaybala berdi** kara deniz dalgalandı.
çaybalt- (**çaybal-**'*ın ettirgen şekli*) Sallandırmak,dalgalandırmak.
çaybat- (**çayba-**'*nın ettirgen şekli*) Yıkatmak; çalkalatmak.
çaybu (**çayba-** *fiilinden isim-fiil*) Yıkama; çalkalama.
çaygak Çapkın.
çayık Su baskını.
çayla- Çay içmek.
çayna- Çiğnemek; *bk.* **kepşe-.**
çaynam Bir yiyeceği çiğnemek için bir seferde alınan parça, çiğnem; **bir çaynam sañıs** bir çiğnemelik sakız.
çaynaş (**çayna-** *fiilinden isim-fiil*) Çiğneme.
çaynaş- (**çayna-**'*nın işteş şekli*) Birlikte çiğnemek.
çaynat- (**çayna-**'*nın ettirgen şekli*) Çiğnetmek.
çayram Az suyu bulunan; **çayram keçü** sığ geçit.
çazın Moğ. 1. Kâğıt; *bk.* **kagas, çadzın, çaazın.** 2. Kâğıt para; *bk.* **akça, çazın akça** kâğıt para, senet; *bk.* **çaazın** *bk.* **çaaçın.**
çeber Dikkatlilik; dikkatlice; **çeber tut-** korumak; **çeber kiji** koruyucu, özenli

kişi.
çeberek Paçavra, çaput; *bk.* **çibirek.**
çeberle- 1. Korumak, saklamak. 2. Temiz tutmak.
çeberlen- (**çeberle-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Korunmak, saklanmak. 2. Temiz, hoş olmak.
çeberlet- (**çeberle-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Korutmak. 2. Temiz tutmak.
çebetel Kürkün göğsündeki oýma, süs.
çecimek Bir çeşit cepli giyim; *bk.* **şecimek, çejmek.**
çeç- Salmak, bırakmak, serbest bırakmak; **ton çeç-** paltoyu çıkarmak; **bu çeç-** ipi salmak; **at çeç-** atı salmak; **eer çeç-** eyerini çözmek.
çeçek Çiçek; *bot.* **köy çeçek** kardelen; **ay çeçek** *bot.* ayçiçeği; **kün çeçek** *bot.* gün çiçeği; **koño çeçek** *bot.* çan çiçeği.
çeçekte- Çiçeklenmek; *bk.* **alçay-**; **çeçektep cürgen emtir** *mec.* kızamık hastalığına yakalanmak; **çeçektep turgan** *mec.* kızamık hastalığına yakalanmak.
çeçen 1. Hatip, güzel ve yerinde konuşan; **köp aytsañ çeçen bolorıñ, köp atsañ mergen bolorıñ** *atasözü* çok konuşacaksan güzel olsun, çok atacaksan isabetli olsun. 2. **çeçen sös** *bk.* **ritorika, sös çeçeni.** 3. İsabetli; **çeçen adış** isabetli atış.
çeçerke- Gururlanmak, kibirlenmek.
çeçerkek Kibirli, gururlu.
çeçil- (**çeç-**'*in edilgen şekli*) Çözülmek, çözülmüş olmak.
çeçin- (**çeç-***in dönüşlü şekli*) Soyunmak.
çeçindir- (**çeçin-**'*in ettirgen şekli*) Soymak.
çeçindirü (**çeçindir-** *fiilinden isim-fiil*) Soyma.
çeçiş (**çeç-** *fiilinden isim-fiil*) Çözme.
çeçiş- (**çeç-**'*in işteş şekli*) Birlikte çözmek.
çeçke Rus. Satır (alet).
çeçtir- (**çeç-**'*in ettirgen şekli*) Çözdürmek, (palto vs. için) çıkarttırmak.
çeden Çadırın çevresindeki çit; **erdiñ caman calkuzın çedenineñ bilerim** *atasözü* tembel kocayı çitinden tanırım.
çedende- Sınır geçmek, çitle bölmek.
çedik İğrenen, tiksinen.
çedirgen Kıvılcım.
çedirke- İğrendirmek, tiksindirmek.
çeek *ünl.* (Acıma ifade eder); **çeek, men onı kanayıp körbödim!** ah, ben onu nasıl görmedim!
çeer Öksürük.
çegedek *es.* Evli kadının dış giysisi.
çegen Ekşimiş süt, ekşi sütten yapılan içecek.
çejmek Giysi (*kelime anlamı* yıkanan); *bk.* **çamça; çecimek.**
çek I Hiçbir şey; **çek neme** hiçbir şey yok; **çek neme bolbodı** hiçbir şey olmadı; **çek andıy kerek** ona hiçbir şey gerekmiyor.
çek II 1. Temizlik; temiz, saf. 2. Şereflilik; şeref.
çek III Rus. Çek, çek defteri.
çek IV keçi; **çektiñ balazı** keçi yavrusu.
çekçil Becerikli.
çekpen 1. Astarsız sabahlık. 2. Çuha, çuhadan yapılmış; *bk.* **çepken.**
çel 1. Derinin iç zarı. 2. Gözün akı; **közin çel cidi** gözünün akı kaydı.
çelde- 1. Eti, yağı kemiğinden kazımak. 2. Yutmak.
çemene *bot.* Çorap yerine kullanılan ve teri emen ot; *bk.* **oyoñot.**
çemet Verem, tüberküloz.
çene- Moğ. 1. Denemek, sınamak, ölçmek. 2. Havayı tahmin etmek.
çeneçi Moğ. T. Deneyen, tecrübeli.
çenemel Moğ. Deneme, tecrübe.
çeneş- (**çene-**'*nin işteş şekli*) Denemek.
çenet- (**çene-**'*nin ettirgen şekli*) Denetmek.
çeñkir *bk.* **çañkır.**
çepken *bk.* **çekpen.**
çerbek Göbekli, karınlı.
çerbey- 1. (Karın için) şişmek. 2. (Kısa boylu insan için) karnını ileri çıkarıp

kibirle yürümek; *bk.* **çarbay-**.
çerçeñ 1. Muntazam, düzenli. 2. Nazik.
çerçeñde- 1. Düzenli olmak. 2. Nazik olmak.
çerdek 1. Maske. 2. Maskeli balo; **çerdek ulus** maskeliler.
çerdekte- Maske takmak.
çeret Kireç, beyaz çamur.
çerette- Badana etmek.
çeretteş- (**çerette-**'*nin* *işteş şekli*) Badanalamak.
çerettet- (**çerette-**'*nin* *ettirgen şekli*) Badanalatmak.
çergey Küçük hayvanlar için kapan.
çernile Rus. Mürekkep; **çernile le biçi-** mürekkeple yazmak.
çernilke Rus. Mürekkep hokkası; **çernilkege çernile ur-** mürekkebi mürekkep hokkasına dökmek.
çert Yemin, ant.
çert- 1. (Parmakla) fiske vurmak; *bk.* **şabıla-**. 2. (Ceviz için) kırmak. 3. Kertmek. 4. **çertip iy-** Çalmak.
çertek Fiske; *bk.* **şabı**.
çerten- Yemin etmek.
çertik Bezek, motif.
çertiş (**çert-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Fiske vurma. 2. Fiskeli oyun.
çertiş- (**çert-**'*in* *işteş şekli*) Parmakla fiske vurmak.
çerü 1. Savaşçı, asker. 2. Ordu; **Kızıl çerü** Kızıl ordu; **cuulaçı çerü** hareketli ordu.
çerülen- Savaş açmak.
çet *bot.* Melez ağacı; **çet agaş** melez ağacı.
çey- 1. Eritmek; **tustı suuga çey-** tuzu suda eritmek. 2. Karmak, karıştırmak; **kulur çey-** hamur karmak.
çeydom 1. Haşlanmış yulaf unu. 2. *mec.* Kaynar su.
çeyne *bot.* Ayı gülü, şakayık çiçeği; **çeyne baş** *bot. ağız* marina kökü (?) Lât. "*paeonia mascula*"; *bk.* **çiyne**.
çıbık Çubuk, ince sopa.
çıbıkta- Çubukla vurmak, dövmek.
çıbırtkan Sivilce.
çıç- Tuvaletini yapmak, büyük abdestini yapmak.
çıçak Sürgün; *mec.* ishal.
çıçalık Serçe parmak; *bk.* **küçübey**.
çıçkak 1. İshal. 2. Kazık; *bk.* **bok**.
çıçkakta- İshal olmak.
çıçkaktat- (**çıçkakta-**'*nın* *ettirgen şekli*) İshal etmek.
çıçkan Sıçan, fare; **calañ çıçkan** *zool.* tarla faresi; **ak çıçkan** *zool.* ak sıçan; **suu çıçkan** *zool.* su sıçanı; **çıçkan cıl** fare yılı (hayvan takviminde birinci yılın adı).
çıçkı Kazık; *bk.* **bok**.
çıçrana *bk.* **cıcırgana**.
çıçranat *ağız* (Bir tür yemiş).
çıda- 1. Sabretmek, dayanmak. 2. Bir şeyi yapacak durumda olmak, becermek. 3. Büyümek.
çıdabas 1. Sabırsız; **çıdabas uçur** sabretmesi zor anlar. 2. Dayanaksız, sağlam olmayan.
çıdal Sabır.
çıdam Sabırlılık.
çıdamdu Moğ. Sabırlı, tahammüllü; *bk.* **çıdamkay**.
çıdamkay *bk.* **çıdamdu**.
çıdaş- (**çıda-**'*nın* *işteş şekli*) Dayanmak, sabretmek.
çıdat- (**çıda-**'*nın* *ettirgen şekli*) Dayanmak, sabretmek.
çıdatkay Moğ. (?)
çıdım Güçlü, sağlam; **çıdım agaş** sağlam ağaç; **aşka çıdım kiji** ölçülü (yiyecek konusunda).
çıdıra- (Yanan odunlar için) çatırdamak; **odın çıdıray küyji** odunlar çatırdayarakyandı.
çıdırman I Tüy gibi; **çıdırman bulut** tüy gibi bulutlar.
çıdırman II Koru.
çıdu Sabır.
çıgar- Salmak, çıkarmak; **işteñ çıgar-** işten çıkarmak; **biçik çıgar-** Kitap çıkarmak, yayımlamak; **bölügin çıgar-**

bir şeyin bir bölümünü ayırmak.
çıgarıl- (**çıgar-**'*ın edilgen şekli*) Çıkarılmış olmak.
çıgarış (**çıgar-** *fiilinden isim-fiil*) Çıkartma, (ürün için) mahsûl, üretim.
çıgarış- (**çıgar-**'*ın işteş şekli*) Birlikte çıkarmak.
çıgart- (**çıgar-**'*ın ettirgen şekli*) (Yükseğe) çıkartmak.
çıgartu (**çıgar-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Çıkartma. 2. Üretim.
çıgım Azalma, zarar; **çıgımı caan** büyük zarar.
çıgımda- Zarar etmek.
çıgış (**çık-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Çıkış; **ekinçi çıgış** ikinci çıkış. 2. (Dağ vs. için) çıkma, tırmanma. 3. Çıkış, hücum. 4. (Güneş için) doğma, doğuş, **kün çıgış** doğu.
çıgış- (**çık-**'*ın işteş şekli*) 1. Birlikte çıkmak. 2. (Yükseğe) birlikte çıkarmak; bitirmek.
çıgıt Çıkış; **suunıñ çıgıdı** kaynak yeri.
çıgıttu 1. Çıkışı olan. 2. **çıgıttu kubultkış** *gr.* Çıkma hâli, ayrılma hâli, ablatif hâli.
çıguu Kızamık.
çık Nem; **çık cer** nemli yer.
çık- 1. Çıkmak, ilerlemek; **ayıldañ çıktı** evden çıktı; **dokladtu çıktı** rapor çıktı; **kaydañ çıktıñ?** nereden çıktın? 2. Çıkmak; **kırga çık-** dağa çıkmak. 3. (Ses için) çıkmak, duyulmak; **kün çıktı** güneş doğdu; **çıkkan cer** vatan; **çıkkan kün** doğum günü; **çıkpas kün** (inanış) evden (ateş, süt, gümüş gibi) parlayan bir şeyin belâ getirir diye evden çıkarılmadığı günler (her ayda böyle üç gün vardır).
çıkar- Getirmek.
çıkçıt Şakak; *bk.* **saamay**.
çıkıra- (Kapı, kar için) gıcırdamak.
çıkıraş (**çıkıra-** *fiilinden isim-fiil*) Gıcırtı.
çıkırat- (**çıkıra-**'*nın ettirgen şekli*) Gıcırtı çıkarttırmak.
çıkırt Gıcırtı.
çıkta- Nemletmek, ıslatmak.
çıktu Nemli, ıslak.
çıla 1. Yorgunluk. 2. Pinekleme.
çıla- 1. Yorulmak, bitmek; **colgo çıladı** yolda yoruldu; **budı çıladı** o ayağını kırıp oturdu. 2. Uzun zaman beklemek. 3. İncelemek.
çılaba Kaşık; *bk.* **şılaba**.
çılabas Enerjik, yorulma bilmeyen.
çılap *bk.* **çilep**.
çılat- (**çıla-**'*nın ettirgen şekli*) Yormak, bitkin düşürmek.
çılbır Dizgin.
çılbırla- Dizgininden tutmak, yakalamak.
çılgıy: **çılgıy tere** Yumuşatılarak kesilmiş deri.
çım Sessizlik; **çım boldı** sessizlik oldu; **çım otur-** hareket etmeden sessizce oturmak.
çımaalı *bk.* **çımalı**.
çımalı Karınca; *bk.* **çımaalı**.
çımçı- 1. Bir parça almak, koparmak; **çımçıp ci-** az yemek. 2. Soğuğu hissetmek, (soğuk hava için) tırmalamak.
çımçım Çimdik; **çımçım tus** bir çimdik tuz.
çımçış (**çımçı-** *fiilinden isim-fiil*) Çimdikleme.
çımçış- (**çımçı-**'*nın işteş şekli*) Birbirini çimdiklemek.
çımçıt- (**çımçı-**'*nın ettirgen şekli*) Çimdikletmek.
çımgı Dikiş izi.
çımıl Sinek; *bk.* **çımın**.
çımın Sinek; *krş.* **çımıl**.
çımında- (Hayvanlar için) sinekten kaçmak.
çımıra- Fısıldamak, hışırdamak, kıpırdamak; *bk.* **şımıra-**.
çımıran- Fısıldamak; *bk.* **şımıran-**.
çın Çin. (*çzen-zu*) < Skr. 1. Doğru, gerçek, hakikat, sahici, asıl, hâlis muhlis; **çın ayt-** doğruyu söylemek; ciddî konuşmak. 2. Doğruluk, dürüstlük; haklılık. 3. Âdil, haklı, doğru; gerçekten; âdilane, hakçasına, haklı olarak; **çınınça** doğru,

gerçek, olduğu gibi. 4. Bu, işbu. 5. Şimdiki, bugünkü, bugünün. 3. **çın biçiileriniñ ejizi** *gr.* İmlâ; *bk.* **orfografiya**.

çına Porselen kap, çay fincanı.

çınaarka- Önem vermek.

çında- Çin. T. doğrulamak; **çındap** doğruluk, dürüstlük; gerçekçi olma; sadakatle, doğru; ciddiyet, ciddîlik, vahamet; **çındap aytkan sös ayatınnañ baalu** *atasözü* doğru söz altındandeğerlidir.

çındık Çin. T. Doğruluk, dürüstlük, gerçekçi olma, adalet; haklılık, doğruluk; vazifeşinaslık, dürüstlük, özenli olma; doğrucu, dürüst, haksever; doğru, gerçekçi; âdil, haklı, doğru; **çındık cuu** haklı âdil savaş.

çıñır- Keskin, tiz bağırmak, çığlık atmak; keskin çığlıklar atmak, koparmak, cıyak cıyak bağırmak.

çıñırt- (**çıñır-**'*ın ettirgen şekli*) Keskin çığlıklar atmak zorunda bırakmak, çığlık attırmak.

çıñıru (**çıñır-** *fiilinden isim-fiil*) Bağırtı, bağırış, nara, yaygara, çığlık, feryat, ötüş, ses, bağırma; keskin çığlık, cıyak cıyak bağırma.

çıp-çıp Gerçek, doğru.

çıray 1. Yüz çizgileri, yüzün güzelliği. 2. Yüz, çehre, sima; kişilik, kişi, şahıs, zat; suret, imge, imaj; hayal; tip; tarz, biçim; **koomoy çıray** çirkin yüzlü, çirkin, biçimsiz şahıs; **caraş çıray** güzel yüzlü; sempatik, sevimli; **sook çıray** sıkı/sert biçimde, sert sert; ciddî yüzlü; **kalıñ çıray** yüzsüz, insafsız; **erü çıray** sakin, uslu, yavaş, halim, ağızsız, muti; **katu çıray** sert, şiddetli, hırçın, öfkeli, kızgın; **tize çıray** ifadeli, anlamlı, duygulu; **seniñ tize çırayıñnañ tanılu** senin yüzündeki ifade gözle görülür, fark edilir.

çıraylan- Hoş bir görünüm almak.

çıraylaş Yüz olarak benzer; **Çıraylaş baldar** Birbirine benzeyen çocuklar; *bk.* **büdüşteş**.

çıraylu Güzel, hoş görünüşlü, sevimli, sempatik; **Ay çıraylu kıs** *folk.* Ay yüzlü güzel kız.

çırbaaldu *bk.* **çırbagaldu**.

çırbagal Ağacın dalları.

çırbagaldu Dallı budaklı (ağaç).

çırbak *es. av.* Sincap; *bk.* **tiyiñ**.

çırçık Kırışık; **çırçıktar cüzin tüy aldı** kırışıklıklar yüzü kapladı.

çırçıkta- Kırışıklarla kaplanmak.

çırçıktu Kırışıklı, kırışık.

çırçıy- Buruşmak, kırışmak.

çırış Kırışık, pürüzlü; **Caaş meltirep körünip keldi çırış cüzine coldop aktı** Gözyaşları parladı ve kırışık yüzü gerildi.

çırkıra- 1. (Su vs. için) şırıldamak. 2. Cırlamak. 3. Cıvıldamak.

çırkıru (**çırkıra-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Şırıldama. 2. Cırlama.

çırma- Yumak şekline sokmak; bir araya toplanmak; bükmek, sarmak.

çıt İç taraftan bacakların birleştiği yer, apış, ağ.

çıykan Çıban; **çıykannıñ caman ooru cok, onı suraar kiji cok** *atasözü* çıbanın ağrısı olmaz, soranı (acıyanı) da olmaz; **çıykan oşkoş tiydirtpes** şaka kaldırmaz (*kelime anlamı* çıban gibi kendinedokundurtmayan).

çıykılda- Cıvıltı yapmak.

çıymanar *bk.* **şıymanar**.

çıyrak 1. Güçlü; sağlam, dayanıklı; cesur; becerikli. 2. Tam bükülmüş (iplik vb.); **çıyrak katkan armakçı** tam bükülmüş halat.

çıyrak- 1. Bükülmek. 2. Güçlenmek.

çıyrat- 1. Bükmek (ince ipliği). 2. Güçlendirmek, sağlamlaştırmak.

çi *e.* Artık, ise, mı; **sen çi?** sen mi? **men çi kelbezim** ben artık gelmiyorum.

çibi *bot.* Köknar; ak çam ağacı.

çibirek Çeberek.

çibirgen- *bot.* Bataklık soğanı.

çiçke İnce; **çiçke sındu** ince yapılı; **çiçke üy** ince süslü; **çiçke agaş** *zool.* melez ağacı; *mec.* narin ağaç; **çiçke kıl** ipek gibi ince saç; **çiçke söök** diz; ince kemik.
çiçker- İnce olmak.
çiçkeril- İncelmek.
çiçkert- İnceltmek.
çide- Dikmek; **tongo topçı çidep sal-** düğmeyi paltoya dikmek.
çige Moğ. Dürüst, açık.
çiiş Çivi.
çike Moğ. Doğru, dosdoğru; **çike ayt-** doğru, açık konuşmak; **çike col** doğru yol; **çikezinçe** doğruca, kestirme yoldan.
çikir Şeker **alamır-çikir** tatlılar; krş **şikir**.
çilbi *bk.* **şilbi**.
çilekey 1. Tükürük, salya. 2. Tükürük. 3. *mec.* Çökelti.
çileme *bk.* **çölömö**.
çilen: **kara çilen** *zool.* Leylek.
çilep *benzetme e.* Eşit, gibi; **sençilep** senin gibi; **börü çilep** kurda benzer; *bk.* **çılap**.
çilgem *bk.* **çölömö**.
çili Moğ. Boyun damarları.
çilme Düğme düğümü.
çime Oyma, süsleme; *bk.* **çüme**.
çimele- Süslemek, bezemek; **çimelep etken eer** oymayla süslü eyer.
çimerke- Gururlanmak, kibirlenmek; *bk.* **ulurkan-**, **cakşırka-**.
çimerkek Gururlu, kibirli.
çimir- Sümkürmek.
çimirik Sümük.
çimiriktü Sümüklü.
çimirt- (**çimir-**'*in ettirgen şekli*) Sümkürtmek.
çine Moğ. Güç, kuvvet; **çinezi cok** güçsüz; *mec.* hamile; **çinezi çıkkan kiji** güçsüz kişi.
çinee *bk.* **çine**.
çinelü Güçlü, kuvvetli.
çiñkir *bk.* **çañkır**.
çiñmeri *Çegedek*'i süslemek için kullanılan kurdele (*bk.* **çegedek**).
çire- Çekmek.
çirekte- Acele etmek; **çirektep-çirektep** Hızlı hızlı.
çirey- Uzanmak; **çirey cadıp uyuktay berdi** Ayaklarını uzatıp uyudu.
çiri- Bozulmak, çürümek.
çirik Bozuk, çürük.
çirit- (**çiri-**'*nin ettirgen şekli*) Çürütmek.
çiy I Bir tür sarı ot; **çiy but** ince ayaklı.
çiy II Çiğ, ham; **çiy talkan** çiğ hamur.
çiy- 1. Çizmek; **çiye tart-** çizmek. 2. *mec.* yazmak; *bk.* **biçi-**.
çiydir- (**çiy-**'*in ettirgen şekli*) 1. Çizdirtmek. 2. *mec.* Yazdırtmak.
çiydirt- (**çiydir-**'*in ettirgen şekli*) 1. Bir başka kişi aracılığıyla çizdirtmek. 2. *mec.* Bir başka kişi aracılığıyla yazdırtmak.
çiyik Çizgi; *bk.* **çiyü**.
çiyil- (**çiy-**'*in edilgen şekli*) 1. Çizilmiş olmak. 2. *mec.* Yazılmış olmak.
çiyim 1. Çizgi. 2. Yazı.
çiyiş (**çiy-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Çizme. 2. Yazma.
çiyiş- (**çiy-**'*in işteş şekli*) 1. Birlikte çizmek, resim yapmak. 2. Yazılmak, kaydedilmek.
çiyne *bk.* **çeyne**.
çiyü 1. Çizgi, hat. 2. Eldeki çizgi; *bk.* **çiyik**.
çiyüçek Çizik, küçük bir çizgi.
çiyüçi 1. Desinatör. 2. Yazıcı.
çobırga Kabuk; *bk.* **çobra**.
çobra *bk.* **çobırga**.
çoçı- Korkmak, ürkmek, tedirgin olmak.
çoçıda (**çoçıt-** *fiilinin zarf şekli*) Birden, aniden.
çoçıdu (**çoçıt-** *fiilinden isim-fiil*) Korkmak, ürkmek.
çoçıñkay Korkak, ürkek.
çoçış (**çoçı-** *fiilinden isim-fiil*) Korku, endişe.
çoçış- (**çoçı-**'*nın işteş şekli*) Birbirini

korkutmak.
çoçıt- (**çoçı-**'*nın ettirgen şekli*) Korkutmak, ürkütmek.
çoçko 1. Domuz; **erkek çoçko** kısır erkek domuz; **çoçkonıñ balazı** domuz yavrusu. 2. Dişi domuz.
çoçogoy *bot.* (Çam, lâdin vs. için) kozalak
çoçogoylo- Kozalak toplamak.
çoçuk Kıyılmış etle ince doğranmış yağın doldurulduğu at yüreği (bir yemek türü).
çodır *bk.* **çodur**.
çodra- Çilli yüzlü olmak; **cüzi künneñ çodray berdi** onun yüzü güneşten çillendi.
çodralu Çilli.
çodur 1. Eğri büğrü. 2. Benekli.
çogolo- Balçıkla sıvamak.
çogu Dağ sırtı.
çogul Sıkışık.
çogul- (**çok-**'*un edilgen şekli*) Toplanmak, toplanmış olmak; **köskö kan çogula berdi** gözlerine kan toplandı.
çogult- (**çogul-**'*un ettirgen şekli*) Toplamak.
çok I 1. *es.* (Putlara kurban verme sırasındaki haykırış) **çok! slerge küçtü şaytan!** al sana, güçlü şeytan! 2. (Deveye diz çöktürmek için çıkarılan ses). 3. *ünl.* (Karşı tarafın başına gelen kötülüğe sevinmeyi ifade eder) **çok, çok, andıy kerek!** işte sana bu gerek!
çok II Sıcak kömür, ateş; *mec.* güneş; **ottıñ çogı** ateş sıcağı; **köstiñ çogı** göz parıltısı; **Ordıñ izü bolzın, odıñ çoktu bolzın** *folk.* Yatağın sıcak olsun, ocağın ateşli olsun.
çok- Toplamak; **çokup baradıbıs** hep birlikte gidelim.
çokço- (Eşyaları) yığın hâlinde koymak.
çokçom 1. Yığın. 2. Kamp ateşi.
çokçoyto Yığın, küme.
çokı Baş, kafa, tepe.
çokı- (Kuş için) yiyeceği gagasıyla toplamak.
çokım Somut; **çokım at** *gr.* somut isim.
çokım-cart Manidar.
çokır: **çokır añ** *zool.* Vaşak; *mec.* alacalı; *bk.* **çokıraak, çokur, çookur**.
çokıraak *zool.* Vaşak; *mec.* alacalı; **çokır, çokur, çookur**.
çokış Gaga.
çokol Kekeme; *bk.* **kelegey, tutkurılçak**.
çokoldo- Kekelemek.
çokonday *zool.* Vaşak.
çokto-*es.* Çok diye bağırıp ateşe yiyecek koymak.
çoktu Ateşli; **çoktu kös** ateşli gözler.
çoku- 1. İftira atmak, gagalamak; **karga karganıñ közin çokubas** *atasözü* karga karganın gözünü gagalamaz. 2. Oymak, eşmek; *bk.* **çukçu-**.
çokum I Yığın, küme.
çokum II Kategorik, belirli; **çokum keler** belki geliyor.
çokur 1. Alaca, alacalı. 2. Motif; *bk.* **çookır, çokıraak, çokır**.
çokurla- Alacalı yapmak.
çokuş (**çoku-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Gagalama. 2. Oyma, eşme.
çokuş- (**çoku-**'*nun işteş şekli*) Birbirini gagalamak.
çolbu *es.* Tören sırasında dağıtılan kurbanlık et parçaları.
çolmon Yıldız, çoban yıldızı; **tañ çolmon** sabah yıldızı; *bk.* **cıldıs**.
çolo Manç. / Moğ. 1. Lâkap, mahlâs, müstear isim; **çolo adı Kutus** onun lâkabı Kutus. 2. Açıklama, yorum; *bk.* **şola**.
çoltık *bk.* **çoltuk**.
çoltuk Küt, kuyruksuz; **çoltuk kuyruktu** kuyruksuz; **çoltuk ton** kısa kürek; **çoltuk agaş** tepesiz ağaç; *bk.* **çoltık**.
çoluş- Eğilmek.
çomıyak Ocak yanında duran ağaç kabuğundan kutu.
çomur *bot.* Zambak.
çoñ Nitelik; **çoñı kandıy?** nasıl bir şeydir? **çoñ kuş** dişi bıldırcın.

çoñçoy Benek; *bk.* **ençek.**
çookır *bk.* **çokur.**
çookırla- Alaca bulaca yapmak; *bk.* **çokurla-.**
çookırlan- (**çookırla-**'*nın dönüşlü şekli*) Alaca bulaca olmak.
çoonmoyın *zoo.* Kokarca.
çorbo (At için) ağızlık.
çorbolo- (Atın baş kısmına) ağızlık takmak.
çorbolot- (Atın baş kısmına) ağızlık bağlatmak.
çorgo 1. Musluk. 2. Oluk.
çorlok Damla; *bk.* **tamçı.**
çort Şeytan; **çortko barar ba?** o niye şeytanlaşıyor?
çorton *zool.* Turna balığı.
çot Rus. 1. Sayı. 2. Sayılar.
çotovod Rus. Sayman, muhasebeci.
çotto- Saymak, hesaplamak.
çoy Font, dökme demir; **çoy algıy** kazan.
çoyçık *zool.* Tavşan, *mec.* eğri ayak.
çoyloşkon *zool.* (Yağmurda ortaya çıkan) kurt, solucan.
çoyrık Buruşuk, kırışık.
çöçöy 1. Tas, küçük çukur kap. 2. Fincan, kâse, kap; *bk.* **ayak** I. 3. İçki ikram etme; *bk.* **çööçöy.**
çöçöylö- İçki ikram etmek.
çöçöylöş- (**çöçöylö-** *fiilinin işteş şekli*) İçki ikram etmek.
çöçöylöt- (**çöçöylö-**'*nün ettirgen şekli*) İçkiyle ağırlatmak.
çögödö- 1. Dizler üzerinde oturmak, çökmek; **çögödöp otur-** (kadınlar için) bir ayağını kıvırıp oturmak. 2. (At, deve için) diz üstüne çökmek.
çögödöt- (**çögödö-**'*nün ettirgen şekli*) Diz çöktürmek.
çökö- Hayal kırıklığına uğramak.
çökön- (**çökö-**'*nün dönüşlü şekli*) Hayal kırıklığına uğramak.
çököndir- (**çökön-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Umutsuzluğa düşürmek. 2. Reddetmek.
çöküür *bk.* **cöküür.**
çöl Bozkır, ova.
çöldö- Bozkırda gitmek; **çöldöp kel-** bozkırdangeçmek.
çöldü Bozkır; **çöldü aymak** bozkır bölgesi.
çölö Moğ. Boş vakit; **çölö cok** vakitsiz, boş vakti olmayan; *bk.* **boş, çölöö.**
çölömö *zool.* Eğrelti otu; *bk.* **çilgem.**
çölöö *bk.* **çölö.**
çöm- *bk.* **çöñ-, şuñ-.**
çömdir- *bk.* **çöñdir-.**
çöñ Derin; **çöñ suu** nehir.
çöñ- 1. Dalmak. 2. (Sıvıya) daldırmak; *bk.* **şuñ-, çöm-.**
çöñdir- (**çöñ-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Dalmak. 2. Daldırmak.
çöñkür Dökme demir.
çöñü (**çöñ-** *fiilinden isim-fiil*) Daldırma.
çöñül- (**çöñ-**'*ün edilgen şekli*) Dalmış olmak.
çöñür- (Suda) boğmak.
çööçöy *bk.* **çöçöy.**
çöp I 1. Ot. 2. Çöp; **çöp ölöñ** çöplük.
çöp II Son, etene, meşime, plasenta, çocuk yeri.
çöpçök 1. Masal; *bk.* **soocın, tuucı.** 2. Kapris.
çöpçökçi 1. Masalcı. 2. Kaprisli.
çöpçöktö- 1. Masal anlatmak. 2. Kapris yapmak.
çöptö- Çöp atmak.
çöptöl- (**çöptö-**'*nün edilgen şekli*) Çöp atılmış olmak.
çöptöt- (**çöptö-**'*nün ettirgen şekli*) Çöp attırmak.
çörköl- Hareket etmek (?).
çöy- Çekmek.
çöybök Uzunca.
çöygön Çaydanlık; **ces çöygön** bakır çaydanlık.
çöyil- (**çöy-**'*ün edilgen şekli*) Çekilmek, çekilmiş olmak.
çöyilçek Çekilebilir, esnek.
çöyiş (**çöy-** *fiilinden isim-fiil*) Çekme.
çöyiş- (**çöy-**'*ün işteş şekli*) Birlikte

çekmek.
çöykö *zool.* Yılan.
çu *ünl.* (Atlara hareket emri veren ünlem) deh!
çuba Dul kadının özel giysisi.
çuba- Gitmek, birbiri ardına hareket etmek; **karlagaştıñ kal çerüzi çubap catkanın mında kördi tut** o kırlangıçların sürüler hâlinde uçtuğunu gördü.
çubal Moğ. Dizi, sıra, silsile.
çubuk Ağızlık.
çuça Çocuk paltosu.
çuçak Çömçe, kepçe.
çuçkur- Hapşırmak, aksırmak.
çuçkurt- (**çuçkur-**'*un ettirgen şekli*) Hapşırtmak.
çuçkuru (**çuçkur-** *fiilinden isim-fiil*) Hapşırma.
çugul Moğ. 1. Nefret. 2. Küfür.
çugulçı Kızgın, çabuk parlayan, öfkeli.
çugulda- Küfretmek, sövmek.
çuguldan- (**çugulda-**'*nın edilgen şekli*) Küfretmek.
çuguldat- (**çugulda-**'*nın ettirgen şekli*) Kızdırmak, küfrettirmek.
çuk Yoğun, gür; **çuk bölök** gür çalı; **çuk agaş** gür orman; **çuk catkan curt** yoğun yerleşim merkezi.
çukçı- *bk.* **çukçu-**.
çukçu- Gözlerini kör etmek, oymak, eşmek; *bk.* **çukçı-**, **çokı-**, **çoku-**.
çukçut- (**çukçu-** *fiilinin ettirgen şekli*) Gözlerini kör ettirmek.
çukuraş Cıvıltı.
çulaan *bk.* **çulan**.
çulan Avlu, hayvan avlusu; ahır, sığır ahırı; *bk.* **çulaan**.
çulga- Çocuğu kundaklamak.
çulgamış Çocuğun altına konulan bez.
çulgan- Bürünmek.
çulmus 1. *mit.* Dev, kötü ruh. 2. *mec.* Kurnaz, sinsi.
çuluk Rus. Çorap; *bk.* **uk** II.
çulum Ham, işlenmemiş; **çulum taş** granit.
çumanak Ses, gürültü (?).
çumaş *zool.* Köstebek, dağ sıçanı; *bk.* **şumaş**.
çumgum *zool.* Kartal.
çuñda- Saldırmak niyetiyle dört bir yandan sarmak, kuşatmak; **çuñday bas-** sarmak, çevrelemek, kuşatmak; *bk.* **kurça-**.
çupça Çabuk (?).
çupçı- *bk.* **çupçu-**.
çupçu- 1. Koparmak. 2. (Çıkık için) çıkmak. 3. Çıkarmak; **börükti çupçuzañ!** şapkanı çıkarsana! *bk.* **çupçı-**.
çupçun- (**çupçu-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Kopmak. 2. Çıkarılmak. 3. (Kuşlar için) yolunmak.
çupçut- (**çupçu-**'*nun ettirgen şekli*) Kopartmak, çıkartmak.
çur Moğ. Gürültü.
çura- Koşmak.
çuraaş Kazandan buğdayı çıkarmak için kullanılan kepçe.
çurana Armonika, akordiyon.
çuranaçı Armonika çalan.
çurkura- Moğ. Cıvıldamak, gürültü çıkarmak.
çurkuraş Moğ. T. (**çurkura-** *fiilinden isim-fiil*) Cıvıldama, vızıldama.
çurkurat- Moğ. T. (**çurkura-**'*nın ettirgen şekli*) Gürültü çıkartmak.
çutkamal Moğ. Dizgin için yapılan dökme süslemeler.
çuu Ün, nam (?).
çuuçak Kepçe.
çuuda Uzun deve yünü (?).
çuulu *bk.* **attu**.
çüçeliş *zool.* Su çulluğu.
çüçkür- Hapşırmak.
çüçküriş Hapşırık.
çüm 1. Kıyafet. 2. Moda.
çümde- Sanat eseri meydana getirmek.
çümdemel Eser, yapıt; **çümdemelder tili** *gr.* edebî dil.
çümdeş Eser, yapıt.

çümdü Moda, düzgün; **çümdü kiyim** moda kostüm; **kiyer kebiñ köp bolzın, kirgen üyiñ çümdü bolzın** giyeceğin kıyafetin çok olsun, girdiğin ev derli toplu olsun.
çüme *bk.* **çime.**
çümerkek Kendini büyük görme.
çüñke Dökme demir.
çürçe Çabuk, hızlı.
çürekey 1. Yalı çapkını. 2. *zool.* Bağırtlak (ördek türü).
çürmeş Alındaki saç, perçem, zülüf.
çüş Çocuk idrarı, çiş.

D

da (**de, do, dö, ta, te, to, tö**) *bağ.* da / de, ... **da** ... **da** Hem ... hem ...; **Colgo do kirbe, coldoñ do çıkpa; adı cok to kelbe attu da kelbe** *folk.* Yola da girme, yoldan da çıkma; atsız da gelme, atla da gelme; **men de, sen de** ben de, sen de; hem ben, hem sen.
de- Demek, söylemek, konuşmak; **dedi** dedi, söyledi; **deze** ise; **Onoñ boluştı surap kör, Cer-Enem aytkan de** *folk.* Ondan yardım iste, Toprak Anam böyle dedi de.
de *bk.* **da.**
deeçiy *bk.* **eeçiy.**
deer Düşünce.
dekabr' Rus. Aralık; **dekabr'da** Aralıkta.
dekret Rus. Kararname, kanun.
demokrat Rus. Demokrat.
deputat Rus. Milletvekili; **Verhovnıy Sovettiñ deputadı** Yüksek Şûra Milletvekili.
deremne Köy; **deremneniñ uçında** köy civarında.
deş (**de-** *fiilinden isim-fiil*) Konuşma, sohbet.
deş- (**de-**'*nin işteş şekli*) Birlikte konuşmak, karşılıklı konuşmak, söyleşmek.
deze *e.* İse.
dialektiçeskiy Rus. Diyalektik; **dialektiçeskiy materializm** diyalektik materyalizm; **diviziya** birlik; **pehotnıy diviziyalar** piyade birlikleri; **tankovıy diviziyalar** tank birlikleri; **diplomat** diplomat; **direktor** direktör, müdür. **direktsiya** müdürlük; **instituttıñ direktsiyazı** enstitü müdürlüğü.
dialektika Rus. Diyalektik.
dissimilyatsiya Rus. *gr.* Aykırılaşma, benzeşmezlik, disimilasyon.
do *bk.* **da.**
doktor Rus. Doktor.
dokument Rus. Doküman, belge; **dokumentterdi onçozın kojo algan** o bütün dokümanları aldı.
dosko Tahta; **klassnıy dosko** sınıf tahtası.
doverennost' Rus. Vekâletname; **Akçanı doverennost' lo aldı** Parayı vekâletnameylealdı.
dö *bk.* **da.**

E

e *ünl.* (Acıma bildirir) ah!
e- (İmek yardımcı fiili); **bar edi** vardı.
e-e *e.* Evet.
ebejek Biraz.
ebel- Yıkmak, uymamak.
ebelt- (**ebel-**'*in ettirgen şekli*) 1. Yıktırmak. 2. Yıkıma uğramak.
ebelü (**ebel-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yıkma. 2. Alışkanlık.
ebeş *bk.* **emeş.**
ebir- Çevresinden dolaşmak, çevrelemek; **ebire tur-** dört bir taraftan çevrelemek; **ebire turgan cer** etrafı çevrili yer.
ebiril- (**ebir-**'*in edilgen şekli*) Dönmek.
ebirkey Kadın göğsü (*kelime anlamı* dönen); *bk.* **töş; sebirkey.**
ebirt- (**ebir-**'*in ettirgen şekli*) Çevreletmek.
ece 1. Teyze. 2. Abla; **caan ece** (kadınlara saygılı hitap yekli) hala; **ecebis** (kadınlara saygılı hitap şekli).
ecegey Moğ. Kaynamış, lor, sütten

yapılmış bir yiyecek (lor yapılmadığı zaman kaynamış süt bir kaba dökülür); *bk.* **ezegey**.

ecek (**ece** kelimesinden, hitaplarda şefkat ifadeeder)Teyzeciğim.

ecigey Peynir.

eciy (Kadınlara saygılı hitap şekli).

eç- İzlemek, birinin arkasından gitmek; **meni eç** beni takip et.

eç-aalda *ünl.* (Şaşırma ifade eder); **eçaalda, ol kanayıp bargan!** ah, ona ne oldu?

eçiş (**eç-** *fiilinden isim-fiil*) İzleme, takip etme.

eçiş- (**eç-**'*in işteş şekli*) Birbirini izlemek, biriyle birlikte gitmek.

eçit- (**eç-**'*in ettirgen şekli*) İzletmek.

eçki keçi.

edek 1. Etek; **tonnıñ edegi** kürkün eteği. 2. Dağ eteği; **Altay sınınıñ edeginde** Altay'ın eteğinde; **edegi cayık** saf, iyi niyetli.

edekten- 1. Bir şeyi etekten almak, eteğinden tutmak. 2. Dağ eteğine yerleşmek.

edektey- Tarladan bir şey almak.

edil melodik; **edil ündü** hoş, güzel sesli, melodik sesli.

edil- (**et-**'*in edilgen şekli*) Yapılmak; **oñoy edildi** ucuzladı.

edilge: **edilge adalgış** *gr.* İsim fiil, kılış ismi; **edilge söztiñ kojultazı** *gr.* mastar eki; **edilgeniñ ödör aayın körgüzer kubulbas** *gr.* hâl zarfı, tarz zarfı, nitelik zarfı.

edin- Kendisi için yapmak, almak; **ton edin-** kürk almak.

edinçek 1. Kazanmayı seven. 2. Çalışmayı seven.

edirgen Harman yeri.

ediske Düdük.

ediş (**et-** *fiilinden isim-fiil*) Yapma.

ediş- (**et-**'*in işteş şekli*) Birlikte yapmak.

edrek Moğ. Deriyi işlemekte kullanılan alet.

edreñ Kendini beğenmiş (?).

ee Ev sahibi, sahip; *mit.* **ot eezi** ateşin ruhu; **suu ezzi** su ruhu, nehir ruhu.

eeçinde- Sonra, üzerine, bundan sonra, arkadan.

eeçit- Kendi peşinden götürmek, takip etmeye zorlamak.

eeçiy 1. Sonra, üzerine, bundan sonra, arkadan; **eeçiy deeçiy** arka arkaya, epeyce. 2. **eeçiy toozın körgüzer toolomo** *gr.* Sıra sayı sıfatı.

eedimek Peynir.

eek 1. Çene. 2. Alt dudak; **eek söök** çene bölümü.

eele- Sahip olmak, tutmak.

eelen- 1. Güçlü isteği olmak, kesin karar almak, engellere takılmadan bir işi yerine getirmeye çalışmak; **ürenerge eelendi** öğrenmeye kesin karar verdi. 2. Benimsemek, sahip olmak.

eelet- (**eele-**'*nin ettirgen şekli*) Benimsetmek.

eeliş Eğiliş.

eelü 1. Sahip olma. 2. Sahibi olan.

een 1. Genişlik, geniş; **een bös** enli kumaş. 2. Boş; **een cer** boş yer; **een bolup arttı** o yalnız kaldı.

eende- 1. Genişlemek, büyümek. 2. Yalnızlaşmak.

eendet- (**eende-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Genişletmek. 2. Yalnızlaşmak.

eendü Genişliği, eni olan; **eendü torko** enli ipek kumaş.

eene agaş Kızıl ağaç.

eer Eyer.

eerçik Eyer ustası.

eerlü Eyerli; **eerlü at-** eyerli at.

eerte- Eyerlemek, eyer vurmak.

ees Yüksek; yüksekçe.

eeş *bk.* **eş** I.

eey *ünl.* Haydi (?).

eezin Rüzgâr.

egeş Münazara (?).

egis Yakınlar; çift; *bk.* **igis**.

egü Eye.

eje Büyük baba.

ejer İkisinden biri.
ejerlü Çift.
eji 1. Miras payı; *bk.* **ençi, ençilü.** 2. **ejizineñ çıgıp kalgan** Kullanımdan çıkmış.
ejik Kapı boşluğu, kapı; **ejikte** evin dışında,avluda.
ejikle- Miras bırakmak; *bk.* **ençile-** I.
ejilen (**ejile-**'*nin dönüşlü / edilgen şekli*) Miras almak; **ejilengen cer** miras yeri.
ejilü Mirası olan; **ejilü cer** miras yeri.
ejin- Suya girmek, yüzmek, yıkanmak.
ekçe Dörtgen.
ekçe- Sallamak, hafifçe sarsmak; **bala ekçe-** çocuğu sallamak; **arba ekçe-** (rüzgar için) arpayı sallamak.
ekçeş Düzgün.
ekel- (< **alıp kel-** *birleşik fiilinden*) Alıp getirmek.
ekem (Yaşça büyük olan kimselere hitap şekli).
ekemel Simli kumaş.
eki İki; **eki sagıştu** iki kişilikli; **eki sındu mıltık** iki gövdeli; **eki boyı** kendiaralarında.
ekideñ İkişer, iki.
ekilen- İkileşmek; **sagış ekilen-** kararsız kalmak, tereddüt etmek.
ekileniş (**ekilen-** *fiilinden isim-fiil*) İkileşme.
ekilik İkilik.
ekinçi 1. İkinci; **ekinçizinde** ikinci olarak. 2. **ekinçi cüzün** *gr.* İkinci şahıs; **ekinçi uzunlık** *gr.* ikincil uzunluk, sekunder uzunluk; *bk.* **ekinçi bütken uzun tabış.**
ekipaj Rus. Mürettebat, ekip; **samolyottıñ ekipajı** uçak mürettebatı.
ekü İkisi, ikisi birlikte; **bis ekü mıs** biz ikimiz.
el Halk, kabile birliği, boy; **taragan el** nesil; *bk.* **albatı; el-con** millet, halk.
elbek I Yeterli, bol; düz, geniş; **Elbek bargan mal emtir** *folk.* Çok mal gitmiş meğer.
elbek II Göğüs (*kelime anlamı* yeterlilik); *bk.* **carın; elbek carın** geniş omuz.
elbekte- Yeterli ve bol yapmak.
elbektet- (**elbekte-**'*nin ettirgen şekli*) Yeterli ve bol yaptırmak.
elbeñde- Çene çalmak.
elbire- (Rüzgârda) sallanmak, dalgalanmak.
elcigen Moğ. Eşek.
elciñde- Hareket etmek (?).
elciñdeş- Kıpırdanmak (?).
elçi 1. Elçi, haberci, ulak, kurye; **Atkan ok taştañ canbas, iyilgen elçi coldoñ canbas** *folk.* Atılan ok taşa çarpıp geri dönmez, gönderilen elçi de yoldan geri dönmez. 2. (Erlik'in oğullarının sıfatı) **Erlik-Biydiñ elçizi** Erlik-Biy'in elçisi.
ele- Moğ. Çürüyüp dağılmak.
elebes Ebedî.
elek Alay.
elekte- Alay etmek.
elekteçi Alaycı.
elektet- (**elekte-**'*nin ettirgen şekli*) Alay ettirmek.
elektriçestvo Rus. Elektrik.
elektroot Rus. Elektrik.
eleni Kapı kenarı.
eles Siluet, belirsiz çizgi; **Eles edip ödö berdi** *folk.* Siluet gibi kayboldu.
eleste- Hafifçe görünmek.
elestet- (**eleste-**'*nin ettirgen şekli*) Belli belirsiz kendini göstermek; **kös aldıma elestettim** ben hafifçe kendimi gösterdim.
elet- (**ele-**'*nin ettirgen şekli*) Köhneleştirmek, çürütmek.
elezin Moğ. Göl kumu.
elge- Elemek; **kulur elge-** un elemek.
elgek Elek; **kıl elgek** kıl elek; **ces elgek** tel elek.
elgel- (**elge-**'*nin edilgen şekli*) Ekilmek, ekilmiş olmak.
elgeş- (**elge-**'*nin işteş şekli*) Birlikte ekmek.
elget- (**elge-**'*nin ettirgen şekli*) Ektirmek.
elik *zool.* Yabanî keçi, karaca; geyik

yavrusu.
elikte- Keçi avlamak.
eliktet- (**elikte-**'*nin ettirgen şekli*) Keçi avlatmak.
elip *bk.* **seli-**.
elkem Geniş, bol.
elü Parmak genişliği; **eki elü** iki parmak; **eki elü kir** iki parmak kir.
em I Şimdi, bundan sonra; **em tura** şimdi; **em tura barıp bolbozım** şimdi gidemem.
em II İlâç.
em- (Göğsü, emziği) emmek.
emçek Kadın göğsü; **emçek bala** süt çocuğu; **emçekteñ çıkkan bala** sütten ayrılmış, sütten kesilmiş bebek.
emçekte- Emzirmek.
emçektet- (**emçekte-**'*nin ettirgen şekli*) Çocuğu sütle besletmek, emzirtmek.
emçi 1. Doktor. 2. Otçu. 3. Aktar.
emde- Tedavi etmek, iyileştirmek.
emden- (**emde-**'*nin edilgen şekli*) Tedavi olmak.
emdet- (**emde-**'*nin ettirgen şekli*) Tedavi ettirmek.
emdi Şimdi; **emdigi cetire** şimdiye kadar; **emdi le** şimdi.
emdigi Şimdiki; **emdigi öy** şimdiki zaman; **emdigi bolor cıl** önceki yıl.
emeen *bk.* **emegen**.
emegen Moğ. 1. Saygıdeğer kadın. 2. Karı, eş. 3. Yaşlı kadın; **emegen söök** *ağız* mürver ağacı; *bk.* **emeen**.
emekte- *bk.* **emgekte-**.
emes Değil, **ol emes** o değil; **cakşı emes** iyi değil, kötü.
emeş I Az, çok az, biraz, azıcık; **emeş oroytıgam** biraz geciktim; **emeş ber-** azıcık vermek; *bk.* **ebeş**.
emeş II (**e-** *fiilinden*) **bargan emeş pe?** acaba gelmedi mi? **ol kaytkay emes pe**? o buna nasıl baktı?
emeşteñ Az az, azar azar.
emey (**e-** *fiilinden*) Gerçekte, ne de olsa; **meniñ emey** gerçekte ben değilim? **bargan emey** o gitti; **köp emey** çok değil mi?
emeze (**e-** *fiilinden*) yahut, ya da, veya, eğer böyleyse, o zaman, aksi takdirde; **sen emeze men** sen veya ben.
emgek: **emgek bala** Küçük çocuk.
emgekte- (Bebek için) emeklemek, dört ayak üzerinde gitmek; **bala emgektep cat** bebek emekliyor; *bk.* **emekte-**.
emgektet- (**emgekte-**'*nin ettirgen şekli*) Emekletmek.
emik 1. Tel. 2. Küpe.
emil Ceviz, fındık, çam fıstığı vs. kabuklu yemişlerin içi; **emil agaş** sedir.
emis- (**em-**'*in ettirgen şekli*) Çocuğu emzirmek.
emiskek 1. Meme. 2. Ağızlık.
emistir- (**emis-**'*in ettirgen şekli*) Emzirtmek.
emlek Yumuşak kalpli, merhametli.
emtik Vahşî (at), yabanî, eğitilmemiş.
emtir (**e-** *fiilinden*) İmiş, olmalı, meğer; **Taş tuygaktu emtir, kamış kulaktu emtir** *folk.* Taş tırnaklı, kamış kulaklı imiş; **kelbegen emtir** gelmemiş.
eñ En, çok; **eñ artık** en iyi; **eñ ozo** her şeyden önce; **eñ tübinde** en ucunda; **eñ uçında** en sonunda; **eñ cakşı nadım** en iyi arkadaşım; **eñ caraş** en güzel; **eñ ozo** en baştaki.
encileeçi *bk.* **encileçi**.
ençek Benek; *bk.* **çoñçoy**.
eñçey- Eğilmek; **salkınnañ agaş ta eñçeyip** rüzgârdan sallanan ağaç da eğilip; **eñçeyip turdı** eğilip kaldı.
ençi 1. Mirastaki pay; bölüm; **ençi cer** mirasta verilen pay; *bk.* **eji**. 2. Miras, kalıtsal; **ençi ooru** 1) Kalıtsal hastalık. 2) *mec.* Akrabalar.
ençik 1. Alışkanlık. 2. Sabırsızlık.
ençik- Alışmak, bağlanmak; **ençikpes** alışmayan, tedirgin.
ençiktir- (**ençik-**'*in ettirgen şekli*) 1. Alıştırmak. 2. Sakinleştirmek.
ençile- I 1. Mirasa koymak, ayırmak; *bk.*

ejile-. 2. Miras vermek; **nacıma ençilep bergen neme** arkadaşımdan bana kalan şey.
ençile- II Sakinleştirmek.
ençileçi *bk.* **ençileeçi**
ençileeçi Pay sahibi; **ençileçi kubultkış** *gr.* ismin ilgi hâli, genitif hâli.
ençilen- I (**ençile-** I'*in dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Mirasa konmak; **ırıstu cürümdi ençilen-** mutlu bir yaşama konmak; *bk.* **ejilen-**. 2. Bir şeyi kendisi-için almak.
ençilen- II (**ençile-** II'*in edilgen şekli*) 1. Sakin olmak. 2. Zevk almak.
ençileş- Mirasta biriyle eşit pay almak.
ençilü (**ençile-** I *fiilinden isim-fiil*) 1. Miraslı. 2. Miras; *bk.* **eji**.
ençü Huzur, sükûnet; **amır-ençü cat-** huzur içinde yaşamak; **salkındu künde ençü cok** *atasözü* rüzgârlı günde huzur olmaz.
ene Anne, ana; **tuugan ene** öz anne; **öy ene** üvey anne; **caan ene** babaanne; **öbökö ene** nine; **adarunıñ enezi** dişi arı; *bk.* **enebis, eneş**.
enebis *bk.* **ene**.
enee Kapılar; *bk.* **enege**.
enege *bk.* **enee**.
eneke 1. (Hitap) anacığım. 2. Ebe.
enele- Üzülmek, kederlenmek; **balazına enelep cat** çocuğu için üzülmek; **enelep tapkan cööjö** zorluklarla elde edilmiş olan.
enelü Analı.
eneş *bk.* **ene**.
eñi- Eğmek.
enigü (**enik-** *fiilinden isim-fiil*) Özgürlük, bağımsızlık.
enik- Bağımsız, özgür olmak; **enigip cürgen** özgür, bağımsız.
eñil- (**eñi-**'*nin edilgen şekli*) Eğilmek; **eñilep ejik açtı** eğilip kapıyı açtı.
eñilçek 1. Esnek. 2. *bot.* liken, kına ağacı.
eñir Akşam; **eñiri** akşamleyin; **eñiri kurs** akşam kursları; **eñir çolkon** akşam şafağı; **eñirde** akşamleyin; **eñirgeri** akşama doğru.
eñmeen *bk.* **emegen**.
eñmekte- Sürünmek.
eñze Kambur.
ep Beceriklilik; uygun an; **ebi cok** uygunsuz; **ep arga** metod, yol, kural; **ep süme** metod, tarz, usûl.
epcoksına- Kendini beceriksiz hissetmek.
epçi Barıştırıcı, arabulucu; **eldiñ epçizi tonnıñ topçızı** *atasözü* yurdun arabulucusu, elbisenin düğmesi.
epçil 1. Becerikli, mahir. 2. Şefkatli.
epşi Keçe evin sağ tarafında bulunan kadınlar kısmı (?).
epte- Bir şeyi beceriyle yapmak, yakalamak; **eptep ayt-** akıllıca söylemek.
eptel- (**epte-**'*nin edilgen şekli*) 1. Eklenmek. 2. Hedefe isabet etmek.
epten- (**epte-**'*nın dönüşlü şekli*) Uygun şekilde oluşmak.
epteş (**epte-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Beceriklilik. 2. Dalkavukluk.
epteş- (**epte-**'*nin işteş şekli*) Birlikte uygulamak, birbirine uygun olması için yardım etmek; **epteşnes** uygun olmayan.
epteştir- (**epteş-**'*in ettirgen şekli*) 1. Özenle yapmak. 2. Uygun olanı bulmak.
eptü Becerikli, uygun.
er 1. Er, koca, yiğit; **erge cet-** olgunlaşmak. 2. Kahraman, yiğit, cesur adam; **er kiji** koca.
Er-Kaan *mit.* Er-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
ercine Değerli, kıymetli, aziz; mücevher; tılsı;, gizli, mahrem; *mec.* at; **ercine at** *folk.* değerli at.
erçimdü Gergin; **üç künge erçimdü cuulajıp içkeri törtöp beş kilometrge kirdibis** üç gün sıkı savaşıp kırk beş kilometre içeri girdik.
ere: **ere serezinde** Şafak sökerken.
ere- Moğ. Israr etmek, direnmek; **meni erep aydarıgarda** bana israr ettiğiniz

için, bana israr ettiğinizden dolayı.
ereel Moğ. Ayık.
ereen Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereen Erginlik.
ereeneñ Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereken Moğ. (İri, büyük) boncuklar.
eremji- Moğ. 1. Alışmak, öğrenmek. 2. Hep gitmek.
erenay Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereñis 1. Şüphe, şüpheli. 2. *gr.* Sıfat fiil, partisip.
ereñiste- Şüphelenmek.
erdi *bk.* **erin.**
ergek *bk.* **erkek.**
ergiş Üvez.
eri- Moğ. Erimek.
erik I İrade; **erik cokto** istemeyerek, çaresizce; **kamçı katu, et cımjak, erik cokto bararzıñ** *atasözü* kamçı sert, vücut yumuşak (olduğuna göre) çaresizgideceksin.
erik II 1. Erimiş; **erik kartalın** erimiş kar. 2. Keder, üzüntü.
erik- Kederlenmek, üzülmek, canı sıkılmak; *bk.* **eriy-.**
erikçeen Sıkıntı.
erikçildü Sıkıcı.
erimji- Alışmak, öğrenmek.
erimjü Alışkanlık; **kandıy koomoy erimjü!** ne kadar kötü alışkanlık!
erin Dudak; **erdi** dudağı; **erin çöyilbes ündü** *gr.* düz ünlü; **erin çöyileri** *gr.* yuvarlaklaşma; **erin garmoniyazı** *bk.* **erin çöyiler-çöyilbes garmoniya** *gr.* düzlük yuvarlaklık uyumu, küçük ünlü uyumu, küçük uyum, dudak benzeşmesi; **erin tuyuk tabıjı** *gr.* dudak ünsüzü; **erin tuyuk tabış** *gr.* çift dudak ünsüzü; **erin ündü tabış** *gr.* yuvarlak ünlü; **erin ündüniñ buzuları** *gr.* düzleşme.
erit- (**eri-**'*nin ettirgen şekli*) Eritmek.
eriy- Kederlenmek, üzülmek, canı sıkılmak; **cürek eriyip cat** kalbi sıkılıyor; *bk.* **erik-.**
erke Şımarık, sevimli, nazlı; **erke uulım** benim sevimli oğlum, nazlı oğlum.
erkek 1. Erkek; **erkek kiske** erkek kedi. 2. Baş parmak; *bk.* **ertek, başparak**; **erkek emes bozu** dişi buzağı; **erkek emes kuraan** dişi kuzu.
erkele- Okşamak, şefkat göstermek; *bk.* **calakayla-.**
erkelen- (**erkele-**'*nin edilgen şekli*) Okşanmak.
erkeleş- (**erkele-**'*nin işteş şekli*) Birbirine kibardavranmak.
erkelet- (**erkele-**'*nin ettirgen şekli*) Okşatmak, sevdirmek.
erketen Moğ. Kudret.
erketendü Moğ. T. Kudretli.
erkin 1. Özgürlük, irade; **erkin aş-tustu cat-** özgürce yaşamak. 2. Aktiflik; **öştü baza katap erkinin körgüspedi** düşman daha aktif olmadan.
erkin Nazik.
erkinden- Kendini özgür hissetmek; **erkindenip bas-** özgürce gitmek.
erkindü 1. Özgür. 2. Aktif; **erkindü cuuçıl tartış** aktif savaş faaliyetleri.
erkipde- Özgür bırakmak.
erkipdel- (**erkipde-**'*nin edilgen şekli*) Özgür olmak, özgürleşmek.
erlen 1. *zool.* Sıçan, hamster. 2. *es. av. zool.* Kokarca.
Erlik *mit.* Yer altı âleminin hükümdarı.
erlü Kocalı, eşli.
ermek 1. Sohbet, konuşma; **ermekke kirdi** sohbete başladı, sohbete koyuldu. 2. Kınama, şikâyet. 3. *gr.* Cümle; **ermektiñ çlenderi** *gr.* cümlenin ögeleri, cümlenin unsurları; **ulantılar, modal' söztör, kolbooçılar, bölügeşter ermek bajında** *gr.* cümle başı edatları.
ermekte- Sohbet etmek.
ermekten- (**ermekte-**'*nin dönüşlü şekli*) (Kendi kendine) konuşmak.
ermekteş (**ermekte-** *fiilinden isim-fiil*) Sohbet.

ermekteş- (**ermekte-**'*nin* *işteş şekli*) Birbiriyle sohbet etmek, karşılıklı konuşmak.
ermen *zool.* Sincap, *mec.* güzel.
ermen: **ermen agaş** *bot.* Meşe.
ert- Yanından geçmek, geçip gitmek; **konok ertkenin bilbediler** onlar günlerin geçip gittiğini anlamadılar; **cıldardıñ ertekni cañıs kün ertkendiy boldı** yıllar gün gibi geldi geçti; **enedeñ tuuganınañ törtön cıl ertti** doğduğundan bugüne kırk yıl geçti.
erte Erken; **erte tur-** erken kalkmak; **ertezinde** sabahleyin, yarın, ertesi gün.
ertegi Eski; **ertegide** eskiden; **ertegi çak** yakın geçmiş.
ertelep Sabahları, sabah erkenden.
erten Yarın; **tañ erten** sabah erken; **erten tura** erkenleyin, sabahleyin.
ertengi Erken, yarın; **ertengi kün** yarınki gün (ertesi gün).
ertir- (**ert-**'*in* *ettirgen şekli*) Yanından geçirtmek; **kün ertir-** zaman geçirmek.
ertüüş Benek, çil.
erü Erimiş.
erüül Moğ. Ayıklık, uyanıklık.
es Hatıra, his, akıl, bilinç, şuur; **es alın-** kendine gelmek, dinlenmek.
es- Esmek, serpmek.
eski Eski; **eski-saskı** eski püskü; **eski-cañ** eski yaşayış, eski gelenekler; **aydıñ eskizi** ayın ikinci yarısı (ağızlarda: ay eskisi); **eski sös** *gr.* eski, arkaik *bk.* **arhaizm**.
eskin Elek.
eskir- (**es-**'*in* *ettirgen şekli*) Eskimek; **eskirbes** eskimeyen.
eskirgen Eski, oldukça yıpranmış.
eskirü (**eskir-** *fiilinden isim-fiil*) Eskilik.
este- I Esnemek; **estegende, oozın açat, eskirgende, tejik beret** *atasözü* esnediğinde ağız açılır, eskidiğinde delik açılır.
este- II 1. Hatırlamak. 2. Hissetmek.
estedü I (**estet-** I *fiilinden isim-fiil*) Esneme.
estedü II (**estet-** II *fiilinden isim-fiil*) Hatırlama.
estet- I (**este-**I'*in ettirgen şekli*) Esnetmek.
estet- II (**este-** II'*nin ettirgen şekli*) Hatırlatmak.
eş I 1. Arkadaş, yoldaş. 2. Eş, karı; **ejim sen bolorıñ** sen benim eşim olacaksın; **algan-tagan eş** karı, eş. 3. Emsal. 4. Çiftin biri. 5. *es. av.* Dişi ayı; *bk.* **eeş**.
eş II İr. Hiç bir şey; **eş nomo bilbes** bir şey bilmiyor; **eş neme cok** hiç bir şey yok; **eş-keregi cok** hiç gereği yok, gereksiz, lüzumsuz.
eş- (Kürek) çekmek.
eşki Kürek.
eşkip I Pişirmek için hazırlanmış arpa.
eşkip II Dışkıladıktan sonra köpeğin dışkısını toprakla örtmesi.
eştek Moğ. < Erm. Eşek.
eşten- Huzur bulmak; **amır eştenip cadarıbıs** sakince yaşayacağız.
eşti Maça (kâğıt oyununda bir tür kâğıt).
eştir- (**eş-**'*in* *ettirgen şekli*) Kürek çektirmek.
eştü Alışılmış şey.
et Et; vücut; **kandu et** taze et; **iç edine** çıplak vücut; **buur edi diafragma** göğüs kafesi.
et- Etmek, yapmak; **col et-** yol yapmak; **biyan et-** merhamet göstermek; **toy et-** şölen hazırlamak; **kür et-** köprü inşa etmek; **katap et-** işlemek; **tırs et-** çatlamak; **tap et-** görünüp kaybolmak.
etimologiya Rus. *gr.* Etimoloji
etteñir Şişman.
ettir- (**et-**'*in* *ettirgen şekli*) Yaptırmak, yaptırtmak; **tura ettir-** ev yaptırmak.
ettirt- (**ettir-**'*in* *ettirgen şekli*) Yaptırtmak.
ettü Etli, eti olan.
eye Evet.
eze- Hatırlamak; **ezep turuñ ba?** hatırladın mı? **ada balazın ezegendiy meni ezep alıgar** beni kendi çocuklarınızın babası gibi hatırlayın.

ezedü (**ezeg-** *fiilinden isim-fiil*) Hatırlama.
ezegey *bk.* **ecegey**.
ezem Hatıra, anı; **ezemge bergen at** anısına verilmiş at.
ezen Moğ. 1. Esen, sağlık, afiyet, sağlıklı. 2. (Selâmlaşma sözü) merhaba, esenlikle, sağlıkla; **ezende** eğer sağ olursam; **ezen bolzın** güle güle; *mec.* sonra, gelecek yıl; **ezende** gelecek seneye.
ezen- (**eze-**'*nin edilgen şekli*) 1. Hatırlanmak. 2. Düşünmek.
ezendeş Selâm; *bk.* **cakşılaş**.
ezendeş- Selâmlaşmak; *bk.* **cakşılaş-**.
ezendeştir- (**ezendeş-**'*in ettirgen şekli*) Selâmlaştırmak.
ezendik Sağlık, esenlik; **Kızıl-Çerü ezendik bolzın!** selâm olsun Kızıl Orduya!
ezer-sezer: **ezer-sezer eki taygıldu** İki iyi köpekli.
ezerlü Kabukla kaplı (ağaç).
ezet- (**eze-**'*nin ettirgen şekli*) Hatırlatmak.
ezin Meltem, esinti.
ezir- 1. Sarhoş olmak, esrimek; **ezirgençe iç-** sarhoş oluncaya dek içmek. 2. *mec.* Saçmalamak.
ezirik Sarhoş, esrik.
ezirt- (**ezir-**'*in ettirgen şekli*) Sarhoş etmek, esritmek.
ezlik Sonbahar ve kışın dökülen kozalaklar.

F

fabrika Rus. Fabrika.
familiya Rus. Soyadı; **familiyazı kem?** soyadınedir?
faşist Rus. Faşist.
faşizm Rus. Faşizm.
ferma Rus. Çiftlik.
fevral' Rus. Şubat.
filosofiya Rus. Felsefe.
finansirovat' Rus. **finansirovat' et-** Finanse etmek.
fizika Rus. Fizik.
fizkul'tura Rus. Fizik kültür.
flag Rus. Sancak, flâma.
flektiv Rus. **flektiv tilder** *gr.* Bükümlü diller.
flot Rus. Filo.
fonar' Rus. Fener.
fonema Rus. *gr.* Ses birimi, fonem.
fonetika Rus. *gr.* Ses bilgisi, fonetik.
fonologia Rus. *gr.* Ses bilimi, fonoloji.
forma Rus. Şekil biçim.
fotografiya Rus. Fotoğraf.
frazeologizm Rus. *bk.* **buzulbas söskolbu**.
front Rus. Cephe.

G

gaplologiya Rus. *gr.* Hece düşmesi, haploloji; *bk.* **üyede tüñey tabıştardıñ tüjeri**.
garaj Rus. Garaj.
garmoniya Rus. *gr.* Uyum; *bk.* **tüñeylejeri**.
gaz Rus. Gaz.
gazet Rus. Gazete.
gektar Rus. Hektar; **bir gektar cer** bir hektar toprak.
geminatsiya Rus. *gr.* İkizleşme; *bk.* **ekilengen tuyuk tabıştar**.
general Rus. General; **armiyanıñ generalı** ordu generali.
general'nıy Rus. Genel.
generalissimus Rus. Başkumandan.
geografiya Rus. Coğrafya.
geroy Rus. Kahraman; **sovetskiy soyuztıñ geroyı** Sovyetler Birliği kahramanı.
giperbola Rus. *gr.* Abartma.
giraya Terazi taşı; **beskeniñ giryaları** ağırlıklar.
glagol Rus. *gr.* Fiil; **glagol aydılaaçılu ermek** *gr.* fiil cümlesi; **glagol tazılı** *gr.* fiil kökü; **glagoldıñ aldırar zalogı** *gr.* edilgen fiil, pasif fiil; **glagoldıñ caradu büdümi** *gr.* olumlu fiil; **glagoldıñ cüzün kojultazı** *gr.*

fiil çekim eki; **glagoldıñ cüzünderle kubuları** *gr.* fiil çekimi; **glagoldıñ toktodulu büdümi** *gr.* olumsuz fiil; **glagoldıñ tös zalogı** *gr.* dönüşsüz fiil; **glagoldıñ tözögözi** *gr.* fiil gövdesi, fiil tabanı; **glagoldıñ zalogı** *gr.* fiil çatısı; **glagoldoñ adılu sös büdüreeçi kojulta** *gr.* fiilden isim yapma eki; **glagoldoñ bütken adalgıç** *gr.* fiilden türeme isim; **glagoldoñ bütken glagol** *gr.* fiilden türeme fiil; **glagoldoñ glagol büdüreeçi kojulta** *gr.* fiilden fiil yapma eki.

gorizont Rus. Ufuk; **gorizontto bir de neme körünbey cat** ufukta hiç bir şey görünmüyor.

gorod Rus. Şehir.

gradus Rus. Derece.

grajdanin Rus. Vatandaş; **sovetskiy soyuztıñ grajdaninı** Sovyetler Birliği vatandaşı.

grajdanskiy Rus. Vatandaşlık; **grajdanskiy cuu** iç savaş.

grajdantsvo Rus. Vatandaşlık.

gramm Rus. Gram (ölçü).

grammatika Rus. Gramer; **oyrot tiliniñ grammatikazı** Oyratça gramer; *bk.* **til bilimi**.

granata Rus. Bomba; **granatalardı öştüniñ uyazına taştadı** düşman tarafına bomba attı.

gulyanya Rus. Gezme, gezinti; **baayramda caan gulyanya boldı** bayramda büyük bir gezinti oldu.

gvardeyskiy Rus. Muhafız; **gaardeyskiy diviziya** muhafız bikliği.

gvardiya Rus. Muhafız.

H

hamza Ar. *gr.* Hemze.

himiya Rus. Kimya.

hlor Rus. Klor.

hor Rus. Koro.

hronika Rus. Kronik.

I

ıçkın- 1. Düşürmek, kaybetmek, elden çıkmak; **akçam ıçkınıp iydim** para kaybettim. 2. Çalışıp çabalamak, yüklenmek; çıkmak; **belim çıkınıp kaldı** belim büküldü.

ıçkır Uçkur, kuşak, kemer.

ıçkırlu Uçkurlu, kuşaklı, kemerli.

ıjık Sığınak, rüzgârdan korunma yeri.

ıjıkta- (Rüzgârdan) korumak.

ıjıktan- (**ıjıkta-**'*nın edilgen şekli*) (Rüzgârdan)korunmak.

ıkça- Sızlamak, inlemek.

ılbıra- 1. (Et için) haşlamak, pişirmek; **ılbıray kalgan et** haşlanmış et. 2. Gevşemek.

ılbırat- (**ılbıra-**'*nın ettirgen şekli*) 1. (Eti) haşlatmak. 2. Gevşetmek.

ılbırt Gut hastalığı.

ılcır Sümük, irin.

ılcıra- İrinlenmek; **şırka ıldırap kaltır** yara irinleniyor.

ılcırat- (**ılcıra-**'*nın ettirgen şekli*) İltihap kaptırmak.

ıldam Amca (babanın küçük kardeşi); *bk.* **taay**.

ılga- Moğ. Seçmek, seçime almak.

ılgal- Moğ. T. (**ılga-**'*nın edilgen şekli*) Ayıklanmak, seçilmek; **ılgalgan aş** seçilmiş tohum.

ılgan- Moğ. T. (**ılga-**'*nın dönüşlü şekli*) Seçmek, ayıklamak.

ılganaaçı Moğ. T. *gr.* Zarf-fiil, gerundium.

ılgaş- Moğ. T. (**ılga-**'*nın işteş şekli*) Birlikte seçmek, ayıklamak.

ılgat- Moğ. T. (**ılga-**'*nın ettirgen şekli*) Seçtirmek, ayıklatmak.

ılgım 1. Çevik, atik. 2. Seçilmiş.

ılgıy Olağanüstü; **ılgıy emegender** olağanüstü kadınlar; **ılgıy karagay agaş** olağanüstü, harika orman.

ılgu Seçme, ayıklama.

ıltam I Moğ. Hızlı, çabuk, becerikli; **ıltam bar-** hızla yola koyulmak; **ıltam keler** hızla gelir.
ıltam II Taban, alt.
ıltamda- Moğ. T. Hızlandırmak.
ıltamdan- Moğ. T. (**ıltamda-**'*nın edilgen şekli*) Hızlanmak.
ıltamdaş Moğ. T. (**ıltamda-** *fiilinden isim-fiil*) Hız.
ıltamdu Moğ. T. Hızlı, hızlı bir şekilde.
ıltar- (Ayakkabı) dikmek.
ıltarmış (Ayakkabı için) ayak tabanlığı.
ıltart- (**ıltar-**'*ın ettirgen şekli*) (Ayakkabı) diktirmek, **ödük ıltarttım** kendime çizme ısmarladım.
ıltaru (**ıltar-** *fiilinden isim-fiil*) Dikme (ayakkabı için).
ım Nemli, rutubetli.
ımda- Mimik yapmak; **kös ımda-** göz kırpmak; *bk.* **umda-**.
ımdaş- (**ımda-**'*nın işteş şekli*) Birbirine mimikle açıklamak.
ımzu Metal parçalı deriden yapılan kadın elbisesi süsü.
ıñ Ses.
ına At (*kelime anlamı* at arabası); *bk.* **at** II.
ıñır- Çan sesi gibi çınlamak.
ıñırçak Yük eyeri.
ıñırçaktu Yük eyerli.
ıra- Uzaklaşmak.
ıraa- Uzaklaşmak, gitmek; *bk.* **uza-**.
ıraak Uzak; uzakta; **ıraak cerge** uzaklık; **ıraak törögön** uzak akraba; **ıraaktagı** uzakta bulunan.
ıraakta- Uzaklaştırmak.
ıraaktan- (**ıraakta-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Kendini uzak, yabancı saymak.
ıraat- (**ıraa-**'*nın ettirgen şekli*) Kendinden uzaklaştırmak.
ırada Uzakta.
ırba- Kaçmak, uzaklaşmak.
ırbañda- Dalga geçmek.
ırçay- Diş göstermek, bütün ağzıyla gülmek.
ırgay *bot.* Hanımeli.
ırıl- (kumaş için) yırtılmak, lime lime olmak, (toprak için) çatlamak.
ırım Önsezi.
ırımçı 1. Öngörücü, kâhin. 2. Divane, kaçık.
ırıs Ar. (< *rızk*) Saadet, mutluluk, talih, başarı, şans; *bk.* **urmat**.
ırıstan- Ar. T. Şansını kaçırmaktan korkmak.
ırıstu Ar. T. Şanslı, mutlu.
ırkıra (Köpek için) hırlamak.
ırkıran- Hırlamak, kükremek.
ırkırat- (**ırkıra-**'*nın ettirgen şekli*) (Köpeği) hırlatmak.
ırmala- *bk.* **cormolop-**.
ırsañ (Dişleri göstererek) sırıtma.
ırsañda- (Dişleri göstererek) sırıtmak.
ırsay- (Meselâ, uzun dişliler için) sırıtmak.
ıskı Hıçkırık.
ıskı- Hıçkırmak.
ış Duman, is; *bk.* **tüdün**.
ışkır- (At için) horuldamak; **adım ışkırıp toktodı** atım horuldadı ve durdu.
ışta- (Duman için) tütmek, (deriyi) islemek, isle işlemek; *bk.* **tüdünde-**.
ıştal- (**ışta-**'*nın edilgen şekli*) İslenmek.
ıştan- (**ışta-**'*nın dönüşlü şekli*) İslenmek; *bk.* **tüdünde-**.
ıştaş (**ışta-** *fiilinden isim-fiil*) İsleme.
ıştaş- (**ışta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte islemek, isleyip işlemek.
ıştat- (**ışta-**'*nın ettirgen şekli*) İsletmek; *bk.* **tüdündet-**.
ıştu 1. İsli. 2. İslenmiş (deri); *bk.* **tüdündü**.
ıy ağlama, inleme.
ıyık 1. *mit.* Nehrin, dağın, ovanın ruhu. 2. Fetiş, tapınma nesnesi (meselâ, kurban sunulan ağaç, dağ).
ıyla- Ağlamak; **açu ıylap cat** kederle ağlamak.
ıylak Ağlamaklı.
ıylamzıra- Gözleri yaşarmak, ağlamaya hazır olmak.
ıylamzırak gGözü yaşlı.
ıylamzırat- (**ıylamzıra-**'*nın ettirgen şekli*)

Ağlatmak.
ıylaş (**ıyla-** *fiilinden isim-fiil*) Ağlama.
ıylat- (**ıyla-**'*nın ettirgen şekli*) Ağlatmak.

İ

i: **i tatay!** Moğ. *ünl.* (Nefret bildirir), seni pislik!
iç 1. İç, iç bölüm; **içinde** bir şeyin içinde; **ayıldıñ içinde** evin içinde. 2. Karın **içinde-kardı** karnın içi. 3. İşkembe. 4. (Elbise için) astar, **tonnıñ içi** kürkün astarı; **onıñ için kem biler** içini kim bilir, kim bilir içi nasıl? 5. **iç rifma** *gr.* İç kafiye.
iç- 1. İçmek; **çay iç-** çay içmek. 2. Yemek; **kursa iç-** yemek yemek; **köçö iç-** çorba içmek.
içeeçi Çay içmek için kullanılan fincan.
içeen İn; *bk.* **içegen.**
içeendü İni çok olan; **içendü cer** in kazılmış yer.
içege Bağırsak.
içegen *bk.* **içeen.**
içer: **içer aş** Süt vodkası, içki.
içil- (**iç-**'*in edilgen şekli*) 1. İçilmiş olmak. 2. Yenilmiş olmak.
içir- (**iç-**'*in ettirgen şekli*) 1. İçirmek. 2. Yedirmek, beslemek.
içiş (**iç-** *fiilinden isim-fiil*) İçme, içiş.
içiş- (**iç-**'*in işteş şekli*) Birlikte içmek.
içkeri 1. İleride, önde; **içkeri ne de körünet** bir şeyin önünde görünmek; **içkeri oturıgar** ileride otur. 2. İçe, ortaya doğru, içeri, içeriye.
içkerle- *as.* Saldırmak; başlamak.
içkerleş *as.* Saldırı.
içkert- Yanmamış odunu toparlayıp ocaktaki ateşi canlandırmak.
içkertineñ Uzakta, uzak tarafta; **içkertineñ kelgen kiji** uzaktan gelen insan.
içtü Hacimli (kap).
idik Moğ. İnatçı, direnen.
igçirt- (**içir-**'*in ettirgen şekli*) Hepsini içirtmek.
igis İkiz; *bk.* **egis.**
iir- *bk.* **iyir-.**
ijemci Umut.
ijemcilü Güvenilir.
ijen- Ummak, inanmak, güvenmek; **ijengen kijim** benim güvendiğim kişi; **Kaçanda büder meniñ aytkanıma ijen** *folk.* İstediğin gerçekleşecek, sözlerime inan.
ijenbes Güvensizlik.
ijençilü Umutlu, ümitli; güvenilir; **İjençilü nadım sen ediñ, neniñ uçu meneñ ıraadıñ?** *folk.* Sen benim güvendiğim arkadaşımdın, niçin benden uzaklaştın?
ijendir- (**ijen-**'*in ettirgen şekli*) 1. İnandırmak, ikna etmek. 2. Güvenmek.
ijendirü (**ijendir-** *fiilinden isim-fiil*) Güven, inandırıcı.
ijeniş (**ijen-** *fiilinden isim-fiil*) 1. İnanç. 2. Güven. 3. Güvenilirlik. 4. Umut.
ikili İki telli halk müzik aleti.
ikree İkiz.
il- 1. Takmak. 2. Asmak.
ilbi- Büyü yapmak.
ilbiçi Büyücü.
ilbis *mit.* Yerin ve suyun ruhları.
ilcirt Bol, çok.
ildir- (**il-**'*in ettirgen şekli*) Taktırmak.
ildirme Zincir.
ile Moğ. Açık, anlaşılır bir şekilde.
ilgin Güderi; **ilgin meley** güderi yenler.
ilgir Bağlantılı, takılı.
ilil- (**il-**'*in edilgen şekli*) 1. Takılmış olmak. 2. Asmak.
ilin- (**il-**'*in dönüşlü şekli*) Takmak, asmak; dokunmak; sürtünmek.
iliniş (**il-** *fiilinden isim-fiil*) Çengel.
ilmek 1. Kanca. 2. Askı.
ilü Askı.
ilyirim Girdap, burgaç.
im İşaret, damga, belirti, iz.
imce- 1. (Elle) işaret etmek; jest yapmak. 2. Göz kırpmak.

imde İşaret.
imde- Gözle işaret vermek.
ince Arazi parçası.
indeks Rus. *gr.* Dizin, indeks; *bk.* **spisok**.
ine Küçük kardeş (?).
ine- Tasvip etmek, muvaffakat etmek (?).
inek *zool.* İnek; *bk.* **uy, iynek; inek cıl** inek yılı (hayvan takviminde ikinci yılın adı); *bk.* **uy cıl**.
infinitiv Rus. *gr.* Mastar; *bk.* **cartı cok glagol**.
injener Rus. Mühendis.
intensiv Rus. *bk.* **tıñıdıları**.
inversiyalu Rus. T. **inversiyalu ermek** *gr.* Devrik cümle; *bk.* **ermekte söstördiñ turar aayı solınganı**.
irbis Moğ. Pars.
irge Eşiğin yanındaki yer.
irgi 1. Çadırın kapısı ile kadın bölümü arasındaki yer. 2. Eşik.
irgilcin Serap.
iri- 1. (Sütü) ekşitmek, **süt iridi** süt ekşidi. 2. Çürümek; **irigen oostoñ çirigen sös çıgat** *atasözü* çürük ağızdan kötü sözler çıkar.
irigen Fermante içki yapıldıktan sonra kazanın dibinde kalan süt artığı; peynir; **arakıdañ artkan kazandagı irigenin alıp tertpektep ala la uçukka tizip kurudıp alar** şarap yapıldıktan sonra kazanda kalan peyniri aldılar, börek yaptılar onları ipe dizip kuruttular.
irik Üç yaşındaki iri koç; yaşlı koyun.
irim *bk.* **iyirim**.
iriñ Çürük, irin.
iriñde- İrinlenmek; çürümek, bozulmak.
iriñdet- (**iriñde-**'*nin ettirgen şekli*) Çürümesine yardımcı olmak.
iriñdü İrinli.
irit- (**iri-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Ekşimesine yardım etmek. 2. Çürümesine yardım etmek.
iritpek Ekşi sütü taze kaynar sütle karıştırıp yapılan yemek.
irü (**iri-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Ekşime. 2. Çürüme.
is İz; **izincajırın cat** izleri belirlemek.
iste- 1. İzlemek, izinden gitmek. 2. Aramak, araştırmak. 3. Çalışmak.
isten- (**iste-**'*nin dönüşlü şekli*) Bir şeyi kendindearamak.
isteş (**iste-** *fiilinden isim-fiil*) Gizlice izleme.
isteş- (**iste-**'*nin işteş şekli*) 1. Birlikte izlemek. 2. Birlikte aramak.
istet- (**iste-**'*nin ettirgen şekli*) 1. İzletmek. 2. Aratmak.
iş İş; **işke küçi cetpes** işe gücü yetmeyen; hamile.
işcal Maaş, aylık.
işçi İşçi, görevli.
işjekçi İşçi.
işmekçi İşçi.
işte- Çalışmak.
iştel- (**işte-**'*nin edilgen şekli*) İşlenmek.
işten- (**işte-**'*nin dönüşlü şekli*) Kendi için çalışmak; **iştenip tapkanım bu** kendim için yaptım.
iştenkey Aktif, faal, işsever, işgüzar, işgörür, eli tez.
işteñkey İşgüzar.
iştet- (**iştet-**'*in ettirgen şekli*) 1. Çalıştırmak. 2. İşletmek.
iştettir- (*iştet-*'*in ettirgen şekli*) Birini bir başkası için çalıştırtmak.
itatay *ünl.* (Korku ifade eder).
itkuş Kurt.
iy- 1. Göndermek, yollamak; **iygen elçi biydig korkubas, atkan ok cuudañ korkubas** *folk.* Gönderilen elçi bir bey gibi korkusuz olur, atılan ok düşmandan korkmaz. 2. (Ana fiilin ifade ettiği harekete kesinlik katan yardımcı fiil); **kadıp iy-** zıplamak, sıçramak; **kezip iy-** kesmek, parçalamak.
iyde Güç; **iyde küç** kuvvet; **Köksi oyılgan Toyboñ-Kaannıñ er iydezi kojula berdi** *folk.* Göğsünden yaralanmış olan Toybon-Han'ın cesareti arttı.

iydelü Güçlü, kuvvetli; **iydelü kolhoz** güçlü kolhoz.
iydin- 1. Uzaklaşmak. 2. İleri geri hareket edip bir yerde oturamamak.
iydir- (**iyt-**'*in ettirgen şekli*) Uzaklaştırmak.
iydirgen Harman yeri.
iydiş (**iyt-** *fiilinden isim-fiil*) 1. İtme. 2. İtişip kakışma, izdiham.
iydiş- (**iyt-**'*in işteş şekli*) Birbirini itmek.
iyik 1. İğ. 2. *es.* Kurbanlık hayvan.
iyil- (**iy-**'*in edilgen şekli*) Gönderilmiş olmak; **iyilgen elçi** elçi.
iyin Omuz.
iyir- Eğirmek.
iyirdir- (**iyir-**'*in ettirgen şekli*) Eğdirme işini yaptırmak.
iyiril- (**iyir-**'*in edilgen şekli*) Eğrilmek, bükülmek.
iyirin- (**iyir-**'*in işteş şekli*) Birlikte eğirmek.
iyle- Deriyi işlemek, yumuşatmak, sepilemek.
iylen- (**iyle-**'*nin dönüşlü / edilgen şekli*) (Deri için) sepilenmek.
iylenü (**iylen-** *fiilinden isim-fiil*) (Deri için) sepileme.
iylet- (**iyle-**'*nin ettirgen şekli*) (Deriyi) sepiletmek.
iyn Küçük kardeş; **iyni** onun küçük kardeşi; **iynim** küçük kardeşim.
iyne İğne; **iyne tüjer cer cok boldı** iğnenin düştüğü yer yok oldu; **iyne bürül agaş** iğne yapraklı ağaç.
iynek İnek; *bk.* **inek, uy.**
iynelik I 1. Örgü şişleri. 2. İğnelik. 3. *es.* Şamanın tören giysisinin kemerine işlenmiş iğnelik tasviri (iğnelikleri Ülgen'in dokuz kızını temsil eder).
iynelik II *bot.* İğnelik (dikenli bir bozkır bitkisi).
iyt I Köpek; **iyttiy** köpek gibi; **iyt tañma** alçak köpek; **iyt cıl** köpek yılı (hayvan takvimindeki onbirinci yılın adı).
iyt II *ünl.* (Hoşnutsuzluk ifade eder).
iyt- İtmek, uzaklaştırmak.
iytkek Dalgalı; **İytkek kara talay caradında ceti kara at turdı** *folk.* Dalgalı kara denizin kıyısında yedi kara at vardı.
iyttir- (**iyt-**'*in ettirgen şekli*) İttirmek.
iyul' Rus. Temmuz.
iyun' Rus. Haziran.
izi- Isınmak; **Edi-kanı izidi, caraş közi carkındadı** *folk.* Gövdesi ısındı, güzel gözleri parladı.
iziginik Hain; **töröldiñ izietsniktern** vatan haini.
izit- (**izi-**'*nin ettirgen şekli*) Isıtmak.
iztel- (**iste-**'*nin edilgen şekli*) Araştırılmış olmak.
izü Sıcak, sıcaklık; **izüge çıdaşpay turdı** sıcağa dayanamadı; **izü cay** sıcak yaz; **izü utkuul** sıcak, içten selâm; **caan izü ay** Haziran (Altay takviminde altıncı ayın adı).

J

jaket Rus. Ceket.
jandarm Rus. Jandarma.
jenskiy Rus. **jenskiy rod** *gr.* Dişilik.
jurnal Rus. Dergi.
jurnalist Rus. Gazeteci.
jyuri Rus. Jüri, kurul.

K

kaa Hizmetkâr.
kaa-caa Moğ. Bazen, seyrek olarak, ara sıra, arada sırada, arada bir.
kaacı Moğ. Elbisenin eteğindeki şerit.
kaacıla- Moğ. T. Eteği şeritlemek; **Börügin kamdu la kaacılap saldı** Şapkasına su samuru kürkü geçirdi.
kaacılan- Moğ. T. (**kaacıla-**'*nın edilgen şekli*) Şeritlenmek.
kaacılat- Moğ. T. (**kaacıla-**'*nın ettirgen şekli*) Şeritletmek.
kaajı *bk.* **kajı.**
kaak I 1. Yaprak; *bk.* **calbırak.** 2. Kuru,

sert toprak; **kaak cerge cele berdi** kuruyuncaya kadar bırakmak.
kaak II (Erkeğe saygılı hitap şekli); *bk.* **kaakam, kaakaş.**
kaakam *bk.* **kaak.**
kaakaş *bk.* **kaak.**
kaakta- (Kuş için) bağırmak, gaklamak, (tavuk için) gurklamak, (kuşlar için) cıvıldaşmak.
kaaktat- (**kaakta-**'*nın ettirgen şekli*) Bağırtmak.
kaal 1. Utanmaz. 2. *mit.* Erlik'in sıfatı (*bk.* **Erlik**).
kaalga Moğ. Çadırın iki parçalı ağaç kapısı; **kaalga ejigin kayra açtı** iki kanatlı kapıyı sonuna kadar açtı.
kaan Kağan, hakan, kral; **kaan boluptur** kağan olmak; **kaan bolup bar-** tahta çıkmak; **ene kaan** kraliçe; **kıs kaan** prenses.
kaañ Moğ. Kıtlık, ürünsüzlük.
kaandık Hanlık.
kaar *mit.* Hastalık ruhu (kötü ruhlardan birinin adı).
kaar- Pişirmek, kızartmak; **et kaar-** eti pişirmek.
kaaza Kabuk; **kaaza ayıl** üstü ağaç kabuğuyla kaplanmış ev.
kabaga (Meyve için) kabuk; *bk.* **kabık.**
kabak I Kaş, göz kapağı; **kara kabak** kara kaşlar.
kabak II Meyhane; **kabak arakı** şarap fabrikasında hazırlanmış votka; *bk.* **arakı.**
kabarga *zool.* Kabarga.
kabay Beşik; **kabay bala** süt çocuğu; *bk.* **buubay.**
kabayla- 1. Sallamak. 2. (Bebek için) kundaklamak.
kabaylat- (**kabayla-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Sallatmak. 2. Kundaklatmak.
kabaylu beşikli; **kabaylu ayıl** beşikli ev.
kabık Kabuk; *bk.* **kabaga.**
kabın- Tırmanmak; **ayu agaşka kabındı** ayı ağaca tırmandı.
kabınçak Bağlı.
kabır Otlatma, gütme.
kabır- Otlatmak.
kabırga Yan, böğür, kaburga; **süme kabırga** kıkırdaklı alt yan (atta); (*ağız* **abırga** *bk.* **kabıra** kaburga).
kabırgalu Kaburgalı.
kabırık 1. Ezilmiş. 2. **kabırık müüs** keçi.
kabırıl- (**kabır-**'*ın edilgen şekli*) Otlamak; **mal özöktö kabırılıp cat** hayvanlar otlakta otluyor.
kabırış (**kabır-** *fiilinden isim-fiil*) Otlatma.
kabırış- (**kabır-**'*ın işteş şekli*) Birlikte otlatmak.
kabırt- (**kabır-**'*ın ettirgen şekli*) Otlattırmak, güttürmek.
kabıru (**kabır-** *fiilinden isim-fiil*) Hayvanlara bakma; **Tük tanışpas ak mal! Kabıruzı bar artıp kaldı** *folk.* Renkleri birbirinden seçilmeyen ak sürü! Bakıcıları ile birlikte kaldılar.
kabıs- Ateşi yakmak.
kabış 1. Birleştirme, bir nesneyi diğerine bağlama. 2. Kavga etme.
kabış- (**kap-**'*ın işteş şekli*) Birbirini yakalamak.
kabıştır- (**kabış-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Birleştirtmek. 2. Birbirini yakalatmak.
kaborto Yarı, orta; **kaborto col ötti** o yolun yarısını geçti; **kabortozına cetti** ortaya kadar gelmek.
kabu Ağ; **kabu sal-** ağ kurmak; *bk.* **uu.**
kacıl Sinek (kâğıt oyununda).
kacu Moğ. Dağın dik yamacı.
kacula- Dağın dik yamacından aşağıya inmek.
kaç- 1. Kaçmak, birinden gizlenmek; **ayıldañ kaçıp cat-** evden kaçmak; **ta kemneñ kaçıp turgan bolboy?** acaba kimden gizleniyor? 2. İşten kaçmak; **işteñ kaçıp cüret** işten kaçıyor.
kaçalañ Keskin, şiddetli; **kaçalañ salkın soktı** keskin rüzgâr; **kaçalañ salkınga udura** keskin, şiddetli rüzgâra karşı.

kaçan Ne zaman; **Altın-Topçı abakayı, kaçan ciit tujunda, eki uulbala tapkan** *folk.* Karısı Altın Topçı gençken iki oğlan doğurdu; **kaçan da bolzo** her zaman, daima; **kaçan da körbödim** hiç bir zaman görmedi; **kaçan-kaçan cakşımdı sege cetirerim** sana bir ara ödeme yapacağım sevin; **kaçannañ beri** eski zamanlardan beri.

kaçar Moğ. Göz, göz kenarı, göz altındaki kaslar; **Kara köskö caş aylandı kaçarına kan tüüldi** *folk.* Kara gözleri yaşla doldu, gözlerinden kan döküldü.

kaçaş Zarar verici.

kaçır- (**kaç-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Kaçırmak. 2. Kovalamak.

kaçkıla- (**kaç-** *fiilinden tekrarlanan hareket bildirir*) O tarafa bu tarafa kaçmak; **onçozı tuş-başka kaçkıladı** herkes oraya buraya kaçıştı.

kaçkın 1. Kaçak. 2. Kaçak, firari. 3. Kaçma, koşma; **kaçkında cürdi** koşularda bulundu.

kada- Çakmak; **kadu kada-** çivi çakmak; **kös kada-** dikkatle bakmak.

kadal- (**kada-**'*nın edilgen şekli*) 1. Çakılmış olmak. 2. Saldırmak, bağlanmak; **sen mege kadalba** sen bana bağlanma. 3. Kavgayı kışkırtmak.

kadalgak I Müşkülpesent; **kadalgak kiji** müşkülpesent insan.

kadalgak II Sarp kaya.

kadalgak III (Göğüsteki) sancı.

kadalgak IV *bot.* Çakal eriği çalısı.

kadalış- Engel olmak.

kadan- Bir şeyi kendine takmak.

kadar- Beklemek; korumak.

kadık Sağlık; sağlıklı.

kadıkta- Çayı sütle beyazlaştırmak.

kadıl- 1. Bir şeye dokunmak. 2. Kıskıvrak bağlanmak. 3. Bıkmak, usanmak.

kadır- 1. Kurutmak. 2. (Demiri) kızdırmak. 3. Eğitmek; **at kadır-** atı eğitmek.

kadırgan Çatallar.

kadıt 1. Kadın, eş; evli kadın; **Toguzon eki baatırga kadıt bolorgo keldiñ be?** *folk.* Sen buraya doksan iki bahadıra karı olmaya mı geldin? 2. *küfür* Cadı karı.

kadıttu Eşli, karılı.

kadran Hırsız, haydut; *bk.* **uurçı**.

kadu 1. Çivi. 2. Eyerdeki çentik, kertme; **möñün kadulu er** gümüş kertmeli eyer; **küç kadu** işin güç tarafı.

kadula- Çivilemek.

kagas Ir. kâğıt; *bk.* **çazın**.

kagay *bk.* **kagıy**.

kagıl- (**kak-**'*ın edilgen şekli*) Vurulmuş olmak, çakılmış olmak.

kagılış (**kagıl-** *fiilinden isim-fiil*) Vurma, çakma.

kagılış- (**kagıl-**'*ın işteş şekli*) Birlikte vurmak, çakmak.

kagın- (**kak-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Kendine vurmak; **töjin kagındı** kendi göğsüne vurdu. 2. Silkinmek; **edek ceñin kagındı** elbisenin eteğini ve yenlerini silkeledi. 3. (Kuş için) kanat vurmak.

kagış- Bir nesneyle diğerine vurmak; **kol kagış-** el vurmak.

kagıy (Kadınlara saygılı hitap şekli) *bk.* **kagay**.

kajaan 1. Ekmek. 2. Tahıl.

kajaar: **kajaar agaş** *bot.* Akağaç; **kajaar añ** *zool.* kakım, as.

kajagan Moğ. Ahır, hayvan avlusu.

kajagay Kabuk.

kajañ (At için) tembel, ağır, yavaş.

kajañay Kadın saç örgüsü; *bk.* **tuluñ**, **kecege**.

kajañda- Yanına yaklaştırmamak için oraya buraya saldırmak.

kajat Dik yamaç, tepe, yükseklik.

kajatta- Tepeye doğru gitmek.

kajay Boncuk, kolye.

kajay- Ağarmak.

kajı Moğ. 1. Hangi; **kajı ças?** saat kaç, hangi saat? **kajızı?** hangisi? **kajı bir** bazı; **kajızı da** hangisi; **kajıla** hepsi, herkes, her; *bk.* **ar**. 2. Nereye, nerede; **kajı barıp turuñ?** nereye gidiyorsun?

bk. **kaajı.**
kajık Aşık kemiği.
kak Kuru, kumlu.
kak- 1. Vurmak, çakmak, kakmak; **caba kak-** tam çakmak. 2. Sallamak.
kakay Moğ. Domuz, yaban domuzu; *bk.* **çoçko**, **kakay cıl** domuz yılı (hayvan takvimindeki on ikinci yılın adı).
kakır- Balgam çıkarmak.
kakırık Balgam.
kakpa- Kapakla kapatmak.
kakpak Çatı, kapak.
kakpakta- Çatıyla kaplamak.
kakpaktu Çatılı.
kakpı Demirci kerpeteni; maşa, kıskaç.
kakpış Bir tür fırın maşası; kıskaç.
kaksıgan Moğ. Küf kokan, küflenmiş.
kakşa- Kurutmak; **kakşagan çöl** kuru bozkır; **kakşagan buuday** kuru darı.
kakşat- (**kakşa-**'*nın ettirgen şekli*) Kurutmak.
kakta- Silkmek, sarsmak; *bk.* **silki-**.
kaktal- (**kakta-**'*nın edilgen şekli*) Sallanmak, sarsılmak. **kaktat-** (**kakta-**'*nın ettirgen şekli*) Sallatmak, sarstırmak.
kaktan- Silkelemek, silkmek.
kal Küstah, kaba, ahmak; **kal kiji** küstah kişi.
kal- 1. Kalmak; **kiyininde kal-** gecikmek. 2. *mec.* Ölmek. 3. (Beklenmedik bir şekilde meydana gelen hareketi gösteren yardımcı fiil); **ösküs kaldı** öksüz kaldı; **körünbey kaldı** birden kayboldu; **büdüp kaldı** tartıştı.
kala- Yanmak, alevlenmek; sabırsızlanmak.
kalak Moğ. *ünl.* (Şaşırma, korku ifade eder) ah! **kalak la kalak** ah ah! **kalak kokıy** ah!
kalakta- 1. Korkuyla bağırmak, haykırmak. 2. Gıdaklamak.
kalaktat- (**kalakta-**'*nın ettirgen şekli*) Korkudan bağırtmak.
kalama Sepet; *bk.* **tozok.**
kalan Haraç, vergi; *bk.* **alban.**
kalançı Vergi toplayıcısı.
kalañda- Çene çalmak, bir taraftan bir tarafa sallanmak.
kalañgı Moğ. Hafif sarhoş.
kalañı Hafif sarhoş; **ezirik te emes, ce kalañı** sarhoş değil, çakır keyif.
kalap 1. Vahşî, yabanî; **Kuştardı uçarda attı, kalap añdardı cügürerde attı** *folk.* Kuşları uçarken vurdu, vahşî hayvanları koşarken öldürdü. 2. Acımasız, gaddar; **kalap cayzañ** gaddar *zaysan.* 3. Hırs.
kalapta- Kızmak, köpürmek.
kalas Boşuna, boş yere; **kelgeniger kalas** gelişimiz boşuna; **kalas kuuçındaba** boş yere konuşma.
kalaş Pişmiş ekmek; **ak kalaş** beyaz ekmek.
kalat- (**kala-**'*nın ettirgen şekli*) Yakmak, alevlendirmek; **Kalagan cürekti kaladıp, kayranım, kajı barazıñ?** *folk.* Yanan kalbimi yakıp nereye gidiyorsun?
kalay Kalay.
kalayda- Kalaylamak.
kalaydagan Kalaylı; **kalaydagan ayak** kalaylı fincan.
kalba *bk.* **kalma.**
kalbak Moğ. Kaşık; **teleñir kalbak** alüminyum kaşık.
kalbakta- Moğ. T. Kaşıklamak, kaşıkla yemek.
kalbañ Atılış, sıçrayış.
kalbañda- Hareketlenmek.
kalcaa Moğ. Çılgın.
kalcan Moğ. Kel, dazlak; *mec.* porsuk; *bk.* **kalçan.**
kalcımak Vahşî, kuduz, kudurmuş; gaddar, acımasız.
kalcu Moğ. Kudurmuş, kudurgan, kızgın.
kalcuur Moğ. Kızgın, kötü.
kalcuur- Moğ. Kızmak, kudurmak.
kalcuuru Moğ. Kudurganlık.
kalçan *bk.* **kalcan.**
kaldık 1. Nesil, kuşak; **Kaday-Kaannıñ kaldıgı kargıştu kaldık boldı** Kaday-

Han'ın nesilleri lânetlendi. 2. Çocukların sonuncusu. 3. Miras.

kalgan-aş *es.* Ölünün yıl dönümünde yapılan tören.

kalgançı Son, en son; **kalgançı kün** son gün; **kalgançızın al-** sonuncuyu almak; **kalgançızında** son olarak, son kez; **kalgançızın aydıp cadım** son kez söylüyorum.

kalı- Bir şeyin üzerinden atlamak.

kalık Ar. halk; **Onı ukkan Altay-Buuçay kalıkka mınayda ayttı** *folk.* Bunu duyan Altay-Buuçay halkına şöyle dedi.

kalım Başlık (gelin için yapılan ödeme).

kalıñ 1. Gür, sık, yoğun (orman), **kalıñ tayga** gür orman. 2. Kalın (kumaş, kâğıt, tahta); **kalıñ bös** kalın bez; **kalıñ ton** kalın palto. 3. Derin; **kalıñ kar** derin kar.

kalıñda- Kalınlaştırmak; **kalıñdap kiyin-** ısınmak için kalın giyinmek.

kalınta- Şekil vermek.

kalıp 1. Kalıp, kurşun dökme kalıbı. 2. Model.

kalır Çınlama, uğultu; **kalır-malır** şakırtı-şukurtu.

kalıra- 1. Uğuldamak, çınlamak. 2. *mec.* Aralıksız, durmaksızın konuşmak.

kalırat- Gürültü etmek, gürültü veya uğultuya neden olmak.

kalırt-mılırt Tın tın (metal sesin taklidi).

kalıt- (**kalı-**'*nın ettirgen şekli*) Zıplatmak, sıçratmak.

kalka Yanak.

kalma *bot.* Kuş kirazı; *ağız* **kolba.**

kalta Kese, tütün kesesi, torba.

kaltañ Aceleci.

kaltañda- Acele etmek, bir taraftan bir tarafa koşuşturmak.

kaltar 1. Bir tür at donu, demir kırı; **kaltar at** kaltar at. 2. Koyu gri, boz tilki.

kaltıra- (Soğukta) titremek; (korkudan) titremek; **sooktoñ kaltırap cat-** soğuktan titremek; **korkugan boyınça kaltırap turdı** korkudan titriyordu.

kaltırak Titreme; **kaltırak ooru** sıtma.

kaltıran- (**kaltıra-**'*nın dönüşlü şekli*) (Korkudan, sıtmadan) titremek.

kaltıraş- (**kaltıra-**'*nın işteş şekli*) Titreşmek.

kaltırat- (**kaltıra-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Titretmek. 2. Titretmek (sıtma için).

kam Şaman; **ak kam** (*kelime anlamı* ak şaman) sadece iyi ruhlara dua eden ve özel kıyafeti bulunmayan şaman; **mancaktu kam** özel kıyafeti (**mancak**) bulunan ve hem kötü hem de iyi ruhlara dua eden şaman.

kam-tıt Şaman melezi.

kamaan Etki, bağımlılık; **onıñ kamaanı** onun etkisi.

kamaandu Bağımlı.

kamçı Kamçı; **kamçı canı** atın sağ tarafı; **kamçılu at** tembel at.

kamçıla- Kamçılamak, kamçıyla vurmak.

kamçılat- (**kamçıla-**'*nın ettirgen şekli*) Kamçılatmak.

kamda- *es.* Dua etmek; şaman töreni yapmak.

kamdı (Barut için) ölçü.

kamdu *zool.* Su samuru.

kamık I 1. Kara yılan. 2. *es.* Şamanın tören giysisindeki kara yılan tasviri; **Altın baştu sur kamık, altı oostu kara cılan** *folk.* Altın başlı boz kara yılan, altı ağızlı kara yılan.

kamık II İr. Çok, çokluk; **Kamık albatı anda boldı arzkızın içti** *folk.* Bütün halk oradaydı ve şarap içtiler; **kamık akça bardı** çok para harcadı.

kampanat Rus. Askerlik şubesi; **Karakerdi minip algan kayran cakşı uulan kampanatka bararga koştojıp bardı** *folk.* Kara doru ata yakışıklı, iyi kalpli genç bindi ve diğerleriyle birlikte askerlik şubesine gitti.

kamur Moğ. Nakletme, aktarma.

kamzal İşlemeli yelek (millî kıyafetin

parçası).

kan Kan; **kan al-** kanını akıtmak; **kanım kurup cat** kin gütmek; **kanım kurudarım** öcümü alıyorum.

kan- Kanmak, susuzluğunu gidermek, memnun olmak; **makam kandı** öcümden memnun oldum; **suuzagım kandı** suya doydum, suya kandım.

kan-kerede Kartal.

kana- Kanamak; **Saap iyze südi tüñey, kanap iyze kanı tüñey** *folk.* Süt gibi olsun diye sağarsa, kan gibi olsun diye kan akıtırsa.

kanat I 1. Kanat; **samolyottıñ kanattarı** uçağın kanatları. 2. Yüzgeç; **balıktıñ kanadı** balığın yüzgeçleri.

kanat II Kalın ip, halat; **talay kanat** deniz halatı.

kañat Moğ. Kâğıt.

kanattan- Kanatlanmak, tüyleri çıkmak; **kanattanıp sürekey uçpa** *atasözü*: tüylerin çıkınca çok uçma.

kanattu kanatları olan, kanatlı; **Biyik tuular ajıra kanattu kuştañ türgen bargılayt** *folk.* Kanatlı kuştan daha hızlı yüksek dağları aştılar.

kanayda: **kanayda-kanayda** Nasıl olsa; *bk.* **kanayıp**.

kanayıp Böyle, bu şekilde; nasıl, ne durumda? **kerek kanayıp kaldı?** nasıl oldu? **kanayıp ta bolbos** böyle olmaz; **kanayıp kiji bolor?** o böyle mi yaşıyor? *bk.* **kanayda**.

kancaa *bk.* **kancaga**.

kancaala- *bk.* **kancagala-, kancala-**.

kancaga Moğ. Hafif yükü bağlamakta kullanılan eyer kayışları, kolonları.

kancagala- *bk.* **kancala-**.

kancala- Kolonla bağlamak; **tondı kancala-** kürkü kolonlara bağlamak.

kancalat- (**kancala-**'*nın ettirgen şekli*) Kolonlara bağlatmak.

kança Kaç, ne kadar; **Kança baatırlar la küreştim, kıs kiji le küreşpedim** *folk.* Bir çok bahadırla savaştım, fakat daha böyle bir kız görmedim; **kança caştu?** kaç yaşında? **kança-kança** birkaç.

kançın Olgun yaşta olmayan, genç; **kargan öbögön sler bargança, kançın bala men barbas la?** size neden geleyim, ben yaşıtlarıma gidemez miyim?

kañda- Lehimlemek, kaynaştırmak.

kandan- Kanatlanmış olmak.

kañdaş- (**kañda-**'*nın dönüşlü şekli*) Birlikte lehimlemek.

kañday Gırtlak.

kandık I *bot. ağız* Kandık; **kandık ay** Nisan (Altay takviminde dördüncü ay).

kandık II *bk.* **kaandık**.

kandır- (**kan-**'*ın ettirgen şekli*) Memnun etmek.

kandıy Nasıl, ne gibi, ne, hangi; **kandıy süme aydazıgar, kandıy alkış bereriger?** nasıl bir nasihat verdi, ne gibi bir öğüt verdi? **kandıy bolbogoy?** nasıl olmadı?

kandu kanlı.

kanıgar- Dalmak; **işke kanıgar-** işe dalmak.

kanık Öç, intikam.

kanık- 1. Öç almak. 2. Üzülmek, kederlenmek.

kanıktır- (**kanık-**'*ın ettirgen şekli*) Üzmek, üzüntü vermek; **sen meni kanıktırba** beni üzme.

kañırat- (**kañıra-**'*nın ettirgen şekli*) Çınlatmak.

kanikul Tatil.

kañkak Başı yukarıda olan; **kañkak baştu kiji** başı havada kişi.

kañkay- Moğ. Şaşkına dönmek; **onı körö lö kañkay berdi** onu görünce şaşırdı.

kañkılda- (Metal nesne için) çınlamak.

kañkıldat- (**kañkılda-**'*nın ettirgen şekli*) Çınlatmak.

kañkıra- 1. (Metal nesneler için) uğuldamak, çınlamak. 2. (Ses için) Dağılmak, taşınmak.

kantır 1. Kısa. 2. *zool.* Domuz.

kañza Moğ. (Tütün için) pipo, çubuk.
kañzala- Çubukları değişmek.
kañzalaş- (**kañzala-**'*nın işteş şekli*) Birlikte içmek, birbirine çubuk vermek.
kanzır- Sinirden, öfkeden kızarmak.
kanzıra- Kanı çekilmek.
kanzırat- (**kanzıra-**'*nın ettirgen şekli*) Kan dökmek.
kap 1. Yanları geniş deri çuval; **cürektiñ kabı** *anat.* kalp zarı. 2. Silâh, balta için muhafaza.
kap- 1. Kapmak, eliyle almak, yakalamak. 2. Ağzıyla kapmak; **iyt budınañ kaptı** köpek onu ayağından kaptı.
kapçal Moğ. Geçilemeyen dağ boğazı; **Kökin-Erkeş adına minip, kapçal cerlerdi tutagı cok ötti** *folk.* Kökin Erkeş atına bindi ve dizgin kullanmadan geçilmez yerleri geçti.
kapçık Moğ. Kızgın, sinirli; öfkeli.
kapçık- 1. Bağlanmak. 2. Gücenmek; kızmak; düşman olmak; **Cer ces bolup kaldı, kaan kaanga kapçıktı** *folk.* Toprak bakır oldu (bakır gibi kızardı), kağan kağana düşman oldu.
kapçıt- Öfkelendirmek, kızdırmak.
kapılta- Birleşmek, sıkışmak; **kapıltagan kara kıskaş** *folk.* Sıkışan kara kıskaçlar.
kapital Rus. Kapital, sermaye.
kapitalizm Rus. Kapitalizm.
kapitan Rus. Yüzbaşı.
kapkara Kapkara.
kapkış *bk.* **kakpış.**
kapsa- Saldırmak, hücum etmek; çevrelemek, çevresini kuşatmak.
kapsaş- (**kapsa-**'*nın işteş şekli*) Birlikte saldırmak, zorla ele geçirmek.
kapsat- (**kapsa-**'*nın ettirgen şekli*) Saldırtmak.
kapşagay Moğ. Hızlı, çabuk, aceleci, hızla, sür'atle.
kapşagayla- Moğ. T. Acele etmek; **men süreen kapşagaylap cadım** çok acele ediyorum.
kapşagaylat- Moğ. T. (**kapşagayla-**'*nın ettirgen şekli*) Acele ettirmek.
kapşay Moğ. Sür'atli, çabuk, hızlı, hızla, sür'atle.
kapşuun Moğ. Becerikli, eline çabuk; çevik, atik.
kaptal I Kaftan; sabahlık; **torko kaptal** ipek sabahlık; **cılu kaptal** kışlık sabahlık.
kaptal II (At için) Yan, böğür; **Kaptalga cetken kara coldo kara adı celip turdı** *folk.* Karnına kadar gelen çamurlu yolda kara atı gidiyordu.
kaptıra Moğ. Fişeklik, palaska; *bk.* **cançık.**
kaptırga 1. Düğme, iğne kutusu. 2. Kanca.
kaptırma 1. Kurşun için deri çuval. 2. (Kapıdaki) kanca. 3. Dizgin.
kar Kar; **tereñ kar tüşti** çok kar yağdı; **kar-suu at-** (?); **kardıñ colı** *astr.* samanyolu.
kara 1. Kara, siyah, kuzgunî; **kara agaş** *zool.* dağ servisi, sedir; **kara kös** kara göz; **kara balık** *zool.* yeşil sazan; **kara barçık** *zool.* sığırcık; **kara baş** *zool.* serçe; **kara tal** *bot.* karabaş; **kara torbos** *bot.* yaban mersini; **kara çilen** *zool.* leylek, hacıbaba; **kara kat** *bot.* kara üzüm, kırmızı frenk üzümünün bir türü; **kara kuyruk** *zool.* kakım; **kara momon** *zool.* siyah köstebek; **koro moñus** *zool.* siyah fare; **kara neme** siyah şey, *mec.* kurt; **kara tündük** kara baca; **kara boro** koyu gri; **Kara boro adına kiçü kızın mindirdi** *folk.* Küçük kızını kara boz atına bindirdi; **Kara-Talay** Kara Deniz; **kara bolot** sert çelik. 2. Saydam; **kara suu** saydam su, kaynak, pınar. 3. Kötülük, suç; kötü; **kara sanaalu** kötü niyetli; **içi kara tıştı ak** kendini iyi gösteren kötü kişi; **kara tös** *mit.* şamanların fikirlerinde var olan kötü ruhlar; **kara keme** *mit.* daha sonra ortaya çıkmış kötü ruhlar; **karanıñ cerine bargan** öldü, karanlığa gitti. 4. (Pekiştirme kelimesi) **kara cañıs** tek,

tek başına; **Kara cañı uulım bar, eki burul adım bar** *folk.* Benim tek bir oğlum ve iki boz atım var.

kara- 1. Bakmak, görmek, dikkat etmek, gözlem yapmak; **ne karap turuñ?** ne bakıyorsun? 2. Beklemek; **kemdi karap turun?** kimi bekliyorsun? **karaap** belirtmeden, gizlice; **karaan çıgıp bardı** gizlice çıktı.

kara-baarçık *zool.* Sığırcık, çekirge kuşu.

Kara-Kuş *mit.* Kara Kuş (Ülgen'in oğullarından birinin adı); *bk.* **Ülgen.**

karaçı I Yakışıklı, güzel; **Erik cokto Kün-Kaan karaçı kızın berdi** *folk.* Kün Han güzel kızını isteksizce verdi.

karaçı II Haydut, soyguncu.

karaçı III Koni şeklindeki çadırın sırığını sağlamlaştıran çengel.

karaçkı Karanlık; **karaçkı boldı** karanlık oldu.

karaçkıla- Kararmak.

karaçkılan- (**karaçkıla-**'*nın dönüşlü şekli*) Kararmak; **kün karaçkılandı** güneş karardı.

karaçkılat- (**karaçkıla-**'*nın ettirgen şekli*) Karartmak.

karadas *zool.* Ağaçkakan.

karagat *bot.* Yaban mersini, keçi yemişi.

karagay *bot.* Köknar, çam; **karagay sañıs** katran, reçine.

karagula *bot.* Aslan.

karak 1. Gözbebeği, göz; **karaktıñ agı** göz beyazı; **köstiñ karagı** gözbebeği. 2. Göz; *bk.* **kös.** 3. *mec.* Kaz.

karakas Rus. *zool.* Karabatak; **karakas talaydıñ caan kujı** karabatak büyük bir su kuşudur.

karakula Rus. 1. *zool.* Aslan; *bk.* **arslan.** 2. *mit.* (Destanda) hayvan; **Karakula degen kazır añ ayrı agaştıy azularında alıptardıñ söögin apargap** *folk.* Karakula adındaki vahşî hayvan ağaç gibi dallanmış dişlerinde bahadırların vücudunu getirdi.

karala- 1. Karalamak, suçlamak. 2. Baskı yapmak, felâkete neden olmak.

karalat- (**karala-**'*nın ettirgen şekli*) Karalatmak, suçlatmak.

karalu Suçlu; *bk.* **burulu, karalu emes** suçsuz, masum.

karam Moğ. Cimri, hasis.

karamçı *bk.* **karam.**

karamda- 1. Kıskanmak, imrenmek. 2. Cimrilik etmek, haris davranmak.

karamdat- (**karamda-**'*nın ettirgen şekli*) Kıskançlığa neden olmak.

karamıs Terazi kolu.

karamıstu Terazi kollu.

karamtık 1. Karamsı, siyahımsı, uzaktan siyah gözüken; **karamtık öñdü** siyah renkte olan. 2. Gizli.

karan 1. Kıskançlık, kıskanç. 2. Cimri, haris, çıkarcı; *bk.* **saram, karamçı, kerik.**

karan Az.

karañ Ham deri.

karana Büyük anne.

karantı Buzu erimiş yer.

karañuy 1. Moğ. Karanlık. 2. *mec.* cahil, okur yazar olmayan.

karañuyla- Karartmak.

karar- Kararmak, koyulaşmak; **cer karara berdi** toprak karardı.

karart- (**karar-**'*ın ettirgen şekli*) Karartmak.

karas Karalık; **cılan karazı** kötü huylu.

karaş I (**kara-** *fiilinden isim-fiil*) Bakma, görme.

karaş II *mit.* Karaş (Erlik'in oğullarından birinin adı).

karaş- (**kara-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bakmak, görmek.

karayla- I El yordamıyla hareket etmek, düşe kalka yuvarlanmak.

karayla- II (At, ayı için) Şaha kalkmak, şahlanmak.

karaylat- (**karayla-** II'*nin ettirgen şekli*) Şaha kaldırtmak.

karazman Siyahımsı; **taştıñ bir kadı karazman, bir kadı aksıman** taşın bir tarafı siyahımsı, diğer tarafı beyazımsı.

karbılcın *bot.* Eğreltiotu.
karçaga Moğ. *zool.* Aladoğan.
karçay- Yaşlanmak; **karçaygan er kiji** yaşlı adam; **karçayıp bargan** yaşlı.
karçıga *bk.* **karçaga.**
karçıy I 1. (Aşırı zayıflıkta kemikler için) dimdik durmak. 2. Kötüleşmek, aşırı derecedezayıflamak.
karçıy II **karçıy-teerçiy** Çapraz.
karga *zool.* Karga; **ala karga** *zool.* gri, boz karga.
karga- Lânet okumak; küfretmek.
kargan- 1. Yemin etmek. 2. Lânet okumak.
kargan: **kargan ada** Büyük baba; **kargan ene** büyük anne.
kargana *bot.* Akasya.
kargat- (**karga-**'*nın ettirgen şekli*) Yemin ettirmek.
kargırla- 1. Hırıldamak. 2. İki sesli melodi okumak bu melodide her iki ton aynı oktavdır, fakat birinci ses gırtlakta, diğeri dudaklardaşekillendirilir).
kargış Lânet, beddua; **kargış tutsıp!** lânet olsun; **kargışka kalgan** lânete uğramış, lânetlenmiş.
kargışçı Lânet okuyan.
kargıştır- (**kagış-**'*ın ettirgen şekli*) Bir nesneyle diğerine çarpmak.
karı I Dirsekten omuza kadar olan kolun bölümü; **karı cilik** omuz kemiği; **Karıña meni kuçaktagan ediñ** *folk.* Sen beni her zaman kucağında taşırdın.
karı II Moğ. 1. Yaşlı, ihtiyar; **karı caş** yaşlılık. 2. Yabancı.
karı- Yaşlanmak; **karıy ber-** yaşlanıvermek.
karıgan Yaşlı, yaşlı kişi.
karık Karanlık; **kündi karık tuttı** güneş tutuldu (*kelime anlamı* karanlık güneşi tuttu).
karık- Kapanmak; **kün karıktı** güneş kapandı.
karıl- Boğazında kalmak; **iyt söök lö karıldı** kemik köpeğin boğazında kaldı.
karılgaş 1. *zool.* Kırlangıç; *bk.* **karlagaş.** 2. *es.* Şaman tefinin iç tarafındaki ağaç halkalar.
karın I 1. Karın; **kardı toybos** açgözlü, karnı doymaz. 2. *mec.* Tulum.
karın II Rüşvet; **karın ci-** rüşvet almak, rüşvet yemek.
karın III *ünl.* Eh! **karın cakşı!** eh yeter, iyidir! **karın cezer!** eh ne yapalım! böyle yaptınız iyidir!
karınçı Rüşvetçi.
karında- 1. Rüşvet vermek. 2. Bir şeyi hediye etmek.
karından- Merak etmek, sevgi göstermek; **Karındanıp azıragan enem** *folk.* Üstüme titreyerek beni büyüten annem.
karındaş 1. Kardeş; küçük erkek kardeş; **canñıs enedeñ çıkkan karındaştar** öz kardeşler; **Kökin-Erkeş le Añçı-Mergen karındaştar bodoldu curtay berdi** *folk.* Kökin-Erkeş ve Añçı-Mergen kardeş gibi yaşamaya başladılar. 2. Akraba; **karındaş sööktör** akrabalık, soy; *bk.* **törögön**; **karındaş kolbunı körgüzer söstör** *gr.* akrabalık adları;**karındaş tilder** *gr.* akraba diller.
karındaştık Kardeşlik; **albatınıñ karındaştıgı** halkların kardeşliği.
karındu Karınlı; *mec.* hamile.
karış 1. Karış, uzunluk ölçüsü; **eki karış** iki karış; *bk.* **sööm.** 2. Avuç; **karış kuyruk** *zool.* su samuru.
karışıt *zool.* Kartal.
karışkır *zool.* Kurt.
karışta- 1. Ölçmek. 2. Avuçla almak.
karıt Tekne; *bk.* **toskuur.**
karıt- (**karı-**'*nın ettirgen şekli*) Yaşlandırmak; **karıtkan boyım kaydayıp?** zamanından önce yaşlanan ben ne yapayım?
karkılda- (Karga için) gaklamak; **kargaçılap karkıldap cat-** karga gibi ötmek.
karkıt Moğ. Deriden tulum.
karlagaş Kırlangıç; *bk.* **karılgaş.**
karlık *mit.* Şamana dua sırasında yardım

eden ve Ülgen'e giden yoldaki engelin geçidi olarak tasvir edilen ruh.

karlu Karlı; **karlu kış** karlı kış.

karma- Yakalamak, bağlamak; **karmap sal!** bağla, sıkı tut!

karmada- Tırmanmak, tırmanarak çıkmak.

karmak Olta; **karmak taşta-** olta atmak.

karmakçı Balıkçı.

karmakta- Balık yakalamak.

karmaktat- (**karmakta-**'*nın ettirgen şekli*) Yakalatmak, kancalatmak.

karman Cep.

karsıldat- Katıla katıla gülmek; **karsıldada katkırdı** katıla katıla güldü.

karsman Kursak (kuşta).

karşıt *mit.* Karşıt (Ülgen'in oğullarından birinin adı).

karşu 1. Düşman, zarar veren. 2. Zarar verme, zararlılık.

karta I Rus. *anat.* Göden, kalın bağırsağın son bölümü, rektum.

karta II Rus. Harita; **geografiçeskiy karta** coğrafî harita.

kartoşko Rus. Patates; **kartoşkonıñ baazı** patates fiyatı.

karu Öz, değerli; **alazı balazına karu bolgon** baba çocuğunu sevdi.

karuu 1. Cevap; **karuuzın berbedi** cevap vermedi; **karuu aydınbas** cevapsız; **karuu et-** cevaplandırmak 2. Sorumluluk; **karuuga turar** davalı, sorumlu; **karuuna turar sekreter'** sorumlu sekreter.

karuul I Koruma, nöbet.

karuul II (Silâhta) arpacık.

karuulçık Bekçi.

karuulda- Korumak; **kolhoztıñ cööjözin karuulda-** kolhozun verimini korumak.

karuuldaş- (**karuulda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte korumak.

karuuldat- (**karuulda-**'*nın ettirgen şekli*) Korunmasını sağlatmak.

karuzı- 1. Hüzünlenmek. 2. Endişelenmek, tedirgin olmak. 3. Kurtulmak. 4. Acımak, merhamet beslemek; **ol ogo karuzıp cat** o ona acıyor.

kas *zool.* Kaz; **ayıp kas** yaban kazı; **ene kas** dişi kaz.

kas- Kazmak, kazımak; **oro kas-** çukur kazmak; **kartoşko kas-** patates kazmak; **tazıldı kas-** kökleri kazmak.

kaskak Sarp, yüksek; **kaskak cer** sarp yer.

kassa Rus. Kasa; **sberegatel'nıy kassa** tasarruf sandığı.

kastak Okun demir ucu, temren.

kastık Sırık; *bk.* **kazık**.

kastır- (**kas-**'*ın ettirgen şekli*) Kazıtmak; **oro kastır** çukur kazıtmak.

kaş 1. (Orman için) sınır, kıyı. 2. (Elbise için) kenar. 3. (Bel için) kemer. 4. Şaman davulunun gövdesi; **eerdiñ kajı** eyerin ağaç bölümü.

kaştak Olmamış, yeşil.

kat I Ar. Yazı, belge; *bk.* **biçik**.

kat II Yemiş; **kızıl kat** kırmızı üzüm; **kara kat** kara üzüm; **tiyiñ kat** *bot.* kırmızı yaban mersini; *bk.* **cilek, cistek**.

kat III Kat, sıra; **eki kat** ikili; **üç kat** üçlü; **Camınçızı altı kat ak torko boldı** *folk.* Yorganı altı kat beyaz ipekten idi; **togus kat kuyak** dokuz katlı zırh.

kat- I Bükmek, çevirmek, çalkalamak; **uçuk kat-** ip bükmek.

kat- II Sertleşmek, kurumak; **ölöñ kadıp turdı** ot kurudu, sertleşti; **Kolı kadıp cat, cüregi cımjap cat** *folk.* Elleri sertleşiyor, kalbi yumuşuyor.

katan Moğ. Sağlam; **Katan söögi bojoy berdi** *folk.* Kocadı (*kelime anlamı* onun sağlam kemikleri eğrilmeye başladı).

katan- Birkaç giysi giymek; **üç ton katandı** üç kürk giydi.

katançı Üst giysi; **katançı kiyim** üst giyim; **katançızın çeçip aldı** üst giysisini çıkardı.

katanda- Hızlandırmak, sıklaştırmak; **katandap bas-** adımlarını sıklaştırmak.

katañı Çıban.

katap Yeniden, yine; **katap keldi** yeniden geldi; **katap ayt-** tekrarlamak; **katap-**

katap sık sık; **katap-katap ayt-** birkaç kez tekrarlamak; **katap-katap cür-** birkaç kez gitmek.
katapta- *mat.* Çarpmak.
kataptar (**katapta-** *fiilinden isim-fiil*) *mat.* Çarpma, tekrarlama.
kataptat- (**katapta-**'*nın ettirgen şekli*) *mat.* Çarptırmak.
katay Birlikte, yanyana yanında; **katay tur-** yanyana durmak; **katay-tetey** aralıksız.
katçı Ar. T. Yazıcı, sekreter, okur yazar; **katçı-matçı** kadın yazar.
katkı Kahkaha.
katkıçı Gülmeyi seven.
katkınçılu Gülünç, güldüren.
katkır- Yüksek sesle gülmek; **Toyboñ-Kaan sügünip katkırdı** *folk.* Toybon-Han sevinçten kahkaha attı.
katkırt- (**katkır-**'*ın ettirgen şekli*) Güldürmek.
katta- Sıklaşmak; **ne kerek kattayzıñ?** sen neden böyle bana sık geliyorsun?
katu 1. Ağır, zor, sert. 2. Kaba, kızgın; **katu kün** kızgın (yani alevli) güneş; **Katu bütken Toyboñ-Kaan kara kabagın cemire kördi** *folk.* Sert mizaçlı Toyboñ-Han kara kaşlarını kaldırdı; **katu kiji** katı, acımasız kişi; **katu kış** çetin, sert kış; **katu bös** kaba kumaş; **katu ermek** kaba söz; **katu cuu** acımasız savaş. 3. Zor; **ar ijiñ katu bolbozın** senin için bu iş zor olmayacak; **katu corıktu at** sarsan at; **katu bas-** nasır oluşmak. 4. **katu kelteylik tabış** *gr.* Art avurt ünsüzü; **katu ündü** *bk.* **kiyin ryadtıñ ündü tabıjı.**
katu-cobol Felâket, kötü olay.
katula- Sertleştirmek; **katulap ayt-** emretmek.
katulan- (**katula-**'*nın edilgen şekli*) 1. Kabalaşmak. 2. Kızgın, öfkeli olmak.
kauzativ *gr.* Ettirgen, faktitif.
kavaleriya Rus. Süvari; **kavaleriyanıñ tabaruzı** süvari taarruzu.
kay I Hangi; **kay cerde?** hangi yerde? nerede? **kaydañ** nereden? **turgan ceriñ kayda?** nerede yaşıyorsun? **kaydañ-kaydañ** 1) Oradan buradan, her taraftan. 2) Birden, bir yerden.
kay II Boğaz, gırtlak şarkısı.
kay- 1. (Düz taş veya disk gibi nesneler için) suyun yüzeyinde, havada kaymak. 2. Kalkmak, yükselmek, uçup gitmek. 3. Hayale dalmak, düşünmek.
kaya I Kaya; **cılım kaya** düz kaya.
kaya II **kaya kör-** Geriye bakınmak; *bk.* **kayra kör-.**
kayala- Kayada yürümek; **kayalap turgan tekeni adıp tiydi** kayada yürüyen yaban keçisine ateş etti ve hayvan düştü.
kayalan- Bakınmak.
kayçı I *Topşuur* adı verilen müzik aletinin eşliğinde kahramanlık destanı anlatan halk ozanı.
kayçı II Makas.
kayçıla- Makasla kesmek, kırpmak; **koy kayçıla-** koyun kırpmak.
kayçılaş (**kayçıla-** *fiilinden isim-fiil*) Kırpma.
kayçılaş- (**kayçıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte makasla kesmek.
kayçılat- (**kayçıla-**'*nın ettirgen şekli*) Koyun kırptırmak.
kayda Nerede?
kayda- (Gırtlaktan) söylemek, hikâyeyi ses eşliğinde anlatmak.
kaydaar Nereye.
kaydalaş- Birbirini aramak.
kaydañ Nereden.
kaygı Keder, kaygı.
kayık (Kayık için) kürek.
kayıkçı (Kayık için) kürekçi.
kayıkta- Kürek çekmek.
kayıl- Moğ. Erimek, yok olmak; **kar kayıldı** kar eridi.
kayılt- Moğ. T. (**kayıl-**'*ın ettirgen şekli*) Eritmek.
kayın Kadın veya erkeğin yaşlı akrabası; **kayın ada** kayın peder; **kayın ene**

kayın valide, kaynana; **kayın aka** kayın birader; **kayın ece** kocasının ablası; **kayındar** damat tarafındaki akrabalar.

kayıñ Kayın ağacı; **kayıñ kat** bir tür yemiş.

kayındu Erkek veya kadın tarafından akrabası olan.

kayır I Dik, sarp; **kayır kır** dik dağ.

kayır II **kayır kuş** Masal kuşu.

kayır- Geriye eğmek.

kayırçak Moğ. Sandık, kutu.

kayış Kayış, kemer, deriden yapılan kemer; **caş kayış** sıkma kayışı.

kayka- Moğ. Şaşırmak, hayret etmek; **kaykadım** şaşırtma; *bk.* **tañarka-**.

kaykal Harika, ilginç şey.

kaykala- Suyun yüzeyinde yüzmek; **örtök kaykalap cüzüp cat** ördek yüzüp dalıyor.

kaykaldu Şaşırtıcı, ilginç; **kaykaldu uçural** şaşırtıcı olay; *bk.* **tañarkalu**.

kaykamçılu *bk.* **kaykaldu**.

kaykat- (**kayka-**'*nın ettirgen şekli*) Şaşırtmak.

kaylık Moğ. Melez.

kaymak Kaymak; *bk.* **örömö**.

kaymakta- 1. (Kaymak için) olmak. 2. Kaymaklatatlandırmak.

kaymaktat- (**kaymakta-**'*nın ettirgen şekli*) Kaymağın olmasına yardım etmek.

kayna- Kaynamak; **suu kaynap cat** su kaynıyor; **kanım kaynap cat** sabırsızlanıyorum (*kelime anlamı* kanım kaynıyor).

kaynat- (**kayna-**'*nın ettirgen şekli*) Kaynatmak.

kaynatkan Kaynar; **kaynatkan suu** kaynar su.

kaynu 1. Kaynama. 2. Yumuşama.

kayra 1. Geriye; **kayra bas-** geriye gitmek; **ayra baspa** gerileme; **kayra burul-** atı geri döndürmek; **kayra soktırıl-** atılmak. 2. Ardına, sonuna kadar; **kaalgalu kara ejigin kayra açıp çıgıp keldi** *folk.* Kara ahşap kapıları ardına kadar açtı ve çıktı; *bk.* **kaya**.

kayra- Çevirmek.

kayrakan *mit.* 1. (Tanrı addedilen putlara saygı adı); *mec.* ayı. 2. Erlik'in sıfatı; *bk.* **Erlik**.

kayral 1. Yardım; iyilik; kurtarma; **kayral sura-** yardım istemek; **onoñ kayral sakıba** ondan yardım bekleme. 2. Acıma, esirgeme, merhamet; **kayral cok** merhametsiz, acımasız.

kayran Moğ. İyi, değerli; **kayran balam** sevgili yavrum; *bk.* **körkiy**.

kayru Bilek.

kayt- (**kay et-**'*ten soru bildiren fiil*) **ol kayttı?** o bunu mu yaptı? **kayttıñ?** sana ne oldu? **kaytar?** neyiniz var? **kaytpagay** bilmiyorum, belki bir şey olur; **kaytsın, erten kelerim** belki yarın gelirim.

kayu Moğ. Yamaç.

kayuçı Moğ. T. Keşifçi.

kayzırık (Balık için) pul.

kaza Hızlı koşu.

kazak Rus Kazakları.

kazala- (İnsan için) hızlı koşmak.

kazalat- (**kazala-**'*nın ettirgen şekli*) Koşturmak.

kazan Kazan; **kazan as-** hazırlamak, aş pişirmek; **kazan-ayak** kap kacak.

kazançı 1. Aşçı. 2. Kazancı.

kazet Rus. Gazete.

kazı Yağ.

kazık 1. Kazık; *bk.* **kastık**. 2. *es.* Kurban töreni sırasında şamanın dua okuduğu yerin yakınındaki kazık. 3. *mit.* Ülgen'e müteveccihen yapılan temsilî yolculuk sırasında şamanın karşılaştığı beşinci engel; **Altın kazık** Kutup yıldızı.

kazıl- (**kas-**'*ın edilgen şekli*) Kazılmak; **Kazılıp kalgan coldı keçti, türülip kalgan tayganı aştı** *folk.* Kazılmış yolu geçti ve ormanla örtülü dağı aştı.

kazılgan (Bir tür frenk üzümü).

kazıntı 1. Kuyu; **kazıntı suu** kuyu suyu. 2. Çukur.

kazır 1. Despot, tiran. 2. Öfkeli; kinli; **Kazır üni le ogurup iydi, kayra tartınıp çirey berdi** *folk.* Korkunç bir sesle bağırdı ve geriledi.
kazıra- Sinirlenmek; emretmek.
kazırlan- Öfkelenmek, kızmak.
kazış (**kas-** *fiilinden isim-fiil*) Kazma.
kazış- (**kas-**'*ın işteş şekli*) Birlikte kazmak.
keber 1. Görünüş, görüntü, şekil, form, figür; **tış keberi** dış görüntü, dış görünüş. 2. **keber** *gr.* kip.
keberlen- Şekil almak; **ayga keberlen-** ayın şeklini almak.
keberleş Benzer; **kemge keberleş?** kime benziyor?
keberlü Benzer, aynı; **Keberlü bolgon kereginde uluska tanışpay cürdiler** *folk.* Birbirine benziyorlardı, insanlar onları ayırt edemediler.
kebire Kaburga.
kebiret- Kurulamak.
kebis Moğ. Halı.
kebistiy Moğ. Halı gibi; **Kebistiy caraş taygazına, keen Arjan suuzına saat bolboy cedip keldi** *folk.* Bir halı gibi güzel olan ormanına, güzel kaynata Arjan'a uzun süre dayanamadı.
kecege Moğ. Erkek saç örgüsü (geleneğe bağlı Altaylılar tepelerinde bir tutam saç bırakır ve onu örerler); *bk.* **tuluñ.**
kecim Moğ. Eyerin altına konulan deri.
kecir I Gırtlak, nefes borusu; **kecirineñ tuttı** onu boğazından tuttu.
kecir II Kaprisli.
keç Moğ. Akşam, geç; **keç kir-** akşam olmak; **keçkide** akşamleyin.
keç- Yolu, engeli geçmek; **Caradı cok talaydarıp keçip cırgap barıp cadat** *folk.* Uçsuz bucaksız denizleri geçip neş'elendi.
keçe Dün; gece; **keçedeñ beri** dünden beri.
keçegi Dünkü; **keçegi kün** dünkü gün.
keçer: **keçer agaş** Kayık, ağaç kayığı.
keçil- (**keç-**'*in edilgen şekli*) Geçilmek.
keçildir- (**keçil-**'*in ettirgen şekli*) Geçirmek, geçirtmek.
keçir- (**keç-**'*in ettirgen şekli*) Geçirmek; **suu ajıra keçir-** nehri geçmek; *bk.* **ajır-.**
keçire (**keçir-** *fiilinden zarf-fiil*); **suu keçire** suyu geçip; **col keçire** yolu geçip; *bk.* **ajıra.**
keçirü 1. Köprü. 2. Geçit.
keçki Gece; **keçki cıldıs** gece yıldızı.
keçkide Akşamleyin.
keçtir- *bk.* **keçir-.**
keçü Geçit; geçiş.
kede (Şimdi kullanılmayan **ket-** *fiilinden zarf-fiil*) **kede tur-** o tarafa uzaklaşmak; **kede bar-** gitmek.
keden Keten; **keden sok-** keten dokumak.
keder Moğ. (İnsan için) İnatçı, (hayvan için) kötü huylu; **keder at** inatçı, dik başlı at.
kederi Taraf; **kederi bargan** bir tarafa gitti; **kederi çık-** toplanıp çıkmak; **kederi tur-** taraf tutmak; **kederi et-** toplatmak.
kederle- Uzaklaşmak; **at kederlep turdı** at uzaklaştı; **meneñ kederlebe** benden uzaklaşma.
kederlet- (**kederle-** *fiilinin ettirgen şekli*) Uzaklaştırmak, durdurmak; **adıñdı kederlet** atını durdur; **meneñ kederlet** benden uzaklaştır.
kedertin *bk.* **kedertineñ; alartınañ.**
kedertineñ Uzaktan; **kedertineñ kelgen kiji** uzaktan gelen kişi; *bk.* **kedertin, alartınañ.**
kedinçi Gelin.
kediş (**kel-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Geliş; *bk.* **canış.** 2. Rıza, onay, tasvip, takrir.
kediş- (**kel-**'*in işteş şekli*) 1. Birlikte gelmek; *bk.* **canış-.** 2. Onaya sunulmak; **kedijip al-** onaylamak.
kedişkep Uygun.
kediştir- (**kediş-**'*in ettirgen şekli*) Bir şeyi iyi yapmak, birini diğerine uygun hâle getirmek; **kediştire kuuçında-** iyi konuşmak.
kee: **kee kuş** Güzel kuş; sincap.
keen Güzel, hoş, iyi; **Keen Altayda**

curtay berdi *folk.* Güzel Altay'da yaşamaya başladılar; **keen tildü** hatip, güzel konuşan, tatlı dilli; **keen corgo** güzel, iyi rahvan; *bk.* **kubattu**. 2. Çiçek hastalığı.

kegey *bk.* **kegeyim** (Kadınlara saygılı hitap şekli).

kegeyim *bk.* **kegey**.

kegir- Geğirmek.

kegirik Geğirme.

kegirt- (**kegir-**'*in ettirgen şekli*) Geğirtmek.

kejik 1. Hediye; **Kejik caş bala öştülerge öltürken** *folk.* Size hediye edilen çocuk düşmanlar tarafından öldürüldü. 2. Bereket, iyilik; **cadın emes - kejik** hayat değil armağan.

kejiktü Bereketli, faydalı; **kejiktü oroon** bereketli ülke; **Altı tolıktu Ak-Altay altan kuştıñ turluzı alsatı condı cırgatkan artık kejiktü Ak-Altay** *folk.* Altı köşeli Ak-Altay - altmış kuşun obası - halka bereket sunan Ak-Altay'dır.

keken- Öç almakla tehdit etmek.

kekeniş- (**keken-**'*in işteş şekli*) Birbirini öç almakla tehdit etmek.

keket- Sitem etmek, kötü sözler söylemek.

kekey- Gururlanmak, gururlu pozlar takınmak, kibirlenmek; **Kırgıs-Kaan tördö kekeyip oturdı, ködöçileri aylandıra çegedep oturdı** *folk.* Kırgıs Han kibirli bir şekilde baş köşeye oturdu, çevresine hizmetkârları diz çöküp oturdu.

kekirik *bk.* **kegirik**.

kel- 1. Gelmek; **keler boldı** geleceğine söz verdi; **ayla kelgeyziñ** lütfen, sonra gel; **ejikke attu kiji keldi** biri gelip eşikte durdu; **kelip tur** arada bana uğra; **kelgenim bu** işte geldim; **kelgeniñ cakşı** iyi ki sen geldin. 2. Zaman olarak yaklaşmak; **keler bayramda** gelecek bayramda; **keler künde** ertesi günde. 3. (Şimdiki zamanın belirli bir anında hareketin tamamlanacağını gösteren yardımcı fiil); **onoñ beri ol bayıp keldi** o zamandan itibaren o zenginleşmeye başladı; **uygunıp kel-** uykusu gelmek.

keldi Küçük kardeşin karısı, gelin; *bk.* **kelin**.

keldir- (**kel-**'*in ettirgen şekli*) Getirmek, getirtmek.

kelegey Moğ. Kekeme; *bk.* **tutkurılçak, çokol**.

kelegeyle- Moğ. T. Kekelemek.

keleñke Kapan, tuzak.

keler: **keler öy** *gr.* Gelecek zaman.

kelesken *zool.* Kertenkele.

kelin Gelin; **kelin degeni** kadın diliyle söyleme.

kelip 1. Gelin; *bk.* **keldi**. 2. Genç kız. 3. Genç kadın.

keliş (**kel-** *fiilinden isim-fiil*)

keliş- (**kel-**'*in işteş şekli*) Beraber gelmek.

keliştire: **keliştire uçurlu cartalgış** *gr.* Belirsizlik sıfatı.

kelte- Şekil vermek; **bajıña keptep kiy** baştakine göre örnek.

keltegey 1. Bir şeyin yarısı; çiftten biri; **ayıldıñ keltegeyi** evin yarısı; **keltegey meleyim kayda?** benim bir eldivenim nerde? 2. *mec.* Sakat.

keltey- Moğ. 1. Kısalmak. 2. Bir tarafa eğilmek; **kelteyip bastı** bir tarafa eğilip geldi.

kelteylik: **kelteylik cımjak tuyuk tabış** *gr.* Ön avurt ünsüzü; **kelteylik tabış** *gr.* avurt ünsüzü.

kem I Kim; **kem-kem** biri; **kem bolbogoy** (bilinmeyen) biri; **kemniñ?** kimin? **kem de keldi** biri geldi; **kem de bolzo** herhangi biri.

kem II İr. 1. Zaman; **ölöñ çabar kemi ötti** ot biçme zamanı geldi. 2. Ölçü; **kemi cok** ölçüsüz; **kemneñ aş-** ölçüyü yükseltmek; **suunıñ kemi** suyun seviyesi; **kem cok** hiçbir şey.

kem III Bozma, bozulma.

kemci- Ölçmek; *bk.* **kemde-**.

kemcit- (**kemci-**'*nin ettirgen şekli*)

Ölçtürmek.
kemcü I Ölçü; **öydiñ kemcüzi** zaman ölçüsü; **beskeniñ kemcüzi** ağırlık ölçüsü.
kemcü II Sakatlanmış, zarar görmüş; **kemcü but** sakatlanmış ayak.
kemde- *bk.* **kemci-**.
kemdi-kendi Biri.
keme Kayık; **kemelü keçtibis** kayıkla gittik.
kemeçi Kayıkçı.
kemi Ölçü, seviye; **kemin körgüzer kubulbas** *gr.* azlık çokluk zarfı, miktar zarfı, nicelik zarfı.
kemir- Kemirmek; **Çıçkan altın kayırçatkıñ tübin kemirip saldı** *folk.* Fare altın sandığın dibini kemirdi.
kemirçek I 1. *anat.* Kıkırdak. 2. Kulak; *bk.* **kulak**.
kemirçek II *zool.* Kemirgen.
kemirü Yayaların nehri geçmesi için yapılmış geçici ağaç köprü.
kemzin- Suçunu bilmek, pişman olmak; **kemzinzin** pişman olsun.
kemzinçek Mahcup, utangaç.
kemzinü (**kemzin-** *fiilinden isim-fiil*) Pişmanlık.
ken *tıp.* Çiçek hastalığı.
keñ Geniş, engin, uçsuz bucaksız; **keñ calañ** sınırsız, uçsuz bucaksız bozkır; **keñ ödük** bol çizme; **keñ köktögön kiyim cırtılbas** geniş elbise yırtılmaz; **keñ ündü tabış** *gr.* geniş ünlü.
kence Yavru.
kendir Kendir, kenevir; **kendir armakçı** kenevir ip; **kendir sarcu** kenevir yağı.
kene- Sakatlanmak, sakat olmak, çolak olmak; **kenep kalgan kiji** sakat insan.
kenek Sakat, güçsüz.
kenetiyin Moğ. Birden, aniden; **kenetiyin mıltıktıñ tabıjı uguldı** birden silâh sesi duyuldu; **kenetiyin oorıy berdim** anidenhastalandım.
kenetke Moğ. Aniden.
keñi- Genişlemek.
keñiş (**keñi-** *fiilinden isim-fiil*) Genişleme.
keñit- (**keñi-**'*nin ettirgen şekli*) Genişletmek.
keñitken *gr.* (Cümle için) geniş.
kep I Giysi; pantalon; **kep cun-** çamaşır yıkamak.
kep II 1. Şekil, biçim; **kepke bas-** basmak, dizgiye hazırlayıp basmak. 2. Yüz, maske; **kep sös** atasözü; **keñ kap cırtılbas, kep sös kubulbas** *atasözü* geniş, bol çuval yırtılmaz, atasözü değişmez.
kepeş Şapka, bayan şapkası.
kepşe- 1. Geviş getirmek. 2. *mec.* Geviş getirir gibi dudak oynatmak; *bk.* **çayna-**.
kepşegen Dişsiz olan.
kepşen Geviş.
kepşeñde- (Dişsiz ağızla) çiğnemek.
kepşey- Dişsiz ağız şeklini almak, geviş getirme taklidi yapmak.
kepte- Zorla geçirmek, sokmak.
kepten- Birinin, bir şeyin şeklini almak; **Aç börüge keptenip aldı** *folk.* Aç kurda benzedi, aç kurt şekline girdi.
kepteş I Dağ yamacı.
kepteş II (**kepte-** *fiilinden isim-fiil*) Sokulma.
kepteş- (**kepte-**'*nin işteş şekli*) 1. Birlikte sokulmak. 2. Birbirini örnek almak.
keptet- (**kepte-**'*nin ettirgen şekli*) Benzetmek.
keptü 1. İyi şekilde olan, şekilli; **keptü kiyim** güzel giyim. 2. Benzer, gibi; **salkın keptü uça berdi** rüzgâr gibi uçtu.
ker I Doru (at donu), **kara ker** koyu doru at.
ker II büyük, iri; **ker kuş** *folk.* (masallardaki) büyük kuş; **ker balık** balina; **ker buka** mamut; **ker bös** dev.
ker- Germek; **kere tart-** çarmıha germek; **kere alta-** geniş adımlar atmak; **olor etti kere cara tartıp apardı** eti böldüler ve çekip götürdüler.
kere Delil.
kereçi Moğ. Şahit.

kerees 1. Vasiyet, miras; **adamnıñ kerees bolup algan adım** babamdan bana miras kalan at. 2. Gizli; **keres sös** gizli söz.

kereeste- Vasiyet etmek, miras bırakmak; **kereestep bergen neme** miras bırakılan şey.

kereesten- Bir bahaneyle vazgeçmek.

kerege Keçe çadırın duvarını oluşturan ahşap kafes.

kerek I Gerek; **kerek cok** gerek yok; **kegeri cok iş** gereksiz iş; **keregi cok** gereksiz; *mec.* kız evlât.

kerek II İş, ihtiyaç; **kerek bar, onıñ uçun slerge keldim** ihtiyacım var onun için size geldim; **kerekke cür-** işte bulunmak; **kerekke bodobo-** Hor görmek (*kelime anlamı* işten saymamak).

kereksin- İhtiyacı olmak; **ol süreen kereksinip cat** onun çok ihtiyacı var.

kerekşin Dişi karaca, dişi keçi, dişi keçi yavrusu.

kerekte- 1. Talep etmek; **ol nege de kerektebey cat** o bir şey talep etmiyor. 2. Biriyle işi olmak; **mındadañ beri men ogo kerektep turgam** ben uzun zamandır onunla çalışıyorum.

kerektü Gerekli; *mec.* erkek; **kerektü neme** gerekli şey.

kerele- Delil göstermek, şahitlik etmek.

kerelet- (**kerele-**'*nin ettirgen şekli*) Delil olarak ortaya koymak, ispatlamak.

kerelte Gizli, mahrem; **kerelte biçik** mahrem kitap.

keremel Sincap.

kerep Gemi; **teñis le cürer kerepter** okyanus gemileri, transatlantikler.

Kerey-Kaan *mit.* Kerey Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).

keri Geri.

kerik Moğ. Cimri; *bk.* **karam, saram.**

keril- (**ker-**'*in edilgen şekli*) Genişlemek.

kerilge Yol.

keriş Tartışma; **süreen keriş boldı** büyük tartışma oldu; **keriş-soguş cakşıga baştabas** *atasözü* tartışma iyiliğe gitmez, götürmez.

keriş- Birbirine hakaret etmek, küfretmek, tartışmak.

kerişçeñ Tartışmayı seven.

keriştir- (**keriş-**'*in ettirgen şekli*) Birbirini azarlatmak.

kerke- 1. Böbürlenmek, kibirlenmek. 2. Hayran olmak.

kerket- (**kerke-**'*nin ettirgen şekli*) Hayran bırakmak.

kerki 1. Bir tür balta. 2. Balta; *bk.* **malta.**

kerseñ Göğüs etinden şiş.

kersü Akıllı, bilge, zeki; **kersü ermekti ugarta da cakşı** *atasözü* erdemli söz dinlemek de iyidir; *bk.* **kögüstü.**

kert- 1. Kesmek, doğramak. 2. (Kemirgen için) kemirmek. 3. Çentik atmak.

kerteeçi Isıran; *mec.* sıçan.

kerteñ Böbürlenen, övünen.

kerteñde- Övünmek.

kertik 1. Kertik. 2. Kertik, çentik.

kertki Parçalayan, balta.

kes- Kesmek, oymak; **kalaş kes-** ekmek kesmek; **odın kes-** odun kesmek; **Kaan-Püdey ker balıktıñ bajıp kezip saldı** *folk.* Han Püdey balinanın kafasını kesti.

keskiş (Çömlekçilikte kullanılan) ağaç bıçak.

kestik Bıçak (*kelime anlamı* kesici); *bk.* **bıçak.**

kete- Moğ. İzlemek.

ketet- Moğ. T. (**kete-**'*nin ettirgen şekli*) İzletmek; genişletmek.

ketkin Kışın başka yerlere giden kuş ve hayvanlar; **ketkin kuş** göçmen kuşlar; **ketkin añ** göçmen hayvanlar.

key Moğ. 1. Hava; **aru key** temiz hava; **key colı** *gr.* ses yolu. 2. *mec.* Yalan, saçma sapan söz; **key sös** gerçek olmayan; **key-kebezen** yalancı.

keyle- Yalan söylemek; **keylezeñ çeçen bolbozıñ, maktanzañ bay bolbozıñ** *atasözü* yalan söylersen güzel

konuşamazsın, övünürsen zenginleşemezsin.

keylen- 1. Yalan söylemek. 2. Övünmek, böbürlenmek.

keylençek Yalancı, övüngen; **keylençekti baylañ tanıp bolbozıñ** *atasözü* övüngeni zenginden ayıramazsın.

keyleş- (**key-**'*in işteş şekli*) Birlikte yalan söylemek, övünmek.

keylet- (**keyle-**'*nin ettirgen şekli*) Yalan söyletmek.

keymen Nayman (bir kabile adı).

keze (**kes-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Kaba bir şekilde, saygısızca; **keze aytti** kabaca söyledi. 2. Hazırlıksız; **mıltıktı keze tuttı** silâhı hazırlıksız tuttu.

kezek Bölüm, parça; süre; **bu kezek öydö** bu süre içinde.

kezen- Parmakla tehdit etmek.

kezer 1. Cesur. 2. Kavga çıkaran, rezil.

kezet- Korkutmak; **sen meni kezetpe** sen beni korkutma.

kezet- Tembih etmek.

kezikte Bu kez, bu defa.

kezil- (**kes-**'*in edilgen şekli*) Kesilmek, kesilmiş olmak.

kezim I Salgın hastalık; **kezim oorular** salgın hastalıklar.

kezim II Parça; **bir kezim et** et parçası; **bir kezim kalaş** ekmek parçası, bir parça ekmek.

kezimdü Bulaşıcı hastalığa yakalanmış olan.

kezin- (**kes-**'*in dönüşlü şekli*) Kesilmek.

keziner Balta, bıçak; *bk.* **malta**.

keziş (**kes-** *fiilinden isim-fiil*) Kesme, doğrama.

keziş- (**kes-**'*in işteş şekli*) Birlikte kesmek.

kıbır Talaş.

kıcık İshal.

kıcıl Kemiren ve yutabilen; **Car bajında oyınım bar, cajıl kırçın kıcılım bar** *folk.* Yar başında oyunum var, yeşil çalı semirenim var.

kıcır Kötülük, nefret.

kıcıra- Gıcırdamak; **kışkı col lo kıcırap** kış yolunda gıcırdayarak; **ejik kıcıradı** kapı gıcırdadı; **Tal eeri kıcıray berdi** *folk.* Söğütten yapılmış eyeri gıcırdamaya başladı.

kıcırak Gıcırdayan.

kıcırañ Egoist, bencil.

kıcıraş (**kıcıra-** *fiilinden isim-fiil*) Gıcırtı, gıcırdama.

kıcırat- (**kıcıra-**'*nın ettirgen şekli*) Gıcırdatmak.

kıcuurka- Sinirlenmek.

kıça İstek, arzu.

kıçalam- İlgilenmek.

kıçalu İlgili, istekli.

kıçı- Kaşınmak.

kıçık Gıcık, gıdıklanma; **kıçık sös** kötü, zehirli söz, birini kırmak amacıyla söylenmiş söz.

kıçıkayla- Kaşımak.

kıçıkaylu Kaşınan.

kıçıkta- Gıdıklamak.

kıçır- 1. Çağırmak, davet etmek. 2. Okumak.

kıçıraaçı Okuyucu.

kıçırıl- (**kıçır-**'*ın edilgen şekli*) 1. Çağrılmış olmak. 2. Davet edilmiş olmak.

kıçırt- (**kıçır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Çağırtmak. 2. Okutmak.

kıçırtu Çağrı, davet; **sler kemniñ kıçırtuzın sakdıgar?** siz ne daveti bekliyorsunuz?

kıçıru 1. Çağrı, davet. 2. Davetiye.

kıçış (**kıçı-** *fiilinden isim-fiil*) Kaşınma, uyuza yakalanma.

kıçıt- (**kıçı-**'*nın ettirgen şekli*) Kaşındırmak.

kıçıtkak Uyuz, kaşıntı.

kıçkıl Ekşi.

kıdat 1. Çinli; **Kıdat cer** Çin. 2. Vale (kâğıt oyununda).

kıl 1. (Kuyruk ve yele için) kıl. 2. Tel. 3. İlmikli kapan.

kılay- Dişlerini göstermek; **Azu tijin**

kılayıp, alıp üstü uulana kelet *folk.* Azı dişlerini gösterip doğruca delikanlının üstüne atıldı.

kılbık- (Göz için) kamaşmak; **Künge körgen nemediy olordıñ köstöri kılbıgıp turdılar** *folk.* Sanki güneşe bakıyorlarmış gibi gözleri kamaştı.

kılbış *bot.* Badan; **Kılbıştıñ çeçegin ekeldi** *folk.* Badan çiçeği getirdi (bahadıra).

kılbıştu badanlı Badanlı dağ; *bk.* **kılbıştu kır.**

kılcır *zool.* Tavşan; **kılcır kös** tavşan; şaşı.

kılçañda- Kötü kötü bakmak; **Bayım-Surga kılçañdap kürdi «meni sok!» - dep, şımırayıp ayttı** *folk.* Bayım-Sur'a kötü kötü baktı ve fısıldadı: «beni döv!» dedi.

kılças: kılças et- Birine yan gözle bakmak; **men caar kılças edip kördi** o bana yan gözle baktı; **Altan kulundu beelerge kılças edip körbön ötti** *folk.* (Kurt) kısrağa bakmayıp altmış aygırın yanından koştu gitti.

kılçay- Kızgın bir şekilde bakmak; **Kılçayıp men caar körördö, kut cok boldım** *folk.* Bana kızgın kızgın bakınca benim de huzurum kaçtı.

kılçır Eğri bakış.

kıldu 1. Kıllı. 2. Telli.

kılga 1. Bıyık. 2. Başaklar oluşuncaya kadarki tahıl; **aş kılgada, bala kabayda** *atasözü* başağın niteliği tohumdan anlaşılır, çocuğun karakteri ise beşiğe yatışından.

kılık 1. İş, hareket, faaliyet. 2. Mizaç, huy, ahlâk; **kılıgı caman** kötü huylu; **kılıgı cakşı** iyi huylu.

kılıktan- 1. Nazlanmak, cilve yapmak. 2. Yaramazlık yapmak.

kılıktu 1. Karakterli (iyi veya kötü). 2. İnatçı. 3. Yaramaz, oyuncu (daha çok kadınlar için).

kılın- Bir şeyi yapmak, bir şeyle uğraşmak; **neni kılınıp turuñ?** ne yapıyorsun?

kılır Eğri; **kılır köstü** eğri gözlü.

kılış Kılıç; **kılıştıñ mizi** kılıcın keskin tarafı.

kılışta- Kılıç sallamak.

kılk Şırıltı taklidi, **kılk-kılk** şırıl şırıl, lık lık.

kılkılda- Şırıldamak.

kılt (Bir anda kaybolmayı ifade eden yansıma kelime); **kılt etti** kayboldu; *bk.* **burt; kult.**

kımaalı Karınca.

kımıl Sinek.

kımın Kıvılcım.

kımın- Ezmek; **kulak kımın-** kulağını düşürmek; **kuyruk kımın-** kuyruğunu kısmak.

kımıs Kımız (ekşimiş at sütünden yapılan içki).

kımıskay *zool.* Karınca *bk.* **kımıskayak**

kımıskayak *bk.* **kımıskay.**

kın Kın, muhafaza.

kına Şerit, tenya.

kıncı Moğ. Zincir, pranga.

kıncıla- Moğ. T. Pranga takmak, zincire vurmak.

kıncılu Moğ. T. Zincirli, prangalı.

kındak (Silâh için) yatak, **Carım kulaş kındagın caak orto caba tuttı** *folk.* Silâhın yarım kulaçlık yatağını yanağına dayadı.

kıñır Şangırtı.

kıñır- Çınlamak.

kıñk Çınlama sesi, **kıñk-kıñk** çın çın; **kıñk et-** çın çın etmek.

kıñrak Deri işlemekte kullanılan çelik bıçak.

kınzı- Ağlamak, vızıldamak.

kıp 1. Katman, sıra. 2. Astar. 3. Bölüm, oda; **beş kıp tura** beş odalı ev.

kıpçal Dar, geçilmesi zor olan yer.

kıpçı- Sıkıştırmak.

kıpçıl- (**kıpçı-**'*nın edilgen şekli*) Sıkıştırılmak.

kıpçın- (**kıpçı-**'*nın dönüşlü şekli*)

Sıkışmak.
kıpçış- (**kıpçı-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sıkıştırmak.
kıpçıt- (**kıpçı-**'*nın ettirgen şekli*) Sıkıştırmak, sıkıştırtmak.
kıpta- Elbisenin altına astar dikmek.
kıptu Tabakalı, katmanlı.
kır I 1. Kenar, dikiş yeri; **kırında** kenarda; **kırına otur-** kenara oturmak; **küstiñ kırı la kör-** göz kenarıyla bakmak; **Kulak kırına ukpaska turdı** *folk.* Dinlemek istemedi, duymazlıktan geldi. 2. Kenar, uç; *mat.* kenar; **köp caaktu kır** çok kenarlı. 3. Silâhın iç oymaları.
kır II 1. Dağ, dağ sırası; **biyik kırdıñ bajında** yüksek dağın doruğunda. 2. Tepeli yer.
kır- 1. Kazımak; **kazandı kır-** kazanı kazımak. 2. Yok etmek, kesmek; **börü koy kırdı** kurt koyunu boğazladı. 3. Tıraş etmek; **sagal kır-** sakalı tıraş etmek.
kıra Tarla, sürülebilir toprak.
kıraçı Çiftçi.
kırakay Kalleş.
kırala- Tarımla uğraşmak.
kırbalcın Çuha; *bk.* **çetken**.
kırçañ (At için) uyuz.
kırçañdu Uyuz hastalığına yakalanmış.
kırçın Çalı.
kırçuul- Çok kızmak, nefret etmek.
kırdır- (**kır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Kazıtmak. 2. Yok ettirmek.
kırgın Kesme, yok etme.
kırık *es.* Kırkıncı gündeki ayin, tören.
kırıl- (**kır-**'*ın edilgen şekli*) 1. Silinmek, kazınmak. 2. Yok olmak, kaybolmak.
kırın- (**kır-**'*ın dönüşlü şekli*) Tıraş olmak.
kırındagı 1. Kenardaki. 2. Dış; *bk.* **tıştı**.
kırış Küfür.
kırış- Karşılıklı küfretmek.
kırışçañ Tartışmayı, kavgayı seven, kaba insan.
kırıştır- (**kırış-**'*ın ettirgen şekli*) Tartışmak.
kırkı- Silinmek.
kırkır (Turnanın ötmesini taklit eden ses).
kırkıra- 1. Hırıltı çıkarmak, hırıltıyla konuşmak. 2. Turnanın ötüşünün taklidi; **turnalar kırkıradı** turnalar öttü.
kırkırak 1. Hırıltılı, gıcırtılı. 2. Guruldama.
kırkırat- (**kırkıra-**'*nın ettirgen şekli*) Hırıldatmak, gıcırdatmak.
kırla- I Kıyı boyunca gitmek, dağ sıralarında dolaşmak.
kırla- II Kabuğunu soymak, kazımak, oymak.
kırlañ 1. Dağlık arazi, tepe; *bk.* **mejelik**. 2. Zor ulaşılan yer.
kırlañda- Toprak tabyanın etrafından dolaşmak.
kırlu I 1. Kenarlı, kenarlı olan; **tört kırlu** dört kenarlı. 2. (Silâh için) iç oymaları olan.
kırlu II Dağlı; **kırlu cer** dağlı yer.
kırma Kırıcı, gönül kıran.
kırs Cimri.
kırsa Dişi köpek.
kırsılda- Çatırdamak.
kırtış Yüzey, üst katman; **cerdiñ kırtışı** toprağın üst kabuğu.
kırtışta- Üst katmanı çıkarmak.
kıru Kırağı.
kıs Kız, genç kız, evlenmemiş kız; **Kara cañıs kızımdı, karu caraş Bayandı bererim** *folk.* Biricik kızımı, tatlı Bayan'ı veririm; **Kuskun söökkö tüjer, kuda kıska tüjer** *folk.* Kuzgun leşe, dünür kıza gelir.
kıs- Sıkmak, bastırmak, ezmek.
kıs-tañma Kötü kız.
kıska Kısa, öz; **SSSR istoriyazınıñ kıska kursı** SSCB tarihinin kısa eğitimi; **kıska ündü tabış** *gr.* kısa ünlü.
kıskaçak Kısaca, kısacık.
kıskan- Kıskanmak.
kıskanbas Cömert.
kıskançak Kıskanç.
kıskar- Kısalmak.

kıskart- (**kıskar-**'*ın ettirgen şekli*) Kısaltmak; **kıskarta ayt-** kısaca konuşmak; **kıskarta bölüür col** *mat.* bölmenin kısa şekli.

kıskartı: **kıskartıları** *gr.* Kaynaşma; *bk.* **kıskartu**; **biriktire tartıları.**

kıskartıl- Kısaltılmak; **kıskartılganı** *gr.* Kısaltma; *bk.* **abbreviatura**

kıskartılış *bk.* **tartılış.**

kıskartu Kısaltma; **drob'tordıñ kıskartuzı** *mat.* onlukların kısaltması.

kıskaş Pense, kıskaç.

kısta- 1. Sıkıştırmak, zorlamak. 2. Bir şeyi tıkamak; bir şey yerine kullanmak; **kumdus börügin çeçip, koltugına kıstap aldı** kunduz kürkü şapkasını çıkardı ve yastık gibi kullandı.

kıstadañ Sıkma, zorlama, kırma.

kıstal- (**kısta-**'*nın edilgen şekli*) 1. Sıkıştırılmış olmak. 2. Tıkanmış, kullanılmış olmak.

kıstalçık Sıkışık yer.

kıstalış (**kıstal-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Zorlama, sıkıştırma. 2. Tıkama.

kıstalış- (**kıstal-**'*ın işteş şekli*) Birbirini sıkıştırmak.

kıstan- (**kısta-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Zorlanmak. 2. Kıstırmak, tıkmak, tıkıştırmak; **ton edegin kıstanıp aldı** elbisenin eteğini kemerine sıkıştırdı; **Sıñar kolın kezip aldı, maltaçılap beline kıstanıp aldı** *folk.* Bir kolunu kesip balta gibi kemerine kıstırdı.

kıstat- (**kısta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Kıstırmak, sıkıştırmak. 2. Tıkıştırtmak.

kıstır- (**kıs-**'*ın ettirgen şekli*) Ezdirmek, bastırmak.

kış kış; **cayı-kıjı** yaz kış, bütün yıl boyunca; **Kış kılıjın tudunıp kelet** *folk.* Kılıcını çekmiş kış geliyor.

kışkı Kışınki, kışa ait olan, kışlık, kış; **kışkı kiyim** kışlık giysi; **kışkı azık** kışlık erzak; **kışkıda** kışın; **kışkı kuran ay** Aralık (Altay halk takviminde on ikinci ayın adı).

kışkır- Bağırmak, çağırmak.

kışkırar Kuzgun.

kışta- Kışlamak, kışı geçirmek.

kıştat- (**kışta-**'*nın ettirgen şekli*) Kışlatmak.

kıştu Kışlak.

kıtat Moğ. Çinli.

kıy İşleme, (kadife veya ipekten) şerit.

kıy- I 1. Bir şeyi eğri yapmak. 2. Eğilmek, uzanmak, uzaklaşmak; **işteñ kıydı** işten uzaklaştı; **söstöñ kıybadı** sözünü tuttu (*kelime anlamı* sözünden ayrılmadı); **kıya agıp turgan suu** eğri akıp giden su; **men caar kıya kördi** o bana yan yan baktı; **kıya tur-** yarı dönük durmak.

kıy- II 1. Kesmek, budamak (dalları, küçük ağaçları); **tal kıy-** söğüt budamak. 2. Eğri kesmek, yan kesmek. 3. Yaka, yorgan kenarına kumaş kaplamak.

kıya (**kıy-** I *fiilinden zarf-fiil*) Eğri; **kıya agıp-turgan suu** eğri akan nehir.

kıya Yamaç, bayır.

kıyala- Eğri hareket etmek, dik dağa çıkışta eğri yol izlemek; **kıyalap çıgıp turdı** o dağın yamacından gitti.

kıyalat- (**kıyala-**'*nın ettirgen şekli*) Yamaçtan götürtmek.

kıyaldu Moğ. Günahkâr.

kıyalta: **kıyalta cok boloton turguzakeler öy** *gr.* Geniş zamanın hikâyesi; **kıyalta cok boloton uçurlu glagol keberi** *gr.* gereklilik kipi; **kıyaltazı cok boloton keler öy** *gr.* gelecek zamanın hikâyesi.

kıybalcı- Kımıldamak, oynamak, hareket etmek.

kıyga Cimri.

kıygak (?)

kıygas Kaprisli, inatçı.

kıygaş Kurban dağıtmak için kullanılan ağaç kabuğundan yapılmış kepçe.

kıygı Çığlık; bağırma, haykırma, gürültülü söz; **kıygı çıktı** haykırış duyuldu.

kıygılu 1. Bağırgan. 2. Hayret. 3. *gr.* Ünlem; **kıygılu ermek** *gr.* (hayret

bildiren cümle).
kıygınaş- Bağrışmak.
kıygır- Bağırmak, yüksek sesle okumak; **Açu-koron kıygırdı, ama-tomo sıgırdı** *folk.* Acıyla haykırdı, oraya buraya ıslık çaldı.
kıygırt- (**kıygır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Çağırmayı emretmek. 2. Yüksek sesle bağırtmak.
kıyıl- (**kıy-** II'*nin edilgen şekli*) 1. Eğrilmek, bir yanı üzerine yatmak. 2. Ölmek; **Kızarıp agar kanı cok, kıyılıp ölör tını cok** *folk.* Akacak kırmızı kanı yok, feda edilip ölecek ruhu yok.
kıyılt- Ayırmak, çekmek; *bk.* **bulta-**.
kıyım Elbisenin eteğindeki şerit; *bk.* **bölci, kıytım, kıyma** II.
kıyımala- *bk.* **kıymala-**.
kıyın I Istırap, acı, azap, işkence; baskı; **kıyın cer** cehennem.
kıyın II Yan, böğür; **kıyın cat-** böğrü üzerine yatmak; **kıyın bol-** ellerini böğrüne koymak.
kıyınçı Zalim.
kıyıntı Dergi.
kıyış İnatçılık.
kıyış- I Direnmek, inat etmek, inatçılık yapmak; **cürümge kıyışpay** hayata acımadan,hayatadirenmeden.
kıyış- II Konuşmak veya direnmek, karşı gelmek.
kıyışçañ İnatçı, söz dinlemez.
kıyıt- Bir şeyden ayırmak.
kıyma I İşkembeyle sarılmış bağırsaktan yapılmış yemek.
kıyma II Kenar, zırh; *bk.* **bölci, kıytım, kıyım**.
kıymala- Kenar, zırh geçirmek.
kıymat I Ar. 1. Kıymet, değer; **kıymatka sacıp iydi** değerine satın aldı. 2. Zor.
kıymat II İstemeden.
kıymık Hareket; **kıymık eder** hareketli, canlı.
kıymıkta- Hareket etmek, kımıldamak; **kıymıktagan kiji kır ajar** *atasözü* yürüyen insan bayırı aşar.
kıymıktan- (**kıymıkta-**'*nın dönüşlü şekli*) Hareketlenmek, kımıldamak; **kıymıktanbas** hareket etmeye gücü olmayan; **cer kıymıktandı** yer sarsıldı, yer sallandı.
kıymıktat- (**kıymıkta-**'*nın ettirgen şekli*) Kımıldatmak; **kıymıktatpa** kımıldatma.
kıymıra- Kaynaşmak, çok olmak; **Kalıñ el anda kıymıradı** *folk.* Kalabalık halk orada kaynaştı.
kıymıraş- (**kıymıra-**'*nın işteş şekli*) Birlikte hareket etmek.
kıymırat- (**kıymıra-**'*nın ettirgen şekli*) Kımıldatmak.
kıyna- Istırap vermek, işkence etmek.
kıynal- (**kıyna-**'*nın edilgen şekli*) Istırap çekmek, işkenceye maruz kalmak, azap çekmek.
kıynat- (**kıyna-**'*nın ettirgen şekli*) Istırap çektirmek.
kıyra Merhamet bağları.
kıyrık Eğri, bükük; çatık; **kıyrık kabaktu** çatık kaşlı.
kıytım Elbisenin eteğindeki şerit; *bk.* **bölci, kıyım, kıyma** II.
kıyü Elbisedeki şerit.
kızalañ Kriz.
kızar- 1. Kızarmak; **cüzi kızardı** (korkudan, nefretten) yüzü kızardı. 2. (Maden için) kızarmak.
kızarış (**kızar-** *fiilinden isim-fiil*) Kızarma.
kızart- (**kızar-**'*ın ettirgen şekli*) Kızartmak, kırmızı duruma getirmek.
kızı- 1. Yanmak. 2. İlgi uyandırmak; **omok sagış kızı-** deneyimli aklı uyandırmak; sinirlendirmek, tahrik etmek.
kızıçak Kıs.
kızıgan Sıcak, kızmış; uyanmış.
kızık 1. Sıkı. 2. İlgi; ilginç.
kızık- İlgilenmek.
kızıl 1. Kırmızı, kızıl; **kızıl maanı** kızıl bayrak; **kıp-kızıl** kıpkızıl, tamamiyle kırmızı; **kızıl koñır at** kızıl at. 2.

Kırmızı, al; **kızıl caaktu** al yanaklı.
kızılda- Kırmızı renge boyamak.
kızılgat Kırmızı frenk üzümü.
kızıltım Çabuk kızaran.
kızılzıman Kırmızımsı.
kızın- 1. Sıkışmak. 2. Cimrilik etmek. 3. Gerekmek.
kızır (Hayvan için) kısır, **kızır uy** kısır inek; *bk.* **subay**; **kızır añ** yabanî hayvan, kurt.
kızıt- (**kızı-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Kızdırmak, akkor hâle getirmek. 2. Kızıştırmak,heyecanlandırmak.
kızu 1. Baskın. 2. Hücum, saldırı.
kızulan- Saldırıya geçmek.
kiçee- Moğ. Gayret etmek; **kiçeep üren-** öğrenmeye gayret etmek; **işke kiçeedi** çalışmaya katıldı.
kiçeemel Moğ. Gayret, çaba.
kiçeen- Moğ. T. (**kiçee-**'*nin dönüşlü şekli*) Gayretli olmak; **kiçeengenime kör** onun gayretine, çabasına dikkat et.
kiçeenkey Moğ. Gayretli.
kiçi Az, azıcık; **kiçi berzeñ** azıcık ver.
kiçinek Küçük; az, biraz; **kiçinek sakıp al** az bekle; **kiçinek tuşta** küçükken, küçük yaşta; **kiçinek ödük** küçük potinler; **kiçinek noñus** *zool.* bir tür küçük fare.
kiçinekte- Azaltmak, küçültmek.
kiçinekte: **kiçinektederiniñ kojultazı** *gr.* Küçültme eki.
kiçinektet- (**kiçinekte-**'*nin ettirgen şekli*) Küçülttürmek.
kiçü Küçük; **kiçü uulım** küçük oğlum; **kiçü ay** Temmuz (Altay takviminde yedinci ayın adı).
kidir- (**kir-** II'*nin ettirgen şekli*) İçeri sokmak; **maldı çedenge kidirdi** hayvanları içeri, ahıra soktular; *bk.* **kirdir-**, **kiydir-** II.
kijen Dizgin, pranga, bağ, bukağı; köstek.
kijende- Atın ayaklarını bukağılamak.
kiji Kişi, insan, adam; **uy kiji** kadın; **er kiji** erkek; **kandıy da kiji** bir kişi; **bir kiji** biri; **bökö kiji** cellât; **kijiniñ** yabancı; **kiji al-** evlenmek; **meni kiji üretpedi** bana kimse öğretmedi.
kijilik Kişilik.
kijilü Evli; *bk.* **ayıldu**.
kile- Endişelenmek, tedirgin olmak; **Sınaru karındaştarına süreen kilep turatan** *folk.* Sınaru kardeşleri (için) çok endişelendi.
kilebes Endişeli, tasalı, kaygılı.
kilemci Endişe.
kileñ Parlak, cilâlı.
kileñkey Endişeli, telâşlı.
kiliñ Moğ. Kadife, yumuşak kadife, plili.
kilinçek Günah; **kilinçekke tüş-** günah işlemek; **kilinçekke kiydir-** günah işletmek.
kilinçekte- Ayartmak.
kilmat İklim; **kilmatka ürenip kaldı** o iklime alıştı.
kin Kabarga (bir tür geyik) akını.
kindik Göbek, merkez; **teñeriniñ kindigi cerde, cerdiñ kindigi teñeride** *atasözü* ulaşamadığımız yer iyidir (*kelime anlamı* göğün merkezi yerde, yerin merkezi gökte).
kinişke Kitap; **kinişkeniñ kadarı** kitap kabı.
kino Rus. Sinema.
kir Kir, pislik; *bk.* **balkaş**, **kir cun-** çamaşır yıkamak; **kir cunaçı** çamaşırcı kadın.
kir- Moğ. 1. İçeri girmek, bulunmak; **ayılga kir-** eve girmek; **gorodko kir-** şehre girmek; **içine kir-** kalbe girmek, hoşlanmak; **içine kirbey cat** hoşlanmıyor. 2. (Yaş için) ulaşmak, varmak, erişmek; **on cetige kirgen** o onyedi yaşına ulaştı. 3. Başlamak; **cañı cıl kirdi** yeni yıl başladı; **işke kirdi** çalışmaya başladı; **eñir kirgen** akşam oldu; **tün kirgen** gece oldu; **suu kirdi** su döküldü; **söskö kirdi** anlaştı.
kirbik Kirpik.
kirbiktü Uzun güzel kirpikleri olan.

kirdir- (**kir-**'*in ettirgen şekli*) İçeri sokmak; **kirdirbey cat-** içeri girmesine izin vermemek; *bk.* **kiydir-** II.

kire I Moğ. (Kütük kesmek için) bıçkı, testere; **kol kire** el testeresi; *bk.* **kiree**.

kire II Yaklaşık; **beş ças kirezi** yaklaşık saat beşte.

kire III (**kir-** *fiilinden zarf-fiil*) Giriş, başlangıç; **kire sös** ön söz.

kiree *bk.* **kire**.

kireele- Biçmek; *bk.* **kirele-** I.

kireen Damat.

kirele- I Testereyle kesmek; *bk.* **kireele-**.

kirele- II Sınırlandırmak, limit koymak.

kirelen- Taleplerinde sınırlı olmak.

kirelet- (**kirele-** II'*nin ettirgen şekli*) Taleplerini sınırlamak.

kirelte Moğ. Kâr, gelir.

kireltelü Moğ. T. Kârlı, gelirli.

kirelü Orta derecede;**kirelü iştep cat** o ortaderecedeçalışır.

kiriş I Demir eğri çubuk, tefin tutma kısmı.

kiriş II (**kir-** *fiilinden isim-fiil*) Giriş; **kiriş sös** giriş sözü; **Kiriş cerge cede berdi, kirerineñ caltana berdi** *folk.* Girişe geldi, fakat girmekten korktu.

kiriş- (**kir-**'*in işteş şekli*) 1. Birlikte girmek. 2. Karışmamak; **kirişpey otur** otur karışma.

kirle- Kirletmek, bulandırmak.

kirlen- Kirlenmek, bulaşmak; **Kiygen kiyimniñ kirlenbezin** *folk.* Giydiğin giysin kirlenmesin.

kirlençek Kir tutar.

kirlet- (**kirle-**'*nin ettirgen şekli*) Kirlettirmek.

kirlü Kirli, lekeli; **kirlü kiyim** kirli giysi.

kirneste Eşik.

kirü (**kir-** *fiilinden zarf-fiil*) Girme, giriş; **suunıñ kirüzi** nehir girintisi.

kiske Kedi; *bk.* **mıy**.

kiş *zool.* Su samuru.

kişte- Kişnemek; **Ceti caştu cerenim cerin sanap kiştedi** *folk.* Yedi yaşındaki sarı atım yerini özleyip kişnedi.

kişteş: **kişteş kuş** *bot.* Çaylak.

kişteş- (**kişte-**'*nin dönüşlü şekli*) **attar kiştejip tanıjat** atlar kişnemeyle tanışıyor.

kiştet- (**kişte-**'*nin ettirgen şekli*) Kişnetmek.

Kiştey-Ana *mit.* Kiştey Ana (Erlik'in kızının adı); **segiz köstü Kiştey-Ana** sekiz gözlü Kiştey Ana.

kiy- (Elbise, ayakkabı, şapka için) giymek; **Çümdü torko tonın meñdep turup kiyip aldı** *folk.* Güzel ipekli kürkünü giydi.

kiydir- I (Elbise, ayakkabı, şapka için) giydirmek.

kiydir- II; *bk.* **kidir-**; **kirdir-**.

kiydürü (**kiydir-** I *fiilinden zarf-fiil*) Giyme.

kiyik Yaban hayvanı; **ak-kiyik** güney geyiği; **kiji kiyik** maymun; **Kiyik bütkende, müüstü büder, kiji büütkende, attu bolor** *folk.* Yabanî keçi yetişince boynuzları biter, insan yetişince atı olur.

kiyiken- Çekinmek, utanmak.

kiyil- (**kiy-**'*in edilgen şekli*) Giyinmek.

kiyim Giyim, giysi; **kiygen kiyim** giysili.

kiyimdü Giysiler içinde, giyinmiş kuşanmış.

kiyin Geri; son; sonra; arka; **attıñ kiyin budı** atın arka ayağı; **kiyin can** arka taraf; **Alın kolın alınbay, kiyin budın tartınbay** *folk.* Önce elini kaldırmadan ayak hareket etmez; **kiyinde aytkayım** tamam, sonra söyleyeyim; **kiyinde arttı** geride kaldı; **onıñ kiyinde** sonra, sonrasında; **Ceti kongon kiyinde ceti börü kelip uludı** *folk.* Yedi kez geceledikten sonra yedi kurt geldi ve ulumaya başladılar; **kiyin ryad** *gr.* kalın sıra; **kiyin ryadka köçöri** *gr.* kalınlaşma; **kiyin ryadtıñ ündü tabıjı** *gr.* kalın ünlü; *bk.* **katu ündü**.

kiyin- (**kiy-**'*in dönüşlü şekli*) Giyinmek (elbise, ayakkabı, şapka için), **kiyinip turdı** giyindi.
kiyindegi Sonraki, arkadaki.
kiyindir- (**kiyin-**'*in ettirgen şekli*) Giydirtmek (elbise, ayakkabı, şapka için).
kiyindiriş- (**kiyindir-**'*in işteş şekli*) Biri birini giydirmek.
kiyindirü (**kiyindir-** *fiilinden zarf-fiil*) Giyinme.
kiyis Keçe; **kiyis bas-** keçe sermek.
kiyiş- (**kiy-**'*in işteş şekli*) Bir şeyi birlikte giymek, bir giysiyi sırayla kullanmak.
kizek Kedi yavrusu.
klaat- (< **kelip cat-**) Buraya gelmek; **beri klaat** buraya geliyor; **klaatkan** buraya gelen.
kladovoy Rus. Ambar, kiler.
klass Rus. 1. Sınıf; **işmekçi klass** işçi sınıfı. 2. (Okuldaki) sınıf; **törtinçi klass** dördüncü sınıf.
klat Yük; **Bazıru cok klattı balcıradarım men salkın** *folk.* Ben rüzgârım, bağlanmamış yükü savururum.
kleet- (< **kelip cat-**) Gitmek.
klub Dalga.
kobı Çukur, çukurluk.
kobıkçı Bilek.
kobuk Egzama (bir el hastalığı adı).
kocogor Moğ. Dağın büyük çıkıntısı.
kocoñ Şarkı, türkü.
kocooş Cep.
kocoyım 1. Tüccar, tacir. 2. Kokarca.
kocuk Kaşık.
koçkor Yabanî koç; **koçkor ay** ocak (Altay halk takviminde ilk ayın adı).
kodır: **kodır añ** Kötü hayvan, kurt.
kodor- 1. (Taşları) kırmak, parçalamak. 2. Çıkarmak, almak; **agaştı tazılı la kodoro tarttı** ağacı köküyle çıkardı; **kaltañ azıktı kodordı** çuvaldan yiyeceklerçıkardı.
kodorıl- (**kodor-**'*un edilgen şekli*) 1. Kırılmak. 2. Çıkarılmak.
kodorış (**kodor-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Kırma. 2. Çıkartma.
kodorış- (**kodor-**'*un işteş şekli*) 1. Birlikte kırmak. 2. Birlikte çıkarmak.
kodort- (**kodor-**'*un ettirgen şekli*) 1. Kırdırtmak. 2. Çıkarttırmak.
kodur I Uyuz.
kodur II Çopurlu, eğri.
kodurlan- Uyuz hastalığına yakalanmak.
kogıs Serbestlik.
kojo (**koş-** *fiilinden zarf-fiil*) Birlikte; **kojo cür-** birlikte gitmek.
kojo *bk.* **kojoñ**.
kojo- Koşmak, hızlı hareket etmek.
kojoñ Moğ. Şarkı; *bk.* **sarın**.
kojoñçı Moğ. T. Şarkıcı; *bk.* **sarınçı**.
kojoñdo- Moğ. T. Şarkı söylemek; *bk.* **sarna-**.
kojoñdoş- Moğ. T. (**kojoñdo-**'*nun işteş şekli*) Birlikte şarkı söylemek; **Ekü kojoñdojıp oturdı** Onlar birlikte oturdular ve şarkı söylediler.
kojoñdot- Moğ. T. (**kojoñdo-**'*nun ettirgen şekli*) Şarkı söyletmek.
kojor 1. Ekleme, ilâve. 2. *mat.* Toplama.
kojuk Moğ. Ek.
kojul- (**koş-**'*un edilgen şekli*) Birleşmek, eklenmek.
kojulaçı Ekleyici, birleştirici.
kojulta 1. Birleşme. 2. *gr.* ek, son ek; **kojulta cok adılu söskolbu** *gr.* belirsiz (belirtisiz) isim tamlaması; **kojulta cok çike toltıraaçı** *gr.* belirsiz (belirtisiz) nesne; **kojulta cok glagol** *gr.* çekimsiz fiil; **kojultalu adılu sözkolbu** *gr.* belirli (belirtili) isim tamlaması; **kojultalu çike toltıraaçı** *gr.* belirli (belirtili) nesne; **kojultalu glagol** *gr.* çekimli fiil.
kok 1. Kıvılcım; **kotsgon ceriñ koktu bolzın** oban her zaman ateşli olsun; **tündükteñ kok çıktı iz** bacadan kıvılcım çıktı. 2. Uyuz (bir tür deri hastalığı). 3. **kok-uyak** *es. av.* Kurt; *bk.* **kook**, **kookoyok**, **kookoy**, **kookok**, **kookuyak**.

kok- Köz hâline gelmek; **ot koktı** odunlar közleşti; **ot kokkolok** odunlar daha közleşmedi.
kokır Şaka, neş'eli konuşma.
kokırçı Şakacı.
kokırla- Şaka yapmak.
kokırlaş (**kokırla-** *fiilinden isim-fiil*) Şaka yapma.
kokırlaş- (**kokırla-**'*nın işteş şekli*) Birbiriyle şakalaşmak.
kokırlat- (**kokırla-**'*nın ettirgen şekli*) Şaka yaptırmak.
kokıy *ünl.* (Üzüntü ifade eder) ah! yazık!
kokıyla- İnlemek, üzüntü haykırışları koparmak; **kokıylap ıylay** o acıyla ağlıyor.
kokıylat- (**kokıyla-**'*nın ettirgen şekli*) Hayal kırıklığına uğratmak.
kokok (Dişi) kurt; *bk.* **börü**.
koktıy Küçük çukur.
kol 1. El, parmaklar; **oñ kol** sağ el; **sol kol** sol el; **kolgo alıp cür-** elinde taşımak, elinde getirmek; **Alıp oñ kolına caazın aldı, sol kolına ogın aldı** *folk.* Alp sağ eline yayını aldı, sol eline okunu aldı; **kol alış-** birbirinin elinden tutmak; **kol alıjıp** elele, dostça; **kol sal-** imza atmak; **kol çarbıju** alkışlar; **kol artkış** havlu; **kol-but** el ayak; **kolı-budı kıskara bergen** hamile, eli ayağı kısalan, hamile. 2. Hayvanlarda ön ayak.
kol-körüçi El falına bakan falcı.
kolbo- Birkaç nesneyi bir bütün hâlinde bağlamak; **attardıñ kuyrugına kolbop buuladı** atları kuyruklarından bağladı.
kolbol- (**kolbo-**'*nun edilgen şekli*) Birleşmek; **kolbolıp turgan mal** sürüde bulunan hayvan.
kolbolu: **kolbolu adalgış** *gr.* Birleşik isim; **kolbolu adılu (cartaaçı) söskolbu** *gr.* zincirleme sıfat tamlaması; **kolbolu adılu söskolbu** *gr.* zincirleme isim tamlaması; **kolbolu ermek** *gr.* birleşik cümle; **kolbolu glagol** *gr.* birleşik fiil; **kolbolu kojulta** *gr.* birleşik ek; **kolbolu öy** *gr.* birleşik zaman; **kolbolu sös** *gr.* birleşik kelime.
kolbooçı: **kolbooçı** *gr.* Bağlaç; **kolbooçı** *ki, kim* (**kolboştıraaçı söstör**) *gr.* ilgi zamiri; *ki* **dep kolbooçı** *gr. ki* bağlacı.
kolbooçılu: *ki* **dep kolbooçılu kolbolu ermek** *gr. ki*'li birleşik cümle.
kolboş I (**kolbo-** *fiilinden isim-fiil*) Birleştirme.
kolboş II Kaşık.
kolboş- (**kolbo-**'*nun işteş şekli*) Birlikte bir yığın oluşturmak.
kolboştır- (**kolboş-**'*un ettirgen şekli*) Birlikte birleştirmek; **kolboştıra turgan attar** birlikte yol alan atlar.
kolbot- (**kolbo-**'*nun ettirgen şekli*) Birkaç nesneyi bar araya getirip bağlamak.
kolbus Soba yeri, sobanın arkasındaki yer.
kolcur Moğ. Gırtlak, damak, boyun.
kolçanak Kızak.
koldo- Tezahürat yapmak (?).
koldomdojor Yardımcı (?).
koldu Eli olan, elli.
kolhoz Rus. Kolhoz.
kolhozçı Rus. T. Kolhoz işçisi.
kolko I Kadın; **Eki kolkozın olcogo tuturgıstı** *folk.* İki karısı esir düştü.
kolko II Yudum.
kollektiviztsiya Rus. Kollektivizasyon.
kolo Kalay; *bk.* **kalay**.
kolodo Arı kovanı.
kololu Bronzlu, kalaylı.
kolomsok *bk.* **kolomzok**.
kolomzok Kokan, kötü kokan insan; *bk.* **kolomsok**.
koloñ *bk.* **koloñı**.
koloñı Kolon, hayvan semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer, bağ; **eerdiñ koloñızı üzüldi** eyerin bağları koptu.
kolosko Köklerle kapatılmış çukur; **mal**

koloskogo tüşpezin atlar, çukura düşmesin diye dikkat et.
kolotko Kabza.
koltıkçı *es.* Yürüyüş sırasında Zaysan'ın koluna giren kişi, hizmetli, hizmetkâr.
koltu Gelin; **Ada-enem alkıjı la koltu kudalajıp koydılar** Anne ve babamın arzusuyla bana gelin istediler; *bk.* **boylu, neveste, sırgalcı.**
koltuk Koltuk, koltuk altı; **Oñ koltuktañ kanat çıktı** *folk.* Sağ koltuk altından bir kanat çıktı; **Kökin-Erkeş baatır adın çakıga boyı buuladı, koltıgınañ tuttırbay olordı tuura caylattı** *folk.* Bahadır Kökin-Erkeş kendi atını bağladı, elinden alınmasına izin vermedi ve onları uzaklaştırdı.
koltukta- Koltuk altına almak, bir şeyi koltuğuna almak; **koltuktap apardı** elinin altında getirdi.
koltuktaş (**koltukta-**'*nın işteş şekli*) Birbirini eli altına almak; **caantayın koltuktajıp cüreten** onlar her zaman eleleyürüdüler.
koltuktat- (**koltukta-**'*nın ettirgen şekli*) Elinin altına almasını istemek.
kom Dalga; *krş.* çapkın.
komandir Rus. Kumandan.
komandovat' Rus. Kumanda; **komandovat' et-** kumanda etmek.
kombayn Biçerdöver.
komdu Dalgalı (su), dalga şekilli.
komırgay Düdük.
komıs Kopuz.
komısta- Kopuz çalmak.
kommuna Rus. Komün; **Parijskiy kommuna** Paris komünü.
kommunikatsiya Rus. *gr.* İletişim.
kommunist Rus. Komünist.
kommunistiçeskiy Rus. Komünist.
kommunizm Rus. Komünizm.
kompoy- Şişmek, kabarmak.
komuda- 1. İsteksiz olmak, şikâyet etmek, hoşnut kalmamak; **kelip komudadı** şikâyet etmeye geldi. 2. Kaybetmek, zarar etmek; **komudap kal-** zararda kalmak.
komudal Memnuniyetsizlik, şikâyet; **komudalın ugustı** şikâyetini, ricasını bildirdi.
komudaş- (**komuda-**'*nın işteş şekli*) 1. Karşılıklı hoşnut olmamak. 2. Birlikte şikâyet etmek.
komudat- (**komuda-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Şikâyet ettirmek. 2. Zarara uğratmak.
komurgay Düdük, kaval.
komurgayla- Kaval çalmak.
komurska *bk.* **çımalı.**
komus Kopuz (ortasında metalden ince bir dili bulunan, ağız ve parmaklarla çalınan bir müzik aleti).
komusçı Kopuz çalan kimse.
komut Hamut; **komut suk-** hamut takmak.
komutta- Hamut takmak.
kon- 1. Konmak, (kuş için) ağaca veya yere inmek; **agaştıñ bajında taan kondı** karga ağaca kondu; **tüje kon-** attan inmeye acele etmek. 2. Yerleşmek, oturmak, durup beklemek; **Ol cerde tört karındaş cakşı kono berdiler** *folk.* Dört kardeş oraya güzelce yerleştiler; **Ol ok curtta kondılar, arı-beri barbadılar** O yurda yerleştiler, oraya buraya gitmediler. 3. Gecelemek; **kayda konorıbıs?** nerede geceleyeceğiz? **üç konıp keler** üç gün sonra gelir (*kelime anlamı* üç kez geceleyip gelir).
koñcoor Burun kökü.
kondır- (**kon-**'*un ettirgen şekli*) Geceletmek.
koñgır (At donu) konur, **koñgır at** konur at; *bk.* **koñır.**
konıç Ayağa giyilen şeylerde ayak bileğinden baldıra doğru uzanan bölüm, konç.
koñır (At donu) konur; *bk.* **koñgır.**
koñır- 1. Çınlamak. 2. (Köpek için) acı acı havlamak.
koñıra I *zool.* Su çulluğu.
koñıra II *es.* İnanışa göre şamanı kötü

ruhlardan koruyan tören giysisindeki demir halka.
koñıs 1. Böcek. 2. Haşere (genel ad), **cüzüncüür koñıstar** çeşitli haşereler.
koñjor 1. Burun kökü. 2. Atın gözlerinin yakınında bulunan gem bölümü. 3. Burun; *bk.* **tumçuk**.
koñko *es.* Şamanın tören elbisesinin kemerine işlenmiş çıngıraklar.
koñkok Kambur burunlu, gaga burunlu.
konkret Rus. *bk.* **çokım at**.
konok I 1. Konuk, misafir. 2. Gün, yirmi dört saat; **eki konoktıñ bajında** iki gün arayla; **ceti konok cürdiler** yedi gün yaşadılar. 3. Hayat; **konogı cetken** hayatını yaşadı. 4. Cenaze.
konok II *es.* Ölünün ardından yedi gün sonra yapılan tören.
konooçı Geleneksel.
konstitutsiya Rus. Anayasa.
kontrtabaru Rus. Karşı atak; **kançakança konttabaru etkender** birkaç karşı atağa girişmişlerdi.
kontsert Rus. Konser; **kontserttiñ programmazı** konser programı.
konuş (**kon-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Geceleme. 2. Köyün yeri; **ala konuş** baba ocağı.
koo Moğ. Güzel, zarif; *bk.* **caraş**.
kook *bk.* **kok**.
kookok *bk.* **kok**.
kookoy *bk.* **kok**.
kookoyok *bk.* **kok**.
kookuyak *bk.* **kok**.
kool Elbise kolu, yen.
koomoy Moğ. Kötü; **koomoy col** kötü yol.
koomoylo- Moğ. T. Kötü yapmak.
koomoylot- Moğ. T. (**koomoylo-**'*nun ettirgen şekli*) Kötü yaptırtmak, kötüleştirmek.
koomoyt- Kötüleştirmek.
koot 1. Teselli; **baldar mege koot** çocuklarım tesellimdir. 2. Melodik, müzikal.
kootto- Teselli etmek, avutmak.
kootton- (**kootto-**'*nun edilgen şekli*) Teselli olmak, avunmak.
koottondır- Teselli etmek, avutmak.
koozo Başak kalıntısı, kesmik; *bk.* **saa**.
kop Moğ. İftira, karalama, jurnal.
kopçı İftiracı, karalamacı.
kopta Bluz.
kopto- İftira atmak.
kopton- (**kopto-**'*nun dönüşlü şekli*) İftiraya maruz kalmak.
koptoş- (**kopto-**'*nun işteş şekli*) Karalamak, birbirine iftira atmak.
koptot- (**kopto-**'*nun ettirgen şekli*) Karalatmak.
korbo Çalı, kökten büyümüş ağacın genç sürgünleri; **caş korbolor** genç sürgünler.
korbolo- Sürgün vermek.
korçok 1. Kambur. 2. Vücuttaki ur.
korçoñ Kambur, eğri.
korçoñdo- Kamburlaşmak.
korçoñdot- (**korçoñdo-**'*nun ettirgen şekli*) Kamburlaştırtmak.
korçoy- Kambur olmak.
korgoç Darı kavurmak için kullanılan kil kap.
korgol Deve ve koyun gübresi.
korgolcın Moğ. 1. Kurşun. 2. *mec.* Ok.
korgolcında- Kurşun dökmek.
korkı- Korkmak; **sen korkır neme bar ba?** neden korkuyorsun? *bk.* **korku-**.
korkıbas Korkusuz.
korkınçak Korkak; *bk.* **korkunçak**.
korku (**korkı-** *fiilinden isim*) Korku, tehlike.
korku- *bk.* **korkı-**.
korkudu Korkutma, tehdit; **bis korkududan korkubay cadıbıs** biz tehditlerdenkorkmayız.
korkulda- 1. Horuldamak; **Çoçko bolup korkuldadı** *folk.* Domuz gibi horuldadı. 2. (Kaz için) vaklamak.
korkuldak 1. Horuldayan. 2. Vaklayan.
korkun- (**korkı-**'*nın dönüşlü şekli*)

Korkmak.
korkunçak Korkak; *bk.* **korkınçak**.
korkuş (**korkı-** *fiilinden isim-fiil*) Korku; **korkuşka tüjür-** korkuya düşürmek.
korkuştu Korkunç, tehlikeli.
korkut- (**korkı-**'*nın ettirgen şekli*) Korkutmak.
koro- Azalmak, boş yere harcamak; **koroboy cat** azalmıyor, yok olmuyor.
korocon Moğ. Votka, süt votkası.
korodo- Kederlenmek, üzülmek; **korodop turgan kiji** kederden ölen kişi.
korodoş Üzüntü, keder.
korokoy Kıvırcık, kuzu.
korom Moğ. Sonra, biraz sonra; **Korom kel!** Biraz sonra gel!
koron Moğ. 1. Zehir. 2. Dert, felâket; **korongo tüşti** derdi var; **Cüregime koron salbagar, caynadıp meni taştabagar** *folk.* Yüreğime dert verme, beni bırakma.
korot- (**koro-**'*nun ettirgen şekli*) Azaltmak; zararvermek.
korsok Eğri veya sivri diş; **korsok tiştü** eğri dişli.
kortı Boynuzundan yapılan ve avlanırken boyunda taşınan barut muhafazası.
korton Moğ. Yiğit, cesur; **korton uulçak** cesur çocuk.
kortu Tatlı su gelinciği.
kortuk Korku, korkunç, endişe; **Kortugıñ koyondıy bolordo, catkan curtıñ ne tüymetkeñ?** *folk.* Tavşan gibi korkarsan, halk neden isyan etmesin?
koru 1. Koruma, savunma. 2. Duvarla çevirme,çevreleme.
koruçı Koruyucu.
korula- Korumak.
korulan- Korunmak, kurtulmak, takipten gizlenmek.
korulat- (**korula-**'*nın ettirgen şekli*) Koruma istemek, kurtulmayı istemek.
korum Kum, kırma taş; **kara korum** kara kum.
korumda- Küçük taşlar döşemek; **Öştüniñ tabaruzın saktap onço ulus cöjözin kuyga korumdap saldı-** Düşmanın saldırısını bekleyen bütün halk varını yoğunu mağaralara sakladı ve onları küçük taşlarla ördü.
korundu 1. Zehirli. 2. Felâketli; **korondu cıl** felâketli yıl. 3. Kötü, zarar veren; **korondu kiji** kötü kişi.
kos köz; *bk.* **köö**.
kosko- Sallanarak hareket etmek.
koskor- Yıkmak.
koskorıl- (**koskor-**'*un edilgen şekli*) Yıkılmak.
koskort- (**koskor-**'*un ettirgen şekli*) Yıktırmak.
koskoru (**koskor-** *fiilinden zarf-fiil*) Yıkma.
koş I 1. Yük. 2. **koş ermek** *gr.* yan cümle.
koş II **koş kulak** *zool.* Tavşan.
koş- Eklemek, birleştirmek; **kojoton goo** *mat.* toplanacak sayı.
koştır- (**koş-**'*un ettirgen şekli*) Birleştirtmek.
koşto- 1. Yüklemek; **Cüs töögö arakı koştogon, cüs töögö et koştogon er üy ulus braattı** *folk.* Yüz deveye içki yükleyip, yüz deveye et yükleyip erkek, çoluk çocuk yola koyuldular; *bk.* **art-**. 2. Birleştirmek.
koştol- (**koşto-**'*nun edilgen şekli*) 1. Yüklenmiş olmak. 2. Birleşmek.
koşton- (**koşto-**'*nun dönüşlü şekli*) 1. Yüklenmek. 2. Yanında olmak, birleşmek.
koştoş- (**koşto-**'*nun işteş şekli*) 1. Birlikte yüklemek. 2. Birlikte birleştirmek.
koştot- (**koşto-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Yükletmek. 2. Birleştirmek.
koştoy Yanında, pek yakın; **koştoy cekken at** çift koşulmuş at; **koştoy turgan** yanında duran; **koştoy tabış** *gr.* komşu ses.
koştu Yüklü.
koton Moğ. Koyun sürüsü.
koy *zool.* Koyun (genel ad); **koydıy coboş**

koyun gibi uysal; **koydıñ balazı** *zool.* kuzu; **koy çeçek** *bot.* koyun çiçeği; *ağız* hoppa; **koy cıl** koyun yılı (hayvan takviminde sekizinci yıl); **koy ciilek** *bot.* çilek; **koy komus** müzik aleti; **koy şülüzin** *zool.* köstebek türü; *bk.* **tölögö**; **tölöö**.

koy- 1. Koymak, bir şeyi bir yere bırakmak. 2. (Hareketin aniden yapıldığını gösteren yardımcı fiil); **okşop koydı** öptü; **aydıp koydı** dedi; **bıçkınıp koydı** korudu.

koyçı Çoban.

koygon Ölümden sonra verilen armağan.

koyıl- Koyulaşmak, koyulmak; (sis için) yoğunlaşmak.

koyılan- Koyulaşmak.

koyılga Moğ. Armağan, hediye; **kargan adamnıñ koyılgazı** Yaşlı babamın hediyesi.

koyılt- (**koyıl-**'*ın ettirgen şekli*) Koyultmak.

koyın 1. Koyun, sine. 2. *bot.* Yaprakla dal arasındaki bölüm; **calbırektiñ koyını** yaprağın sinesi; **koyınına kirdi** güvenini kazandı; **teñeriniñ koyını** gök kubbe; **cerdiñ koyını** toprağın içi.

koyında- Kucaklamak.

koyından- Kucaklaşmak.

koyındaş- (**koyında-**'*nın işteş şekli*) Birbirini sarmak.

koylo- Koyun gütmek.

koylo: **koylo at** Sahibiyle birlikte gömülen at.

koylogo at, öleni taşıyacak at; *bk.* **koyloo**.

koyloo *bk.* **koylogo**.

koylu Koyun sahibi, koyunlu.

koyon *zool.* Tavşan; **koyondıy korkunçak** tavşan gibi korkak; **koyon cıl** tavşan yılı (hayvan takviminin dördüncü yılı); *bk.* **taptan**.

koyrık Zikzak; *mec.* yılan; **koyrık-mıyrık** çeşitli yönlere sallanan; *bk.* **koyrok**.

koyrok *bk.* **koyrık**.

koyroñ *zool.* Yılan.

koyu (Orman için) Yoğun, koyu, sık; **koyu agaş** yoğun orman; **koyu ün** bas ses.

kozır İri, büyük; **kozır say** büyük çakıl taşı.

kozırık Horultu, horlama.

kozırıkta- Horlamak.

kozırla- Büyütmek.

kozo I *bk.* **koozo**.

kozo II 1. Tef, çan, çıngırak. 2. *es.* tef, şaman kostümünün bir parçası; **ak mancagı tögülgen altan kozo** onun beyaz şaman elbisesini süsleyen altmış çıngırak var.

kozula- Kuzulamak.

köbölök *zool.* Kelebek.

köböñ *bot.* Pamuk; **ortogı aziyanıñ köböñi** Orta Asya pamuğu.

köbük Köpük.

köbükte- Köpüklenmek.

köbüktel- Köpürmek, köpüklenmek.

köbükten- (**köbükte-**'*nin edilgen şekli*) Köpükle kaplanmak.

köbüktet- (**köbüktte-**'*nin ettirgen şekli*) Köpürtmek.

köbüktü Köpüklü; **köbüktü kök talay** *folk.* köpüklü mavi deniz.

köbürgen *bot.* (Bir tür bitki).

köç- Göçmek, göç etmek; **köçüp dur-** göçüp gitmek.

köçkin 1. Göçebe. 2. Yerinde durmayan.

köçkö Karlı yamaç.

köçö Arpa çorbası.

köçölü Gebe, hamile; *bk.* **barlu**, **kursak**.

köçör: **köçör** *gr.* Geçişli; **köçör glagol** *gr.* geçişli fiil; **köçpös glagol** *gr.* geçişsiz fiil; **köçpös** *gr.* geçişsiz.

köçtir- (**köç-**'*ün ettirgen şekli*) Göçmeye zorlamak.

köçür- 1. Göçürmek. 2. Mektuplaşmak. 3. Çevirmek, tercüme etmek, bir dilden başka bir dile aktarmak; *bk.* **tilmeşte-**.

köçüreçi 1. Çevirmen. 2. Daktilo; kopye eden; *bk.* **tilmeş**.

köçürü 1. Yerleştirme, göçürme. 2. Mektuplaşma. 3. Çeviri.
köçürüş- (**köçür-**'*ün işteş şekli*) 1. Birlikte yerleştirmek. 2. Birlikte kopye etmek. 3. Birlikte çevirmek.
köçüş (**köç-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Göçme durumu, göçebelik. 2. Göçme.
köçüş- (**köç-**'*ün işteş şekli*) Birlikte göçmek.
ködöçi Üzengili.
ködök *ünl.* (Korku bildirir) ay!
ködön Göt.
ködür- 1. Kaldırmak, indirmek, götürmek; **tüjürgeniñdi ködür** batmasın diye kaldır; **attañ ködür-** (saygı işareti olarak) attan indirmek. 2. *es.* Kurban vermek; **ködürgi ködür-** kurban vermek.
ködüre Bütün.
ködürgi *es.* Kurban; **ködürgige berdi** kurban verdi; *bk.* **berü**.
ködürgilü Sayılan, şerefine kurban kesilen.
ködüril- (**ködür-**'*ün edilgen şekli*) 1. Kaldırılmış, yükseltilmiş olmak. 2. Yüreklenmek; aşırı gurur hissetmek.
ködüriliş *gr.* Açıklık *bk.* **ködürim**; **ködüriliş aayı** *gr.* açıklık derecesi.
ködürin- (**ködür-**'*ün dönüşlü şekli*) 1. Yükselmek. 2. Böbürlenmek; **toñ ötküre ködürinbe!** özellikle böbürlenme!
ködüriñilü Yürekli, cesur.
ködürt- (**ködür-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Kaldırmak; **ködürtip turgan mal** kalkamayan ve kaldırmak için yardım gereken hayvan. 2. Övmek;
ködürtki: **ködürtki mal** Yerden kalkamayıp zayıflayan hayvan. 3. Zorlamak, mecbur etmek.
ködürtke Hamile.
ködürü (**ködür-** *fiilinden zarf-fiil*) Kaldırma, cesaretlendirme; **aş tüjüminiñ ködürüzi uçun tartış** ürünü kaldırma savaşı.
ködürüş (**ködür-** *fiilinden isim-fiil*) Kaldırma.
ködürüş- (**ködür-**'*ün işteş şekli*) Birlikte kaldırmak, kaldırılmasına yardım etmek; **mege ködürüjip ber** kalkmama yardım et.
kögön *zool.* At sineği; büve, büvelek; *bk.* **canşık, kögöön, seek**.
kögöön *zool.* At sineği; *bk.* **kögön**.
kögör- 1. Göğermek, mavileşmek, yeşermek; **kögörip tañ attı** gök mavileşti ve ağardı. 2. Sürgün vermek; **aş kögörip çıktı** buğdaylar yeşerdi. 3. Direnmek, inat etmek (?).
kögört- (**kögör-**'*ün ettirgen şekli*) Yeşermek; **oroomdor kögörtöri** sokaklaryeşerdi.
kögörtim Mavimsi.
kögüs 1. Göğüs, göğüs kafesi, bağır; **kögüs le koruula-** göğüs germek. 2. Kalp; **köksime tiygen kiji** sevdiğim kişi (*kelime anlamı* kalbime deyen kişi); **E, balam, meniñ köksimde köp ermek bar** *folk.* Çocuğum, yüreğimde söyleyecek çok sözüm var. 3. *mec.* Bilgelik, mantık.
kögüspek Kolsuz gömlek.
kögüstü Mantıklı, anlayışlı; **kögüske alınbas** yorumsuz; *bk.* **kersü**.
köjnö *bot.* Ravent, lâbada.
köjnölö- Revent toplamak.
köjögö I 1. Perde. 2. Yeni evlilerin veya genç karı kocanın yatağını ayıran perde. 3. (Piyes için) sahne; **tört köjögölü p'esa** dört sahnelik piyes.
köjögö II *tıp.* Trahom.
köjögölö- Perdelemek; (sahnede) perdeyi kapamak.
köjü- Soluğu kesilmek.
köjür Moğ. Merdane; manivela kolu.
köjüün 1. Huzur, sakinlik durumu. 2. Soluk.
köjüür *bk.* **köjür**.
kök I Dikiş, dikme.
kök II 1. Yeşillik, ot. 2. Mavi; yeşil; **kök ölöñ kögörip çıktı** ot yeşillendi; **kök**

teñeri 1) Mavi gök. 2) Tanrı; **kök teñeri!** (şaşırma bildiren ünlem) aman tanrım! **kök caramas!** (şaşırma bildiren ünlem); **kök iyt** boz köpek, *mec.* kurt; **kök kös** boz gözlü; *mec.* kurt; **kök ookoy** kurt; **kök taay** kurt; **kök taygıl** kurt; **köktiñ suuzı** süt vodkası, ot suyu.
kök-taman *bot.* Kardelen.
kökpögöş Mavi.
kökşin Moğ. Yaşlı.
köktö- Dikmek.
köktöçi Terzi.
köktöl- (**köktö-**'*nün edilgen şekli*) Dikilmiş olmak.
köktön- (**köktö-** *fiilinin dönüşlü şekli*) Dikmek, kendisi için dikmek; **köktönip cat** dikiyor.
köktöt- (**köktö-**'*nün ettirgen şekli*) Diktirmek.
kökü- Gerektiği ölçüde olmamak; anlaşmaya varmamak; inat etmek, ısrar etmek.
köküdü Onaylama.
köküt- Onaylamak, cesaret vermek, yüreklendirmek; **Kızık sagıştı köküdip, baatırlardıñ cürümin köröli** *folk.* Merakınızı onaylayarak bahadırların hayatına bakalım.
köl Göl; **Köldiñ sol cakazı - cılım kayalar** Gölün sol kıyısı - dik kayalar; **Altın-Köl** Telets gölü, Altın Göl.
kölçöñdö- Hareket etmek.
kölkö Koşum hayvanı.
kölötki Gölge, gölgeli yer; *mec.* ay; **kölötki çilep** gölge gibi; *bk.* **kölötkö**.
kölötkö Gölge; *bk.* **kölötki**.
kölüür Uzun ağaçlı tekne.
kölzök Duvarı kardan koruyan bölme.
köm: **köm ödük** Deri ayakkabı.
köm- Gömmek; **kömüp saldı** gömdü; **kömö baskan** suya gömüldü; toprağa gömüldü.
kömdir- (**köm-**'*ün ettirgen şekli*) Gömdürmek.
kömkör *bk.* **köñkör**.
kömkörül- *bk.* **köñköril**.
kömölö- Ayağından yaralanmak.
kömölöt- (**kömölö-**'*nün ettirgen şekli*) Ayağını yaralamak.
kömül- (**köm-**'*ün edilgen şekli*) Bitirilmiş olmak.
kömür Kömür; **taş kömür** taş kömürü; **kömür öçür-** kömür yakmak.
Kömür-Kaan *mit.* Kömür-Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).
kömürçi Kömürcü.
kömüşte- Gümüşlemek, gümüşle kaplamak.
kömüştü Gümüş süslü; **Kömüştü üygenin tudunıp keldi** *folk.* Gümüş süslemeli dizginini kavramış geldi.
kön I (Çizme için) işlenmiş deri.
kön II 1. Nehrin balık avlamak için uygun olan sakin yeri. 2. Rahat.
köñ Sert toprak; **camannıñ colı caytak bolor** kötünün yolu kaygandır, fakat iyi insan doğru ise zor yoldan gider.
köncölö Moğ. Yorgan.
köncölöñ Kendiliğinden oluş, sebepsizlik.
köñdöy Oyuk, çukur; **köñdöy agaş** oyuk (içi boş) ağaç.
köñdöylö- Boşaltmak, (ağaç için) içini oymak.
köñdöylön- Oyulmak, içi boşalmak.
köndük Gayret, istek.
köndük- Gayret göstermek, aşırı derecede istemek.
köndüre Yanında, önünden; **biske kirbey köndüre ötti** yanımızdan geçti uğramadı.
köndürge Eyerdeki göğüslük (atın eyerinin bir bölümü); **möñün le cazagan köndürge** gümüşlü göğüslük.
köñe *es.* Şaman tefinin tokmak kayışındaki kurdeleler.
köñkör- Alt üst etmek, ters yüz etmek.
köñköril- (**köñkör-**'*ün edilgen şekli*) Ters yüz olmak.
köñkörö (**köñkör-** *fiilinden zarf-fiil*) Yüz

aşağı, ters yüz; **bala köñkörö calat** çocuk yüz üstü yatıyor; **köñkörö salmak** ters yüz koymak.

köñkörü *fiilinden zarf-fiil*) Ters yüz koyma.

könmüştet- (**kömüşte-**'*nin ettirgen şekli*) Gümüşle kaplatmak.

könö Keçi ve buzağıları bağlama ipi.

könök Kova; **tala könök** demir kova; **agaş könök** ağaç kova; *bk.* **sabaş**.

köñül- Duygulanmak; **cüregi köñildi** kalbi yumuşadı; **köñülip uk-** duygululanarakdinlemek.

köö kömür; *bk.* **kos**.

köölö- Közleşmek.

köörçök Keçi veya koyun sütüne çevgen katılarak hazırlanan ve çobanların içtiği bir tür içecek.

köörkiy (Sevgi ifadesi için) canım, sevgili.

kööş Küçük dökme kap.

köp Çok, çokluk; **köptöñ köp** çok çok; **köp katap** çok kez; **olordıñ köbizi** onların çoğu; **köp too** *gr.* çokluk; **köp toodo baştapkı cüzünniñ kojultazı** *gr.* çokluk birinci şahıs eki; **köp toonıñ ekinçi cüzüni** *gr.* ikinci çokluk şahıs; **köp toonıñ kojultazı** *gr.* çokluk eki; **köp uçurlu** *gr.* çok anlamlı.

köp- Şişmek.

köpsin- Övünmek, şişinmek.

köptö- 1. Çoğalmak, sayıca artmak, kalabalıklaşmak. 2. *mat.* Çarpmak; **ekini üçke köptö-** ikiyle üçü çarpmak.

köptöş- (**köptö-**'*nün işteş şekli*) 1. Birlikte artırmak. 2. Birlikte çoğaltmak.

köptöt- (**köptö-**'*nün ettirgen şekli*) 1. Artmasına yardım etmek. 2. Çoğaltmak; **beşti beşke köptöt-** beşle beşi çarpmak.

kör- Moğ. 1. Bakmak, görmek, dikkatle bakmak; **erken men caar bir de körbödi** canım bir kez bile bana bakmadı; **anar-mınar kördim** ben gördüm. 2. Bakmak, ilgilenmek, göz kulak olmak, **baldar kör-** çocuklara bakmak; **mal kör-** hayvanlara bakmak. 3. Denemek, yaşamak, tecrübe etmek; **ol körbögöndi** o gördüğü her şeyi denedi. 4. Birini kabul etmek, saymak; **as kör-** yeterli saymamak; **cakşı dep kördim** onu iyi gördüm; **cakşı kör-** sempati beslemek, sevmek; **caman kör-** nefret etmek. 5. (yardımcı fiil), **kazıp kör-** kazmak; **kıçırıp kör-** okumak; **tudup kör-** yakalamak; **içip kör-** içmek; **kiyip kör-** giysiyi denemek.

kördir- (**kör-**'*ün ettirgen şekli*) Baktırmak.

körgüs- (**kör-**'*ün ettirgen şekli*) Göstermek, tarif etmek; **körgüzerge turgan uçun aldı** göstermek için aldı.

körgüstir- (**körgüs-**'*ün ettirgen şekli*) Göstertmek.

körgüş Göz.

körgüze (**körgüs-** *fiilinden zarf-fiil*) Açıkça, belirgin şekilde.

körgüzer: **körgüzer soluma** *gr.* İşaret zamiri; **körgüzer sös** *gr.* işaret sıfatı.

körgüzü 1. Liste; örnek. 2. Manzara.

körgüzülü Listeli, örnekli.

körkiy 1. Değerli; sevimli; **meniñ körkiyim** canım; *bk.* **kayran**. 2. *mec.* Zavallı, bedbaht; **körkiydi seni!** zavallı!

körmös 1. Kötü ruh, şeytan. 2. *mit.* Şaman inancında toprağın altında yaşayan ruhlar; (*bk.* **cer-su, kuday**).

körmöstü Cin çarpmış, cinli.

köröçi 1. Seyirci. 2. Gözlemci.

köröm Övüngen.

körtük Kar, kürtün.

körü Bakma, kontrol.

körük I Demirci körüğü.

körük II *zool.* (Bir tür hayvan).

körüm Bakış, bir bakışta görme.

körümci Moğ. Nitelik; **iştiñ körümcizi** işin niteliği.

körümcilü 1. Açık, belirgin; **körümcilü al-** açık bir şekilde almak. 2. Belirgin, gösterme; **körümcilü cozok** gösterme örneği.

körün- Görünmek; **caman körün-** kötü

görünmek.
körünbes Görünmez.
köründir- (**körün-**'*ün ettirgen şekli*) Göstermek.
körüngüş Ayna; *bk.* **küskü** II.
körüste (Buruşuk) keten.
körüş I Tanıdık, arkadaş; **körüjim keldi** arkadaşım geldi.
körüş II (**kör-** *fiilinden isim-fiil*) Görme, görüş.
körüş- (**kör-**'*ün işteş şekli*) 1. Bakışmak. 2. Birlikte bakmak. 3 Görüşmek, kaşılaşmak; **ölbözöbis, körüjeribis** ölmezsek görüşürüz.
körüştir- (**körüş-**'*ün ettirgen şekli*) Uzlaştırmak, barıştırmak.
kös 1. Göz, bakış; **kara kös** kara gözler; **köstiñ odı** gözlerinde kıvılcımlar; **kös cumuş** göz kırpıştırma; **köskö ayt-** gözle söylemek; **közi cok** kör; **közi cetpes** kör, miyop; **algas köstü** miyop, uzağı göremeyen; **közi koomoy** onun görüşü kötü; **köstiñ balazı** göz bebeği; **köstiñ agı** gözün beyazı; **közi kiçü de bolzo, tübi tereñ** *atasözü* göz küçük de olsa dibi derindir. 2. Göz, delik; **altı kös** altılı, altı göz; **köstöri cumulgan** öldü, gözleri kapandı; **közi-bajı carıgan** doğum yaptı. 3. Renk işareti (kâğıt oyunlarında).
kösök Kanca, ateş kancası.
köspökçi Kehanet sahibi, kâhin.
köstö- 1. Bir şeye dikkatle bakmak, gözetlemek; **neni köstöp turuñ?** nereye bakıyorsun, neyi gözlüyorsun? 2. Seçmek, ileri sürmek.
köstööçi: **köstööçi kubultkış** *gr.* Yükleme hâli, akuzatif hâli
köstöş (**köstö-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Gözleme. 2. İleri sürme. 3. Yüzleşme.
köstöş- 1. Birlikte bakmak. 2. Birlikte seçmek, ileri sürmek. 3. Birbirine karşı ileri sürmek. 4. Yüzleştirmek.
köstöştir- (**köstöş-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Gözletmek. 2. İleri sürdürmek. 3. Yüzleştirmek.
köş- Soluğu kesilmek.
köznök Pencere.
közör (Oyun için) kartlar.
közörlö- Kart oynamak, kâğıt oynamak.
közörlöş (**közörlö-** *fiilinden isim-fiil*) Kâğıt oynama.
közörlöş- (**közörlö-**'*nün işteş şekli*) Birlikte oynamak, kâğıt oynamasına yardım etmek.
közörlöt- (**közörlö-**'*nün ettirgen şekli*) Kâğıt oynatmak.
kray Rus. Bölge (bir yönetim birimi).
kres Rus. Haç, istavroz; **kreske tüş-** vaftiz edilmek.
kreste- Rus. T. Vaftiz etmek.
kresten- Rus. T. İstavroz çıkarmak, dua etmek.
krestü Rus. T. Vaftiz edilmiş.
kuba Solgun, soluk, açık sarı.
kubakay Solgun (yüz); hafifçe sararmış (ot).
kubal Kül.
kubala- Değişmek.
kubar- (Yüz için) solmak; (ot için) hafifçe sararmak; *bk.* **oñ-**, **kugar-**
kubart- Hafifçe sarartmak, kurutmak.
kubat Sevinç, neş'e, güzellik, zerafet; **andagı cerde kubatka albatı süreen kaykaştı** halk oradaki neş'eye, sevince şaşırdı.
kubattu Neş'eli, sevinçli, (yer için) güzel, zarif; *bk.* **keen**; **bis emdi cakşılık kubattu öyinde cadıp cadıbıs** biz iyi, mutlu zamanda yaşadık.
kubul- Moğ. Değişmek, bir şeye dönüşmek; **Tastarakay boro karçaga bolup kubulıp aldı** *folk.* Tastarakay beyaz bir şahine dönüştü; *bk.* **başkala-**.
kubulbas *gr.* Zarf.
kubult- (**kubul-**'*un ettirgen şekli*) Değiştirmek, dönüştürmek.
kubulta Değişme; **frontto caan kubulta bolbodı** varlık değişimleri cephesinde bir şey olmadı.
kubultkış *gr.* İsmin hâli, hâl; **kubultkış kojultaları** *gr.* hâl ekleri; **kubultkışla kubuları** *bk.* **tüzünle kubuları** *gr.* çekim; **kubultkışla-tüzünle kubularınıñ kojultazı** *gr.* çekim eki.
kubultu Değişme, dönüşme.
kubusku Neş'eli; güzel; **kubusku kijiniñ cüregi açık** neş'eli insanın kalbi açık olur.
kubusku- Sevinmek.
kubuyla- Sevinmek, kutlamak; **Alıp-Manaştıñ curtında catkan el-con kubuylap curtadılar** *folk.* Alıp-Manas yurdunda halk mutlu yaşadı.
kucur Tuzlak arazi, toprağın kireçli bölümü; *bk.* **borcoñ**.
kuç- Kucaklamak.
kuça Moğ. Dağ koyunu, koç.
kuçak 1. Kucak; **bir kuçak odın** bir kucak odun. 2. Kucak; **kuçakka tuttı** kucağına aldı.
kuçakta- Kucağında taşımak, kucaklamak.
kuçaktan- (**kuçakta-**'*nın dönüşlü şekli*) Kucağına almak, kucaklamak; **Eki ene eki balanı kuçaktangan ile cerge oturdılar** *folk.* İki ana iki çocuğunu kucaklayıp yere oturdular.

kuçaktaş (**kuçakta-** *fiilinden isim-fiil*) Kucaklama.
kuçaktaş- (**kuçakta-**'*nın işteş şekli*) Birbirini kucaklamak.
kuçaktat- (**kuçakta-**'*nın ettirgen şekli*) Kucağa almasını emretmek.
kuçıyak Serçe; **boro kuçıyak** kanarya.
kuçkaş Kuş yavrusu.
kuda 1. Dünür; **kuda bol-** dünür olmak. 2. Dünürcülük; **kuda baştaldı** dünürcülük başladı; **kuda-kuuy tıñıy berdi, kulun edin amzay berdi** dünür sofrası kuruldu, aygır eti yenmeye başladı.
kudagay 1. Büyük erkek kardeşin karısının kızkardeşi. 2. Dünürcü. 3. Dünürler.
kudala- Dünürcülük yapmak; **Azıyda corıktap cürele, adama kiji kudalap koygon** *folk.* Önden gitti ve babam için dünürcülük yaptı.
kudalaş (**kudala-** *fiilinden isim-fiil*) Dünürcülük.
kudalaş- (**kudala-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte dünürcülük yapmak. 2. Nikâhlandıktan sonra kendi çocuklarını doğurmak.
kudalat- (**kudala-**'*nın ettirgen şekli*) Dünürcülük yaptırmak.
kudan-biy *mit.* Kudan-Biy (avcıların koruyucu ruhu).
kuday İr. 1. Tanrı, ilâh. 2. *mit.* Şaman inancında gökyüzünde yaşayan ve ilâh olmayan ruhlar; (*bk.* **körmös, cer-su**), **alıs cerdiñ kudayı** cehennem ilâhı, Erlik.
kudayzak İr. İlâhî.
kudu- Kaybolmak, gizlenmek; **kiji kudup bardı** adam kayboldu.
kugar- *bk.* **kubar-**.
kugart- *bk.* **kubart-**.
kul Kul, köle, hizmetkâr, uşak; **kul menzingen** köle sahibi.
kul'tura Rus. Kültür; **natsional'nıy keberdü, sotsialistiçeskiy uçurlu kult'ura** içerik olarak sosyalist, şekil olarak milliyetçi olan kültür.
kula (At donu) kula, **ak kula** *zool.* kula renginde yabanî bir kuş adı.
kulak 1. Kulak; **kulak cetpes** sağır. 2. *mec.* Tencerenin kulbu **üç kulaktu kazan** üç kulplu tencere. 3. Çengel (silâhta), **üç kulak** *bot.* kuzukulağı.
kulakta- Kulağından tutmak.
kulaktu Kulaklı, dikkatli; **uzun kulaktu** *mec.* seven; **kulaktu börük** kulakları örten şapka.
kulaş *es.* Bir ayağa denk uzunluk ölçüsü.
kulaşta- Ayak uzunluğuyla ölçmek.
kulca Ayakkabı ve deri kaplara yapılan süsleme, nakış.
kulcala- Nakış yapmak.
kulda- Köle yapmak.
kuldanaçı Köle satıcısı.
kuldat- (**kulda-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Köle ettirmek. 2. Boyun eğdirmek.
kulduk Kölelik, kulluk.
kult Anında kaybolmayı tasvir eden söz; **kult etti** o hemen kayboldu; *bk.* **bult, kılt**.
kultuñ Moğ. Kurnaz.
kultur Kurnaz, sinsi.
kulugur Alçak, rezil; **kulugurdı seni!** seni rezil, seni!
kulun Tay, memedeki tay.
kulundu Taylı; **kulundu bee** taylı kısrak.
kulur Moğ. Un; **kaynatkan kulur** haşlanmış koyun etli un çorbası.
kulurlu Unlu.
kuluzın Moğ. Kamış, saz.
kumak Kum.
kumaksu *bk.* **kumaktu**.
kumaktu Kumlu, kumlu yer.
kumanak *zool.* Şerbetçi otu.
kumanakta- Şerbetçi otu kozalağı toplamak.
kumanaktaş- (**kumanakta-** *fiilinin işteş şekli*) Birlikte şerbetçi otu kozalağı toplamak.
kumanaktat- (**kumanakta-**'*nın ettirgen şekli*) Şerbetçi otu kozalağı toplatmak.
kumdus Kunduz.

kumurska 1. Karınca. 2. Karınca yuvası; *bk.* **çımalı.**

kunacın 1. İki yaşındaki buzağı. 2. İnek; *bk.* **uy; kunacın.**

kunacın Moğ. İki (veya üç ?) yaşındaki dana; *bk.* **kunacın.**

kunan Moğ. Üç yaşındaki aygır; iki yaşındaki tosun; **toy kunan** *es.* damat tarafından zaysana hediye edilen dört yaşındaki «düğün» ineği.

kunugu (**kunuk-** *fiilinden zarf-fiil*) Hüzün, keder.

kunuk- Moğ. 1. Hüzünlenmek, kederlenmek. 2. Kırılmak, gücenmek; **ceten caştu öbögön cırgalın sanap kunuktı** yetmiş yaşındaki yaşlı adam geçmişteki neş'eli günlerini hatırlayarak kederleniyor. 3. Yorulmak.

kunukçıl Moğ. T. Hüzünlü, kederli, üzgün, tasalı; **kunukçıl küs** hüzünlü güz; **Kunukçıl curtap cattı, bala bererin caynap turdı** *folk.* Hüzünlendi, çocuk vereni aradı.

kur Kemer, kuşak, bele sarılan uzun ve enli kumaş; *bk.* **arçuul.**

kura- 1. Bazı parçalardan oluşmak. 2. Ek yapmak.

kuraan Moğ. Kuzu; *bk.* **kuragan.**

kuragan Moğ. Kuzu; **kuragannıñ terezi** kuzu kürkü; **kuragan börüp** kuzu kürkünden şapka; *bk.* **kuraan.**

kuralçak Kramp; **kuralçak tuttı** kramp girdi.

kuran Moğ. *zool.* Karaca (erkek); **kuran ay** Kasım (Altay halk takviminde on birinci ayın adı); **caygı kuran ay** Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ayın adı).

kurantı Parça kumaşlardan yapılmış yorgan.

kurbustan *mit.* İyi ilâh (Ülgen ile eş anlamlı).

kurç Moğ. 1. Keskin; **kurç bıçak** keskin bıçak; *bk.* **ödü.** 2. *mec.* Sivri akıllı.

kurça- Sarmak, kuşatmak; **cerdi kurçap aldı** yeri kuşattılar; **belin kurçadı** beline kuşandı.

kurçal- (**kurça-**'*nın edilgen şekli*) Sarılmış, kuşanılmış olmak.

kurçat- (**kurça-**'*nın ettirgen şekli*) Kemer kuşatmak, çevrelemek.

kurçu (**kurça-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Sarma. 2. Halka. 3. *es.* Çıngıraklardan oluşan halka (şamanın tören giysisinin kemerinde bulunan ve dua sırasında şamana eşlik eden ruhları tasvir eden nesne).

kurçu- Bilemek, sivriltmek.

kurçul- (**kurçu-**'*nun edilgen şekli*) Bilenmek, sivrilmek.

kurçut- (**kurçu-**'*nun ettirgen şekli*) Biletmek, sivriltmek.

kurdak *es.* Şamanın tören giysisinin kemeri.

kurdañ Kemer.

kurga- Kurutmak; **Eki kara ayular altın bolup sargargan, agaş bolup kurgagan** *folk.* İki siyah ayıyı altın gibi sararttılar, ağaç gibi kuruttular.

kurgadın- (**kurga-**'*nın dönüşlü şekli*) Kendini kurulamak.

kurgadış (**kurgat-** *fiilinden isim-fiil*) Kurutma.

kurgadış- (**kurgat-**'*ın işteş şekli*) Birlikte kurutmak.

kurgak Kuru.

kurgan- (**kurga-**'*nın dönüşlü şekli*) Kurumak.

kurgat- (**kurga-**'*nın ettirgen şekli*) Kurutmak.

kurgattır- Kurutturmak.

kurguş Arpa kavrulan demir kap.

kurjak Erimiş kar.

kurk: **kurk-kurk** Çaylak veya karga çığlığının taklidi.

kurkak: **kurmak akça** Sahte para; **kurmak sös** yalan söz.

kurkun Kanat kemikleri.

kurkura- (Mide için) guruldamak.

kurmaç Kavrulan buğday.

kursak 1. Yiyecek, yemek; **Kança cüzün aç-kursaktı ak börü baza da ekeldi**

folk. Beyaz kurt yine çeşit çeşit yiyecekler getirdi; *bk.* **aş.** 2. Rahim; karın. 3. Hamilelik; *bk.* **barlu, köçölü.**

kursaktan- Yemek yemek; *bk.* **ajan-.**

kursaktat- Beslemek, doyurmak.

kurt Kurt, kurtçuk, solucan; **agaş kurt** ağaç kurdu; **aş kurt** tahıl kurdu; **müüstü kurt** böcek; *bk.* **çöylöşkön.**

kurt-koñıs Haşarı, yaramaz.

kurta- Kurtlanmak; *bk.* **kurtta-.**

kurtan Yağ ve soğanla pişirilmiş böbrek ve koyun etiyle yapılmış yemek.

kurtta- Kurtlanmak; *bk.* **kurta-.**

kurttan- (**kurtta-**'*nın dönüşlü şekli*) Kurtlanmak.

kurttat- (**kurtta-**'*nın ettirgen şekli*); **ol etti kurttattı** o eti kurtlanıncaya dek bıraktı.

kurttu Kurtlu; **Kunan kulun söyö lo kurttu tastarakayga beriger** *folk.* İki yaşındaki tayı kesin ve kurtlu Tastarakay'a verin.

kuru I Kırağı.

kuru II 1. Kuru; **kuru cer** kuru yer. 2. Boş; **kuru sös** boş söz; **kuru çay** (şekersiz) çay; **kuru kal-** tek başına kalmak; **kuru candı** boş döndü; **kuru kös** boş gözler; **kuru bar-** eli boş gitmek.

kuru- 1. Kurumak. 2. Yok olmak.

kuruktan- Korunmak (?).

kurul- Kıvrılmak, kramp sebebiyle kıvrılmak.

kurum Toy, düğün.

kurut Peynir, kurut.

kurut- (**kuru-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Kurutmak. 2. Yok etmek; **Bu kaandıktı men kurudıp salarım** *folk.* Bu kağanlığı ben yer yüzünden silip kurutacağım.

kuruy *es.* 1. Nefes alan kurbanın ruhunu yakalasın diye şamanın yaptığı yardım. 2. Kurban töreni sırasında dua için yağ ve sütü karıştırma; **op-kuruy, op-kuruy...** dua sırasında haykırışlar.

kuruyla- *es.* 1. (Şamanlar için) kurbanın soluması sırasında yaşam gücünü yakalamak. 2. Kurban töreni sırasında su serpmek.

kus- Koparmak.

kusku Kopma, bulanma; **kuskum kelip cat** midem bulanuyor.

kuskun Kuzgun, karga; **Kuskun uçpas sarı cikti kuyun keptü ödüp turdı** *folk.* Kuzgunun uçmadığı sarı çayırı kasırga gibi geçip gitti.

kustır- (**kus-**'*un ettirgen şekli*) Yırtırmak.

kuş Kuş; **Uçar-Kuş** efsanevî kuşun adı; **kuştıñ balazı** kuş yavrusu; **Caraş çeçekter cayıldı, caydıñ kuştarı kojoñdoştı** *folk.* Güzel çiçekler açtı, yaz kuşları ötmeye başladı.

kuşa (?) Moğ.

kuşkulı *zool.* Zerdeva, ağaç sansarı.

kuşkulu *zool.* (Bir tür kuş).

kut 1. Çekirdek, embriyo. 2. *mit.* Hayvan, insan ve bitkinin hayatını destekleyen güç, ruh; **maldıñ kudın üzüt apardısılu** (ölü insanın) ruhu hayvana verim gücü getirdi; **kiji korkup kudı çıktı** (bu) kişi öyle korktu ki onun «ruhu saklandı»; **kut cok kaçtı** arkasına bakmasızın kaçtı.

kutuk Kuyu; **Arjan kutuk suu la emdep iydi** *folk.* İyi bir kaynağın suyuyla iyileşti.

kuu I Kuğu.

kuu II 1. Kabuksuz kuru ağaç. 2. Kuru ot. 3. Kurumuş kemik.

kuu III Beyaz; solgun; ak; **kup-kuu** çok solgun; **cüzi kup-kuu bolup bardı** onun yüzü çok soldu; **kuu baş** kafa tası; **Kuu bajıbıstı erlik algan** *folk.* Kafataslarımızı Erlik aldı.

kuu- İzlemek, takip etmek.

kuuçın Moğ. 1. Konuşma. 2. Hikâye. 3. Sohbet; **kuuçın-ermek** *gr.* konuşma; söz.

kuuçında- Moğ. T. 1. Konuşmak. 2. Hikâye anlatmak. 3. Sohbet etmek.

kuuçından- Moğ. T. (**kuuçında-**'*nın*

dönüşlü şekli) Kendisi hakkında konuşmak.

kuuçındaş Moğ. T. (**kuuçında-** *fiilinden isim-fiil*) Konuşma, anlatma.

kuuçındaş- Moğ. T. (**kuuçında-**'*nın işteş şekli*) Birbiriyle konuşmak, sohbet etmek; **Solun-sobur kuuçındarın eptücöptü kuuçındaştı** *folk.* İlginç hikâyeler anlattılar; **Karatı-Kaan la Sañıskan-Biy ekü oturup kuuçındaştı, ne bolorın sanarkaştı** *folk.* Karatı Han ve Sanıskan Bey yanyana oturdular, sohbet ettiler ve ileride ne olacağını düşündüler; **kuuçındajarınıñ tili** *gr.* konuşma dili.

kuuçındat- Moğ. T. (**kuuçında-**'*nın ettirgen şekli*) Konuşturmak, anlattırmak.

kuuk Sidik torbası.

kuulay Sıra, saf.

kuulayla- Sıraya girmek.

kuulaylaş- (**kuulayla-**'*nın işteş şekli*) Birbiri ardında durmak, sıra oluşturmak.

kuulgazın Moğ. Dönüşme.

kuulı Moğ. Sarı bal.

kuur- 1. (Arpa için) pişirmek. 2. Bitkin hâle getirmek. 3. Yıkmak, harap etmek.

kuurak (?) Moğ.

kuurdak Kızarmış et.

kuurdır- (**kuur-**'*un ettirgen şekli*) 1. Kızartmak. 2. Yok etmek. 3. Yıkmak; mahvetmek.

kuurmaç Pişmiş tahıl.

kuurmak Yalan, hile; sinsi, kurnaz.

kuurmakçı Yalancı, hilekâr.

kuurul- (**kuur-**'*un edilgen şekli*) 1. Pişirilmek. 2. Buruşmak, kırışmak.

kuy Mağara.

kuyak 1. Lâvabo. 2. Zırh; **Töş kuyagın töşkö salat, kat kuyagın arta salat** *folk.* Göğüs zırhını göğsüne geçirdi, zırhın diğer bölümünü arkadan bağladı.

kuyakta- Zırhla kaplamak.

kuybır- (Şaman için) kasırga gibi dönmek.

kuybu Dönme, bir şeyin çevresinde koşma.

kuybula- Döndürmek, çevirmek.

kuybulan- (**kuybula-**'*nın edilgen-dönüşlü şekli*) Kasırga gibi dönmek.

kuyga Ceviz büyüklüğünden tavuk yumurtası büyüklüğüne kadar değişen kırmızı Çin sedefinden küpe.

kuyka I Büyük Çin sedefi.

kuyka II (Kafadaki) deri.

kuykala- (tavuk, domuz için) tütsülemek (ütmek, ütülemek), tüylerini yakmak.

kuykalat- (**kuykala-**'*nın ettirgen şekli*) Üttürmek, ütületmek.

kuyruk 1. Kuyruk. 2. *mec.* Son, uç; **küstiñ kuyruk ayı** Ekim (Altay halk takviminde onuncu ayın adı); **kuyruk ulap bar-** kaz adımıyla gitmek (kaz gibi yürümek).

kuyrukta- Kuyruğu yakalamak.

kuyruktu Kuyruklu.

kuyu Kıyı, sınır; **Anaytkanda Tastarakay albatı-connıñ kuyuzına cabaga adınañ tüjüp alat** *folk.* Bu yüzden Tastarakay insanların oturduğu evlerin ötesinde atından indi.

kuyuk Yanık kokusu.

kuyula- 1. Kıyıdan gitmek. 2. Çevresinden geçmek.

kuyulan- (**kuyula-**'*nın dönüşlü şekli*) Kıyı boyunca yürümek.

kuyulgak Su girdabı.

kuyun Moğ. Kasırga, fırtına; **kuyunçılap mantadı** kasırga gibi geldi.

kuyundan- Kasırgayla, tayfunla yükselmek.

kuyuşkan Kuskun (hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış).

kuyuşkap Kuyrukla eyeri birleştiren parça.

kuzuk *bot.* Çam fıstığı; **kuzuk agaş** Çam fıstığı ağacı.

kuzukta- Çam fıstığı toplamak.

kuzuktaş (**kuzukta-** *fiilinden isim-fiil*) Çam fıstığı toplama.

kuzuktaş- (**kuzukta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte çam fıstığı toplamak.

kuzuktat- (**kuzukta-**'*nın ettirgen şekli*) Çam fıstığı toplatmak.

kübren- Mırıldanmak; homurdanmak.

kübür Yumuşak, gevşek; *mec.* gübür, gübre, bok; **kübür cer** gevşek toprak.
kübüret- Toprağı çapalamak.
kücey *bk.* **kücürci.**
kücül Su faresi.
kücür Suç inkârı.
kücürci Üç yaşındaki boğa; *bk.* **torbok, kücey.**
kücüre- Bilincinde olmamak.
kücüren- (**kücüre-**'*nin dönüşlü şekli*) Kendini bir şeyden sorumlu tutmak; **kücürenip ber-** istemeden vermek; **kücürenip kör-** istemeden bir işe girişmek.
kücüün Tosun.
küç 1. Güç, kuvvet; **küçi cok** güçsüz. 2. Zor; **kolımnıñ küçi le tapkan** elimin çabasıyla kazanılmış; **küç kiji** ağır insan (karakterolarak).
küçkek Şiddetli, korkunç, kızgın.
küçsin- Bir şey için zorlanmak, tembellik yapmak.
küçsindir- (**küçsin-**'*in ettirgen şekli*) Yormak, zorlaştırmak.
küçte- 1. Güçlendirmek. 2. Zorlamak.
küçtel- (**küçte-**'*nin edilgen şekli*) 1. Güçlenmek, artmak.
küçtet- (**küçte-** *fiilinin ettirgen şekli*) 1. Güçlendirmek. 2. Zorlatmak.
küçü: **küçü suuk ay** Nisan (Altay halk takviminde dördüncü ayın adı).
küçübey Serçe parmak; *bk.* **çıçalık.**
küçük Köpek yavrusu; kurt yavrusu; enik; **Azıragan iytterim onçozı küçük azırabastañ subaytadı** *folk.* Beslediğim bütün köpeklerin sütü çekildi, bu yüzden yavrularını besleyemediler.
küçükte- Yavrulamak.
küçürgen: **küçürgen ay** Ekim (onuncu ayın adı).
küçürke- 1. Gücüyle gururlanmak. 2. Kibirlenmek. 3. Yırtılmak.
küdü Otlak.
küdüçi Çoban.
küjül Köstebek.
kükür Moğ. Sıcak kükürt.
kükürt Uğultu, gürültü.
kül Kül; **kül bolup cada kalat** kül oldu.
kül- I (El, ayak için) bağlamak, birbirine bağlamak.
kül- II Gülmek.
külbüs *bk.* **külmüs.**
küleñke Kapan, tuzak.
küler Moğ. 1. Bronz. 2. Dökme; **Küler oçogı şıñır etti** *folk.* Dökme demir üç ayaktıngırdadı.
külkü Ateş kancası.
külmüs Keçi yavrusunun dişisi; erkek karaca; *bk.* **kuran, külbüs.**
kültür-kaltır (Çatırdama, şıngırdamanın ses taklidi) **kültür-kaltır et-** patırtı yapmak; **Kültür-kaltır sogulganı ol nemezi, Köbügim?** *folk.* Bu gürültü patırtı ne, Köbük'üm?
külü 1. Bukağı, köstek.
külüç Rus. Anahtar.
külük 1. Pehlivan. 2. Usta. 3. Becerikli, çevik; **Külük bolgon Toyboñ-Kaan oturup bolboy tura cügürdi** *folk.* Çevik Toybon-Han oturamadı, sıçradı ve koştu.
külümcile Gülümseme.
külümzire- Gülümsemek.
külümziren- Kendi kendine gülmek, gülümsemek.
külüreş- Ötüşmek (?).
külürgen: **külürgen ay** Temmuz (Telengitlerdeki halk takviminin yedinci ayı).
külürt-malırt Çatırtı, gürültü taklidi; **külürt-malırt et-** gürültü çıkarmak.
külüü Köstek.
kümüş Gümüş; **kümüş üygen** gümüş süslemeli dizgin; **Oñ kulagımda kümüş sırganı kiyip** *folk.* Sağ kulağıma gümüş küpe takıp; *bk.* **möñün.**
kün 1. Güneş; **kün çıktı** güneş doğdu; **kün çıgış** doğu; **kün badış** batı; **kün tiygen can** güneşli taraf; **Künneñ izü**

- **kün tiygen, aydañ carık - ay tiygen** *folk.* Güneşten daha sıcak güneş yaktı, aydan daha parlak ay aydınlattı. 2. Gün; **eki künniñ turkunına** iki gün boyunca; **küni le** her gün; **çıkkan kün** doğum günü. 3. Hava; **caman kün** kötü hava; **kün kör-** yaşamak; **kün körbön cürdi** gün görmedi, gün yüzü görmedi; **kün kayralı cok** acımadan, merhametsizce; **kün kaacı** Rus. "*adonis*" (bir bitki adı); **kün ötkürer** cenazeyi geçirmek; **küni cedip kelgen** vadesi geldi.

künbadış *bk.* **kün badış.**

künçıgış *bk.* **kün çıgış.**

künde- Zaman geçirmek.

kündi Moğ. *es.* (Zayzan'dansonra gelen bir unvan).

kündü I Güneşli; **Kündü cerdiñ köörkiyi, nege keldiñ bu cerge?** *folk.* Güneşli yerin sevgilisi, neden burayageldin?

kündü II Saygı, sayma, hürmet.

kündüçi Misafirperver.

kündük 1. Günlük. 2. Gündüz; **kündük iş** gündüz işi. 3. Günlük, sıradan; **kündük iş** sıradan iş.

kündüle- Saymak, saygı göstermek, hürmet etmek; **ata-eneni kündüle-** ana babayı saymak.

kündület- (**kündüle-**'*nin ettirgen şekli*) Saygı göstertmek.

kündülü Saygılı, sayın, değerli; **kündülü ayılçım** değerli misafirim; **kündülü nacım** değerli arkadaşım.

Kündüs-Kaan *mit.* (İyi niyetli insanların ruhlarını taşıyan han).

künek Elbise; **künçektiñ künegi cok** *atasözü.* kıskancın elbisesi olmaz.

künet Güneşe dönük taraf.

künkuzuk *bot.* Ay çiçeği.

küñnek Moğ. Gömlek.

künü Kıskançlık; istek, arzu.

künüñ Her gün.

künürke- Kıskanmak.

künürkek Kıskanç.

künürkeş (**künürke-** *fiilinden isim-fiil*) Kıskançlık, rekabet.

künürkeş- (**künürke-**'*nin işteş şekli*) Birbirini kıskanmak.

künürket- (**künürke-**'*nin ettirgen şekli*) Kıskançlık uyandırmak, kıskandırmak.

küñürtçi *mit.* Bora taşıyan (Ülgen'in sıfatı).

künüs İyi, insaniyetli, içten; **künüs sös** içten söz.

küp 1. Süt için uzun, silindir şeklindeki kap, küp, ağaçtan fıçı. 2. Varil; *bk.* **çapçak.**

küpgül Kumral.

kür Köprü; **kür keçü** geçit köprüsü.

kürçek Kanca, çengel.

küre Moğ. 1. Yar, toprak, set. 2. Şapka çemberi, kasket kurdelesi, kurdele, kuşak. 3. Şerit, çevre, zırh. 4. Ocak.

küre- Kürümek, kürekle toplamak; **kar küre-** kar kürümek.

küree *bk.* **küre.**

kürejü Güreş, savaş.

kürek Kürek; **temir kürek** demir kürek.

kürel- (**küre-**'*nin edilgen şekli*) Kürünmeş.

küreñ 1. Kahverengi, esmer; **küreñ öñ** kahverengi renk; **Küreñ kamzal kebin kiyet** *folk.* Kahverengi kamzalını giyer. 2. (At donu) koyu sarı; **Ercinelü küreñ at çakızına cetken turdı** *folk.* Değerli esmer at bağlandığı yere yöneldi. 3. (Sonbaharı tarif ederken sıkça kullanılan bir sıfat) **küreñ küs** altın sonbahar; **küreñ kat** siyah frenk üzümü.

kürentik Çadır önündeki alan.

küreş Güreş; **küreş başta-** güreşi başlatmak; *bk.* **tartış.**

küreş- I Güreşmek.

küreş- II (**küre-**'*nin işteş şekli*) Birlikte kar kürümek.

küreşçi Güreşçi, savaşçı, pehlivan.

küreştir- (**küreş-** I'*in ettirgen şekli*) Güreştirmek.

küret- (**küre-**'*nin ettirgen şekli*) Kar kürütmek.

kürke Kışın hayvanları korumak için

açılmış çukur.
kürket Öfkeli, barut gibi.
kürküre- 1. Uğuldamak. 2. Şarıldamak. 3. Domuz gibi bağırmak, homurdanmak.
kürkürek Uğuldayan.
kürküret- (**kürküre-**'*nin ettirgen şekli*) Uğultuya neden olmak.
kürlen Elbisedeki işleme.
kürme Kuzu kürkünden kısa ceket.
kürme- Elleri arkadan bağlamak.
kürmek Bağ.
kürsülde- Çalmak, çınlamak.
kürt Dağdaki çukurlara bastırılmış kar, kürtün.
kürtük Moğ. *zool.* Yaban horozu, çalı horozu; **kara kürtük** *zool.* erkek yaban horozu; **sarı kürtük** *zool.* dişi yaban tavuğu.
kürük Düğüm, ilmek.
kürüm Şeytan, kötü ruh; *bk.* **körmös.**
küs Güz, sonbahar; **kunukçıl küs** bezgin güz; *bk.* **küskide.**
küskide Sonbahar; *bk.* **küskü** I.
küskü I Sonbahar, güz; **küskü işter** güz işleri; **küskü kuran ay** Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ayın adı).
küskü II Ayna; *bk.* **körüngüş.**
küste- Sonbaharı geçirmek.
küşkür- Hapşırmak.
küşte *ünl.* (Onaylama bildirir) bravo!
küşte- *bk.* **küçte-.**
küşüür Yumruk.
küt- 1. Otlatmak, gütmek; **mal küt-** mal (hayvan) gütmek, otlatmak. 2. İlgilenmek, bakmak.
küttir- (**küt-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Otlattırmak. 2. İlgilendirmek.
küü Ses, uğultu (çok).
küük I *zool. zool.* Guguk kuşu; **küüktiñ tamanı** *bot.* baldırıkara; **küük ay** Mayıs (Altay halk takviminde beşinci ayın adı).
küük II Guguk kuşunun ses taklidi, **küük et-** guguklamak.
küüle I *zool.* Güvercin.
küüle II İlkbahar.
küüle- 1. Çınlamak; **kudagımda küülep cat** kulaklarım çınlıyor. 2. Bir kişinin boğazdan, diğerinin ağızdan iki dilli melodi söylemesi.
küület- (**küüle-**'*nin ettirgen şekli*) Uğuldatmak.
küün I Aşırı istek, arzu; **küünim cetti** hoşuma gitti; **küünge tiy-** hayal kırıklığına uğramak; **küünim canıktı** soğudum; **meniñ küünime edip ber** bunu benim için yap; **küünime tiyip bargan** sıkıntı verdi; **küün kayralı cok** acımasız, merhametsiz.
küün II *bk.* **künü.**
küünçek İyi, cömert, sevecen; **küünçek çamça cok cürer** *atasözü* cömert, elbisesiz gezer.
küünze- Bir şeyi çok istemek, arzulamak; **küünzegen ermek** *gr.* istek cümlesi; **küünzegen keber** *gr.* istek kipi; **küünzegen koş ermek** *gr.* dilek cümlesi.
küünzek Yüce kalpli.
küy- I Beklemek.
küy- II Yakmak, yanmak; **otko küydi** ateşte yandı; **ottor küydi** ateşler yandı.
küydür- (**küy-** II'*nin ettirgen şekli*) 1. Yakmak; *bk.* **örtö-.** 2. Ağrıya neden olmak.
küydürt- (**küydür-**'*ün ettirgen şekli*) Yaktırtmak.
küydürüner Pipo.
küye *zool.* Güve; sıçan; **küye çıçkan** ısıran sıçan.
küyeeçi Ağaç.
küygek 1. Kuraklık; **küygek cıl** kuraklık yılı, kurak yıl. 2. Yanan, sıcak.
küygekçi *mit.* Yakan (Ülgen'in sıfatı).
küygenek *zool.* Aladoğan.
küygür Kaynar.
küyle- Uğuldamak.
küyü I Damat.
küyü II (**küy-** II *fiilinden zarf-fiil*) Yanma.
küyük Duman, tütsü.
küyüktü Dumanlı, isli.

küyül- (**küy-** II'*nin edilgen şekli*) Yanmak; **küyge küyül-** güneşte yanmak.
küyün- İmrenmek, gıpta etmek.
küyünçek Kıskanç.
küyünü (**küyün-** *fiilinden zarf-fiil*) Kıskançlık.
küzediş (**küzet-** *fiilinden isim-fiil*) Gece otlatma, hayvanları geceleyin gözleme.
küzediş- (**küzet-**'*in işteş şekli*) Geceleyin birlikte otlatmak.
küzedü Gece otlatması.
küzedüçi 1. Gece çobanı. 2. Gözlemci.
küzen *zool.* Kokarca.
küzet- (Atları) gece otlatmak.
küzle Eskiden sürülmüş tarlanın altındaki toprak.
küzüñi 1. Çan, çıngırak. 2. Tefteki ses çıkaran küpeler. 3. *es.* Şamanın tören giysisinin yenlerinin alt bölümlerine dikilmiş bakır çıngıraklar: sağ kolda dört, sol kolda beş tanedir.
küzüre- Çınlamak, ötmek, gürlemek.
küzüreş- (**küzüre-**'*nin işteş şekli*) Uğuldamak.
küzürt Uğultu, ses; **küzürt et-** uğuldamak, çınlamak; **Küler kuyak küzürt edip Ak-Toyçı celip oturdı** *folk.* Ak Toyçı bronz zırhını çıngıldatarak tırıs geldi.
küzürüm *zool.* Karınca.

L

la (**le, lo, lö**) 1. *e.* İle; 2. *bağ.* İle, ve.
laboratoriya Rus. Lâboratuvar.
laboratornıy Rus. Lâboratuvar; **laboratornıy iş** lâboratuvar çalışması.
ladka Mangal.
lager' Rus. Kamp.
lama Moğ. 1. Lama, rahip. 2. *zool.* Lama.
lampa Rus. Lâmba.
lap Moğ. Kesinlik, açıklık.
lapşı Rus. Erişte çorbası.
lapta- 1. Tasdik etmek, doğrulamak, teyit etmek. 2. Açık, belirgin şekilde konuşmak veya yapmak; **laptap ayttı** açıkça söyledi; **laptap et-** iyi bir şekilde yapmak.
laptal- (**lapta-**'*nın edilgen şekli*) Tasdik edilmek; **kerek laptaldı** iş tasdik edildi.
laptu Kesin, doğru.
le *bk.* **la.**
lektsiya Rus. Ders; **lektsiyanıñ temazı** dersin konusu.
leninizm Rus. Leninizm.
leytenant Rus. Teğmen.
literatura Rus. Edebiyat.
literaturnıy Rus. **literaturnıy til** *gr.* Yazı dili
litr Rus. Litre.
lo *bk.* **la.**
lotereya Rus. Lotarya, piyango; **akça-cööjöniñ lotereyazı** para-eşya piyangosu.
lozung Rus. Döviz, slogan.
lö *bk.* **la.**
lyotçik Rus. Pilot.

M

ma! *ünl.* İşte, nah!
maak Çizme, ayakkabı; *bk.* **ödük.**
maalka- Şan ve şöhret kazanmak.
maalkat- (**maalka-**'*nın ettirgen şekli*) Böbürlenmek, hava atmak; **kemge maalkadıp turuñ?** sen kime hava atıyorsun? **maalkadıp turgan cok** böbürlendiği yok.
maanı Bayrak; **kızıl maanı** kızıl bayrak.
maara- (Koyun için) melemek.
maaraçı 1. Meleyen. 2. Koyun; *bk.* **koy.**
maarat- (**maara-**'*nın ettirgen şekli*) Meletmek.
maatır *bk.* **baatır.**
macaalay Ayı; *bk.* **mancalay.**
macalañ ayı; *bk.* **ayu.**
maç (Ağır bir şeyin düşme sesinden yansıma kelime, meselâ insan vücudu için).
madakta: **madaktan ayt-** Derli toplu bir şekilde konuşmak.
magat Moğ.(?) Söz, antlaşma; **magat**

akçadañ baalu *atasözü* söz (antlaşma) paradan daha değerlidir; **magat cok** zorunlu, mecburî, şartlı.
magat- Moğ.(?) Bir şeyi iyi yapmak.
magazin Rus. Mağaza, dükkân.
magnit Rus. Mıknatıs.
magnitte- Rus. T. Mıknatıs gibi kendine çekmek.
mahorko (Bir tür tütün).
majak Başak; **buudaydıñ majagı** buğday başağı.
majakta- Başak toplamak; **buuday majaktap cür** buğday başakları toplamak.
mak Ar. 1. Ün, şan, övgü; **magı çık-** ünlenmek; *bk.* **cakşılaş**. 2. Takdire şayan; **mak sös** takdire şayan söz; *bk.* **ılgıy**.
maka I Ancak; **maka emegender oturdı** ancak bazı kadınlar oturdu; *bk.* **ılgıy**.
maka II Öç, intikam duygusu; **makam kandı** öç aldım.
makalu Ar. T. (Onaylama bildiren ünlem) iyi, güzel, pek âlâ!
makta- Ar. T. Övmek, methetmek; **Onı ozo maktap iy, onoñ boluştı surap kör** *folk.* Onu önce övdüler, sonra yardım istediler.
maktan- Ar. T. (**makta-**'*nın dönüşlü şekli*) Övülmek, övünmek; *bk.* **bayırka-**.
maktançık Ar. T. Övüngen, şöhret düşkünü.
maktanış Ar. T. (**maktan-** *fiilinden isim-fiil*) Övüngenlik.
maktaş- Ar. T. (**makta-**'*nın işteş şekli*) Birbirini övmek.
maktat- Ar. T. (**makta-**'*nın ettirgen şekli*) Övdürmek.
maktulu Ar. T. Övgü; **maktulu kojoñ** ilâhî, methiye, şiir; **maktulu gramota** övgü yazısı.
mal Hayvan, mal; at; **maldıñ balazı** atın yavrusu, tay; **coon mal** büyük baş hayvan; **cılkı mal** atlar; **müüstü mal** boynuzlu mal; **bir aygır mal** bir kısraklı at sürüsü.
malçı 1. Hayvan yetiştiricisi. 2. Çoban.
malta Balta; **ay malta** ay balta.
malzak Hayvan seven.
mama (Çocuk dilinde) anne göğsü, meme.
mamay (Kadına saygılı hitap şekli).
mamile Soyadı; **onıñ mamilezı** onun soyadı.
man Çit, duvar.
mañ I Dört nal, koşu.
mañ II Başarı; **mañ al-** başarıya ulaşmak.
mana- Duvar çekmek.
manakay Pusu.
manat Para.
mancak *es.* Şamanın özel kostümü; **kültük mancak** şamanın tam takım kostümü; **koltuk mancak** (beş renkten oluşan şamanın giysisindeki küçük tasvirler; bunların sayısı yediden yirmiye kadar değişir, şaman giysisinin kollarına çıngıraklarla birlikte asılır ve bunlar kanatları temsil eder); **ak mancak** şamanın tören giysisinde süsleme görevi gören çeşitli renkteki basmadan dikilmiş kenevir ipinden şeritler.
mancalay *bk.* **macaalay**.
mancı Pahalı kürk.
mañday Alın; **uyalbas kijiniñ mañdayı kalıñ** *atasözü* vicdansız adamın alnı kalın olur.
mañdık 1. Çiçek veya farklı desenlerden yapılmış ipek kumaş; **ay bildirilü mañdık torko** ay tasvirli ipek kumaş. 2. Dikilmiş, işlenmiş elbise, ipekten yapılmış giysi.
mañgır *zool.* Yabanî sarımsak; **koy mañgır** kuzu sarımsağı; *bk.* **mañır**.
mañır Moğ. *zool.* Yabanî sarımsak; *bk.* **mañgır**.
mañıs Canavar.
mañkan: **mañkan taadak** Kel dede.
mañta- Koşmak (At vs. için) koşmak.
mañtat- (**mañta-**'*nın ettirgen şekli*) Koşturmak, koşturtmak.
mañzıra- 1. Silinmek. 2. Acele etmek.

mañzırak 1. Silinmiş. 2. Aceleci.
mañzıran- (**mañzıra-** *fiilinin dönüşlü şekli*) Acele etmek, telâşlanmak.
mañzırat- (**mañzıra-**'*nın ettirgen şekli*) Acele ettirmek.
mañzıru 1. Silinmişlik. 2. Acelecilik.
mara- Dikkatle bakmak, şöyle bir bakmak (?).
maraaçı Koyun.
maral *bot.* Alp gülü, (Lât. "*Rosa alba*").
margaa *bk.* **bargaa**.
margaan Moğ. Tartışma; *bk.* **margan**.
margan Bahis; teminat, garanti; ödül; **üç katap margan etken** üç kez bahse girdiler; *bk.* **margaan**.
margış- Moğ. Bahse girmek, iddialaşmak; **margıjak!** hadi bahse girin!
marka Rus. **poçtovıy marka** posta pulu.
marksizm Rus. Marksizm.
marşal Rus. Mareşal; **sovetskiy soyuztıñ marşalı** Sovyetler Birliği mareşali.
mart Rus. Mart.
maska Çekiç.
maşina Rus. Makine; **kol maşina** el makinesi; **but maşina** ayak makinesi; **maşina eder zavod** makine üretim fabrikası.
maşinist Rus. Makinist.
matematika Rus. Matematik.
may I Yağ.
may II Rus. Mayıs.
May-Ene *mit.* Umay (çocukların koruyucu tanrısı).
mayçık *zool.* Tavşan.
maykan *bk.* **baykan**.
mayla- Yağlamak, yağ sürmek.
maylan- (**mayda-**'*nın edilgen şekli*) Yağlanmak.
mayman *bk.* **nayman**.
mayor Rus. Binbaşı.
mayrık 1. (Ağaç için) eğri; **mayrık agaş** eğri ağaç; *bk.* **mıyrık**. 2. (Ayakkabı için) çarpık; **mayrık ödüktü** çarpık çizmeli. 3. Eğri ayaklı; **mayrık buttu** eğri ayaklı. 4. Sallanan, sağlam olmayan; **mayrık buttu stol** çürük ayaklı masa.
mayrıkta- (Ayakkabı için) eğrilmek, çarpılmak.
me Al, git!
meçertke *zool.* Baykuş; *bk.* **meçirtke**.
meçet Taç; **meçetke kir-** taçlanmak, taç giymek.
meçette Taç giydirmek.
meçin Ülker (Süreyya) takım yıldızı, **meçin cıl** maymun yılı (on iki hayvan takviminde dokuzuncu yılın adı).
meçirtke Baykuş, puhu kuşu; *bk.* **meçertke**.
mee Beyin.
meeley Moğ. Eldiven.
meen- Sevinmek.
mees Dağın güney yamacı, ormansız yumuşak arazi.
mehanik Rus. Makinist.
mehanika Rus. Mekanik.
mehanizma Rus. Mekanizma; **çastıñ mehanizmazı** saat mekanizması.
meje *bk.* **mejelik**.
mejelik Tepe; *bk.* **kırlañ**.
mejik 1. Tabut. 2. Mezar.
meke Moğ. Yalan, hile; **meke bolbozın?** bu yalan değil mi? *bk.* **tögün**.
mekeçi Moğ. T. Yalancı, hilekâr; *bk.* **tögünçi**.
mekele- Moğ. T. Aldatmak, kandırmak; *bk.* **tögünde-**.
mekelen- Moğ. T. Kanmak.
mekelet- Moğ. T. (**mekele-**'*nin ettirgen şekli*) Kandırmak; *bk.* **tögündet-**.
meltire- Parlamak, güzelliğiyle ortaya çıkmak; **meltiregen koo** göz kamaştıran güzellikteki kız.
men Ben (*1. teklik şahıs zamiri*).
meñ 1. Ben, doğum lekesi. 2. Siğil.
meñde- Acele etmek, acele ile ileri gitmek; **Udura köp alıptar meñdep keldiler** *folk.* Karşılaşmaya pek çok alp koşup geldi.
meñdeş (**meñde-** *fiilinden isim-fiil*)

Acelecilik.
meñdeş- (**meñde-**'*nin işteş şekli*) Birlikte acele etmek.
menzin- Kendinin saymak, benimsemek.
menzineçi Sahip, mülkiyeti olan.
menziner: **baştapkı cüzünni menziner kojultaları** *gr.* Birinci şahıs iyelik ekleri; **menziner kojulta** *gr.* aitlik eki; **menziner kojultalar** *gr.* iyelik ekleri.
menzingen Özel; **menzingen cööjö** özel mülkiyet; **menzingen mal** benim malım (hayvanım).
menzinü 1. Özel mülkiyet. 2. Benimseme.
mergede- Atmak, sallamak, sallanmak.
mergedet- (**mergede-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Attırmak. 2. Yakalatmak.
mergen Becerikli, kesin, isabetli.
mergende- Becerikli olmak.
mergendet- (**mergende-**'*nin ettirgen şekli*) Becerikli hâle getirmek.
mergendü Vurucu; **mergendü birgada** vurucu ekip.
mergendüçi Vurucu.
merinos Rus. Merinos; **merinos koy** merinos koyun.
meşke 1. Mantar; **cer meşke** mantarlar. 2. (Dudakta) kırmızı tabaka.
meşkele- Mantar toplamak.
meşkelet- (**meşkele-**'*nin ettirgen şekli*) Mantar toplatmak.
metall Rus. Metal.
metateza Rus. *gr.* Metatez.
metr Rus. Metre; **metre cüs santimetr** yüz santimetre.
mevley Eldiven.
meyrik Kıvrık; **teyrik-meyrik** zikzaklı.
mı *bk.* **bu**.
mıkın Bel; **mıkın tayanıp turdı** elleri belinde dikildi.
mılça Banyo.
mıltık Silâh, tüfek; **taş mıltık** kremnoy tüfeği; **multalu mıltık** fitilli tüfek; **kırlu mıltık** yivli tüfek; **koñdoy mıltık** büyük kalibreli tüfek; **mıltık at-** tüfekle ateş etmek; **mıltık adındı** tüfek atışı duyuldu.
mıltıkçı Avcı.
mıltıktaş- Karşılıklı ateş açmak.
mınar Bu tarafa, buraya.
mınayda Böyle, şöyle, öyle, bu şekilde; **mınayda aytkanda** özellikle söyleyerek.
mınayıp (< **mındıy edip** *zarf-fiil şeklinden*) Şöyle, öyle, böyle, bu şekilde.
mınayt- (< **mıydıy et-** *birleşik fiilinden*) Böyle yapmak.
mınça O kadar, bu kadar, şu kadar; bunca, onca; **Ança-mınça bolboy turup curttarına cetkilep kelet** *folk.* Az sonra evlerine ulaştılar.
mında Burada, burası; **anda-mında** burada, bu yerde.
mındagı 1. Buradaki. 2. O zamanki.
mındıy Böyle, öyle, şöyle, bu şekilde, buna benzer; **mındıyın bis kaydañ bildik?** onun öyle olduğunu biz nereden bilelim?
mırç *bot.* Biber.
mırçak *bot.* Nohut, bezelye.
mırdı *es.* Kurban edilen hayvanların kemiklerinin sarıldığı paçavra.
mırık Kırık kenarlı, dişli.
mırıy *zool.* Kedi.
mıs *bk.* **bus**.
mıs Taş; *bk.* **taş**; *bk.* **bus**.
mıy Moğ. Kedi; **erkek mıy** erkek kedi; *bk.* **kiske**.
mıyak 1. *zool.* Kaplan. 2. *zool.* Dişi kedi.
mıyakta- Miyavlamak.
mıygak *zool.* Dişi maral; *bk.* **muygak**.
mıyık Sakal, bıyık.
mıyırıl- Eğrilmek; **mıska tiygendiy mıyırıldı** taşa çarpmış gibi eğrildi.
mıyırıñda- (Yılan için) kıvrılmak; **Ediñ mıyırıñdap, catsın!** *folk.* Bedenin kıvrılıp kalsın!
mıykal *zool.* Kedi.
mıyman (Kâğıt oyununda) karo.
mıyrık 1. (Ağaç için) eğri. 2. Dolambaçlı, zikzak, sallantılı, sağlam olmayan; *bk.* **mayrık**.

mızılda- Parıldamak, parlamak; **torko tondorı mızıldap, altın çaçaktarı cayılıp kelgen** ipek saçaklı ipek kürklerle parıldayarak geldi.
mif Rus. Mit, efsane.
mikrofon Rus. Mikrofon.
militsiya Rus. Milis, polis.
milliard Rus. Milyar.
million Rus. Milyon; **milliongo cuuk** milyona yakın.
min- Binmek (bir hayvanın vs. üstüne); **atka min-** ata binmek.
mindir- (**min-**'*in ettirgen şekli*) Bindirmek; **kajı atka mindireribis?** biz onu hangi ata bindirelim?
mineral Rus. Mineral.
mineral'nıy Rus. Mineral; **mineral'nıy suu** mineral su.
ministerstvo Rus. Bakanlık.
ministr Rus. Bakan.
miniş- (**min-**'*in işteş şekli*) Birlikte binip gezmek.
minit Binek hayvanı, binit; **minit buka** binek boğası.
minomyot Rus. Havan topu.
minus Rus. Eksi.
minut Rus. Dakika.
mis Keskin taraf, uç.
miting Rus. Miting.
miy *zool.* Kedi.
mobilizatsiya Rus. Seferberlik.
mobilizovat' Rus. **mobilizovat' et-** Seferberlik ilân etmek.
mogus *bk.* **moñus.**
moko 1. Küt (ağaç), **moko bıçak** küt bıçak. 2. Aptal, budala.
moko- 1. Kütleşmek. 2. Gücünü kaybetmek. 3. (Herhangi bir işte) başarısız olmak.
mokodu Körleşme, kütleşme, körelme.
mokot- (**moko-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Kütleştirmek. 2. Güçsüzleştirmek.
molco Moğ. Kesin, zorunlu; **onçozı molco alındı** bütün sorumlulukları yüklendi; **molco mındıy** şartlar böyle; *bk.* **molcu.**
molcolu Moğ. T. Şartlı; **molcolu öy ötti** verilen süre geçti.
molcon- Moğ. T. Taahhüt etmek.
molcu: **molcu keber** *gr.* Şart kipi; **molcu keberdiñ kojultazı** *gr.* şart eki; **molcu keberdiñ turguza-keler öyi** *gr.* geniş zamanın şartı; **molcu-künzeer keber** *gr.* dilek şart kipi; **molcu keler öy** *gr.* gelecek zamanın şartı; *bk.* **molco.**
moltüñde- Parıldamak.
moltüñdeş (**moltüñde-** *fiilinden isim-fiil*) Parıltı, parıldama.
moltüre- (Göz yaşları için) parıldamak, **köziniñ cajı möltürep çıgıp keldi** gözlerinde göz yaşları parıldadı.
momıç *es.* Yardım.
momojok Kepçe.
momon *zool.* Yer ayısı; **kara momon** köstebek; *bk.* **nomon, türtün.**
moñıs *bk.* **moñus.**
Moñus biy (Bir canavar adı).
moñus Moğ. 1. Savaşçı; 2. dev. 3. Canlı, atik. 4. Canavar ismi; *bk.* **moñıs, mogus, moos.**
moomo *zool.* Örümcek, erkek geyik.
moos *bk.* **moñus.**
mordo (Balık avı için) çöten, kirtil.
morfema Rus. *gr.* Şekil birimi, morfem.
morfologiya Rus. *gr.* Şekil bilgisi, morfoloji
motto Posta; *bk.* **poçto.**
moyın Boyun; **moyınga tüşken** boyuna sarılmak; **moyınga alıngan** üstüne aldığı, mes'uliyetini aldığı, mesuliyeti alınan; **castıraların moyınga aldı** hatalarını kabul etti.
moyınçı Tasma.
moyno- Kurtulmak; inat etmek; **at moynop turu** (elinden) at kurtuldu; **moynop, kelbey kaldı** inat etti ve gitmedi.
moynok I 1. Tasma. 2. Kement.
moynok II (< **moyını ak**) Beyaz boyunlu

(sıkça karşılaşılan bir köpek türü).
moytırak Yaka, çocuk önlüğü.
möndölö Porsuk yavrusu.
möndür Moğ. Dolu.
möñkü 1. Ebedî; **cajıñ bolzo uzun bodzın, cürümiñ bolzo möñkü bolzın** yazların uzasın, ömrün ebedî olsun. 2. Dağ buzulu, yıl boyu kalkmayan kar; *mec.* mezar; **möñküler körünet** dağ buzulları görülüyor; **möñküzin tutkan** gömdüler; **möñküzine salgan** gömdüler.
möñkülü Dağ buzullarıyla kaplı (dağ); **möñkülü tuular** buzul dağları.
möñkülük Ebedî, sonsuz; **cajıñ bolzo, möñkülük bolzın!** yazın sonsuz olsun!
möñün Moğ. Gümüş; **Caltırap turgan neme möñün cıdalar bolgon** *folk.* Parıldayan şeyler gümüş mızraklar idi; **möñün suu** cıva; *bk.* **kümüş**.
möön Onikiparmak bağırsağı.
möörö- Böğürmek.
möörök Sıkça böğüren inek veya boğa.
möröt- (**möörö-***'nün ettirgen şekli*) Böğürtmek.
mör Zafer, başarı.
mörgü Dua.
mörgü- Moğ. Dua etmek; eğilmek; **Cerge cegire biske mörgürer** *folk.* Yere kadar eğilin karşımızda.
mörküt Kartal; *bk.* **mürküt**.
mörööçi Böğüren inek.
möröy 1. Zafer getiren sonuç. 2. Yarışma. 3. Ödül; **möröy al-** bahis tutuşmak; **möröy aldır-** bahsi kazanmak.
möröylöş- 1. (İşte) yarışmak, rekabet etmek. 2. (Yarışta) yarışmak.
möş Dağ zirvesi.
mramor Rus. Mermer; **oroktoydogı mramorlo cazap salgan** Oroktoy'daki mermerle yapılmış.
mugur Moğ. **mugur sööm** Kısa karış; *bk.* **mukur**.
mujskoy rod *gr.* Erkeklik.
mukur Moğ. **mukur sööm** Kısa karış; *bk.* **mugur**.
muñ I Üzüntü, keder **corgoo col muñ ba, coygoo sös muñ ba?** *atasözü* yürüyen için yol dert mi, yalancı için söz dert mi?
muñ II Bin; **bir kança muñ** birkaç bin.
muñkan Zavallı, biçare, sıkıntılı, dertli, bahtsız kişi.
muñkan- Istırap çekmek; **ol süreen muñkanıp cat** o çok acı çekti.
mus *bk.* **bus**.
musta *bk.* **busta**.
muul Moğ. Tınaz, tahıl demetleri, ot yığını, dokurcun; *bk.* **pugul**.
muyrak *bk.* **mıyrak**.
muzey Rus. Müze.
muzıka Rus. Müzik.
mün Çorba.
müñünde- Gümüşlemek, gümüşle kaplamak.
mürgü- Dua etmek.
mürküt *zool.* Kartal *bk.* **mörküt**.
müüs Boynuz; **koçkor müüs** 1) Koç boynuzu. 2) Koç boynuzu şeklindeki motif; **kazık müüs** iki yaşındaki maral; **saldanıñ müüzi** saban demiri.
müüstü Boynuzlu; **müüstü coon mal** boynuzlu büyük baş hayvan.
nominatsiya Rus. *gr.* Adlandırma.

N

naaday Moğ. Kukla, bebek.
naajı Moğ. Dost; *bk.* **naayı, nayjı**.
naana Nine; *bk.* **caana**.
naanem *bk.* **naana, caana**.
naayı Moğ. Dost; *bk.* **naajı, nayjı**.
nacı Moğ. Arkadaş, dost; **Meniñ antırarlu nacım, meni nege şıraladıp cadıñ?** *folk.* Benim sadık arkadaşım, beni neden üzüyorsun?
nacılaş Moğ. T. Dostluk; **üzülbes nacılaş** kopmaz dostluk.
nacılaş- Moğ. T. Dost olmak.
nacılık Moğ. T. Dostluk.
nak Şefkatli, sevecen; hoş, sevimli; **nak**

karındaştar birbirini seven kardeşler; **nak nacım** benim sevecen dostum.
naktaş- Dostça yaşamak.
nalog Rus. Vergi; **nalogtı tölöp ber-** vergi ödemek.
nama Moğ. Lama, rahip, keşiş.
naran Ay; *bk.* **araan.**
narkomat Rus. Halk komiserliği.
nayjı Moğ. Dost; *bk.* **naajı, naayı.**
nayrat- Zayıflatmak.
ne 1. Ne? **bu ne?** bu ne? **ne kerek?** ne gerek? 2. Her; **ne neme** her şey; **ne le** 1) Hepsi. 2) Neyle; **ne le suzayın?** suyu neyle alayım?
nedele Rus. Hafta; **ötkön nedelede** geçen haftada; **üç nedele cürüp** üç hafta bulunup.
neft' Rus. < Far. Petrol.
neftyanoy Rus. *s.* Petrol; **neftyanoy promışlennost'** petrol sanayii.
neke- Moğ. 1. Ödetmek, istemek; **alım neke-** borcunu ödetmek. 2. İzlemek, takip etmek.
nekelte Moğ. 1. Dava. 2. Yargı süreci.
nekeş- (**neke-**'*nin işteş şekli*) 1. Birbirini izlemek. 2. Birlikte birini izlemek; **boyı boyın nekejip cat** onlar birbirlerini izlediler.
nekey 1. Post (koyun). 2. *mit.* Efsaneye göre Ülgen'in yarattığı insanları koruyan köpeğe Erlik'in verdiği eski kürk.
nemçi Kurt, obur.
neme 1. Eşya. 2. Şey, birşey, nesne, varlık; **bir neme** bir şey. 3. *mit.* **cayılgan neme**: **tös**'ten daha sonra oluşmuş ruhlar (*bk.* **tös** I), şaman inancında ölmüş insanların ruhları; **aru neme** temiz ruhlar; **kara neme** kötü ruhlar, günahkârların ruhları.
nerelü: **at nerelü** Cesaretli; **sovetskiy at nerelü partizandar** cesur Sovyet partizanları.
neveste Rus. Gelin; *bk.* **boylu, koltu, sırgalcı.**
nıkı- (Eli, ayağı) kuvvetle sıkmak.
nıkta- 1. Bir şeyi tıka basa doldurmak. 2. Sağlamlaştırmak.
nıktal- (**nıkta-**'*nın edilgen şekli*) 1. Sağlamlaşmak. 2. (Kar, ot için) katılaşmak; **nıktalıp catkan kar** katılaşmış kar.
nogon Yeşil (ot, kumaş).
nokto Moğ. Yular.
noktolo- Moğ. T. Yular takmak.
noktolu Moğ. T. Yularlı.
nom İr. (Soğ.) *mit.* Bilgelik kitabı (bu kitaba göre Ülgen toprağı yaratmıştır).
nomçı İr. (Soğ.) T. Küçük kitap.
nomer Rus. Numara; **meniñ nomerim bejinçi** benim numaram beş, ben beşinciyim; **gostinitsada boş nomerler bar** misafirhanede boş odalar var.
nomon Moğ. Köstebek; *bk.* **türtün, momon.**
nookı Tüy.
nookılu Tüylü.
not Rus. *müz.* Nota.
noyabr' Rus. Kasım.
nökör Moğ. Dost, arkadaş.
nurgulay Çok; büyük bölüm.
nyamı Moğ. Mevki, rütbe.
nyon Moğ. Halk.

O

o *bk.* **ol.**
ob"ekt Rus. Obje, nesne, şey.
ob"ektiv Rus. Objektif.
ob"ektivnıy Rus. *s.* Objektif; **ob"ektivnıy şıltak** objektif neden.
obızın Moğ. Hokkabazlık, bir şeye dönüşme yeteneği.
obızındu Moğ. T. Sahtecilik.
obkom Rus. Bölge komitesi; **Bastıra Soyuztıñ (bol'şevikterdiñ) Kommunistiçeskiy partiyazınıñ Oyrotskiy obkomı** Komünist partinin Oyrot Bölge Komitesi.
oblast' Rus. Bölge; **Oyrotskiy**

avtonomnıy bolast'ıñ albatızı Oyrot Özerk Bölgesinin halkı.
oblastnoy Rus. Bölge.
obligatsiya Rus. Tahvil; **voennıy zaemnıñ obligatsiyazı** askerî borç tahvili.
obogo Moğ. 1. Yığın; **Taş oçogıñ bek bolzın, talkan küliñ obogo bolzın** *folk.* Taş ocağın sağlam olsun, yulaf unun külün yığın yığın olsun. 2. *es.* Dağ ruhuna adanan taş yığını.
obogolo- Bir şeyi yığın hâline getirmek, yığmak.
oboo *bk.* **obogo.**
oboolo- Kuru ot toplamak.
obor (< bağır) Vücut.
oçeret Rus. Sıra.
oço: **oço çeçen** Adsız parmak.
oçok 1. Sacayak. 2. Ocak; **cer oçok** toprağın içine gömülü ocak.
odık Yulaf unu; parçalanmış.
odın Odun, kütük; **kaygıñ odın** kayın kütükleri.
odında- Kütük, odun toplamak.
odır- 1. Ateş yakmak. 2. Yakmak; **Altın örgözin odırdı** *folk.* O altın sarayını yaktı.
odıru Ateş yakılan yer, ocak.
odış *bk.* **oduş.**
odo- Zararlı otları ayıklamak.
odoçı Kırıcı; **taş odoçı** taş ustası.
odor Otlak, mera, yayla; **mal odordo** otlaktaki hayvanlar.
odorlu Otlakları bol olan; **odorlu cer** bol otlaklı yer; **Odorlu cerge at otkorboy ötti** *folk.* Atı otlağa salmadan geldi.
odoş I Karşı, karşıdaki, zıt; **odoş ayıl** karşıdaki köy.
odoş II (**odo-** *fiilinden isim-fiil*) Zararlı otları ayıklama.
odoş- (**odo-**'*nun işteş şekli*) Zararlı otları birlikte ayıklamak, zararlı otları temizlemek.
odoştoy Karşıda.
odot- (**odo-**'*un ettirgen şekli*) Zararlı otları ayıklatmak.
odu 1. Gövde; kulübe; kamp. 2. *es.* Yıkandıktan sonra damadın gelini götürdüğü kayın ağacından kulübe.
odulan- Kamp kurmak, yerleşmek, ateş yakıp geceyi geçirmek; **kırdıñ edeginde odulandıbıs** dağın eteğine kamp kurduk.
odus Otuz; **odus beş** otuz beş; **odus sıñar** otuz beş.
oduş Kalbur, elek; *bk.* **odış, eskin.**
oduş *bk.* **odış.**
oduzınçı Otuzuncu.
ofitser Rus. Subay.
ofitsialnıy Rus. **ofitsialnıy til** *gr.* Resmî dil; *bk.* **gosudarstevnnıy til.**
ogır- Böğürmek, anırmak.
ogo Ona (*yönelme hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri*).
ogur- Böğürmek, ağlamak; *bk.* **bagır-.**
ogurçın Rus. Salatalık.
ogurış (**ogur-** *fiilinden isim-fiil*) Bağırma, çığlık.
ogurt- (**ogur-**'*un ettirgen şekli*) Böğürtmek.
ok I Ok, kurşun; **ok tiy-** (ok için) saplanmak, sıyırmak; **ok taarı** avcı yedekleri,eşyaları.
ok II (Kuvvetlendirme edatı) de, dahi, -a gelince; **ol ok** o da; **enayıp ok aytti** o da böyle söyledi.
okop Rus. Siperler.
okpır Hızlı hareket eden (?).
okrug Rus. Çevre.
okşo- Öpmek.
okşon- (**okşo-**'*nun dönüşlü şekli*) Öpülmek.
okşondır- (**okşon-**'*un ettirgen şekli*) Öptürmek.
okşonış (**okşon-** *fiilinden isim-fiil*) Öpme, öpücük.
okşonış- (**okşon-**'*un işteş şekli*) Birbirini öpmek.
okto- (Silâh için) doldurmak.
oktol- (**okto-**'*nun edilgen şekli*) 1. Doldurulmak; **oktolgon mıltık** dolu silâh. 2. Ok gibi vurmak, çok hızlı

gitmek.
okton- Ok gibi uçmak.
oktu Dolu.
oktyabr' Rus. Ekim.
ol O (*3. teklik şahıs zamiri*); bu.
ol- Olmak.
olbık *bk.* **olbuk.**
olbuk Oturma yeri; budak, büyük dal; **üç olbuktu bay kayıñ** *mit.* üç oturmalı (oturaklı) dallı kayın ağacı.
olco Moğ. Esir; **olcogo kir-** esir düşmek; **olcogo kirgen** esir, savaş esiri.
olcoçı İşgalci.
olcolo- 1. Esir almak. 2. İşgal etmek.
olcolot- (**olcolo-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Esir aldırmak. 2. İşgal ettirmek.
olmon Sallantılı, dalgalı; heyecanlı **olmon calman ot bajın otop turgaan Kızıl-Ür** Otlanan Kızıl Ür dalgalanan otların başını kopardı.
olomçık Kız arkadaş.
olor Onlar (*3. çokluk şahıs zamiri*).
olut Oturulabilen yer; **olut biste bar** bizim oturacak yerimiz çok.
omok (Karakter için) dinç, canlı; **Omok küçtü köröşkileyt, oñı cokko sügünçileyt** *folk.* Dinç ve güçlüler, birbirlerine bakar ve sonsuz sevinç duyarlar.
omoksıra- Dinçleşmek, iyi durumda olmak.
omonim Rus. *gr.* Eş sesli; *bk.* **aydıları tüñey, ce uçurı başka söstör.**
omurtka Omurga; **bel omurtkalar** bel omurgası.
omuru Gövde.
on On (sayı sıfatı); **on kös** onlu (kâğıt oyununda).
oñ I 1. Sağ, sağ taraf, sağ yön; **oñ kol** sağ el. 2. Ön; **böstiñ oñ canı** kumaşın (sağ) ön tarafı. 3. Aynı yöndeki; **oñı salkın** aynı yöndeki rüzgâr; **oñı cok sügündi** aynı ölçüde sevinmedi.
oñ II Başarı; **ogo oñ boldı** o başarılı.
oñ- Solmak, rengini kaybetmek; *bk.* **kubar-**
onañ Ora, orası.
onço Hep, hepsi, her şey, hep, bütün; **onço nemeler** her şey; *bk.* **bastıra.**
oñday İçerik, anlam; **kuuçınnıñ oñdayı** konuşmanın içeriği.
ondıy Böyle.
oñdo- 1. Bir şeyi sağ eliyle yapmak. 2. Düzeltmek. 3. Anlamak, benimsemek; **oñdop bolboy cat** o anlamayabilir.
oñdol- (**oñdo-**'*nun edilgen şekli*) 1. Düzelmek. 2. Sakince oturmak.
oñdomol *gr.* Kavram.
oñdon- 1. (Hastalıktan) iyileşmek, kurtulmak. 2. Düzelmek, kendine çeki düzen vermek. 3. (Hayvan için) semirmek.
ondu Onlusu olan; **balam ondu** çocuğum on yaşında.
oñdu Düzelmiş.
oñgok Hızla rengini kaybeden.
onı Onu (*yükleme hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri*).
onıñ Onun (*ilgi hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri*).
onınçı Onuncu; **onınçı cıldık** onuncu kutlama yılı.
onızı *bk.* **onu.**
onoñ (*çıkma hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri*) ondan, bundan; **onoñ kelip bar** Bundan sonra gel; **onoñ arı** ondan ileride; **onoñ beri** o zamandan beri.
oñor Rus; *bk.* **Orus.**
oñoy 1. Hafif, uygun. 2. Ucuz; **oñoy bol-** ucuzlamak; **oñoy edildi** ucuz alındı.
onoydo Böyle; **Onoydo aydı la salkın keltü uça berdi** *folk.* Böyle söyleyip rüzgâr gibi uçtu.
oñoylo- 1. İyileşmek, hafiflemek. 2. Ucuzlamak.
oñoylot- (**oñoylo-**'*nun ettirgen şekli*) Ucuzlatmak.
oñto- İnlemek.
oñtoş (**oñto-** *fiilinden isim-fiil*) İnleme.
oñtoş- (**oñto-**'*nun işteş şekli*); **ulus uyku arazında oñtoşkon** insanlar uykuda

inledi.
ontu İnilti.
oo Moğ. Zehir.
oodık 1. Parça, kırık. 2. Kırık tabak.
oodıl- (**oot-**'*un edilgen şekli*) Kırılmak, parçalanmak.
oodış- (**oot-**'*un işteş şekli*) Birlikte kırmak, ufalamak.
ook Küçük; **ook baldar** küçük çocuklar; **ook mal** küçük baş hayvan.
ookoy *av.* Kurt; uluyan kurt; *bk.* **ookoyok**.
ookoyok *bk.* **ookoy**.
ookto- Ufalamak, parçalamak; **ooktop cat-** (kurt için) ulumak.
ooktol- (**ookto-**'*nun edilgen şekli*) Ufalanmak,parçalanmak.
ooktot- (**ookto-**'*nun ettirgen şekli*) Ufalatmak,parçalatmak.
oorı- *bk.* **ooru-**.
ooru Moğ. 1. Hasta. 2. Hastalık; **sarı ooru** sarılık; **kaltırak ooru** sıtma; **izü ooru** tifo; **buuru ooru** mide bulantısı; **çalık ooru** ateş; **key ooru** karın şişmesi; **ençi ooru** doğumlar; *bk.* **cobol**.
ooru- Moğ. (İnsanlar için) hastalanmak; *bk.* **oorı-**.
oorulu Moğ. T. Hasta, hastalıklı.
ooruñkay Moğ. Hastalıklı.
oos 1. Ağız; **oos baalaş-** söz birliği etmek. 2. Delik; **kaptıñ oozı** çuvalın ağzı (deliği). 3. Ağız, akar suyun denize veya göle döküldüğü yer; **Kan-Oozı** Kan nehrinin ağzı; **aç oostu** istekli. 4. Sırt, hayvanın yük vurulan yeri. 5. *gr.* Ağız; **oos içinde caak aldı boş cer** *gr.* avurt; **oos tabış** *gr.* ağız sesi.
oot- Kırmak, parçalamak.
oottır- (**oot-**'*un ettirgen şekli*) Kırdırmak, parçalatmak.
oozık Kürek.
op Yalancılık, sahtekârlık.
opkın 1. Dalga. 2. Girdap.
opsan *bk.* **aspan**.
opşıra Demir.
optol- İkiyüzlü davranmak.
opton- İkiyüzlü davranmak.
optu İkiyüzlü, hilekâr.
orbo *es.* Şaman davulunun tokmağı.
orçılañ Moğ. Evren, kâinat, dünya, âlem.
ordında Önünde, önüne.
orfografiya Rus. İmlâ; **oyrot tiliniñ orfografiyazı** Oyrotçanın (Altaycanın) imlâsı; *bk.* **çın biçiileriniñ ejizi**.
orık Patika, yol; *bk.* **oruk**.
orıkta- Patikadan gitmek.
orın 1. Yer; **ordı** onun yeri; **orına** onun yerine. 2. Yatak; **orını** onun yatağı; **Orında töjök soobos turkaarı cılu cattı** *folk.* Yatağındaki döşek soğumadı, her zaman sıcaktı.
orınçı Vali.
orınçık- 1. Yerleşmek. 2. Sertleşmek. 3. Daha önceki duruma gelmek; **sagıjı orınıkpas kiji** sürekli durmayan kişi.
orınıktır- (**orınık-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Yerleştirmek. 2. Sağlamlaştırmak. 3. Düzene sokmak.
oro Çukur, yar.
oro- Sarmak, dolamak.
oroçı Mirasçı, küçük oğul; **oroçı uulım** mirasçım, küçük oğlum.
orokoy Yaramaz; **orokoy bala** yaramaz çocuk.
orol- (**oro-**'*nun edilgen şekli*) 1. Çevrilmiş, sarılmış olmak. 2. (Saçlar için) kıvrılmak.
orolçık Spiral şekilli, bükük, kıvrık.
orolış (**orol-** *fiilinden isim-fiil*) Kıvırma, bükme.
orolışçañ: **orolışçañ kiji** Borcunu ödemeyen ve aldıklarını geri vermeyen insan.
orom Sokak; *bk.* **oroon**.
oromış Sarma, sarmalama.
oron- (**oro-**'*nun dönüşlü şekli*) Sarılmak, bürünmek.
oroon Moğ. 1. Devlet, ülke; memleket; **sovet oroon** Sovyet ülkesi. 2. *mit.* hanlık; **üstügi oroon** Ülgen'in

bulunduğu gökyüzü hanlığı; **altıgı uulım** Erlik'in bulunduğu yer altı hanlığı. 3. Sokak; *bk.* **orom.**

oroş- (**oro-**'*nun işteş şekli*) Birlikte çevirmek.

oroy Moğ. Geç; **oroy bolor** geç oluyor.

oroy- Çevresini dolaşmak; **köldi oroyıp keldi** o gölün çevresini dolaştı.

oroytı- Gecikmek.

orozo İr. *din.* Oruç.

orozolo- İr. T. *din.* Oruç tutmak.

orozolot- İr. T. *din.* (**orozolo-**'*nun ettirgen şekli*) Oruç tutturmak.

orto 1. Orta, yarı; **orto tün** gece yarısı; **orto col** yol ortası; **orto caştu** orta yaşlardan itibaren; **eki gorodtıñ ortozı** iki şehrin arasındaki uzaklık; **orto sındu** orta boyda; **küstiñ orto ayı** Eylül (Altay halk takviminde dokuzuncu ayın adı). 2. **orto til arkazı** *gr.* Ön damak; **orto til arkazı tuyuk tabış** *gr.* ön damak ünsüzü.

ortok Bilinen, genel; **ortok boluşçı til** *gr.* aracı dil.

ortokşu Bahadır yayı.

ortolık Ada.

orton Orta; **orton sabar** orta parmak.

oruk *bk.* **orık.**

orus Rus; *bk.* **oñor.**

orusça Rusça.

orusta- Rusça konuşmak; **orustap kuuçındadı** Rusça konuştu.

oşkoş Benzer, benzeyen, aynı, gibi; **bala oşkoş** çocuk gibi; **sen oşkoş** senin gibi; **kelgen oşkoş** gelmiş gibi; **cok oşkoş** yokmuş gibi.

ot I Ateş; **ot sal-** ateş, soba yakmak; **köstiñ odı** göz kıvılcımı; **ot-ene** ateş anası.

ot II Ot; **çöptü ot** kuru otlar.

otık Çakmak; **otık taş** çakmak taşı.

otır- Oturmak.

otkor- Otlatmak.

oto- Otlakta otlamak; **mal otop turu** hayvanlar otluyor.

otog Otağ.

otot- (**oto-**'*nun ettirgen şekli*) Otlatmak, otlattırmak.

otryad Rus. Müfreze; **ozoçıl otryad** ön müfreze.

ottu I 1. Ateşli, yakıcı; **ottu salkın** yakıcı rüzgâr. 2. *mec.* cesur, enerjik.

ottu II Otlu; **ottu cer** otlu yer, otlaklı yer.

otur- 1. Oturmak; **taşka otur-** taşa oturmak. 2. Yaşamak; **mında otur-** burada yaşamak. 3. (Yardımcı fiil).

oturgança (Doğumu) bekleyenler.

oturgış Sandalye; *bk.* **oturguş.**

oturgus- (**otur-**'*un ettirgen şekli*) Oturtmak, yerleştirmek; **törgö oturgus-** misafirleri baş köşeye oturtmak.

oturguş Tabure; *bk.* oturgış.

oturu (**otur-** *fiilinden isim-fiil*) Oturma.

oy I Akıl; anlayış; endişe; **oygor oy** bilgelik, akıllılık.

oy II Derin, çökük yer.

oy III (Hayret bildiren ünlem) oy, vay!

oy- Oymak, delmek.

oydık Oyuk, çukur, çadırda ateş yakılan çukur.

oygon- Uyanmak; *bk.* **uygun-.**

oygonış (**oygon-** *fiilinden isim-fiil*) Uyanma, uyanış.

oygor 1. Bilge, akıllı. 2. Güçlü; **oygor kiji** *folk.* bahadır.

oygos- Uyandırmak; *bk.* **uygus-.**

oyık 1. Oyulmuş. 2. Delik, çukur.

oyın I Oyun.

oyın II İşleme, oyma.

oyınçı 1. Şakacı. 2. Oyuncak.

oyınçık Oyuncak.

oyışkak Oyulmuş.

oylo- I Sinirlenmek, öfkeyle hareket etmek; **at oylop cat** at sinirlendi, huysuzlaştı.

oylo- II İnandırmak, ikna etmek; **sen meni boyıñ oylop üretkeñ tı sam** sen beni ikna ettin ve öğrettin.

oylok Cesur, şiddetli.

oylon- (**oylo-** II'*nin dönüşlü şekli*) Anlamak.

oylot- (**oylo-** I'*in ettirgen şekli*) Öfkelendirmek.
oymok Yüksük; **tuyuk oymok** delikli yüksük.
oymoktu 1. Yüksüklü. 2. *mec.* kadın.
oyno- 1. Oynamak, eğlenmek; **oynop ayt-** şaka yapmak. 2. Biriyle samimî ilişki içinde bulunmak.
oynok Oyun.
oynol- (**oyno-**'*nun edilgen şekli*) (Piyango için) oynamış olmak; **nemeler oynılıp cat** eşya piyangosunda oynamış olmak.
oynoş Sevgili, oynaş.
oynoş- (**oyno-**'*nun işteş şekli*) 1. Birlikte oynamak. 2. Biriyle samimi ilişkide bulunmak.
oynoşçı Gönül ilişkilerine meyilli olan, çapkın.
oynot- (**oyno-** *fiilinin ettirgen şekli*) 1. Oynatmak. 2. Samimî ilişkide bulundurmak.
oyoñot *bot.* Ter otu.
oyoñotto- Ter otu toplamaya gitmek; *bk.* **oyoñot-**.
oysı-: **oysıp turgan** "Oy" ünlemini kullanan insan.
oyto Geri, geriye, ters; **Onı ukkan Közüyke oyto armakçızın türetudat** *folk.* Bunu duyan Közüyke geri döndü; **oyto al-** geri almak; **öştü aldırgan cerin oyto alarga çenejip katap tabararga çeneşti** kaybettiği toprakları geri almak isteyen düşman saldırıya geçti.
ozo 1. Önce, çok önce; **ozodoñ beri** çok çok önce, eskiden; **ozo çakta** eski zamanlarda (çağlarda); *bk.* **başkıla**. 2. İleride, ileri; **ozo kör-** ileri bakmak. 3. *e.* önce, ileri; **bayramnañ ozo** bayramdan önce.
ozoçı Öncü.
ozoçıl İlerici, gelişmiş; **ozoçıl kolhoz** gelişmiş kolhoz; **ozoçıl pozitsiya** ilerici konum.
ozogı 1. Önceki, eski; **ozogı cañ** eski gelenekler; **ozogıda** eskide. 2. İleride bulunan.
ozolo- İleriye gitmek, iyileşmek, ilerlemek; yenmek, geride bırakmak; *bk.* **akala-**.
ozolot- (**ozolo-**'*nun ettirgen şekli*) İleri götürmek, iyileştirmek.
ozur- Rüzgârla salmak.
ozuraçı Rüzgârda salınan.

Ö

öbögön Moğ. 1. Yaşlı adam; yaşlı; **ak sagaldu öbögön** ak sakallı adam. 2. Yaşlılara saygılı hitap; *bk.* **öböön**; **apşıyak**; **caan öbögön**.
öbökö Moğ. 1. Ata; **bökö ada** dede; **ada öbökölör** babanın dedeleri. 2. Aile. 3. Aile, tür; *bk.* **bile**.
öböön *bk.* **öbögön**.
öç I Öç, intikam; **öç al-** öç almak; **bis öçtü** düşmanlık içindeyiz; **kandu öç** kanlı öç, intikam.
öç II Nefes borusu.
öç- Sönmek; **onıñ köziniñ odı öçüp kaldı** onun gözlerinin feri söndü.
öçö- 1. Öç almak. 2. Kavga etmek.
öçöş Kötü düşünceli.
öçöş- (**öçö-**'*nün işteş şekli*) Birbirine kızmak.
öçöştir- (**öçöş-**'*ün ettirgen şekli*) Kızdırmak.
öçtöçi İntikamcı.
öçtü İntikam duygulu.
öçür- (**öç-**'*ün ettirgen şekli*) Söndürmek.
öçürgüş Söndürücü; **ört öçürgüş** ateş söndürücü.
öçürkek Kinci, kindar.
ödü Keskin; **ödü bıçak** keskin bıçak; *bk.* **kurç**.
ödük Ayakkabı, çizme; **bıçkak ödük** hayvan pençelerinden yapılmış çizme.
ödüş I Ödünç; **ödüşke aldı** ödünç aldı.
ödüş II (**öt-** *fiilinden isim-fiil*) Geçme, gitme.
ögön *bk.* **caan öbögön**.
ögüs Erkek hayvan; **ögüs ayu** erkek ayı;

bk. **öküs ayu.**
öjüp *anat.* Ön kol.
ökö (Erkeğe saygılı hitap şekli).
ökpö 1. Akciğer. 2. Böğür; **adın ökpözine teep turdı** atının karnına tekme vurdu. 3. Gücenme; **ökpö al-** gücenmek.
ökpölö- Gücenmek, kızmak; *bk.* **çugulda-**
ökpözire- Acımak, merhamet etmek; **Oñdop-soldop okşoştılar, ökpözirep ıylaştılar** *folk.* Birbirlerini sağ ve sol yanaklarından öptüler, merhamet duygularıyla ağladılar.
öksö- Yüksek sesle ağlamak.
öksöt- (**öksö-**'*nün ettirgen şekli*) Ağlatmak.
öktöm Cesur; sinirli.
öl- (İnsan için) ölmek.
ölbös Ölümsüz; **Altay-Buuçay ölbös kiji al conına mınayda cakıdı** *folk.* Ölümsüz Altay-Buuçay halkına böyle emretti.
ölö Alaca; **Ölö adına minip aldı onoñ arı köndügip bardı** *folk.* Alaca atına bindi ve ilerledi; *bk.* **ala.**
ölöñ Ot, kuru ot; **ot ölöñ** ateşli ot (kemik kırığının tedavisinde kullanılan ilâç); **sas ölöñ** (?); **cıtu ölöñ** *bot.* pelin otu; **kara ölöñ** *bot.* (ot türü); **süt ölöñ** *bot.* sütleğen; **samın ölöñ** *bot.* pars burnu; **izü ölöñ** *bot.* kaynar (yumuşak bir ot), **mırçak ölöñ** *bot.* fare nohutu; **ölöñ algış** saman toplamak için çatal; **ölöñ salgış** (saman için) yemlik; *bk.* **biçen.**
ölöñdö- Saman, ot biçmek.
öltür- Öldürmek; **Semizin taldap adat, kiş karazın taldap öltüret** *folk.* İri hayvanları seçerek ateş etti ve kara samurları öldürdü.
öltüreçi Katil.
öltüril- (**öltür-**'*ün edilgen şekli*) Öldürülmüş olmak.
öltürt- (**öltür-**'*ün ettirgen şekli*) Öldürtmek.
öltürüş (**öltür-** *fiilinden isim-fiil*) Öldürme.
ölü I Boş ceviz, olmamış buğday.
ölü II Dört cm. kadar olan uzunluk; **çın la tögünniñ ortozı tört ölü** *atasözü* doğru ile yalanın arasında kıl payı bir fark vardır.
ölü III **ölü til** *gr.* Ölü dil.
ölüm Ölüm; **Ölümneñ meni ayrıgan uçun, kaçanda slerdi undubazım** *folk.* Sizi ölünceye kadar unutmayacağım.
ölümtik Zayıflık, güçsüzlük; **at karıza sogumtık, er karıza ölümtik** *atasözü* at yaşlanırsa o kesimhaneye, erkek yaşlanırsa ölüme.
ömö 1. Öğüt; **ömö surap aldır-** öğüt almaya çağırmak. 2. **ömö zalog** *gr.* işteş fiil; **ömö-cömöniñ kojultazı** *gr.* işteşlik eki.
ömölik Kolektif.
ömölö- Birlikte saldırmak, taarruz etmek.
ömölööçi: **ömölööçi kubultkış** *gr.* Vasıta hâli, instrumental hâli
ömür Moğ. (Elbise için) Etek, ön taraf; **iç ömür** iç etek; **al ömür** dış etek.
ön 1. Gövde, (bitki için) sap; **agaştıñ öni** ağacın gövdesi; **ölöñiñ öni** otun sapı. 2. Suyun yatağı; **suunıñ öni calbak** suyun yatağı geniş.
öñ 1. Kişilik. 2. Renk; **başka-başka öñdü** çeşitli renkte. 3. Cilâ. 4. Kumaşın ön yüzü.
öñdö- Cilâlamak.
öñdöy- Yükselmek, havaya uçmak, çıkmak; **cadıktıñ arı canınañ ayu öñdöyip keldi** kuru dalların ardından ayı çıktı.
öñdöyt- (**öñdöy-**'*ün ettirgen şekli*) Yükseltmek.
öñdü Renkli; **öñdü metall** renkli metal.
öñjük Güzel; **öñjük cerler** güzel yerler; *bk.* **caraş.**
öñölö- Sessizce yaklaşmak, sinsice yaklaşmak.
öñör- Eyerin ön tarafına oturmak; **Ak-Boro adına mindi, Altın-Kıstı öñördi, ada curtın köstödi** *folk.* Ak-Boro atına

bindi, Altın-Kıs'ı eyerin ön tarafına oturttu ve evlerine gittiler.

öñördö- *bk.* **öñör-.**

önötiyin Niyetli, özel olarak; **sırañay önötiyin oşkoş kak** kesin gibi.

öñüs Erkek ayı.

öön I Parça; **kiyistiñ ööni** keçe parçaları.

öön II 1. Nefret. 2. Kötülük.

ööndö- I Parça parça kesmek.

ööndö- II Kızdırmak.

ööndön- (**ööndö-** II'*nin dönüşlü şekli*) Kızmak.

ööndöt- I (**ööndö-** I'*in ettirgen şekli*) Parça parça kestirmek.

ööndöt- II (**ööndö-** II'*nin ettirgen şekli*) Kızdırmak, sinirlendirmek.

öörkö- Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek.

öörköş (**öörkö-** *fiilinden isim-fiil*) Kızma, sinirlenme.

öörköş- (**öörkö-**'*nün işteş şekli*) Birbirinden memnun olmamak.

öörköt- (**öörkö-**'*nün ettirgen şekli*) Kızdırmak, öfkelendirmek.

ööy *bk.* **öy** II.

ör- Örmek; sarılmak.

örgö Saray, tapınak; **Caran-Çeçen caraş kıs ak örgögö caba keldi** *folk.* Güzel kız Caran-Çeçen beyaz saraya yaklaştı; *bk.* **terge; örgöö.**

örgöö Moğ. Saray; *bk.* **örgö.**

örgü- Uyumak.

örkö (Bir tür kuş).

örkölö- Örkö avlamak.

örköş 1. Kambur, hörgüç; **eki örköştü töö** iki hörgüçlü deve. 2. Davulun sesini güçlendirmeye yarayan tümsek.

örlöö sırık.

örmök (Bir tür giysi); **eski örmögim kiyip aldım** eski giysimi giydim.

örö Yukarı, ileri; **örö cür** yukarı gitmek; **örö otur-** ileride oturmak; **Örö köröt, tömön köröt elçilerin saktap ençikpeyt** *folk.* Yukarı bakıyor, aşağıya bakıyor, sabırsızlıkla elçilerin sözlerini bekliyordu; **örögi** üstteki, üstte bulunan; **Örö cajımdı sler kıskartıgar** *folk.* Ömrümü kısalttınız.

örökö Moğ. Avlu.

örökön 1. Yaşlı adam. 2. *es.* İdol, put.

örölö- Yukarı yükselmek; **kün örölöp keldi** güneş yükseldi; **Kün çıgıjınañ ala barıp, kün tal tüşke örölöp kelze, ekeliger** *folk.* Güneşin doğuşuyla yola çıkın ve öğle vakti getirin.

örömö Moğ. Kaymak; *bk.* **kaymak.**

örörtöñ Yukarıya; **örörtöñ körgöndö, korkuştu körünet** yukarı bakarsan korkunç görünür.

ört Yangın.

örtö- Yakmak; *bk.* **küydür-.**

örtök *zool.* Ördek; *bk.* **suguş** I.

örtöl- (**örtö-**'*nün edilgen şekli*) Yakılmış olmak.

örtöñ Sarı, kavrulmuş.

örtöş (**örtö-** *fiilinden isim-fiil*) Yaktırma, yakma.

örtöş- (**örtö-**'*nün işteş şekli*) Birlikte yakmak.

örtöt- (**örtö-** *fiilinin ettirgen şekli*) Yaktırmak.

örüm I Moğ. Matkap, delgi, burgu.

örüm II (**ör-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Örme; **çaçı örömgö cetti** onun saçları artık örülebilir. 2. Kamçının tutma kısmı.

örümde- Matkapla delmek.

örüş (**ör-** *fiilinden isim-fiil*) (Dokumanın) örgüsü.

ös: ös adalgış *gr.* Özel isim, has isim; **ös soluma** *gr.* dönüşlülük zamiri.

ös- 1. Artmak; **mal köptöp özüp cat** hayvanlar çoğalıyor. 2. Büyümek.

öskö Başka, diğer; diğeri, başkası; **onoñ öskö** ondan başka; **seneñ öskö** senden başka; **öskö neme bolboy** bu özel iş; **öskö tildiñ sözi** *gr.* yabancı kelime.

öskölö- Değiştirmek.

öskölön- Değişmek; *bk.* **başkalan-.**

öskölöndir- (**öskölön-**'*ün ettirgen şekli*) Değişmek.

öskör- Değiştirmek.
öskört- (**öskör-**'*ün ettirgen şekli*) Değiştirtmek.
öskörtil- (**öskört-**'*ün edilgen şekli*) Değiştirilmek.
öskörtü Değişme.
öskülen Boylu, uzun.
öskür- Yetiştirmek, büyütmek; **üren ajın öskür-** tohumları yetiştirmek.
öskürim Filizler; **caş öskürim** gençlik.
ösküs Öksüz.
ösküzire- Öksüz kalmak.
öş *anat.* Ön kol.
öştö- Kin beslemek, nefret beslemek, düşman olmak.
öştöş- (**öştö-**'*nün işteş şekli*) Birbirine düşman olmak; **Çak bütkenineñ beri olor ekü öştöjip cürdi** *folk.* Çağın başından beri onlar birbirlerine düşmandılar.
öştöt- (**öştö-**'*nün ettirgen şekli*) Düşman etmek.
öştü Düşman; **Ak-Toyçı baatır boyınıñ öştüzin ceñe le, oyto bolup canıp keldi** *folk.* Düşmanını yenen bahadır Ak-Toyçı (evine) geri döndü.
öt Öd, öd kesesi.
öt- 1. Geçmek, zamanın ilerlemesi. 2. Birinin veya bir şeyin yanından geçmek. 3. Sızmak; **ol ottı da, suunı da ötküre ötti** o ateşi de suyu da geçti.
ötkök 1. Gübre. 2. İshal. 3. Sürgün; *bk.* **bok.**
ötkön: **ötkön öy** *gr.* Geçmiş zaman.
ötkön- 1. Taklit etmek; **cakşı cozokko ötkönörtö dö cakşı** iyi bir örneği taklit etmek. 2. Tahrik etmek, kışkırtmak.
ötköniş: **ötköniş sös** *gr.* Tabiat taklidi kelime, onomatopik kelime.
ötkün Keskin, tiz.
ötkür- (**öt-**'*ün ettirgen şekli*) Uğurlamak, geçirmek.
ötküre (**ötkür-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Bütünüyle, büsbütün, tamamıyla; **kep onı ötküre bilerim** onu bütünüyle biliyorum. 2. Yanımdan; **bistiñ ayılga kirbey, ötküre bardı** eve uğramadan yanımdan geçti.
ötküş Boğaz.
ötök Moğ. Gübre.
ötpök Ekmek, tatlı, pide.
ötpös Kör; **ötpös bıçak** kör bıçak.
ötü Keskin.
öy I 1. Zaman, an, süre; *gr.* zaman; **öydiñ kojultazı** *gr.* zaman eki; **öyin körgüzer kubulbas** *gr.* zaman zarfı; **ol öydö** 1) O zaman. 2) O hâlde, bu durumda; **öyinde kel** zamanında gel; **öyineñ ödüp cat** zamansız konuşuyor, yersiz konuşuyor; **aydışkan öy** sınırlı zaman, belirli zaman. 2. Ölçü. 3. Ölçülü, uygun; **ödük mege öy** bu çizmeler bana uygun.
öy II Hısım; üvey; **öy ada** üvey baba; **öy uul** üvey oğul; **öy ene** üvey anne; **öy kıs** üvey kız.
öylü: **öylü keber** *gr.* Bildirme kipleri; **öylü keberdeñ başka bastıra keberler** *gr.* tasarlama kipleri.
öyök Küçük hayvanların karnı.
öyöktö- Karnı üzerinde sürünmek.
öyzöm Çukurluk.
özök I 1. İç. 2. Sap; **agaştıñ özögi** ağacın gövdesi; **ayıldıñ özögi** çadırın tabanı.
özök II Nehir, çay, nehir yatağı; **Eki özöktiñ beltirinde, eki tuunıñ koltıgında kaan kiji curtagan emtir** *folk.* İki nehrin kaynaştığı yerde, iki dağın eteğinde bir kağan yurt kurmuştu.
özöktü Gövdeye sahip olan.
özön (Nehir için) kol.
özüm Boy.

P

p'esa Rus. Piyes.
pa *bk.* **ba.**
pabrik Rus. Fabrika; **bu pabrikanıñ işmekçileri** bu fabrikanın işçileri.

pahod Rus. Yürüyüş.
pakıruul Moğ. Gırtlak.
palat Rus. Oda; **bol'niçnıy palat** hasta odası.
palnamoçnıy Rus. Yetkili.
panar Rus. Fener; **stolmo sayın panarlar turdı** masada fenerler vardı.
panetik Rus. Fonetik.
papiros Rus. Sigara.
parad Rus. Resmi geçit.
paraşyüt Rus. Paraşüt.
paraşyütist Rus. Paraşütçü.
parata Rus. Kapı; **paratanıñ canında** kapının yanında.
parlament Rus. Parlemento.
parohod Rus. Vapur.
parovoz Rus. Lokomotif.
partık Rus. Önlük.
partizan Rus. Partizan; **sovetskiy at nerelü partizandar** yiğit Sovyet partizanları.
pasport Rus. Pasaport.
passiv Rus. *gr.* Edilgen, pasif; *bk.* **aldırar zalog**.
pay: **pay çaal** Genç akağaç; **pay kazıñ** kalın yapraklı akağaç; **pay naga** kutsal tulum.
payana Tanrı; **payananıñ üleji** kurban etinin parçası.
paydara Kurban hayvanın derisi.
pazelin Rus. Vazelin.
pe *bk.* **ba**.
peçet Rus. Mühür.
peçke Rus. Fırın, soba.
pedagog Rus. Pedagog.
peesa *bk.* **p'esa**.
pehota Rus. Piyade.
pel'şer Rus. Sağlık memuru.
pensioner Rus. Emekli.
pensiya Rus. Emekli maaşı.
periste Rus. Verst (1.6 km.'lik bir uzunluk birimi).
perma Rus. Çiftlik.
pıyma Kişilik.
pilenum Rus. Plenyum.
pilot Rus. Pilot.
pioner Rus. İzci.
plakat Rus. Pankart.
plan Rus. Plân.
plat Rus. Baş örtüsü, şal.
platforma Rus. Platform.
plyüs Rus. Artı.
poçto Rus. Posta; *bk.* **moçto**.
poezd Rus. Tren.
pokrop Rus. Mezar.
poliklinika Rus. Poliklinik.
politbyüro Rus. Politbüro.
politika Rus. Politika.
polk Rus. Alay; **gvardeyskiy polktor** süvari alayı.
polyarnıy Rus. Alan; **polyarnıy ekspeditsiya** alan incelemesi.
polyus Rus. Kutup; **tündük polyus** kuzey kutbu.
popo Çocuk ayakkabısı.
potpoylo Rus. Bodrum.
povestke Rus. Hikâye.
pozitsiya Rus. Pozisyon; **ozoçıl pozitsiya** ileri pozisyon.
pö *bk.* **ba**.
pörök Rus. Tatlı çörek.
pötük Rus. *zool.* Horoz.
predsedatel' Rus. Başkan.
prezident Rus. Cumhurbaşkanı.
prikas Rus. Emir.
produktiv Rus. *gr.* İşlek; *bk.* **cürümdik**.
professiya Rus. Meslek; **professiyanı temdektegen sös** *gr.* meslek ismi.
professor Rus. Profesör.
programma Rus. Program.
progressiv Rus. **progressiv assimilyatsiya** *gr.* İlerleyici benzeşme.
prokuratura Rus. Savcılık.
prokuror Rus. Savcı.
propaganda Rus. Propaganda.
proteza Rus. *gr.* Başta ünlü türemesi; *gr.* başta ünsüz türemesi; *gr.* ön seste ünlü türemesi; *gr.* ön seste ünsüz türemesi.
protokol Rus. Protokol.
protsent Rus. Yüzde.

psaa *bk.* **bıza.**
pugul Moğ. *bk.* **muul.**
pulemyot Rus. Makineli tüfek.
punkt Rus. Nokta, merkez; **sanit arnıy punktta** sağlık merkezi.
pus *bk.* **bus.**
puu *bk.* **buu.**

R

radio Rus. Radyo; **radionıñ beriltezi** radyo yayını.
radioberilte Rus. T. Radyo programı.
radiokolbu Rus. T. Radyo bağlantısı.
radiougaaçı Rus. T. Radyo dinleyicisi.
rajastpa Rus. *din.* Doğum.
ram Rus. Çerçeve; **köznöktiñ ramdarı** pencereçerçevesi.
ramka Rus. Çerçeve; **kartinanıñ ramkazı** tablonun çerçevesi.
ramkala- Rus. T. Çerçevelemek.
rayon Rus. Bölge; **bu rayondo** bu bölgede.
rayonnıy Bölge; **rayonnıy işçiler** bölge işçileri.
redaktor Rus. Redaktör.
redaktsiya Rus. Redaksiyon.
reforma Rus. Reform.
registratsiya Rus. Kayıt.
regressiv: Rus. **regressiv assimilyatsiya** *gr.* Gerileyici benzeşme.
remont Rus. Lâstik.
remontirovat' Rus. **remontirovat' et-** Tamir etmek.
remonto- Rus. Tamir etmek.
respublika Rus. Cumhuriyet.
revolyütsiya Rus. Devrim.
rezinke Rus. Lâstik.
ritorika Rus. *gr.* Söz sanatı, belâgat; *bk.* **çeçen sös, sös çeçeni**
rod Rus. *gr.* Cinsiyet.
rota Rus. Bölük; **ekinçi rotada** ikinci bölükte.

S

s'ezd Rus. Kongre.
saa Başak kalıntısı; *bk.* **koozo.**
saa- Sağmak.
saada- I Gecikmek.
saada- II (Çocuğu) eğlendirmek.
saadabay (**saada-** I *fiilinden zarf-fiil*) Hızla, çabuk.
saadak Moğ. 1. Yaya ait olan her şey. 2. Bahadır silâhı; **Ol saadakka da attırbagan** *folk.* O bahadır silâhına sahip değil. 3. Ok torbası.
saadat- I (**saada-** I'*in ettirgen şekli*) Bekletmek, oyalamak; **saadatpay ayt** söyle bekletmesin.
saadat- II (**saada-** II'*nin ettirgen şekli*) Eğlendirtmek.
saadır- (**saa-**'*nın ettirgen şekli*) Sağdırmak.
saal *bk.* **sagal.**
saam Moğ. Sağım; **bir saam süt** bir sağımlık süt.
saamay 1. Şakak. 2. Şakaktaki saçlar, kıllar.
saamçı- Moğ. Sağmak.
saamkay Moğ. İnek, sağmal inek.
saan 1. Sağım (hayvanı); **saan uy** sağım ineği. 2. *es.* Sağım hayvanını bir süre için çalıştırmama. 3. İnek; *bk.* **uy.**
saançı Sağıcı kadın.
saaş (**saa-** *fiilinden isim-fiil*) Sağma.
saaş- (**saa-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sağmak.
saat I Ar. 1. Saat. 2. Saatler.
saat II Yavaş; yavaşça.
saba I 1. Kımız hazırlanan büyük deri tulum. 2. Ağaç kabuğundan kap. 3. Tulum, kırba; *bk.* **arkıt; sabaa.**
saba II Parça, pay, bölüm; **uluztuñ köp sabazı** insanların büyük çoğunluğu.
saba- Moğ. 1 Vurmak, dövmek, kamçılamak. 2. Yünü kabartmak.
sabaa *bk.* **saba.**
sabaa *es.* Dua için yulaf unu, pişmiş darı ve sudan yapılmış karışım.
sabak I 1. Meyveli dal. 2. Sap.
sabak II Düğüm; *bk.* **tuzak.**

sabak III Tel; **ces sabak** bakır tel.
sabal- (**saba-**'*nın edilgen şekli*) Dövülmek; **sabalgan tük** dövülmüş tüy.
sabalak *bk.* **sabak** I.
sabar Moğ. Parmak; **caan sabar** büyük parmak; **uç sabar** *veya* **bajı kırlu sabar** işaret parmağı; **orton sabar** orta parmak; **adı cok sabar** *veya* **altın sarı** adsız parmak; **başparak** küçük parmak; *bk.* **küçübey**.
sabaş Kova, bakraç; *bk.* **könök**.
sabaş- (**saba-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte dövmek. 2. Birbirini dövmek.
sabat Ağaç kova, demir kova.
sabayla- Eğlenmek, neş'elenmek.
sabu Yün dövmeye yarayan sopa.
sadıl- (**sat-**'*ın edilgen şekli*) Satılmak, satılmış olmak.
sadılu Satılık.
sadın- (**sat-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Birine satılmak. 2. Birine verilmek; **kös sadın-** ilgilenmek.
sadınçık Satılık; **tını sadınçık** satılık ruh.
sadış (**sat-** *fiilinden isim-fiil*) Satış, ticaret.
sadış- (**sat-**'*ın işteş şekli*) Birbirine satmak, ticaret yapmak.
sadıştır- (**sadış-**'*ın ettirgen şekli*) Sattırmak, ticaret yaptırmak.
sadu Ticaret, alış veriş.
saduçı Tüccar.
sagal 1. Sakal; **sagal bojot-** sakal bırakmak; **sagalı cok** sakalsız. 2. Favori; **teke sagal** *bot.* bir tür ot (Lât. "*scorzonera, Tragopogon*"); *bk.* **saal**.
sagaldu 1. Sakallı. 2. *mec.* yaşlı, saygı duyulacak yaştaki.
sagış 1. Düşünce; **sagışka alın-** düşünmek, anlamak; **sagıjı cetpes** aptal; **sagıjı cok** akılsız; **sagışka alınbas** akıl almaz. 2. Bir şeyle ilgili durum; **ederge sagış cok** bu çalışmayla ilgili bir şey yok.
sak Balık ağı.
sakçı 1. Koruyucu, bekçi; **ejik sakçı** kapıcı. 2. *mit.* Kötü ruhlardan insanların evlerini koruyan iyi ruhların adı; **alançıktıñ sakçızı** iyi ruhlar, çadır bekçileri.
sakı- 1. Beklemek; **Sakıırga seni çak çıktı** *folk.* Seni bekleyecek gücüm kalmadı. 2. Korumak; *bk.* **sakta-**.
sakıl Sincap.
sakır Şeker.
sakırım Ambarın tahıl bölmesi.
sakış (**sakı-** *fiilinden isim-fiil*) Bekleme, bekleyiş.
sakış- (**sakı-**'*nın işteş şekli*) Birbirini beklemek.
sakıt- (**sakı-**'*nın ettirgen şekli*) Bekletmek.
sakon Rus. Kanun.
sakpu I Bel soğukluğu.
sakpu II *ağız* Sütlük (büyük baş hayvan hastalığı).
saksak Kuzu; *bk.* **saksırga**.
saksarga *bk.* **saksırga**.
saksırga Moğ. Bir yaşındaki kuzu; *bk.* **saksarga, saksak**.
sakta- 1. Beklemek. 2. Korumak, saklamak; **Özöktördiñ ölöñin örttöñ saktazın da** Ovanın otunu yangından korudu; *bk.* **sakı-**.
saktat- (**sakta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Bekletmek. 2. Korumak.
sal 1. Sal. 2. Tomrukları suya salma; **sal agıs-** tomrukları suya salmak.
sal- 1. Koymak, yerleştirmek, salmak; **stolgo sal-** masaya koymak; **suuga sal-** suya salmak; **arka sal-** bir şey aracılığıyla atmak; **salıp iy-** salmak, bırakmak. 2. Vurmak; **cudruk la salarda, cıgıldı ol** yumrukla vurunca devrildi. 3. (Hareketin tamamlandığını veya bittiğini ifade eden yardımcı fiil); **iştep sal-** yapmak; **urup sal-** doldurmak; **çeçip sal-** çözmek; **añtara sal-** döndürmek.
salaa Moğ. 1. (Nehir, yol için) kol; (ağaç için) dal, kol. 2. Parmak arasındaki zar.
salaga *bk.* **salaa**.

salam Saman.
salbak Sarkık, pörsük, sallantılı.
salbaktan- Bir taraftan bir tarafa sallanmak.
salca *zool.* Kene.
salda Pulluk, saban; **saldanıñ agajı** sabanın ağaç bölümü.
saldat Rus. Asker.
saldır- (**sal-**'*ın ettirgen şekli*) Koydurtmak; çökmek.
saldırga (Bir tür koşum).
salgış I (Saman için) yemlik; **ok salgış** fişeklik, palaska.
salgış II Dokuma tezgâhındaki mekik.
salık *zool.* Sincap.
salım I 1. Kanun; **salımı andıy** onun kanunu böyle. 2. Kader, talih.
salım II Bir şeyin niceliği; **bir salım et** bir pişirimlik et.
salımdu Kanunî.
salın- (**sal-**'*ın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Koyulmuş olmak; **salınganı körünbey cat** ne konulduğu görünmüyor. 2. Kendi için koymak.
salış- (**sal-**'*ın işteş şekli*) 1. Birlikte koymak. 2. Birbirine vurmak. 3. At yarışlarında olmak.
salkın Rüzgâr; **oñ salkın** arkadan esen rüzgâr; **tere salkın** karşı rüzgâr.
salkında- (Rüzgâr için) esmek.
salkındu Rüzgârlı; **salkındu kün** rüzgârlı gün.
salkoboy Ruble.
salyüt Rus. Selâm.
samara Mektup.
samın Ar. Sabun.
samında- Ar. T. Sabunlamak, sabunla yıkamak.
samındal- Ar. T. (**samında-**'*nın edilgen şekli*) Sabunlanmış olmak.
samından- Ar. T. (**samında-**'*nın dönüşlü şekli*) Sabunlanmak.
samındaş Ar. T. (**samında-** *fiilinden isim-fiil*) Sabunlama.
samındaş- Ar. T. (**samında-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sabunla yıkanmak.
samındat- Ar. T. (**samında-**'*nın ettirgen şekli*) Sabunlatmak.
samtar 1. Pılı pırtı; **samtar-sumtar kiyim** üst, dış giyim. 2. Pasaklı kötü giyimli kişi.
samtıra- Yırtılmak, parçalanmak.
samtırat- (**samtıra-**'*nın ettirgen şekli*) Yırtmak, parçalamak.
samura *mit.* Bilgelik kitabı; **samurazın sabar bıla sayladım** onun bilgelik kitabını elimle inceledim.
san but.
sañ I Kurban töreni sırasında tütsü yakılan sacayak; sehpa.
sañ II **sañ başka** Alışılmadık, özel, farklı.
sana- Moğ. 1. Düşünmek, istemek, niyetlenmek; **kara sana-** kötü düşünmek. 2. Endişe etmek. 3. Özlemek; **cerine sana-** vatanını özlemek.
sanaa Moğ. 1. Bilinç, düşünce, akıl. 2. Üzüntü, endişe. 3. Ruh.
sanaalu Moğ. T. 1. Düşünceli. 2. Endişeli.
sanan- Moğ. T. (**sana-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Düşünceye dalmak. 2. Kederlenmek, üzülmek.
sanarka- Moğ. Üzülmek, kederlenmek.
sanarkalu Moğ. T. 1. Düşünceli. 2. Kederli, hüzünlü.
sanarkan- Moğ. T. (**sanarka-**'*nın dönüşlü şekli*) Kederlenmek, üzülmek.
sanarkaş Moğ. T. (**sanarka-** *fiilinden isim-fiil*) Üzülme, kederlenme.
sanarkat- Moğ. T. (**sanarka-**'*nın ettirgen şekli*) Üzmek, kederlendirmek.
sañat *bk.* **sañıt.**
sanatoriy Rus. Sanatoryum.
Sañay-Ada *mit.* Telengitlerde avcıların koruyucu ruhu; *bk.* **Kuday-Biy, Şañır.**
sañbaşka *bk.* **sañ** II.
sandırga Atın gemini sağlamlaştırmak için boğaz altına konulan kayış.
sañıs (Çiğnemek için) sakız; katran; reçine.
sañıskan Saksağan; **sañıskan oşkoş sümelü** saksağan gibi kurnaz.
sañısta- 1. Reçine elde etmek. 2.

Katranlanmak.
sañıstaş- (**sañısta-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte reçine elde etmek. 2. Birlikte katranlanmak.
sañıstat- (**sañısta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Reçine elde ettirmek. 2. Katranlanmak.
sañıt 1. Çene. 2. Çeneyle biten kulak altındaki yer.
sanitar Rus. Hasta bakıcı.
sap Sap, kabza.
sapadak Bir yaşındaki maral.
sapakay Sinek (kâğıt oyununda).
sapetış Sorumlu.
sapta- 1. Sap takmak. 2. Balık kancasına kurt takmak. 3. İpliği iğneden geçirmek.
saptat- (**sapta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Sap taktırmak. 2. Balık kancasına kurt taktırmak. 3. İpi iğneden geçirmek.
saptu Sap geçirilmiş, saplı.
saradak İki yaşındaki tosun.
saram Cimri; **söskö saram** sözünde cimri; *bk.* **karam, kerik.**
saramda- Cimrileşmek.
saramdan- (**saramda-**'*nın dönüşlü şekli*) (Kendisi için) cimri olmak.
sarapsın *bot.* Ravent; *bk.* **sarapşın.**
sarapşın *bk.* **sarapsın.**
saras *zool.* (Bir tür hayvan, Rus. "*kolonok*").
sarbaa *bk.* **sarbaga.**
sarbaga Moğ. Henüz iki yaşına gelmemiş olan tay; *bk.* **sarbaa.**
sarbak 1. Dallı, dallı budaklı. 2. Kıllı. 3 İki yaşındaki tosun.
sarbay- Moğ. 1. Dallanmak. 2. Açılmak, aralanmak.
sarcu Yağ; **kendir sarcu** kenevir yağı; *bk.* **cu, cuu** II, **üs** I.
sargaç Kalbur.
sargar- 1. Sararmak, solmak. 2. Solmak. 3. *mec.* Yaşlanmak.
sargarış (**sargar-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Sararma. 2. Solma.
sargart- (**sargar-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Sararmasına sebep olmak, sarartmak. 2. Solmaya sebep olmak, soldurmak.
sargaru 1. Sararma. 2. Solma.
sargay *bot.* (Bir tür bitki) *ağız* (zambakgillerden) (Lât. "*lilium, Iris*").
sarı 1. Sarı. 2. Sarışın. 3. Kızıl; **torko sarı** *zool.* sarıasma (kuşu); **sarı agaş** açık renkli ağaç; **sarı at** *mec.* deve; **sarı cayık** aydınlık tanrısı; **sarı mangıs** sarı canavar; **sarı may** tereyağı; **sarı saygek** *zool.* karınca.
sarın Şarkı; *bk.* **kojoñ.**
sarınçı Şarkıcı; *bk.* **kojoñçı.**
sarka- Esmek.
sarkak: **sarkak sagal** Sivri sakal; *mec.* Keçi.
sarkuş Kalbur.
sarlık Moğ. Öküz, Lât. "*bos gruniensis*".
sarna- Söylemek; *bk.* **kojoñdo-.**
sarsu 1. Serum. 2. Romatizma.
sartañda- Sıvazlamak.
sarzu 1. Süt suyu. 2. Çöple karışmış bahardaki kar suyu.
sas Sazlık, bataklık.
sastu Sazlı yer, bataklık; **sastu cer** bataklıklı yer.
sat- Satmak; **sadıp al-** satın almak.
sattır- (**sat-**'*ın ettirgen şekli*) Sattırmak.
say I 1. Çakıl taşı. 2. Tebeşir. 3. Taş; *bk.* **taş.**
say II Kabuk; **kuzuktıñ sayı** ceviz kabuğu.
say III Kesme, yiv.
say- Saplamak, batırmak; **Baatır cıda la kara bukanı sayıp saldı** *folk.* Bahadır kara öküze mızrak sapladı.
sayak I Seyrek, seyrek yerleşmiş olan.
sayak II *bk.* **saygak** II.
sayakta- *bk.* **saygakta-** I, II.
saygak I Zıpkın.
saygak II 1. İftira. 2. İftiracı; **Saygak cürgen tayak ciir** *folk.* İftira atan dayak yer.
saygak III *zool.* At sineği; *bk.* **seek, kögön, capşık.**
saygak IV (At için) yürüyüş.

saygakçı İftiracı.
saygakta- I İftira atmak.
saygakta- II 1. Yürütmeye çalışmak. 2. (Hayvanlar için) at sineğinden kaçarak kurtulmak.
saygaktaş- (**saygakta-** I'*in işteş şekli*) Birbirine iftira atmak.
saygaktaştır- (**saygaktaş-**'*ın ettirgen şekli*) Birbirine iftira atmaya zorlamak.
saygaktat- I (**saygakta-** I'*in ettirgen şekli*) İftiraya zorlamak.
saygaktat- II (**saygakta-** II'*nin ettirgen şekli*) Yürümeye alıştırmak.
sayıju (**sayış-** *fiilinden isim-fiil*) Mızrak düellosu.
sayıl- (**say-**'*ın edilgen şekli*) Batırılmış, saplanmış olmak.
sayım Moğ. Bay, bey, beyefendi.
sayın Her, hepsi; herkes; **dıl sayın** her yıl; **künüñ sayın** her gün; **kiji sayın** her kişi.
sayırka- Moğ. Gururlanmak.
sayırkak Mağrur insan.
sayırkaş- (**sayırka-**'*nın işteş şekli*) Gururlanmak, birbirine hava atmak.
sayış Mızrak, süngü savaşı.
sayış- (**say-**'*ın işteş şekli*) Birbirini boğazlamak.
sayıştır- (**sayış-** II'*nin ettirgen şekli*) Birbirini boğazlatmak.
sayıt *es.* Bay, efendi, soylu kişi; **Üçinçi küninde Ceren-Çeçen sayıttarı la keldi** *folk.* Üçüncü gün Ceren-Çeçen saray muhafızlarıyla geldi.
sayla- (Ceviz vs. için) soymak, kabuğundan çıkarmak.
saylu (Silâh için) yivli; **saylu mıltık** yivli silâh.
sayma Elbisedeki işleme; **altın sayma** altın, sırma elbise.
saymalama- Bezeklerle işlemek.
saymalu İşlemeli, işli; **tonı bastıra saymalu** onun kürkü işlemeli.
sayram Cilveli; **sayram kadıt** cilveli kadın.
sebirkey Göğüs, göğüs kemiği; *bk.* **ebirkey**.
sedeñ Şık insan, şık giyinmiş.
sederke- Şık giyinmek.
see- Dökmek, serpmek.
seek *zool.* At sineği; *bk.* **capşık, kögön, saygak** III.
seelke Ekme makinesi, mibzer.
seer Moğ. Sradağ.
seertkiş Koşan; *mec.* Geyik; *bk.* **segirtkiş**.
sege Sana (*yönelme hâlindeki 2. teklik şahıs zamiri*).
segirtkiş 1. Pire. 2. Çekirge; *bk.* **seertkiş**.
segis Sekiz (sayı sıfatı).
segistü Sekizli; **uulım segistü** oğlum sekiz yaşında.
segizen Seksen.
segizinçi Sekizinci.
sek I *zool.* Sivrisinek; *bk.* **tomonok, bökönök**.
sek II Moğ. Leş.
sekir- Sıçramak; **tuura sekirip** sıçradı; **ajıra sekirdi** tekrar sıçradı.
sekirik Sıçrama, sekme.
sekiriş- (**sekir-**'*in işteş şekli*) Birlikte sıçramak, zıplamak.
sekirt- (**sekir-**'*in ettirgen şekli*) Sıçratmak, zıplatmak.
sekratar' Rus. Sekreter.
seksek 1. Bir yaşından küçük tay. 2. Karışık, uzun saçlı; *bk.* **sekserge**.
sekseñde- 1. Sallanmak. 2. *mec.* kızmak, öfkelenmek. 3. Önemli atılımlar yapmak.
sekseñdet- (**sekseñde-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Sallandırmak. 2. *mec.* Kızdırmak, öfkelendirmek. 3. Önemli atılımlar yaptırmak.
sekserge *bk.* **seksek**.
seksey- 1. Önemli, bağımsız görünüşe sahip olmak. 2. Gözlerini fal taşı gibi açmak.
sekunda Rus. Saniye.
selbek Salıncak; *bk.* **caykuuş**.

selbekte- Sallanmak.
selbekten- (**selbekte-**'*nin dönüşlü şekli*) Sallanmak.
selbekteş (**selbekte-** *fiilinden isim-fiil*) Sallanma.
selbekteş- (**selbekte-**'*nin işteş şekli*) Birlikte sallanmak.
selbektet- (**selbekte-**'*nin ettirgen şekli*) Sallamak.
selbik *es.* Vergi; **selbik iş** kaçırılan gelin için damada ödetilen.
seleñde- Korkmak (?).
seleñdet- Korkutmak (?).
seles (Yansıma kelime); **seles etti** bir an göründü.
seli- Değiştirmek; **elip-selip** sıra ile, nöbetleşe, sıralı.
seliskiy Rus. Köy.
seliş (**seli-** *fiilinden isim-fiil*) Değişme.
seliş- (**seli-**'*nin işteş şekli*) Değişmek.
seliştir- (**seliş-**'*in ettirgen şekli*) Değiştirmek.
seliştirü (**seliştir-** *fiilinden zarf-fiil*) Değiştirme.
selt (Birden meydana gelen hareketi ifade eden yansıma kelime); **kün uyazına selt etti** güneş birden kayboldu; **selt edip kaçıp bardı** birden kayboldu.
semantika *gr.* Anlam bilimi; *bk.* **uçurı.**
semasiolog *gr.* Anlam bilimci.
semir- Yağlanmak, semirmek; **caman iyt semiree canına kiji cuuktatpas** *atasözü* kötü köpek yağlanırsa yanına kimseyi yaklaştırmaz.
semiriş (**semir-** *fiilinden isim-fiil*) Yağlanma, şişmanlama.
semirt- (**semir-**'*in ettirgen şekli*) 1. Beslemek. 2. Gübrelemek; **cer semirt-** toprağı gübrelemek.
semirtü 1. Besleme. 2. Gübreleme.
semis Semiz, yağlı, şişman, besili.
sen Sen (*2. teklik şahıs zamiri*).
sene Ocağın üstünde bulunan ağaçtan yapılan parmaklık.
senek Kuru ot.
sentyabr Rus. Eylül.
sep 1. Çeyiz (giysi, süs, ev eşyası, hayvan dışındaki her şey). 2. Gelinin süsü.
sep- 1. Bir şeyi serpmek. 2. Fışkırtmak.
sepirtke *bot.* (Bir tür ot).
septe- 1. Tamir etmek. 2. Süslemek. 3. Çeyizle donatmak; **eptep-septep** bütün duygu ve sezgilerle.
septen- (**septe-**'*nin dönüşlü şekli*) 1. Süslenmek. 2. (Çeyiz için) hazırlanmak.
septeş- (**septe-**'*nin işteş şekli*) 1. Birlikte tamir etmek. 2. Birlikte süslemek.
septet- (**septe-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Tamir ettirmek. 2. Süsletmek.
septü Çeyizli; **septü kıs** çeyizli gelin.
seree Zıpkın.
sereen Moğ. Serinlik, serin hava.
seremcu Moğ. Şüphe.
sereñke Kibrit.
sergek Moğ. 1. Dinç. 2. Dikkatli; **sergek bol-** dikkatli ol. 3. Uyanık, gözü açık; **sergek añ** *mec.* geyik.
sergeleñ Moğ. 1. Dinçlik. 2. Uyanıklık, dikkatlilik.
sergi- *bk.* **seri-.**
sergit- *bk.* **serit-.**
seri- 1. Dinlenmek, tazelenmek; **ün seribey edip turdı** o dinlenmeden şarkı söyledi. 2. (Hava için) açılmak, iyileşmek; **kün seridi** hava açıldı.
serip Rus. Orak.
serit- (**seri-**'*nin ettirgen şekli*) Dinlendirmek, canlandırmak; **attar serit-** atları dinlendirmek.
serke 1. İki yaşındaki keçi. 2. İğdiş edilmiş keçi.
serkve Rus. Kilise.
serpi- Çekmek, çekip çıkarmak.
sert- Üşümek, soğuktan titremek.
serteş Cilve.
serteş- Cilve yapmak.
serüün Moğ. Serinlik, serin; **serüün salkın** serin rüzgâr; **bügün serüün** bugün hava serin.
serüünde- Moğ. T. Serinlemek.

serüünden- Moğ. T. (**serüünde-**'*nin dönüşlü şekli*) 1. Serinleşmek. 2. *mec.* Haylazlık etmek.
serüündet- Moğ. T. (**serüünde-**'*nin ettirgen şekli*) Serinletmek.
ses Duyarlılık, anlayışlı olma.
ses- Hissetmek, sezmek.
seskir Hisli, sezgili.
sessiya Rus. Toplantı devresi.
seste- 1. Tehdit etmek, korkutmak. 2. Hissetmek, sezmek.
sestey- (Korkudan) şaşkına dönmek.
sestir- (**ses-**'*in ettirgen şekli*) 1. Hissettirmek. 2. Kendini vermek.
sezik 1. Tahmin; **sezigi cok** tahminsiz. 2. Şüphe.
seziktü Tahminli, sezgili.
sezimdü 1. Duygulu. 2. Sezgili.
sezin- (**ses-**'*in dönüşlü şekli*) Duymak, hissetmek; şüphe etmek.
seziş (**ses-** *fiilinden isim-fiil*) Hissetme.
seziş- (**ses-**'*in işteş şekli*) Sezmek, hissetmek.
sezki 1. Duygu. 2. Sezgilik.
sezü Anlayış, sezgi, his.
sıbır- (Hayvan için) çiftleşmek.
sıbıskı Çoban kavalı; *mec.* erkek geyik.
sıbıskılya- Kaval, boru çalmak.
sıdır- Kamçıyla vurmak.
sıdırış (**sıdır-** *fiilinden isim-fiil*) Kamçıyla vurmak.
sıdırt- (**sıdır-**'*ın ettirgen şekli*) Kamçıyla vurdurmak.
sıgan Rus. Çingene.
sıgıl- (**sık-**'*ın edilgen şekli*) Sıkışmak, basılmak.
sıgın *zool.* Maral; **sıgın müüs** maral boynuzu; **sıgın ay** Aralık (Altay halk takviminde on ikinci ayın adı).
sıgın- (**sık-**'*ın dönüşlü şekli*) Sıkışmak, kendini sıkışmış hissetmek, utanmak; **Tastarakay sıgınıp alıptardıñ kiyininde turdı** *folk.* Tastarakay pehlivanların gerisinde durdu ve kendini sıkışmış hissetti.
sıgır- Islık çalmak; **ama-tomo sıgırdı** çeşitli yönlere ıslık çaldı.
sıgırçık Ocak çekirgesi.
sıgırgan 1. *ağız* (Bir tür kuş). 2. Saman koyacak şey.
sıgırış (**sıgır-** *fiilinden isim-fiil*) Islık çalma.
sıgırış (**sıgır-**'*ın işteş şekli*) Birbirine ıslık çalmak.
sıgırt Islık; **sıgırt uguldı** ıslık duyuldu.
sıgırt- (**sıgır-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Islık çaldırmak. 2. İki sesli melodi söylemek, seslerden biri gırtlaktan, diğeri flüt sesine benzetilerek dudaktan çıkarılır.
sıgırtkış Islık.
sıgırtu (**sıgırt-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Islık. 2. İki sesli söylemenin bir türü.
sıgıru (**sıgır-** *fiilinden isim-fiil*) Islık.
sıgış (**sık-** *fiilinden isim-fiil*) Sıkışma.
sıgış- (**sık-**'*ın işteş şekli*) Birlikte sıkıştırmak.
sıgıt 1. Ağlama, inleme. 2. *es.* Ölü için ağlama. 3. *folk.* Ağıt.
sık- 1. Sıkmak. 2. Göz süzmek, gözleri kısmak, gözleri yarı kapatmak; **közin sıkıp oturdı** gözlerini süzüp oturdu.
sıkık (Göz için) süzülmüş; **sıkık köstüs** süzülmüş gözlü.
sıkta- 1. Ağlamak, inlemek, acı acı ağlamak; **ıylap-sıktap** acı içinde ağlayarak. 2. Memnuniyetsizliğini ifade etmek; sessizce ağlamak.
sıktaş (**sıkta-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Ağlama, inleme. 2. Mutsuzluk.
sıktaş- (**sıkta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte ağlamak; **sıktajıp oturdılar** onlar oturdular ve ağladılar.
sıktat- (**sıkta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Ağlatmak. 2. Memnun olmamak.
sıktır- (**sık-**'*ın ettirgen şekli*) Sıktırmak.
sılt: **sılt et-** Bir görünüp kaybolmak; **sılt ta etpey cüre berdi** birden kaçtı.
sımda *zool.* Çil, yaban horozu.
sımdala- Çil avlamak.
sın 1. Boy, gövde. 2. (Bitki için) gövde. 3.

Dağ sırası. 4. Uzunluk; **kıranıñ sını** tarlanın uzunluğu; **sını ceñilgen** gövdesi hafifleşti *mec.* doğum yaptı; **sını uurzay bergen** gövdesi ağırlaştı; *mec.* hamile.

sın- Kırılmak, bozulmak, parçalanmak.

sıñar 1. Tek sayılı. 2. Tek, bir, yalnız; **sıñar budına turdı** bir ayağı üzerinde durdu; **sıñar mele** bir kol. 3. Beş parmak; ikisinden biri; **sıñar adar mıltık** beşli doldurulan tüfek; **sıñar salkovoy** beş ruble.

sındır- (**sın-**'*ın ettirgen şekli*) Kırmak, bozmak.

sındırım Parça, kırık, kırıntı; **bir sındırım kalaş** ekmek parçası, ekmek kırıntısı.

sındırış (**sındır-** *fiilinden isim-fiil*) Bozma, kırma.

sındırış- (**sındır-**'*ın işteş şekli*) Birlikte bozmak, kırmak.

sındırt- (**sındır-**'*ın ettirgen şekli*) Kırdırmak.

sındu Güzel, güzel görünümlü, boyu posu yerinde.

sıngıla- Kırılmak.

sınık 1. Kırık, bozuk. 2. Parça. 3. Kemik kırığı; **sınık cer** kırık yer.

sınıkay Kırılgan.

sınıktu Çatlaklı.

sır Boya, cilâ; *krş.* **buduk**.

sır- Dikmek.

sıra I Bira; **sıra eder zavod** bira fabrikası.

sıra II Sırık.

sırala- Bira içmek; **sıralap turgan cer** birahane.

sıralcın *zool.* Çulluk.

sırañay Bütünüyle, tamamen; **sırañay bilbes** tamamen bilmiyor.

sırga 1. Rus. küpe. 2. *es.* Şamanın tören başlığındaki küpe şeklindeki süs.

sırgalcı Gelin; *bk.* **boylu, neveste, koltu**.

sırgan Yorgan; battaniye.

sırmak Horozun ayağındaki çıkıntı.

sırmal Küçük saç örgüleri (kızdaki).

sırsak Sağlam yapılı (?).

sırt 1. Dış taraf. 2. Sırt; **sırtındagı** sırtındaki, üzerindeki.

sıs Kırık, kemiklerdeki ağrı.

sıs- Sızmak.

sısta- Hasta etmek, kırmak.

sıstat- (**sısta-**'*nın ettirgen şekli*) Güçlü ağrıya neden olmak.

sıy 1. Hediye, ödül. 2. Ağırlama. 3. Rüşvet. 4. *es.* Zaysan'a görevi karşılığında verilen para, hediye.

sıyap: **açap-sıyap** Aç gözlü, obur, pisboğaz.

sıyçı 1. Hediye almayı seven. 2. Rüşvetçi.

sıyın 1. Küçük kız kardeş. 2. Hala.

sıyır Sığır; *bk.* **uy**.

sıyır- 1. (Deri, kabuk vs. için) Sıyırmak, soymak, çıkarmak. 2. (Yara için) rahatsız etmek.

sıyırıl- (**sıyır-**'*ın edilgen şekli*) Sıyrılmak, soyulmak, çıkarılmak; **ayıl sıyırıldı** çadırdan örtü çıkarıldı; **terezi sıyırıldı** derisi soyuldu.

sıyla- 1. Saymak, saygı göstermek. 2. Hediye etmek, ağırlamak.

sıylaçı Konuksever.

sıylan- (**sıyla-**'*nın edilgen şekli*) Ödüllendirilmek; **orden le sıylangan** o nişanla ödüllendirildi.

sıylançak 1. Kibirli. 2. Ağırlama.

sıylaş (**sıyla-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Saygı gösterme. 2. Ağırlama; **sıylaş anda bolgon iyne!** ağırlama böyle olur!

sıylaş- (**sıyla-**'*nın işteş şekli*) 1. Saygı duymak. 2. Birbirini ağırlamak.

sıylat- (**sıyla-**'*nın ettirgen şekli*) Hediye ettirmek, ağırlatmak.

sıyma- 1. Okşamak, sıvazlamak, tutmak; **Oñ tuluñın sıymap iydi** *folk.* Sağ taraftaki saç örgüsünü sıvazladı. 2. Dokunarak duymak. 3. Masaj yapmak.

sıyman- (**sıyma-**'*nın dönüşlü şekli*) Sıvazlamak; **sagalın sıymandı** sakalını sıvazladı.

sıymaş (**sıyma-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Sıvazlama. 2. Masaj yapma.
sıymaş- (**sıyma-**'*nın işteş şekli*) Birbirini sıvazlamak.
sıymat- (**sıyma-**'*nın ettirgen şekli*) Sıvazlatmak.
sıymu Masaj.
sıymuçı Masör.
sıyrık Dökülmüş.
sıysa Basma.
sıyzak Hediye seven.
sıza: **sıza künder** Serin rüzgârlı bahar günleri.
sibir- Süpürmek; *bk.* **calma-**.
sibirgi Süpürge; *bk.* **calmuur**, **camdu**.
silki- Silkelemek; *bk.* **kakta-**.
silkin- (**silki-**'*nin dönüşlü şekli*) Silkinmek; **cerdiñ silkingeni** Yer sarsıntısı.
silkinçek Nazarlıklı.
silkiş (**silki-** *fiilinden isim-fiil*) Sallama.
silkiş- (**silki-**'*nin işteş şekli*) Silkmek, sallamak.
silkit- (**silki-**'*nin ettirgen şekli*) Sallamak.
sinonim Rus. *gr.* Anlamdaş, eş anlamlı; *bk.* **uçurı tüñey söstör**.
sintaksis Rus. *gr.* Cümle bilgisi, sentaks.
sirey- Uzatmak, germek; *bk.* **soksoy-**.
sirke Sirke, bit yumurtası.
sirkele- Sirkelenmek.
sirkelü Pek çok sirkesi olan.
siy- İşemek, sığmek.
siydik Sidik.
siygek *zool.* Karınca.
skameyke Rus. Sıra.
sler 1. Siz (*2. çokluk şahıs zamiri*), **sler ne ulus?** siz kimsiniz? 2. Siz (bir kişiye saygılı hitap şekli).
slovar' Rus. Sözlük.
snaryad Rus. Makine.
sobır- 1. Karıştırmak. 2. Esmek.
sobırıl- (**sobır-**'*ın edilgen şekli*) 1. Yerleşmek. 2. Esmek, esmiş olmak.
sodon Sivri uçlu.
sogo Ağaçtan yapılan kova; *bk.* **soo**.
sogon Ok; *bk.* **caa**.
sogono *bot.* Soğan; kuru soğan.
sogu Darbe, çekiç vuruşu.
sogul- (**sok-**'*un edilgen şekli*) Vurmak, çarpmak, vuruşmak; **cüregim sogulıp cat** kalbim çarpıyor; **tamırı sogulat** nabzı atıyor.
sogulta Moğ. 1. *ask.* Darbe, saldırı. 2. *gr.* Vurgu; **sogulta cok üye** *gr.* vurgusuz hece.
sogum 1. Kesilmek için ayrılmış hayvan. 2. Sonbahar kesimi. 3. Kış için hazırlanmış et. 4. *mec.* Eski.
sogun- (**sok-**'*un dönüşlü şekli*) Vurmak, çarpmak.
soguş (**sok-** *fiilinden isim-fiil*) Kavga, çarpışma.
soguş- (**sok-**'*un işteş şekli*) Dövüşmek, vuruşmak, çarpışmak, savaşmak.
soguşçañ Kavgacı.
sok (Pekiştirme görevinde); **sok cañıs** tek, bütünüyle, yalnız; **Sok cañıs balam artıp kaldı** Benim sadece bir çocuğum kaldı.
sok- Moğ. 1. Vurmak; **cetire sok-** vurmak, ezmek; **kayra sok-** yansıtmak; **tanktarınıñ la pehotazınıñ tabaruların kayra soktı** onlar (düşmanının) tank ve piyadelerini kırdılar; **temir sok-** demir dövmek; **keden sok-** dokumak. 2. (Hareketin kararlılığını gösteren yardımcı fiil); **keze sok-** doğramak; **cara sok-** kırmak, parçalamak.
sokı Havan; **sokı bala** havaneli; **sokı baş** pipo.
sokor Kör.
sokso Dimdik duran; **sokso sagal** sivri sakal; **sokso aamay** et kafalı, ahmak, budala, beyinsiz.
soksogoy Dimdik duran.
soksoñdo- Tehdit etmek.
soksoy- Moğ. Doğru, düz olmak; **soksoyıp otur-** doğru oturmak; *bk.* **sirey-**.

soktır- (**sok-**'*un ettirgen şekli*) 1. Vurdurmak, dövdürmek; **ol meni soktırdı** o beni dövdürdü. 2. Vurulmak; **men soktırdım** ben vuruldum.
sol 1. Sol. 2. Sol kanat, sol cephe, sol taraf.
solın- Değiştirmek.
solıy Çapraz bir şekilde; *bk.* **kerçiy-terçiy, çalıy**.
sologon Tutulmaz; hırsız; *bk.* **soloon**.
sologoy Solak.
sologoylo- Sol elini kullanmak (solak).
soloñı Moğ. 1. Gökkuşağı. 2. Şaman tefindeki gökkuşağının resimleri.
soloon *bk.* **sologon**.
Solton: **Erke-solton** *mit.* Erke-Solton (Erlik'in kızının adı).
solu Değişim.
solu- 1. Değiştirmek. 2. Kurutmak; *bk.* **sool-**.
soluk Azalma; **suunıñ solugı** suyun azalması; **süttiñ solugı** sütün azalması.
solukta- Soluğu kesilmek.
soluma *gr.* Zamir.
solun Moğ. 1. Garip, şaşırtıcı, duyulmamış; ilginç; **solun-sobur uguştı eptü-cöptü kuuçındaştı** çeşitli şaşırtıcı haberler duydular ve dostça konuştular. 2. Yabancı, bilinmeyen; **solun ulus** yabancı insanlar.
solun- (**solu-**'*nun dönüşlü şekli*) Değişmek.
solunzın- Şaşırmak, bir şeyi alışılmamış saymak.
soluş (**solu-** *fiilinden isim-fiil*) Değişme.
soluş- (**solu-**'*nun işteş şekli*) Değiştirmek.
solut- (**solu-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Değiştirmek. 2. Kurutmak; *bk.* **sooldır-**.
som 1. Şekil. 2. Kontur. 3. Heykel. 4. Yontulmuş ağaç.
somdo- 1. Şekil vermek. 2. Yontmak, işlemek.
somok Kilit.
somokto- Kilitlemek.
somoktot- (**somokto-**'*nun ettirgen şekli*) Kilitletmek.
soñ 1. Son; **soñında ol sös aytkan** sonunda konuştu. 2. Sonra; **seniñ soñında** sizden, senden sonra. 3. Dümen; **kemeniñ soñı** kayığın dümeni.
soñçı Dümenci.
soñdo- Gecikmek, geç kalmak.
soñdogon Geç kalmış; **soñdogonım ol boldı** ben geç kaldım.
soñdot- (**soñdo-**'*nun ettirgen şekli*) Tutmak, alıkoymak.
soñında Sonra; **soñında kel** sonra gel.
sonırka- Moğ. 1. Şaşırmak, bir şeyi alışılmamış, garip saymak. 2. İlgilenmek.
sonırkat- Moğ. T. (**sonırka-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Bir şeyi isteyerek yapmak. 2. Şaşırtmak. 3. İlgilendirmek.
soñoo Borç; **soñoo ber-** borç vermek; **soñoom caan** benim büyük borcum var.
soñzup Yarından sonra, yarın değil öbür gün.
soo *bk.* **sogo**.
soo- 1. Soğumak. 2. *mec.* Soğumak, hayal kırıklığına uğramak.
soocın Masal; *bk.* **çörçök, tuucı**.
soodu 1. Soğuma. 2. Hareketten sonra atın dinlenmesi; **ercine atta soodu cok** *atasözü* değerli at dinlenme bilmez.
sook Soğuk, ayaz; **süreen sook turdı** şiddetli soğuk vardı; **sook kış** soğuk kış; **sook kör-** soğumak, sevmemek; **sook çıray** hoş olmayan görüntü, çirkin; **sook tumçuk** inek, soğuk burun.
sooksın- Donmak, buz tutmak.
sool- 1. Değiştirmek. 2. Azalmak; **süt kaynap soolcı** süt kaynayıp azaldı; **uydıñ südi sooldı** ineğin sütü azaldı; **közi sooldı** o kör oldu; *bk.* **solu-**.
sooldır- (**sool-**'*un ettirgen şekli*) Azalttırmak.
sooñdo -dan/-den hemen sonra; **Kança suunı keçken sooñdo** *folk.* Birkaç nehir geçtikten hemen sonra.
soor- 1. Emmek, sormak; *bk.* **soru-**.
soordır- (**soor-**'*un ettirgen şekli*) Emdirmek, sordurmak; *bk.* **sorut-**.

soorı Bel ile kuyruk sokumu arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm, sağrı.
soormok Çamurlu yer.
soot 1. Teselli. 2. Zevk. 3. (Atın) soğutma.
soot- 1. Teselli etmek, sakinleştirmek. 2. İlgilendirmek. 3. (At için) soğutmak.
soottır- (**soot-**'*un ettirgen şekli*) 1. Teselli ettirmek. 2. İlgilendirtmek. 3. (At için) soğutturmak.
sopok Çizme.
sopoktu Çizmeli.
soraal Moğ. Ağızlık, zıvana; *bk.* **soruul**.
sorbu Moğ. Yara izi.
sorcış Ağızlık.
sorguul Asma çubuğu.
sorko Tüfeğe barut sokmaya yarayan çubuk.
sorokoy Şaşırtıcı (?).
soroy- 1. Dimdik durmak. 2. Bölünmek. 3. Ortaya çıkmak.
sorsı- Hıçkırmak.
sort Rus. Tür; **ekinçi sort** ikinci tür.
sorto- Türlere, cinslere ayırmak.
sortot- (**sorto-**'*nun ettirgen şekli*) Türlere ayırtmak.
sorttu Tür.
soru- Emmek; *bk.* **soor-**.
sorut- (**soru-**'*nun ettirgen şekli*) Emdirmek; *bk.* **soordır-**.
soruul Moğ. Ağızlık, zıvana; *bk.* **soraal**.
sot Petek.
sotsialistiçeskiy Rus. Sosyalist; **sotsialistiçeskiy revolyutsiya** sosyalist devrim.
sotsializm Rus. Sosyalizm.
soy- 1. (Hayvanlar için) soymak, kesmek, yüzmek. 2. *mec.* (İnsan için) deriyi kurutmak. 3. Çıkarmak, bulunduğu yerden almak, eyeri çıkarmak. 4. Kamçı çekmek.
soyış (**soy-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Soydurma, kestirme. 2. Deriyi kurutma. 3. Eyeri çıkarttırma.
soyış Kavga.
soyış- Birbiriyle kavga etmek.
soylon Balya (?).
sögül- (**sök-** I'*in edilgen şekli*) (Dikiş için) sökülmek; **tikteñ sögüldi** dikiş yerinden söküldü.
sögüsken *bot.* Çayır melikesi.
sögüş I (**sök-** I *fiilinden isim-fiil*) Sökülme.
sögüş II (**sök-** II *fiilinden isim-fiil*) Sövgü, küfür; **sögüş sös** bir kabile temsilcisinin diğer kabileye yönelik kışkırtıcı sözleri (halk edebiyatı türü).
sögüş- I (**sök-** I'*in işteş şekli*) Birlikte sökmek.
sögüş- II (**sök-** II'*nin işteş şekli*) Sataşmak, tahrik etmek, birbirine küfretmek, birbirini kışkırtmak.
sök- I (Dikişi) sökmek.
sök- II Sövmek, küfretmek.
söktir- I (**sök-** I'*in ettirgen şekli*) Söktürmek.
söktir- II (**sök-** II'*nin ettirgen şekli*) Sövdürmek.
sölöm *zool.* Yılan balığı; *ağız* yılancık (bir balık adı).
sölüzin Besicilik.
söök Moğ. 1. Soy, kuşak; **Mundus söök** Mundus'un kuşağı. 2. Kemik; **mes söök** kafatası; *bk.* **baş söök**. 3. Mezarlık; **kendirdiñ söögi** kendir kabuğu; **söögin cuugan** gömdüler; **söök baş** kemikli kafa; *mec.* sincap.
sööktön- Kemikleşmek.
sööl 1. Siğil. 2. Nasır.
sööltü Keçe çadır; **sööltü üy edip, ortozına ottoñ salıp, aylandıra oturup cadılar** onlar keçe çadır yaptılar ve onun ortasına ateş yakıp oturdular.
sööm Moğ. Çeyrek; baş ve işaret parmağı arasındaki mesafe; *bk.* **karış**.
sös Söz, konuşma; *gr.* kelime; **alıntı sös** *gr.* ödünç kelime, alıntı kelime; *bk.* **başka tildeñ kirgen sös**; **sös bajında kojulta** *gr.* ön ek; **sös bajındagı tabış** *gr.* ön ses; **sös bajındagı tabiştiñ tüjeri** *gr.* ön ses düşmesi; **sös büderi** *gr.* türetme; **sös**

büdüreeçi kojulta *gr.* yapım eki; **sös fondı** *gr.* kelime hazinesi; *bk.* **leksika**; **sös içinde tabış** *gr.* iç ses; **kalas sös** baş söz; **kire sös** giriş sözü; **sözim berip cadım** söz verdim.
söskolbu *gr.* Kelime grupları.
sösköp *bot.* Çayır melikesi.
söstö- Önermek.
söstöş- (**söstö-**'*nün* *işteş şekli*) Birlikte anlaşmak.
söstöt- (**söstö-**'*nün* *ettirgen şekli*) Öneri verdirmek.
sözlik Sözlük.
sport Rus. Spor.
sportçı Rus. T. sporcu.
sredniy rod Rus. *gr.* Cinsiyetsiz.
stahanovçı Rus. T. Eğitmen işçi.
staj Rus. Staj.
stanaboy Rus. *es.* Vilâyet polis komiseri.
stanok Rus. Tezgâh.
stantsiya Rus. İstasyon.
stene Rus. Duvar.
stilistika *gr.* Üslûp bilimi
stol Rus. Masa.
stolmo Rus. Direk, sütun; *bk.* **bagana**.
strelke Rus. İğne, ibre.
stsena Rus. Sahne.
student Rus. Öğrenci.
su Çin. Sağlam; **su kadık** sağlık, sağlıklı; **su kadıgı kandıy?** sağlığınız nasıl?
suak Tarlaları sulama kanalı.
sualgış Su birikintisi.
subay (Hayvanlar için) kısır, yavrusu olmayan; *bk.* **kızır**.
sudur Kehanet; **altın sudur** (destanlarda bahsi edilen) altın kitap; **sudur biçik** *folk.* bahadırların geleceği öğrenmesi için yazılmış fal kitabı.
sudurçı Kâhin, bilge.
sudurla- Kehanette bulunmak.
sugar- 1. (Hayvan için) sulamak, suvarmak. 2. (Toprak için) sulamak.
sugarıl- (**sugar-**'*ın* *edilgen şekli*) 1. Su içirilmiş olmak (hayvan için). 2. Sulanmış olmak; **sugarılgan kıralar** sulanmış ekinler.
sugarış (**sugar-** *fiilinden isim-fiil*) Sulama.
sugarış- (**sugar-**'*ın* *işteş şekli*) Birlikte sulamak.
sugart- (**sugar-**'*ın* *ettirgen şekli*) 1. Su içirtmek. 2. Sulamak.
sugat 1. Gölet yeri. 2. Sulu; **sugat cer** sulu arazi.
sugayrı Kuru ekmek.
sugun- (**suk-** *fiilinin dönüşlü şekli*) Kendi ağzına koymak, yutmak; **Oosko sugunganı cılandar boldı** *folk.* Ağzına attığı yılan oldu.
suguş I Ördek; *bk.* **örtök**.
suguş II (**suk-** *fiilinden isim-fiil*) Saklama, gizleme.
suguş- (**suk-**'*un* *işteş şekli*) 1. Birlikte saklamak. 2. Hayvanı ağıla birlikte sokmak.
suk- 1. Koymak, saklamak, sokmak; **kaydar suktı ne?** nereye soktu? 2. (Hayvanı) bir yere sokmak. 3. Hapise atmak.
sukayrı Peksimet.
suktır- (**suk-**'*un* *ettirgen şekli*) 1. Bir şeye sokturmak, koydurmak. 2. (Hayvanı) yere sokturmak. 3. Hapishaneye attırmak.
sula Yulaf.
sulaakı *bk.* **sulagı**.
sulagı Kuyruklu; *mec.* kurt; *bk.* **börü**; **sulaakı**.
sulalu Yulaflı.
suluk Gem; **Üygeniñ sulugı altın boldı** *folk.* Dizginin gemleri altındı.
sulukta- Gemlemek, dizginlemek.
suluktat- (**sulukta-**'*nın* *ettirgen şekli*) Dizginletmek.
sun- (Elini) uzatmak, sunmak.
sundır- (**sun-**'*un* *ettirgen şekli*) Elini ileriye uzatmak.
supsak Sefahat düşkünü.
sur I Açık gri (at donu); **sur borodoñ sur boro** çok açık gri.
sur II Parıltı.
sur- *bk.* **suur-**.

sura- Sormak, rica etmek, istemek; **akça sura-** para istemek; **sös sura-** (evlilik için) söz istemek.
surak 1. Soru, tahkikat; **surak ber-** soru yöneltmek, soru sormak. 2. Şikâyet, rica; *bk.* **aybı**.
suraktu 1. Sorunlu. 2. *gr.* Soru; **suraktu ermek** soru cümlesi; **suraktu bölügeş** *gr.* soru eki; **suraktu soluma (cartaaçı)** *gr.* soru sıfatı; **suraktu soluma (kububas uçurlu)** *gr.* soru zarfıp **suraktu soluma** *gr.* soru zamiri.
sural- (**sura-**'*nın edilgen şekli*) Sorulmuş olmak.
suralta Moğ. 1. Bilgi isteme. 2. Talep.
suraltı Rica, dilekçe.
suran- (**sura-**'*nın dönüşlü şekli*) 1. Rica etmek. 2. Dilenmek.
surançık Dilenci.
suras Gayrimeşru çocuk, piç.
suraş (**sura-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Rica. 2. Sorma. 3. Sorgu.
suraş- (**sura-**'*nın işteş şekli*) Karşılıklı soru sormak, birbirinin sağlığını sormak.
suraştır- (**suraş-**'*ın ettirgen şekli*) Birbirine sağlığını sordurmak.
surat- (**sura-**'*nın ettirgen şekli*) Rica ettirmek.
surgulcın Parıltı.
surkura- Parlamak, parıldamak; **cıldıstar surkuradı** yıldızlar parladı; **közi surkuradı** onun gözleri parıldadı.
surkurak Parıltı, parlak; **surkurak cıldıstar** parıldayan yıldızlar; **surkurak köstü** parıldayan gözlü.
surkuraş (**surkura-** *fiilinden isim-fiil*) Parlak, ışıltılı, parlama, parıltı.
surkuraş- (**surkura-**'*nın işteş şekli*) Parlamak.
surkurat- (**surkura-**'*nın ettirgen şekli*) Parlak duruma getirmek.
surkuruş *bk.* **surkuraş**.
suru 1. Soru. 2. Sorgu. 3. Haber; **öbögövniniñ surızı cok boldı** Kocasından hiçbir haber çıkmadı.
surul- *bk.* **suurul-**.
sus Yarar, başarı; **mıltıktıñ suzı** avda başarı.
sus- Almak, kepçeyle almak.
susku 1. Kepçe. 2. *es.* Kurban sırasında kurban eti dağıtılan kepçe.
suskuş Balık ağı.
sustır- (**sus-**'*un ettirgen şekli*) Kepçeyle aldırtmak.
suu Su, nehir; **kara suu** kaynak; **sarı suu** 1) Süt suyu. 2) Bahar selleri; **suunıñ aluzı** *zool.* su samuru; **suunıñ çıçkanı** *zool.* su faresi; **suunıñ kurtı** *zool.* su kurdu yani balık.
suubışkış Su pompalama merkezi.
suula- Islatmak, su vermek.
suulan- (**suula-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Islanmak.
suulandır- (**suulan-**'*ın ettirgen şekli*) Islatmak.
suulaş- (**suula-**'*nın işteş şekli*) Birlikte ıslatmak.
suulat- (**suula-**'*nın ettirgen şekli*) Islatmak.
suuluk Gem.
suur- (Kılıç için) çıkarmak, çekmek, **börügin suurup sal-** kılıcını çıkarmak.
suurul- (**suur-**'*un edilgen şekli*) Çıkarılmak; **börügi bajınañ suuruldı** kılıç onun kafasından uçtu.
suuza- Susamak.
suuzak 1. Sağlıklı; *bk.* **su kadık**. 2. Susamış.
suuzakay Çok ve sık içme talebi olan.
suuzar Ağaç sansarı.
suuzat- (**suuza-**'*nın ettirgen şekli*) Susatmak.
suuzın 1. İçecek. 2. Susuzluk.
suuzmak Sulu, nemli; **suuzmak cer** nemli yer.
suuzu Susuzluk; **suuzum tuttı** susadım.
suyı- Sıvı almak.
suyla *mit.* Kötü ruh ve felâketlerden şamanı dua sırasında koruduğuna inanılan ruh.
suyman Uzun; *mec.* yılan.
suyu- Sulanmak.

suyuk 1. Sulu; **suyuk süt** sulu süt. 2. Seyrek; **suyuk sagal** seyrek sakal.
suyuksu Sulu.
suyul- 1. Sulanmak, su katılmak. 2. Seyrekleşmek; **ak sagalı suyuldı** ak sakalı seyrekleşti.
suyut- (**suyu-**'*nun ettirgen şekli*) Sulamak.
suzar *zool.* Zerdeva, ağaç sansarı.
suzuş (**sus-** *fiilinden isim-fiil*) Alma, çekme.
suzuş- (**sus-**'*un işteş şekli*) Birlikte almak, çekmek.
sügen (Balık avlamak için) çöten, kirtil.
sügün- Sevinmek, neş'elenmek.
sügünçi Sevinç.
sügünçilü Sevinçli, neş'eli; **sügünçilü car** sevinçli haber.
sügündir- (**sügün-**'*ün ettirgen şekli*) Sevindirmek.
sügünüş (**sügün-** *fiilinden isim-fiil*) Sevinç.
sügünüş- (**sügün-** *fiilinin işteş şekli*) Birbirini sevindirmek.
sülük *zool.* sülük.
süme 1. Buluş. 2. Bilge öğüt; antlaşma. 3. Kurnazlık, hile; **Mende on eki süme, men argazın tabarım** *folk.* On iki hilem var, ben yolunu bulurum.
sümeçi Kurnaz, hilekâr.
sümele- 1. Buluş yapmak. 2. Öğüt vermek; 3. Antlaşma yapmak. 4. Kurnazlık yapmak, hile yapmak.
sümelen- (**sümele-**'*nin dönüşlü şekli*) 1. Araştırmak. 2. Uydurmak.
sümeleş- (**sümele-**'*nin işteş şekli*) 1. Birlikte araştırmak, bulmak. 2. Danışmak.
sümelü 1. Akıllı. 2. Öğüt verme yetenekli. 3. Kurnaz, hilekâr. 4. *mec.* Tilki.
sümer *folk.* Sivri dağ.
süne *mit.* Ölüm sırasında bedendençıkan ve rüzgâr, hava, buhar şeklinde bir süre cesedin yanında kalan insan ruhu.
sür 1. Tasvir, resim. 2. Tür, tip, yüz. 3. Güzellik. 4 *mit.* Hayattayken insanı bırakan ruh. 5. *mit.* Ölüm sırasında ayrılan hayvan ruhu (kurban töreninde hayvanın etini değil de **sür**'ünü kurban ederler). 6. İşaret.
sür- 1. Kovmak. 2. Uyarmak. 3. sürmek; **kıra sür-** toprağı sürmek; *bk.* **ayda-**.
sürdir- (**sür-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Kovdurmak. 2. Kovmak.
süreen 1. Korku; korkunç. 2. *mec.* Çok.
sürekey Moğ. Çok, en çok, gayet çok.
süretki Kızak; *bk.* **çanak**.
sürgü Deri işlemede kullanılan büyük ağaç tahta.
sürlü 1. Görüntülü, güzel. 2. Çeşitli, çeşitli renkte olan.
sürt- 1. Sürmek, boyanmak. 2. Silmek.
sürtke Kurutulmuş evcil keçi veya karaca derisindenbohça.
sürtküş Merhem, macun.
sürtküşte- Sürmek, boyamak.
sürtküştet- (**sürtküşte-**'*nin ettirgen şekli*) Sürdürtmek.
sürtül- (**sürt-**'*ün edilgen şekli*) Sürülmüş olmak.
sürtün- (**sürt-**'*ün dönüşlü şekli*) 1. Sürünmek, boyanmak. 2. Macunu, merhemi silmek.
sürtüş (**sürt-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Sürme, macunlama. 2. Silme.
sürtüş- (**sürt-**'*ün işteş şekli*) Birlikte sürünmek, birbirine sürmek.
sürüş (**sür-** *fiilinden isim-fiil*) İzleme, takip etme.
sürüş- (**sür-**'*ün işteş şekli*) Birbirini izlemek, takip etmek; **olo uzak sürüşti** onu uzun süre izlediler.
süs- Süsmek, tos vurmak.
süskek Ambarın tahıl bölmesi.
süskenek Boyun omurları.
süskür Tos vuran.
süt Süt; **ene süt** anne sütü.
süttü Sütlü, süt; **süttü mal** süt hayvanı.
süü- Sevmek, okşamak; **erin süüb kadıt inegineñ tanılat** *atasözü* kocasını seven kadın ineğinden anlaşılır.

süügen Sevilen, sayılan, saygın.
süün- Sevinmek.
süünç Sevinç.
süündir- Sevindirmek.
süürlet- Koni şeklini vermek.
süürte- Sürüklemek.
süürtel- (**süürte-**'*nin edilgen şekli*) Sürünmek.
süürteş (**süürte-** *fiilinden isim-fiil*) Sürünme.
süürteş- (**süürte-**'*nin işteş şekli*) Birlikte sürüklemek.
süürü Koni şekilli; **süürü börük** konik şekilli şapka.
süüş (**süü-** *fiilinden isim-fiil*) Aşk, sevgi.
süüş- (**süü-**'*nün işteş şekli*) Birbirini sevmek.
süüşkep Seven, sevgili.
süzegen Tos vuran, süsegen.
süzüş (**süs-** *fiilinden isim-fiil*) Tos vurma.
süzüş- (**süs-**'*ün işteş şekli*) Birbirine tos vurmak, süsüşmek.
sveçin Rus. Mum.

Ş.

şaa Çivi; peş; *bk.* **şaaşkak**.
şaacın Porselen.
şaal- Kalabalıklaşmak.
şaala- Çivi çakmak.
şaalat- (**şaala-**'*nın ettirgen şekli*) Çiviletmek.
şaalta *es.* Başlık parası.
şaançak Küçük çivi.
şaar Çay; *bk.* **çay** I.
şaaşkak *bk.* **şaa**.
şabı 1. Fiske; *bk.* **çertek**. 2. Kız arkadaş. 3. Sapan.
şabıçı Fiske oyunu.
şabıla- Parmakla fiske vurmak; *bk.* **çert-**.
şabıra- Şırıldamak.
şabıraş (**şabıra-** *fiilinden isim-fiil*) Şırıldama.
şabırat- (**şabıra-**'*nın ettirgen şekli*) Şırıldatmak.
şacıñ Porselen.
şagan İçkinin kaynatılmasından sonra kalan çökelti.
şahmat İr. Satranç.
şahta Rus. Maden.
şak I 1. Çay posası. 2. Mumlu kâğıt.
şak II Tam, kesin; **şak andıy boldı** tam böyle oldu.
şakıldak Yol.
şakpın *zool.* Akasya.
şakpıra- Telâşta olmak, tedirgin olmak, kargaşa; **Til oñdoş pos el-conı şakpırap baskılay berdi** *folk.* Birbirinin dilini anlamayan halklar kargaşaiçindedağıldı.
şakpırt 1. Telâş; **şakpırt etpe** telâş etme. 2. Panik; *bk.* **çakpırt, çapkırt**.
şakpırttu 1. Telâşlı. 2. Panik hâlinde.
şalama Ağaç.
şalañ Sünepe, uyuşuk.
şalay: **şalay-bulay** Şöyle böyle.
şalay- İşsiz, başı boş gezmek; **şalayıp bazın cür-** işsiz olmak.
şalbar Şalvar, pantalon; *bk.* **şalmar**, **şalbır**.
şalbır I Dikkatsiz, özensiz.
şalbır II *bk.* **şalbar**.
şaldañ Çıplak.
şalıra- İhmalkâr olmak.
şalıruuş Hışırtılı.
şalmar *bk.* **şalbar**.
şalta *es.* Başlık parası; *bk.* **maalta**.
şaltañ Pantolonsuz; *bk.* **çaltañ**.
şaltırak Ufak tefek önemsiz şeyler.
şañ Çan; **şañ sok-** çan çalmak.
şañda Akağaç altındaki kabuk (çay yerine kullanılır).
şañda- Ses çıkarmak, çınlamak.
şañdalu Meşhur; **şañdalu agaş** akağaç.
şanı Amca çocuğu; **şanılar** üçüncü dereceden akrabalar; *bk.* **şanılışkı**.
şanı *bk.* **çanı**.
şanılışkı *bk.* **şanı**.
Şañır *mit.* 1. Ormanın ruhu. 2. Tuba kabilesinde avcıların koruyucu ruhu.

şañır Şamanın tören elbisesinin yenlerine dikilmiş çanların ses taklidi (bunlar kötü ruhları şamandan uzaklaştırır).
şañırt Şangırtı, şakırtı.
şanka *bk.* **şañkı.**
şañkı 1. Birkaç örgüden oluşan genç kız saçı. 2. Saç örgüleriyle süslenmiş başlık; *bk.* **şanka.**
şañkıra- Çınlamak, metal sesi çıkarmak.
şantık Pantalon.
şarbak Sincap.
şatra Moğ. Dama, Altay daması; **şatra oyno-** dama oynamak.
şayrama Ağaç.
şaytan Ar. Şeytan, kötü ruh.
şec *bk.* **çecimek.**
Şeedey-kaan *mit.* Şeedey-Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).
şelbe Giysideki dikiş düğümleri.
şerde Sırık.
şerdek Keçeden yapılmış şilte.
şeytine Rus. Kıl.
şıba- Sıvamak, sürmek.
şıbak Sıva.
şıbala- Atışmak.
şıban- (**şıba-**'*nın edilgen şekli*) Sıvanmak.
şıbaş- (**şıba-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sıvamak.
şıbat- (**şıba-**'*nın ettirgen şekli*) Sıvatmak.
şıbır 1. Gürültü; fısıltı. 2. Hışırtı.
şıbıra- 1. Fısıldamak. 2. Hışırdamak.
şıbıraş- (**şıbıra-**'*nın işteş şekli*) 1. Fısıldaşmak. 2. Hışırdamak.
şıbırgan Moğ. Tipi.
şık Uysal; **şık bolup bardı** uzlaştı.
şıka- Hedef almak.
şıkay: **şıkay tur-** Sırada, yakında olmak.
şıkpa- Sağmak.
şıla- Moğ. 1. Soruşturmak. 2. Sondaj yapmak.
şılaba *bk.* **çılaba.**
şılıra- (Su için) kaynamak, fokurdamak.
şılırt Hışırtı.
şılta- Moğ. Sebep bulmak, bahane uydurmak.
şıltak Neden, bahane, sebep, fırsat; **şıltak bolup** nedeniyle; **biçik iyerge şıltak tabıldı** mektup göndermek için fırsat buldu.
şıltakçık Bahane bulmakta becerikli olan.
şıltaktan- Bahane, fırsat bulmak.
şıltı Tortu.
şıltu (**şılta-** *fiilinden isim-fiil*) Bahane, neden; **seniñ şıltuuñda** senin için.
şılu (**şıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sorgu.
şımıra- Fısıldamak; *bk.* **çımıra-.**
şımıran- (**şımıra-**'*nın edilgen şekli*) Fısıldaşmak, fısıldamak; *bk.* **çımıran-.**
şımırat- (**şımıra-**'*nın ettirgen şekli*) Fısıldatmak, fısıldamak.
şıñ (Yansıma kelime).
Şıñay-Kaan *mit.* Şınay-Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).
şıñıra- Zil çalmak.
şıñırt Zil.
şıñk (Yansıma kelime) çın çın; **şıñk et-** çınlamak, çın çın etmek.
şıñkılda- Çınlamak.
şıñkıldak Çınlayan.
şıñkıldat- (**şıñkılda-**'*nın ettirgen şekli*) Çınlatmak.
şıñkır Islık.
şıñkıra- (Kurşun için) ıslık çalmak.
şıra Istırap, acı.
şırala- Istırap çektirmek.
şıralan- (**şırala-**'*nın edilgen şekli*) Istırap çekmek.
şıralaş (**şırala-** *fiilinden isim-fiil*) Istırap çekme.
şıralık Öküz.
şırañkay Istıraplı, eziyetli.
şırka I Moğ. Yara.
şırka II Yük hayvanlarına yük yüklemede kullanılan araç.
şırkala- Moğ. T. Yaralamak.
şırkalat- Moğ. T. (**şırkala-**'*nın ettirgen şekli*) Yaralatmak.
şırkalu Moğ. T. Yaralı.
şırkıra- (Dere için) şırıldamak.
şırkıraak Dere.

şıydam Değnek, sırık.
şıydamda- Değnekle vurmak.
şıydın- (Yola) hazırlanmak.
şıydındır- (**şıydın-**'*ın ettirgen şekli*) (Yola) hazırlatmak.
şıydınış (**şıydın-** *fiilinden isim-fiil*) Hazırlama, donatma.
şıydınış- (**şıydın-**'*ın işteş şekli*) Birlikte hazırlanmak.
şıyık Çömlekçilikte kullanılan halka.
şıyman- (At, inek için) kuyruk sallamak.
şıymanar Kuyruk; *bk.* **çıymanar**.
şıyra (Dana için) boynuz.
şıyrak Aşık (hayvanın ayağının alt bölümü).
şibe Moğ. Kale; *bk.* **şibee**.
şibee Moğ. *bk.* **şibe**.
şibeey Moğ. *bk.* **şibege**.
şibege Moğ. Biz (alet).
şide- Dikmek.
şikir Şeker; *bk.* **çikir**.
şil *bk.* **şili**.
şilbi Bağ, sicim, kaytan; düğme; *bk.* **çilbi**.
şilde- Cam takmak.
şileki Koyun.
şilemir *mit.* Şeytan, kötü ruh.
şili I Moğ. Cam; cam kap; **şili kös** gözlük; *bk.* **şil**.
şili II Boyun damarı.
şilte 1. Ağacın öz suyu. 2. Pişmemiş ekmek.
şilte- Küfretmek, lânet okumak.
şiñde- Göz gezdirmek, gözetmek; takip etmek; acele etmek.
şiñdeş Gözetme.
şiñe- Emmek, içmek.
şiñji Kontrol, inceleme.
şiñjile- 1. (İşi) incelemek. 2. Denemek, kontrol etmek; *bk.* **şiñjüle-**.
şiñjüçi İnceleyen, araştırmacı.
şiñjüle- Denemek, incelemek; *bk.* **şiñjile-**.
şire I Moğ. Taht; **altın şire** *mit.* Ülgen'in sarayındaki altın taht; *mec.* dar ağacı; *bk.* **şiree**.
şire II *es.* Kurbanlık et için örgü sepet.
şiree Moğ. *bk.* **şire** I.
şirt Çatırtı; **şirt et-** çatırtıyla kopmak.
şkaf Rus. Dolap.
şodon (Seyrek kuyruklu bir at türü).
şoför Rus. Şoför.
şok Zarar, kötü niyet; **şok et-** zarar vermek.
şokçı Zararcı.
şokçıl Zarar veren.
şokto- Kötü bir şey yapmak.
şokton- (**şokto-**'*nun edilgen şekli*) 1. Zarara uğramak. 2. (Çocuklar için) yaramazlık yapmak.
şola *bk.* **çolo**.
şoñkor *bot.* Şahin.
şoodılgan Alay, ihtiza.
şoor Düdük, kaval, şor, Altayların millî müzik aleti.
şoorlo- Gürlemek (nehir, ırmak, şelalenin çıkardığı ses); *bk.* **şorlo-**.
şoot- Moğ. 1. Farklı konuda konuşmak. 2. Neden bulmak. 3. Sitem etmek.
şor Moğ. Başarısızlık.
şorlo- (Nehir, su için) şırıldamak; *bk.* **şoorlo-**.
şorşun Eşek arısı.
şosse Rus. Şose.
şölüzin Besleyici sular; **cerdiñ şölüzini** toprağın suyu.
ştan Rus. < T. Pantolon; **ştan cok** pantalonsuz; çıplak.
ştraf Rus. Ceza; **ştrafka tüştim** beni cezalandırdılar.
ştrafta- Rus. T. Ceza kesmek.
şturma Rus. Hücum, saldırı.
şturmala- Rus. T. Hücum etmek.
şulmu Yaratık.
şulmus 1. *mit.* İnsana zarar veren kötü ruh. 2. *mec.* Kurnaz, çevik, atik.
şulur- (Çocuklar için) cıvıldamak.
şulurt Cıvıltı.
şumaş *bk.* **çumaş**.
şuñ- Dalmak, daldırmak; batırmak; **çöñ-**, **çöm-**.
şurum Rakı hazırlamakta kullanılan araç.

şuula- (Kaynayan su, rüzgâr için) gürültü çıkarmak.
şuulat- Gürültü ettirmek.
şuult (Rüzgâr, kaynayan su için).gürültü.
şuurgan Moğ. Kar fırtınası, tipi.
şuurmak (Su donmadan önce sonbaharda suyun üstünde yüzen kar).
şübeey Moğ. *bk.* **şibege.**
şülü: **şülü kar** Sulu kar.
şülük Sülük.
şülüzin Moğ. *zool.* Vaşak; **at şülüzin** Vaşak, vaşağın bir türü.
şüpür Pantalon.
şüü- Moğ. 1. Düşünmek; mırıldanarak söylemek. 2. Süzmek, süzgeçten geçirmek. 3. Ağla balık yakalamak; **şüüp tut-** seçmek, seçip almak.
şüülte Moğ. Düşünce, yargı; **şüülte kandıy bolor?** yargı nasıl olacak?
şüün Sürtme ağı.
şüün- Düşünmek.
şüünde- Ağla balık yakalamak.
şüürgekçi (Bir kuş ismi); *bk.* **süürmekçi.**
şüürmekçi Doğan; yabanî; *bk.* **süürgekçi.**
şüüş- (**şüü-**'*nün işteş şekli*) Birlikte düşünmek, karar vermek, görüşmek, müzakere etmek.
şüvee Moğ. *bk.* **şibege.**
şüvöö Moğ. *bk.* **şibege.**
şüyü- Moğ. Geçirmek, süzmek.

T

ta I *e.* da; **As ta bolzo malım bar, köp emes te bolzo edim bar** *folk.* Az da olsa malım var, çok olmasa da hayvanım var.
ta II (Olumsuz cevap) bilmiyorum; ne ... ne ..., ya ... ya ...; **ta, kaydañ kelgen kiji ne** bu insan nereden geldi bilmiyorum; **ta, bolor, ta bolbos bilbezim** ne olur, ne olmaz, bilmiyorum; **ta men, ta sen!** ya ben ya sen, bilmiyorum.
taada Doruk, tepe; *mec.* dede; *bk.* **taadak**;**Taadamnıñ bajı buraydı, karıp barganı-ol turu, tayganıñ bajı agardı kış kelgeni-ol turu** *folk.* Dedemin başı ağardı o yaşlanmış görünüyor; dağın başı ağardı kış gelecek; *bk.* **adak** I.
taadak *bk.* **taada.**
taakı Moğ. Yün parçası.
taam *mit.* Cehennem; **Tündü tüştü kelgende, cer taamıga cuuktap kelgen** *folk.* Gece gündüz gitti, cehenneme ulaştı; **cer taamınıñ oozı** cehennem girişi, ağzı.
taan Çakıl taşı.
taar İr. 1. Çuval. 2. Kutu, sandık; **ok-taarı** barut.
taarın- İncinmek, gücenmek, darılmak.
taarınçak Gücenik, dargın.
taay Dayı; **taay ece** teyze (büyük ve küçük); **taay ene** anneanne; **taay ceste** 1) Anne tarafından akrabalar. 2) Annenin akrabaları; **taayları keldi** annemin akrabaları geldi; *bk.* **abagay. taay kayın** kaynana tarafından akrabalar; *bk.* **tös kayın. taay ögöön** ayı; anne tarafındanakrabalar.
tabak Ağaç tabak, tabak; *bk.* **tepiş, tepiş.**
tabar Rus. Mal.
tabar- 1. Saldırmak; **börü kongo tabardı** kurt koyuna saldırdı. 2. Değmek, dokunmak; **töñöşkö tabar-** köpüğe değmek; **tolıkka tabardı** kömüre değdi. 3. Çıkagelmek.
tabarış I Rus. Arkadaş.
tabarış II (**tabar-** *fiilinden isim-fiil*) Saldırı.
tabarış- (**tabar-**'*ın işteş şekli*) Saldırmak, birbirine değmek.
tabart- (**tabar-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Saldırtmak. 2. Değdirtmek. 3. Bir yere doğru hızla ilerlemek.
tabaru (**tabar-** *fiilinden zarf-fiil*) Saldırı, akın.
tabaş (Hayvan ve kuşlarda) pençe; **mörküttiñ tabajı** *es.* kartal pençesi, şamanın tören giysisindeki süs; **ayu**

tabajı *es.* ayı pençesi, şamanın tören giysisindeki süs.
tabıl- (**tap-**'*ın edilgen şekli*) Bulunmak; **ol tabılgan** o bulundu.
tabıla- 1. Yavaşlatmak. 2. Keyfince davranmak.
tabılan- I Keyfi olmak, bağımsız olmak; **tabılanıp** bağımsız şekilde; **tabılanıp cürgen** bağımsız, özgür.
tabılan- II (**tabıla-**'*nın dönüşlü şekli*) Yavaşlamış olmak; **Tal kañzaga tañkı azıp, tabılana tartıp oturdı** *folk.* Piposunu tütünle doldurup oturdu ve acele etmeden içmeye başladı.
tabılgı *bot.* Çayır melikesi.
tabılu (**tabıl-** *fiilinden isim-fiil*) Buluntu; **tabılu turguza-keler öy** *gr.* geniş zamanın rivayeti; **tabılu keler öy** *gr.* gelecek zamanın rivayeti.
tabın Yılkı sürüsü.
tabın- (**tap-**'*ın dönüşlü şekli*) Bulunmak.
tabınça 1. Yavaşça, yavaş yavaş; **ol tabınça iştep cat** o yavaşça çalışıyor. 2. Daha sonra, geç; **tabınça kelerim** az sonra gelirim.
tabır 1. **tabır kojoñ** Karşılıklı söylenen şarkı. 2. **tabır-tobur** (yağmur damlalarının sesini yansıtan kelime) tapır tapır.
tabış 1. Ses; **kıska tabış** kısa ses. 2. Söylenti, haber; **tabış çıktı** söylenti çıktı; **tabış cetir-** haber vermek. 3. Gürültü; **tabış ugulat** gürültü duyuldu; **Kijiniñ tabıjı ugulbadı, attıñ tibirtti bildirbedi** *folk.* İnsan gürültüsü duyulmadı, at tıkırtısı işitilmedi. 3. **aldıgı ryadtıñ ündü tabıjı** *gr.* ince ünlü; *bk.***cımjak ündü tabış**; **baştapkı tabış** *gr.* asli ses, birincil ses; **tabıştardıñ birikkeni** *gr.* ses birleşmesi; **tabıştıñ kubuları** *gr.* ses değişmesi; **tabıştıñ tüjeri** *gr.* ses düşmesi; **tabıştıñ tüşkeni** *gr.* orta hece düşmesi.
tabış- (**tap-** *fiilinin işteş şekli*) Birlikte bulmak, birbirini bulmak.
tabışkak Bilmece; muammalı konuşma; **tabışkak ayt-** bilmece sormak.
tabışkandu *gr.* birleşik; **tabışkandu kolbolu ermek** birleşik cümle.
tabışta- Bağırmak.
tabıştan- Ses çıkarmak.
tabıştaş- (**tabışta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bağırmak; birbirine yeni haberleri sormak.
tabıştır- (**tabış-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Verdirmek. 2. Birleştirmek, kavuşturmak.
tabıştırış- (**tabıştır-**'*ın işteş şekli*) Birlikte ulaştırmak.
tabızın Tuz.
tablitsa Rus. Tablo, cetvel.
tabu (**tap-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Bulunma. 2. Ücret, kazanç. 3. Buluş.
taçpañda- Bir tarafını oynatmak.
tada (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk.* **taday**.
tadalga Kurban etinin parçası.
taday *bk.* **tada**.
tajak 1. *anat.* Torba, haya, er bezi (yumurtalıklarla birlikte). 2. **koydıñ tajagı** *bot.* Bir tür bitki.
tajı- Moğ. 1. Vurmak. 2. Getirmek; (eşya) taşımak.
tajıl- Moğ. T. (**tajı-**'*nın edilgen şekli*) 1. Vurulmak. 2. Getirilmek; taşınmak.
tajılgan Moğ. T. Sille, tokat.
tajın- Moğ. T. (**tajı-**'*nın dönüşlü şekli*) Getirmek; taşımak.
tajıt- Moğ. T. (**tajı-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Vurdurmak. 2. (Eşya) taşıtmak.
taju (**tajı-** *fiilinden isim-fiil*) Getirme.
tajuçı Taşıyıcı.
tajuur (İçki, süt için) deri, matara.
tajuur Süt vodkası için yapılan deri matara.
tak: **tak cer** Çıplak, otsuz yer.
taka Nal.
takaa Moğ. Tavuk; **takaanıñ balazı** civciv; **takaa cıl** tavuk yılı (hayvan takviminin onuncu yılının adı).
takala- Nallamak.
takalaş- (**takala-**'*nın işteş şekli*) Birlikte

nallamak.
takalat- (**takala-**'*nın ettirgen şekli*) Nallatmak.
takalu Nallı.
takı- 1. Tekrarlamak; **takıp ayt** tekrar söyle. 2. Bıkmak, usanmak; **takıp-takıp sura-** bıkıncaya kadar sormak. 3. *mat.* Çarpmak.
takılt- Duraksamak, yanıltmak (okuma sırasında); **men takıltıp-tokultıp kıçırıp berdim** ben duraksayarak okudum.
takım 1. *anat.* Göz yuvası. 2. Eyer takımı.
takır Çıplak, bitkisiz; **takır baş** çıplak alınlı; **takır cer** çıplak yer; *bk.* **tak**: **takır koy** az yünlü koyun.
takırçak Az otlu; **Ada Altayım takırçak, Ak-Borom cize tatuçak** *folk.* Baba Altayımın otu az, otunu Ak-Boro'm yerse ona tatlı gelecek.
takırla- Bitkisiz kalmak, çıplaklaşmak; *mec.* boşaltmak.
takpay Yonga.
takpayla- 1. Yonga toplamak. 2. Yonga yapmak.
takpaylat- (**takpayla-**'*nın ettirgen şekli*) Yonga toplatmak.
takpış 1. Kekeme; *bk.* **çokol.** 2. Dilin tabanı.
takta 1. Tahta. 2. Sıra. 3. Taban.
takta- Basarak düzeltmek.
taktak Düzeltilmiş yer, alan.
taktal- (**takta-**'*nın edilgen şekli*) Basarak düzeltilmiş olmak.
taktaş- (**takta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte basarakdüzeltmek.
taktat- (**takta-**'*nın ettirgen şekli*) Basarak düzelttirmek.
tal I Söğüt; **kara tal** *bot.* kara söğüt; **ak tal, kuu tal, sarı tal** (söğüt türleri).
tal II **tal orto** Orta, yarı, iç; **suunıñ tal ortozı** nehrin ortası; **tal tüş** öğlen, gün ortası.
tal- 1. Bayılmak (yorulmak). 2. Baygınlık nöbeti geçirmek; *bk.* **talga-**. 3. Dilsiz olmak.
tal-tabış Gürültülü.
tala I Saç, demir levha.
tala II 1. Taraf; **tündük tala** kuzey tarafı. 2. Kenar; **tört talalu bay töjü** *es.* dört kenarlı kutsal örs.
tala- I 1. Azarlamak, küfretmek, kırmak. 2. Tartışmak.
tala- II Kırmak, parçalamak.
tala- III Yağmalamak.
talal- (**tala-** III'*ün edilgen şekli*) 1. Yıkılmak. 2. Açılmak.
talañ-kileñ *zool.* Çayır kuşu.
talarkak Orta boy.
talaş I (**tala-** I *fiilinden isim-fiil*) Tartışma, dalaşma.
talaş II (**tala-** III *fiilinden isim-fiil*) Yağma, çapul.
talaş- (**tala-** I'*in işteş şekli*) Tartışmak, bahis tutuşmak, dalaşmak.
talat- (**tala-** III'*ün ettirgen şekli*) 1. Yağmalatmak. 2. Yağmalanmış olmak.
talay Moğ. Deniz; **Ak talay** Ak deniz; **talay col** deniz yolu.
talay- Sallamak, kollarını açmak; **Tanıbas baatır talayıp çaptı** *folk.* Tanınmayan bahadır kollarını açarak geldi.
talayçı Moğ. T. Denizci.
talayt- Açmak, açtırmak.
talbak 1. Bön, aval, kepçe kulak. 2. Heybe, eyerin torbaları.
talbañda- Kanatlarını açmak.
talbı- 1. Çırpınmak. 2. Uçmak. 3. İleriye atılmak.
talbıra- Uçmak.
talda- 1. Özenle seçmek. 2. Seçmek.
taldabas Titiz olmayan.
taldal- (**talda-**'*nın edilgen şekli*) Seçilmiş olmak.
taldama İyilerin iyisi.
taldaş (**talda-** *fiilinden isim-fiil*) Seçim, seçme.
taldaş- (**talda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte seçmek.
taldat- (**talda-**'*nın ettirgen şekli*) Seçtirmek.

taldır- (**tal-** I'*in ettirgen şekli*) Yormak, baygınlık durumuna getirmek.
taldıra (**taldır-** *fiilinden zarf-fiil*) Duygusuz, bilinçsiz bir duruma varıncaya dek.
talga- Cinleri başına toplanmak; *bk.* **tal-**.
talgak 1. Durma, duraklama. 2. Epilepsi.
talgaş (**talga-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Hissizlik durumu. 2. Uyuklama, pinekleme.
talkan Yulaf unu.
talktañda- 1. Bir taraftan bir tarafa sallanmak. 2. (Bebek için) ellerini çırpmak.
talku Deri işleme aleti.
talkula- 1. Deriyi işlemek. 2. (Buzu) çiğnemek.
talkulan- (**talkula-**'*nın edilgen şekli*) (Deri, kar için) çiğnenmek.
talkulaş (**talkula-** *fiilinden isim-fiil*) Deriyi işleme.
talkulat- (**talkula-**'*nın ettirgen şekli*) Çiğnetmek (deri, kar için).
talp: **talp et-** (Kuş için) havalanmak.
taltak Aksak; **taltak buttu kiji** aksak kişi.
taltañdat- (**taltañda-**'*nın ettirgen şekli*) Bir taraftan bir tarafa sallanmak.
taltar *zool.* Bıldırcın.
taltay- Aksamak.
tam I Lezzet, tat.
tam II Moğ. (pekiştirici kelime); **tam oorıy berdi** adamakıllı hastalandı.
tam- Damlamak.
tamak 1. Boğaz. 2. Damat. 3. *gr.* Boğaz; gırtlak; hançere; **tamak tabışka köçöri** *gr.* gırtlaksılaşma; **tamak töbözi tuyuk tabış** *gr.* art damak ünsüzü.
tamakta- Nefes almak.
tamaktaş- (**tamakta-**'*nın işteş şekli*) Nefes aldırmak.
tamaktat- (**tamakta-**'*nın ettirgen şekli*) Nefesaldırtmak.
taman 1. (Ayakkabı için) taban; (ayak için) taban; **Altuların Kökin-Erkey küler taman la bılça bastı** *folk.* Kökin-Erkey altısına bronz ökçe giydirdi. 2. (Kızaktaki) ayak. 3. Dağ eteği.
tamanda- Ökçe koymak.
tamçı Damla; *bk.* **çorlok**.
tamçıla- Damlamak.
tamçılaş (**tamçıla-** *fiilinden isim-fiil*) Damlama.
tamçılat- (**tamçıla-**'*nın ettirgen şekli*) Damlatmak; **köskö em tamçılattım** gözüme bir damla ilâç damlatmasını istedim.
tamı Cehennem.
tamır 1. Damar; **tamır tut-** nabzı tutmak. 2. Kök; **tamırın tereñ bojottı** kökleri boşalttı.
tamır-calbarak *bot.* Sinir otu.
tamırla- (Damar için) atmak.
tamırlan- (**tamırla-**'*nın dönüşlü şekli*) Ortaya çıkmaya başlamak; **tañdak talıp tañ attı, tamırlanıp kün çıktı** şafak attı, ışıklar saçarak güneş doğdu.
tamkı *bk.* **tañkı**.
tamzık: **tamzık ot** Baharat.
tamzıkta- Damlamak, damla damla akmak; **tamzıktap suu içip alıp** bir damla su içip.
tañ I 1. *ünl.* (Şaşırma, hayret bildirir). 2. (Olumsuzluk bildirir) bilmiyorum; **tañ men bilbey cadım** hiç bir şey bilmiyorum.
tañ II Tan, seher vakti; **tañ aldında** tan öncesinde; **tañ attı** tan attı; **tañ carıdı** tan ağardı; **tañ ajıra, tañ atkança** sabaha dek; **tañ erten** sabahleyin erken; **tañ bajında la aş çıktı** ancak bir yerde yemek çıktı; **tañ bajında etken neme** acele ile yapılan şey.
tañ III Geri (hayvanlarda).
tañ- Bağlamak, sargı sarmak; **bektep tañıp saldı** o sıkıca bağladı.
tana 1. Sedef; **tana topçı** sedef düğme. 2. Kadın saç örgüsünün ucuna bağlanan toka.
tanak Burnun içi; **tanak üydi** burun

delikleri.
tañarka- Şaşırmak; *bk.* **kayka-**.
tañarkalu Şaşırtıcı; *bk.* **kaykaldu**.
tañarkaş (**tañarka-** *fiilinden isim-fiil*) Şaşırma.
tañarkaş- (**tañarka-**'*nın işteş şekli*) Şaşırmak.
tañarkat- (**tañarka-**'*nın ettirgen şekli*) Şaşırtmak.
tançıl- 1. Kapris yapmak, huysuzluk yapmak; **bala tançılıp cat** çocuk kapris yapıyor. 2. Saygı, davet, şefkat beklemek.
tañda Yarın.
tañdagı Yarınki.
tañdak Tan.
tandalay *bot.* Edelvays çiçeği.
tañday 1. *anat.* Dudak. 2. Gökyüzü. 3. **koy tañday** *bot.* Binyaprağı. 4. *gr.* Damak; **tañday töbözi** *gr.* art damak; **tañday tuyuk tabış** *gr.* damak ünsüzü; **tañday tuyuk tabış** *gr.* diş eti ünsüzü.
tanı- Tanımak, öğrenmek; **Bu üzütteñ üç sös tanızañ** *folk.* Bu ruhtan sen üç kelime öğrendin.
tañı- *bk.* **tañ-**.
tanıbas Ayrılmaz, bilinmez; **ol tanıbas bolup bargan** o bilinmez derecede değişti.
tanıju (**tanış-** *fiilinden zarf-fiil*) Tanışıklık, tanışma.
tanık *gr.* Harf.
tanıl- I (**tanı-**'*nın edilgen şekli*) Tanışmış olmak.
tañıl- II (**tañ-**'*ın edilgen şekli*) 1. Bağlanmış olmak. 2. Bağımlı olmak.
tanılu 1. Tanınan, bilinen; **tanılu ayıl** bilinen ev. 2. İşaretli.
tañın- (**tañ-**'*ın dönüşlü şekli*) Bir şeyi bağlamak, kuşanmak; **orden tañıngan** bayrak, nişan taşıyan.
tanış Tanıdık, arkadaş.
tañış (**tañ-** *fiilinden isim-fiil*) Bağ, bağlama.
tanış- (**tanı-**'*nın işteş şekli*) Tanışmak.
tañış- (**tañ-**'*ın işteş şekli*) Birlikte bağlamak.
tanıştır- (**tanış-**'*ın ettirgen şekli*) Tanıştırmak.
tañıştır- (**tañış-**'*ın ettirgen şekli*) Bağlatmak.
tanıştıru (**tanıştır-** *fiilinden isim-fiil*) Tanışma, tanıtma.
tanıt- (**tanı-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Tanınmış olmak. 2. Birini çevresindeki kişilerle tanıştırmak.
tank Rus. Tank.
tañkı Tütün; **tañkı tart-** tütün içmek; *bk.* **tamkı**.
tañkıla- Sigara içmek.
tañkılaş (**tañkıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sigara içme.
tañkılaş- (**tañkıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sigara içmek.
tañkılat- (**tañkıla-**'*nın ettirgen şekli*) Sigara içirtmek.
tañkıyt *bk.* **añkıyt**.
tankist Rus. Tankçı.
tañma 1. Damga; **tañma sal-** damgalamak, işaret koymak. 2. Nişan tahtası; **tañma at-** nişan atmak 3. Harf, işaret. 4. *mec.* Lânetli; **tañmanı seni!** seni uğursuz!
tañmala- Damgalamak.
tañmalık *bk.* **alfavit**.
tañmalu İşaretli.
tañnañ Sırayla.
tansa Rus. Dansçı, dansçılar.
tañu Bağ.
tañza Moğ. **tañza biçik** Herhangi bir kitap(destanda).
tañzık: **tañzık börük** kadifeden yapılan şapka.
tap I İrade, istek; **onıñ tabı** onun isteği; **seniñ tabıñça bolzın** sana göre olsun.
tap II Antrenman, idman; **mañ tabına turgan at** at için antrenman.
tap III (Hareketin birden olduğunu belirten kelime); **tap etti** birden koptu.
tap- (*zarf-fiil şekli* **taap**) 1. Bulmak. 2. Kazanmak, elde etmek; **kança tabar tappas nemezip** elde edilmiş her şey. 3.

Doğurmak; **bala tap-** çocuk doğurmak. 4. (Bilmece) çözmek. 5. Kazanmak. 6 Çarçabuk atılmak, fırlamak. 7. Hükme varmak.

tapçı 1. Az. 2. Sıkışık. 3. Dar; **tapçı ündü tabış** *gr.* Dar ünlü.

tapçıla- Mahmuzlamak; **attı tapçıla-** atı mahmuzlamak.

tapçılanarı *gr.* Daralma.

tapçılat- (**tapçıla-**'*nın ettirgen şekli*) Mahmuzlatmak.

tapkır Bulunan.

tapta- 1. Bilemek; **çalgı tapta-** orağı bilemek. 2. Ayaklarıyla ezmek; **Batpak-batpak tuulardı ak çöl edip, taptay bazıp turdı** *folk.* Dağları ve tepeleri ayaklarıyla ezip bozkır gibi yaptılar. 3. Vurmak.

taptal- (**tapta-**'*nın edilgen şekli*) 1. Bilenmek; **çalgı taptaldı** orak bilendi. 2. Ezilmek, düz hale gelmek.

taptan *zool.* Tavşan; *bk.* **koyon.**

taptat- (**tapta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Bilettirmek. 2. Ezdirip düz hâle getirtmek.

taptır- (**tap-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Buldurtmak. 2. Elde ettirmek. 3. (Bilmeceyi)çözdürmek.

taptu Bir miktar, biraz (?).

tar Dar, sıkı; **tar çamça** dar gömlek; **tar cer** dar, sıkışık yer.

tara- 1. Taramak. 2. (Çeşitli yönlere) dağılmak. 3. Yayılmak, çoğalmak.

taraan Moğ. Darı.

taraday İki tekerlekli yaysız araba.

tarak 1. Tarak. 2. (dokuma tezgâhındaki) tarak.

tarakay Dağların doruklarındaki çıplak kayalar.

taral *zool.* Servi kuşu (bir tür kuş).

taral- (**tara-**'*nın edilgen şekli*) 1. Taranmış olmak. 2. Yayılmış olmak.

taralcı *zool.* Kestane kargası (bir tür kuş).

taran- (**tara-**'*nın dönüşlü şekli*) Taranmak; **çaçın taranıp** saçlarını tarayıp.

tarañkay Moğ. Hızlı yayılma özelliği olan.

taraş- (**tara-**'*nın işteş şekli*) Birbirinin saçlarını taramak.

tarat- (**tara-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Taratmak. 2. Yaymak, serptirmek. 3. Yaymak; çoğaltmak.

tarbaan *bk.* **tarbagan.**

tarbagan *zool.* Köstebek.

tarbalcı *zool.* Kartal; *bk.* **tarbalcın.**

tarbalcın *zool.* Kartal; *bk.* **tarbalcı.**

tarbazan (Destanda) top.

tarelke Rus. Tabak.

tarı- I Dikmek; **tarıgan agaş** sık dikilmiş ağaç.

tarı- II Daraltmak, büzmek.

tarıl- (**tarı-** II'*nin edilgen şekli*) Daralmak, sıkılaşmak.

tarılga Moğ. 1. Büyük düğme. 2. *es.* Şamanın tören giysisinin arka tarafında olan güneş ve ayı tasvir eden büyük metal levha.

tarın- Kızmak, gücenmek, darılmak.

tarınçak Gücenmeye meyilli.

tarınış (**tarın-** *fiilinden isim-fiil*) Gücenme, darılma.

tarınu *bk.* **tarınış.**

tarıska 1. Taş atmada kullanılan sapan. 2. Sırıkları bağlamada kullanılan ip.

tarıt- (**tarı-** II'*nin ettirgen şekli*) Daraltmak.

tarıy: **ol tarıyında** O zaman.

tarka- Dağılmak; **ulus tarkap bardı** halk dağıldı; **buluttar tarkadı** bulutlar dağıldı.

tarkadıl- (**tarkat-**'*ın edilgen şekli*) Yayılmak, yayılmış olmak.

tarkadış (**tarkat-** *fiilinden isim-fiil*) Birlikte yaymak.

tarkaş- (**tarka-**'*nın işteş şekli*) Birbirinden ayrılmak; **cer sayın tarkaştı** çeşitli yerleredağıldılar.

tarkat Ördek; **tarkat bojot-** Ördeği bırakmak, salmak.

tarkat- (**tarka-**'*nın ettirgen şekli*) Salmak.

tarkay Moğ. Kel.

tarlak Çeşitli; **tarlak ündü** çeşitli sesli.

tarma Büyücülük.

tarmaçı Büyücü.
tarmala- Büyücülük yapmak.
tars (Çatlak ses taklidi); **tars et-** çok güçlü şekilde çatlamak, çatırdamak.
tarsılda- Çatlamak, çatırdamak, çatlak sesi çıkarmak.
tarsıldak Çatlak.
tarsıldaş (**tarsılda-** *fiilinden isim-fiil*) Çatlak sesi.
tart- Çekmek, sürüklemek; **beskege tart-** ağırlıkla tartmak; **kudur tart-** un öğütmek; **tañkı tart-** tütün içmek; ölçmek; kamçılamak.
tartal *zool.* Bıldırcın.
tartıjaaçı Güreşçi.
tartıju (**tartış-** *fiilinden zarf-fiil*) Güreş, mücadele; **klassovıy tartıju** sınıf mücedelesi.
tartıl- (**tart-**'*ın edilgen şekli*) 1. Zonklamak. 2. Çekilmek; **suu tartılıp kaltır** su çekilir.
tartılış (**tartıl-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Zonklama. 2. **tartılış** *gr.* Ulama; *bk.* **kıskartılış**.
tartılış- (**tartıl-**'*ın işteş şekli*) Zonklamak, titremek; **Erinderi tartılıjıp, eki köstöñ caş tögülip turdı** *folk.* Dudakları titreyip gözlerinden yaş geldi.
tartım: **bir tartım tankı** Bir içimlik tütün; **bir tartım süt** bir içimlik süt.
tartın- (**tart-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Çekmek (kendine); **plat tartın-** eşarp takmak. 2. Boğulur gibi olmak; **suuga tartıngan** boğulur gibi olan. 3. Katılmamak. 4. Geriye çekmek; **kazır kebin tartın-** çok ciddî bir görünüm vermek.
tartınçak İnatçı, direngen; **tartınçak at** inatçı at.
tartış (**tart-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tartışma. 2. İp çekerek oynanan grup oyunu.
tartış- (**tart-**'*ın işteş şekli*) 1. Tartışmak, bahse girmek, çekişmek. 2. Birlikte çekmek.
tartıştır- (**tartış-**'*ın ettirgen şekli*) Tartıştırmak.
tartkı Kaşağı.
tarttır- (**tart-**'*ın ettirgen şekli*) Çektirmek, sürükletmek.
tartu (**tart-** *fiilinden isim-fiil*) Çekme, çıkarma; **tañkı tartu** tütün içme.
tarvay- Moğ. Açılmak, aralanmak, ayırmak.
tas Kel, dazlak, çıplak; **tas baş** çıplak baş; **tas cer** bitki örtüsü olmayan yer.
taska- Moğ. Alışmak, uyum sağlamak; antrenman yapmak; **işke taskadı** işe alışmaya başladı.
taskabagan Moğ. T. Alışılmamış.
taskadu Moğ. T. Alıştırma, egzersiz, takrarlama.
taskagan Kurban kesilen yer; *bk.* **taskak**.
taskak 1. Çatı; kapak; **taskaktıñ aldında** çatı altında. 2. Duadaki kurban yeri; *bk.* **taskagan**.
taskamal Bilgi, bilim.
taskat- (**taska-**'*nın ettirgen şekli*) Alıştırmak.
tastarkay Moğ. Kel.
tastay- I Şişmek, kabarmak; **kös tastay-** gözleri şişmek.
tastay- II Tamamiyle düz olmak (çatlaksız, bitkisiz), **Tastaygan kırlar cajara berdi** *folk.* Çıplak dağlar yeşillenmeye başladı.
tastayt- (**tastay-** I'*in ettirgen şekli*) Şişirtmek; **kös tastayt-** gözlerini şişirtmek.
taş Taş, taştan; **taş kür** taş köprü; **otık taş** çakmak taşı; **taş arçın** *bot.* Ak diken.
taşkın Su baskını.
taşkında- Kıyılardan çıkmak, taşmak.
taşsu Taşlı, içine taş karışmış olan.
taşta- Atmak, fırlatmak, bırakmak; **kılık taşta-** kötü alışkanlığı bırakmak; **ajıra taşta-** atmak; **taştap seni barbazım** seni bırakmıyorum; **camanımdı taştagar!** affedersiniz!
taştal- (**taşta-**'*nın edilgen şekli*) Atılmak, bırakılmak; **suuga taştal-** suya atılmak.
taştañı 1. Süprüntü, çöp. 2. Atılmış. 3. Sokağa bırakılmış çocuk.

taştaş (**taşta-** *fiilinden isim-fiil*) Atma, fırlatma; **mergen taştaş** keskin atış.
taştaş- (**taşta-**'*nın işteş şekli*) Birbirine atmak; **olor kar la taştaştı** onlar birbirine kartopu attılar.
taştat- (**taşta-**'*nın ettirgen şekli*) Attırmak, bıraktırmak; **caman kılıgın taştat** kötü alışkanlıkları bırak.
taştu taşlı; **Taştu Altay la törtön cılga cortodı** *folk.* Taşlı Altay'da kırk yıl kadargezdi.
tat Pas.
tata- Paslanmak.
tatay Moğ. *ünl.* (Nefret bildirir); **i tatay!** seni pislik!
tatayla- Nefret etmek.
tataylat- (**tatayla-**'*nın ettirgen şekli*) Nefret hissi uyandırmak.
tatta- Paslanmak.
tatu çalkan Şalgam.
tatu Tatlı.
tatula- Tatlı yapmak.
tatulan- (**tatula-**'*nın edilgen şekli*) Tatlı olmak.
tay Tay (ikinci yaşında).
tay- *din.* Kurban etmek.
taya Çalılık.
taya- Desteklemek, dayanak koymak.
tayak Sopa, baston; **tayak ci-** dayak yemek.
tayan- (**taya-**'*nın dönüşlü / edilgen şekli*) Dayanmak.
tayanış (**tayan-** *fiilinden isim-fiil*) Dayanak.
tayanış- (**tayan-**'*ın işteş şekli*) Birbirine dayanmak.
tayanıştır- (**tayanış-**'*ın ettirgen şekli*) Birbirinedayatmak.
taybaş Dede.
tayda (**tay-ada**): **taydalar** Kadın tarafından atalar; **taydalar körmös** *mit.* kadın tarafından ata ruhları.
taydak Dede.
taydıru (**toydır-** *fiilinden isim-fiil*) Doyma.
tayga Ormanla kaplı dağ; **tayganıñ abazı** ayı, taygada yaşayan büyük akraba.
taygak Kaygan.
taygala- (Avlanmak için) dağlarda gezmek.
taygıl Moğ. 1. Hızlı köpek. 2. *mit.* Büyük köpek.
tayılga Moğ. *es.* 1. Kurban, kurbanlık. 2. Kurban edilen hayvanın derisini kullanma.
tayıs Sığ, sığlık; **Biyik tuunı cabıs edip, tereñ suunı tayıs edip** *folk.* Yüksek dağları alçalttı, derin nehirleri sığlaştırdı.
taykıl- 1. Yuvarlanmak, kaymak. 2. Hataya düşmek.
taykılçak Kaygan.
tayna Nine; *bk.* **taynak**.
taynak *bk.* **tayna**.
tayneş Nine.
taytak Eğri bacaklı adam, paytak.
taytañda- Eğri eğri gitmek.
taza- Kel olmak.
tazada (**tazat-** *fiilinden zarf-fiil*); **çaçın tazada kayçı saldı** Saçını kökünden kazıdı.
tazat- (**taza-**'*nın ettirgen şekli*) Kelleştirmek.
tazıl (Bitki için) kök; *gr.* kök; **tazıldañ turgan adalgış** *gr.* isim kökü; *bk.* **tazıl adalgış**.
tazılda- Kökletmek.
tazıldan- (**tazılda-**'*nın dönüşlü şekli*) Köklenmek.
tazımay 1. Tütün kutusu. 2. İçilecek tütün.
tazıra- 1. (Ağaç için) çatırdamak. 2. (Kar için) gıcırdamak.
tazırat- (**tazıra-** *fiilinin etirgen şekli*) Çatırdamak,gıcırdamak.
tazıratkış Cırcır.
tazırt Çatırtı.
taztak Şişkin, kabarık.
te *bk.* **ta** I, II.
teatr Rus. Tiyatro.
tebee 1. Kış otlağı. 2. Otlak.
tebege *bk.* **tebee**.
tebek 1. Bir tür çocuk oyunu (ortasından at

kılı geçirilmiş kurşun çember, oyun sırasında ayakla itilir). 2. Tebek oynama.
tebene Büyük iğne, çuvaldız; *bk.* **temene**.
tebetey Takke.
tebidindü Çırpıntılı.
tebil- (**tep-**'*in edilgen şekli*) 1. Tepilmek. 2. Suyun baskısı altında bulunmak.
tebin- (**tep-**'*in dönüşlü şekli*) Ayakla ezmek, tepinmek.
tebiske Çengelli iğne.
tebiş (**tep-** *fiilinden isim-fiil*) Ayakla ezme, tepinme.
tebiş- (**tep-**'*in işteş şekli*) Birbirini tepmek.
tebü I 1. Ayakla vurma, tepik. 2. (Su için) su basıncı.
tebü II Tempo.
tebüür Çadırın gövdesindeki keçe.
tedire *bk.* **udura**.
tedü Sakin; **sagıjıñ seniñ tedü bolzın, sanaañ seniñ omok bolzın** aklın sakin, düşüncelerin neş'eli olsun.
teedey (Erkeğe saygılı hitap şekli).
teegen *bk.* **tegen**.
teekte- 1. Kışkırtmak. 2. Kancaya takmak.
teelgen Çaylak; *bk.* **teylegen**.
teelin Dalak; *bk.* **telin**.
teer- 1. Dönmek, dolaşmak; **kır terip kel-** dağın çevresini dolaşmak. 2. Çevresinde uçmak; hareket etmek, havada süzülmek; **teylegen keyde teerip turu** çaylak havada süzülüyor; **teerbek** *es.* şaman davulunun tokmağını kuşatan halka.
teermen Değirmen; **kol teermen** el değirmeni; **taş teermen** taş değirmen.
teermende- Un öğütmek.
teertpek Ezilmiş, sıkıştırılmış hamurdan pide.
tegeek Balık avlamak için kanca, zıpkın.
tegeekte- Zıpkınla balık avlamak.
tegek Koşum çeşidi.
tegeldey Çember, yuvarlak.
tegele- Güreş sırasında rakibini ayağıyla itmek.
tegeleş (**tegele-** *fiilinden isim-fiil*) Güreşte çelme.
tegeleş- (**tegele-**'*nin işteş şekli*) Güreşte birbirine çelme takmak.
tegelet- (**tegele-**'*nin ettirgen şekli*) Rakibiyle güreşirken ayağını burkmak, ayağıyla ittirmek.
tegelik *bk.* **tegerik**.
tegelik El arabası, yuvarlak; **tegelik agaş** el arabası, yuvarlak ağaç.
tegen *zool.* Çam ağacı; *bk.* **teegen**.
tegenek *zool.* Yaban gülü; **tegenek bürlü agaş** *zool.* köknar.
tegenektü Yaban gülüyle kaplı.
tegeret- (Tekerlek için) dönmek.
tegerik 1. Daire, çember; yuvarlak; **Aydıy tegerik cüstü, cıldıstıy carkındu köstü** *folk.* Ay gibi yuvarlak yüzlü, yıldız gibi parlak gözlü; **tegerik börük** yuvarlak şapka. 2. Şaman kasnağının tefi; *bk.* **tegelik**.
tegertü Dönme, çevrilme.
tegin 1. Boşuna, boşu boşuna; **teginneñ tegin** nedensiz, boşuna; **tegin bar-** boş yere gitmek; **tegin de berzeñ, albazım** bedava da versen almam. 2. Alışıldığı üzre; **ne keldiñ? - tegin keldim** neden geldin? - işte öyle; **tegin cerdeñ ört çıkpas** *atasözü* ateş olmayan yerden duman çıkmaz (*kelime anlamı* boş yere duman çıkmaz). 3. Yalnız, tek. 4. **tegin ermek** *gr.* Basit cümle; **tegin öy** *gr.* basit zaman.
tehniçeskiy Rus. Teknik.
tehnika Rus. Teknik.
tehnikum Rus. Teknik lise.
tejik 1. Delik, çatlak, deşik; **adakança açık ber, temeneçe tejik ber** küçük olsa da aç (*kelime anlamı* iğnenin deliğini aç). 2. Kopuk, yırtık. 3. **tejik tuyuk tabış** *gr.* Sızıcı ünsüz.
tejil- (**teş-**'*in edilgen şekli*) Deşilmek, matkapla delinmek.
teke *zool.* Keçi, teke.
tekep *bot.* Kamış.
tekiy (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk.* **tekiyim**.

tekiyim *bk.* **tekiy**.
tekpe Dayanak, mesnet.
tekpelü Dayanıklı, mesnetli; **Ceten eki tekpelü temir caañdı kere tart** *folk.* Yetmiş iki destekli demir yayı çek.
tekpiş *es.* Şaman tefindeki merdiven tasviri.
tekşi Moğ. 1. Tek. 2. Tamamen, tam, bütünüyle, hepsi; **onçozı tekşi cuulıştı** hepsi toplandı. 3. **tekşi adalgış** *gr.* Cins ismi; **tekşi aydılaaçı (kolbolu ermekte)** *gr.* ortak yüklem; **tekşi baştaaçı (kolbolu ermekte)** *gr.* ortak özne; **tekşi kommunikatsiya** *gr.* haberleşme; **tekşi til bilimi** *gr.* dil bilimi; **tekşi toldıraaçı (kolbolu ermekte)** *gr.* ortak nesne.
tekşile- Moğ. T. Tekleştirmek.
tektoy Buğday saklamak için tahtadan yapılmış kutu.
telbek Şişman.
telbekte- Şişmanlamak.
telçi- 1. Yürümek, ilk adımları atmak. 2. Yoğrulmak.
telçit- (**telçi-**'*nin ettirgen şekli*) Çıkmak.
telde- Memeleri dolmak.
teldi Meme.
telefon Rus. Telefon.
telegraf Rus. Telgraf.
telegramma Rus. Telegraf.
telekey Moğ. Muhit.
telekoy Evren, doğa.
teleñgir Kalay.
telenik Rus. Dana.
teley *bk.* **ulay**.
teli-: **tenip-telip cür-** Memleket memleket gezmek; *bk.* **teni**.
teliger Serseri, avare.
telin Moğ. *bk.* **telüün**.
telkin *zool.* Karaca; *bk.* **telin**.
telüüp *anat.* Dalak; *bk.* **telin**.
tem 1. Örnek. 2. Âdet, töre; tarz, usul; alışkanlık, huy. 3. El yatkınlığı, maharet.
temdek Moğ. 1. İşaret, alâmet, belirti, nişan; not, kısa yazı. 2. Leke, nokta, puan, benek.
temdekte- Moğ. T. 1. İşaret etmek; işaret koymak, iz bırakmak, işaretlemek. 2. Kaydetmek. 3. Belirtmek, göstermek. 4. Övgü ile söz etmek. 5. Anlamına gelmek, ifade etmek. 6. Belli etmek. 7. Leke yapmak. 8. Belirlemek, tayin etmek; teşhis etmek; tanımlamak; saptamak, tespit etmek. 9. Yerleştirmek; tesis etmek; koymak, kurmak; **öy temdektep koy-** işaretlemek; çizmek; plânlamak; göstermek, tayin etmek; belli bir zaman, saat kararlaştırmak.
temdektet- Moğ. T. (**temdekte-**'*nin ettirgen şekli*) İşaret etmek zorunda bırakmak, işaretlettirmek; işaret etmek, leke yapmak.
temdektü Moğ. T. İşaretli, lekeli; gözle görülür.
temdeleş- İşaretleşmek.
temden- I Kendini uydurmak, alışmak, kanıksamak, zorlamamak yadırgamamak.
temden- II 1. Ayağı sürçmek, tökezlemek; duraksamak. 2. Atılmak; hızlı yürümek/gitmek; hevesi/hevesinde olmak; emeli/emelinde olmak; aramak; gözü olmak; peşinde olmak; ileriye atılmak, ileri doğru saldırmak.
temdet- Alışmak zorunda bırakmak, alıştırmak.
teme- Taklit etmek, öykünmek; özenmek.
temene Büyük kalın iğne; *bk.* **tebene**.
temeş (**teme-** *fiilinden isim-fiil*) Birbirini taklit etme; **bir temeş caş kijiler** aynı yaştaki gençler.
temeş- (**teme-**'*nin işteş şekli*) 1. Birbirini taklit etmek. 2. Yardım etmek.
temey Moğ. Boşuna, boş yere, nafile; yok yere; **tep-temey** büsbütün yararsız, bütünüyle boş; **temey kiji** boş kişi; **temey sös** boş, gereksiz söz.
temiçi *es.* Eski dönemde zaysan'a tâbi memur; *bk.* **cemiçi**.
temige- 1. Gelişmek. 2. Açmak. 3. Alıştırmak.

temir demir; **temir col** demir yolu; **temir sogor us** demirci.
Temir-Kaan *mit.* Temir Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).
temirle- Demir dövmek.
temirlet- (**temirle-**'*nin ettirgen şekli*) Demirdövdürmek.
temirü Vücuttaki leke; temriye hastalığı (?), demregü(?).
teñ Çin. Denk, aynı, eş; **teñ pravolu** aynı haklara sahip; **teñ sındu** aynı boyda; **teñ üle-** aynı, eşit parçalara ayırmak; **tep-teñ** dümdüz.
teñde- Eşitlemek, hizaya getirmek, denkleştirmek.
teñdejü 1. Eşitleme. 2. Karşılaştırma.
teñdel- (**teñde-**'*nin edilgen şekli*) Eşitlenmek, karşılaştırılmak, denkleştirilmek.
teñdeş (**teñde-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Eşitleme. 2. Eşit, aynı, denk.
teñdeş- (**teñde-**'*nin işteş şekli*) Birbiriyle eşitlenmek; **sen ogo teñdeşpe** sen ona denk değilsin.
teñdeştir- (**teñdeş-**'*in ettirgen şekli*) 1. Birbiriyle eşitlemek, denkleştirmek. 2. Karşılaştırmak (boy ve en olarak).
teñdeştirü 1. Eşitleme. 2. Karşılaştırma.
teñdet- (**teñde-**'*nin ettirgen şekli*) Eşitletmek.
teñdü I Eşit, aynı olan, denklik.
teñdü II (**teñde-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Eşitleme. 2. *mat.* Denklem.
tene- Şaka yapmak, eğlenmek.
tenek 1. Aptal, budala, ahmak. 2. Şakacı.
teneksü 1. Aptallık. 2. Şakacılık, yaramazlık. 3. Normal olmama (psikolojik açıdan).
tenekten- 1. Aptallaşmak. 2. Şaka yapmak.
teñeri 1. Gök, gökyüzü; **teñeriniñ koyını** gökyüzü; **teñeridiy kükürt** gök gürlemesi gibi. 2. Tanrı.
teñeridegi *mit.* İlâh olmayan; ruh.
tenet- (**tene-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Şaka yaptırmak. 2. Şaka yapmak.
teni- Yad ellerde dolaşmak, serserilik yapmak, başıboş gezmek; *bk.* **teli-**.
teñis Deniz, okyanus; **Ulu Tımık teñis** Büyük okyanus.
tenü (**teni-** *fiilinden zarf-fiil*) Serserilik.
tep- (*zarf-fiil şekli* **teep**) 1. Tepmek, itmek. 2. Çiğnemek, ihlâl etmek. 3. Vurmak.
tep-teñ Dümdüz.
tepiş 1. Tahta leğen, büyük kap, tabak, ağaçtan yapılan tabak. 2. *es.* Kurban töreni sırasında haşlanmış kurban etinin parçalarının konulduğu özel kap; *bk.* **tabak, tepşi**.
tepkile- (**tep-** *fiilinden tekrarlananhareket bildirir*); Ayakla vurmak, tepişmek.
tepkir 1. Esnek, elâstiki. 2. Ayağıyla sert vurabilen.
tepkiş 1. Merdiven. 2. Basamak.
tepse Eyer yastığı.
tepse- Moğ. 1. Ayağıyla ezmek; **at tepsegeñ** tepişken, çifte atan. 2. *mec.* Ezmek.
tepsel- Moğ. T. (**tepse-**'*nin edilgen şekli*) 1. Ayağıyla tepilmiş olmak. 2. *mec.* Ezilmiş olmak.
tepseş Moğ. T. (**tepse-** *fiilinden isim-fiil*) Ezme, tepme.
tepseş- Moğ. T. (**tepse-**'*nin işteş şekli*) Birlikte tepmek.
tepset- Moğ. T. (**tepse-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Teptirmek, ezdirmek; **ölöñdi malga tepsetti** o hayvanı ezdiği ota kadar götürdü. 2. Ayağı altına koymak.
tepşi *bk.* **tepiş**.
tepşüür Çengelli iğne.
teptir- (**tep-**'*in ettirgen şekli*) Teptirmek.
ter Moğ. Ter; **kara terge tüş-** yorulmak, canı çıkmak; **at ter** *es.* 1) Kiraya verilmiş at ücreti. 2. Atı çalıştırma; **attıñ teri** atın kirası niteliğinde alınmış para veya eşya.
ter- Dermek, derlemek, toplamak, topraktan bir şey toplamak; **cilek ter-** yemiş toplamak.
terbezen Dilenci.

terdir- (**ter-**'*in ettirgen şekli*) Hazırlatmak.
tere 1. Deri; **caş tere** ham deri; **tup tere** sepilenmiş deri. 2. *es.* Şaman davulunu örten deri.
terek *bot.* Kavak; **ak terek** *bot.* ak kavak.
tereñ 1. Derinlik. 2. Derin, uzak.
tereñde- Derinleştirmek.
tereñdet- (**terñde-**'*nin ettirgen şekli*) Derinleştirmek.
terepçile- Eyere bağlamak; **Altan kulaş armakçını atka bektep terepçilep sal** *folk.* Altmış kulaç ipi daha kuvvetli çek.
terey: **erey-terey koloñı tart-** Kolanı yamuk yumuk çekmek.
terge *bk.* **örgö.**
terge- Birini yola hazırlamak.
tergen Atlı araba; *bk.* **abra** I.
tergen- (**terge-**'*nin dönüşlü şekli*) Yola hazırlanmak.
tergiş Sepet.
teril- (**ter-**'*nin edilgen şekli*) Hazırlanmak, hazırlanmış olmak, toplanmak, toplanmış olmak.
terim Toplama, derleme; **cilektiñ terimi** yemiş toplama.
teriş (**ter-** *fiilinden isim-fiil*) Toplama, bir araya getirme.
teriş- (**ter-**'*in işteş şekli*) Birlikte toplamak, toplamasına yardım etmek.
terki Terki.
terkile- Terkiye bağlamak.
terkilet- (**terkile-**'*nin ettirgen şekli*) Terkiye bağlatmak.
terle- Moğ. Terlemek, buğulanmak.
terleñkey Moğ. Terli.
terleş Moğ. T. Terleme.
terleş- Moğ. T. (**terle-**'*nin işteş şekli*); **onçozı terlejip oturdı** Hepsi terleyip oturdu.
terlet- Moğ. T. (**terle-**'*nin ettirgen şekli*) Terletmek.
terlik I (Kadınlar için) millî kıyafet.
terlik II Moğ. T. Ter bezi; *bk.* **tokum.**
terlü Moğ. T. Terli.
termin Rus. *gr.* Terim.
territoriya Rus. Bölge.
ters 1. Ters. 2. Karşıt durumda olan; **ters salkın** karşıt rüzgâr. 3. Zor, güç.
tersek *bk.* **tersiyek.**
tersiyek *zool.* Köstebek; *bk.* **tersek**; **terzeyek.**
terzeyek *zool.* Boz fare; *bk.* **tersek**, **tersiyek.**
tes- Kaçmak.
tesetnik Rus. Onluk.
teskeri Ters tarafa; **sösti teskeri ayt-** tersine çevirmek; **teskeri kör-** nefret etmek; **teskeri bar-** karşıt tarafa gitmek; **teskeri tamaş** *zool.* sivri sıçan.
teskerle- 1. Geri gitmek, (atın) ardına düşmek. 2. Yanlış anlatmak.
teskerlen- (**teskerle-**'*nin edilgen şekli*) Karşı tarafa dönmek.
teskerlet- (**teskerle-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Geri döndürmek. 2. Yanlış anlattırmak.
teskin- 1. Bir ayağı üzerinde dönmek. 2. Tiksinmmek, iğrenmek, nefreti olmak; *krş.* **ceskin-** I.
teskinçek Bir şeye nefret duyan; *bk.* **ceskinçek.**
teskinçilü 1. İğrenç. 2. Nefret dolu; *bk.* **ceskinçilü.**
testek Tepe.
testeñde- Sendelemek (?).
teş- Deşmek, delmek, delik açmak.
teştir- (**teş-**'*in ettirgen şekli*) Deldirmek.
teylegen Çaylak; *bk.* **teelgen.**
tezak Yakıt olarak kullanılan kuru hayvan pisliği, tezek.
tıbırtı Ayak patırtısı, tıpırtı.
tıgıl- (**tık-**'*ın edilgen şekli*) Saplanmak.
tıgın Nehirde birikmiş buz yığını.
tıgın- (**tık-**'*ın dönüşlü şekli*) 1. Tıkınmak, ağzına sokmak. 2. *mec.* Çiğnemek, gevelemek; **tijim bu kursaktı tıgınıp albas** dişlerim bu yiyeceği çiğneyemiyor. 3. Dokunmak, bastırmak.
tıgınbas Açgözlü.
tıgış 1. İzdiham, kargaşa. 2. Sıkı, güçlü;

tıgış cabılar ejik sıkı kapatılmış kapılar.
tıgış- (**tık-**'*ın işteş şekli*) Birlikte sıkıştırmak, sağlamlaştırmak.
tık- 1. Sokmak, saplamak. 2. Doymak, karnını şişirmek.
tıkta- (Uyuyanlar için) silkinmek.
tıktal- (**tıkta-**'*nın edilgen şekli*) Saplanmak.
tıktaş- (**tıkta-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sallamak, silkelemek.
tıktat- (**tıkta-**'*nın ettirgen şekli*) Doyurmak; saplamak.
tıktış- Birbirleriyle kırıcı konuşmak.
tıl Arka, geri.
tım I 1. Sessizlik; sessizce. 2. Dikkatlice. 3. Gizlice; **tım otur-** susmak, sessizce oturmak.
tım II Ara, duraklama.
tımı- Susmak, tam sessizliğini korumak; **salkın tımıy berdi** rüzgâr sustu.
tımık I Sessizlik; sessizce.
tımık II Yeni doğmuş çocuk veya hayvan.
tımu Hastalık; *bk.* **tımuu**.
tımula- Hasta olmak.
tımulu Hasta, sağlıksız.
tımuu *bk.* **tımu**.
tın 1. *mit.* Ruh, yaşama yetisi; **tını çıktı** o öldü (*kelime anlamı* onun ruhu çıktı), **tın bura** ruhlarla iletişim kurma gücü; **Kızarıp agar kanı cok, kayılıp ölör tını cok** *folk.* Akmış gitmiş kanı yok, ölmüş gitmiş ruhu yok. 2. Soluk, nefes; **tını üzüldi** onun soluğu kesildi. 3. Dinlenme; **tın alın-** dinlenmek, nefes almak.
tıñ Sağlam, güçlü, çok güçlü; **tıñ sook** çok soğuk.
tın- Nefes almak; **ulu tındı** derindennefes aldı; **tınbay cat-** nefes alamamak.
tınasta- Ağır ağır soluk almak, zor nefes almak.
tınçu Boğucu.
tıñda- I 1. Dinlemek; *bk.* **uk-**. 2. Aramak. 3. Suçlanmak.
tıñda- II 1. Güçlendirmek. 2. Düzene sokmak.
tından- Kendine gelmek, ayılmak; **tındanıp kelerimde** ayıldığımda.
tındat- Ayıltmak.
tıñdat- (**tıñda-** I'*in ettirgen şekli*) Dinletmek.
tındır- (**tın-**'*ın ettirgen şekli*) Nefes verdirmek; **tındırbay cat** nefes vermiyor.
tındu 1. Canlı varlık; **tınar tındu** bütün canlılar. 2. Tesirli.
tıngış Burun.
tıñı- Güçlenmek, kuvvetlendirmek.
tıñıdaaçı: **tıñıdaaçı bölügeş** *gr.* Pekiştirme edatı, kuvvetlendirme edatı.
tıñıdı: **tıñıdıları** *gr.* pekiştirme, kuvvetlendirme; *bk.* **intensiv**.
tınış (**tın-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Nefes, soluk (bir alıp bir verme); **tınıjı soogon** ölen, nefesi kesilen. 2. Rahat, huzur.
tınıt- (**tın-**'*ın ettirgen şekli*) 1. Hayat vermek, canlandırmak. 2. Onaylamak; **tınıdıp ayt-** sözle onaylamak.
tıñıt- (**tıñı-**'*nın ettirgen şekli*) Sağlamlaştırmak; **tıñıdıp algan punkt** *as.* güçlendirilmiş nokta; **tıñıda ayt-** yüksek sesle konuşmak.
tıpılda- Tıplamak; **caaştıñ tamçıları tıpıldap cerge tüşti** yağmur damlaları tıpıldayarakyeredüşüyordu.
tırık *tıp.* Kabız.
tırıkta- Kabızdan rahatsız olmak.
tırış (Derideki) karışıklıklar.
tırışta- Buruşmak, kırışmak; **edi üze tırıştap kaltır** onun derisi kırışmaya başladı.
tırkıra- 1. Titremek. 2. Zangırdamak.
tırkıraak: **tırkıraak tuyuk tabış** *gr.* Titrek ünsüz; *bk.* **tırkırak**.
tırkırak Titreme, titreyiş, ürperme, ürperiş; *bk.* **tırkıraak.**
tırkıraş Titreme, titreyiş, ürperme, ürperiş.
tırma- 1. Kaşımak, tırnaklamak. 2. Evlek

açmak.
tırmak Tırnak.
tırmakçı Tırnaklı *mec.* porsuk.
tırmakta- 1. Tırnaklamak. 2. Yol bırakmak, iz açmak, tırmıklamak. 3. Tırmanarak çıkmak.
tırmaktu Tırnaklı; **tırmaktu koy** köstebek, tırnaklı koy.
tırman- (**tırma-**'*nın edilgen şekli*) Tırnaklanmak.
tırmanış- (**tırman-**'*ın işteş şekli*) Birbirini tırmıklamak.
tırmaş (**tırma-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tırnaklama. 2. *mec.* Tırmıklama.
tırmuuş 1. Tırmık. 2. Ot kesme makinesi.
tırmuuşta- 1. Tırmıklamak. 2. Ot kesmek.
tırmuuştaş- (**tırmuuşta-**'*nın işteş şekli*) 1. Birlikte tırmıklamak. 2. Birlikte ot kesmek.
tırmuuştat- (**tırmuşta-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Tırmıklatmak. 2. Ot kestirtmek.
tırs (Çatlama sesinden yansıma kelime); **tırs-tars et-** çatlamak, çatırdamak.
tırsılda- Çatırdamak, çatlamak.
tırtık 1. Eğri, yan; **tırtık oostu** eğri ağızlı; **tırtık moyın** eğri boyunlu; *bk.* **cantık**. 2. Yanlış, yanlışlık; **tırtık col** yanlış yol; **tırtık sös** yalan söz.
tırtıñda- Kızmak, kapris yapmak.
tırtıñduuş Kızgın, kaprisli.
tış Dış, dış görünüş; **tış can** dış taraf; **tıştı caraş emes** dışı güzel değil; **tonnıñ tıştı** kürkün dış tarafı.
tışkarı Dış, dışarı.
tışkartın Dışarıdan.
tıştan- I Dinlenmek, düzelmek; *bk.* **amıra-**
tıştan- II Bulunmak.
tıştandır- I (**tıştan-** I'*in ettirgen şekli*) Dinlendirmek.
tıştandır- II (**tıştan-** II'*nin ettirgen şekli*) Bulmak.
tıştı Dış, dıştaki.
tıştında Dışarıda.
tıt *bot.* Melez ağacı; **tıt agaş** melez ağacı.
tıtpaktaş- Kavga etmek, dövüşmek (?).
tıyrık Eğri.
tibirt Ayak patırtısı; **Ak-Boronıñ tibirtin ugup, Ak-Tayçınıñ kojoñın ugup** *folk.* Ak-Boro'nun ayak sesini duyup, Ak-Tayçı'nın şarkısını duyup.
tidim Cesaret.
tidimdü Cesur.
tidin- Utanmak, sıkılmak; tutmak.
tif Rus. Tifo.
tigen Noel ağacı.
tijeñ Zayıf, cılız; *bk.* **arık** II.
tiji Dişi; **tiji añ** dişi geyik; **tiji ayu** dişi ayı; **tiji bozu** dişi buzağı; **tiji iyt** dişi köpek; **tiji kuraan** dişi kuzu.
tiji- Şişmek, kabarmak; *bk.* **tiş-**.
tijik Şişkin, şiş; **tijik köstü** şiş gözlü.
tijit- (**tiji-**'*nin ettirgen şekli*) Şişirtmek; **artık uyku kös tijidet** *atasözü* fazla uyku gözlerini şişirir.
til 1. *anat.* Dil. 2. *gr.* Dil, konuşma; **til arkazı ñ tabış** *gr.* arka damak n'si, geniz n'si, nazal n; **til atlazı** *gr.* dil atlası; **til bilezi** *gr.* dil ailesi; **til bilimi** *gr.* dil bilgisi; *bk.* **grammatika**; **til le erinniñ tuyuk tabıjı** *gr.* diş dudak ünsüzü; *bk.* **erintıştıñ tuyuk tabıjı**; **til le tiş birikkeniniñ tuyuk tabıjı** *gr.* diş damak ünsüzü; **til uçuktarı** *gr.* ses telleri; **töröl til** ana dili; **til cok bala** henüz konuşamayan çocuk; **tili cok** dilsiz; **katu til** kaba konuşma; **aspak odınnıñ küli açu, caman kijiniñ tili açu** *atasözü* titrek kavağın külü acı, kötü insanın ise dili acı.
til- 1. Küçük parçalara bölmek. 2. Katmanlar hâlinde kesmek.
tilbi *bk.* **cilbi**.
tilbirke *bk.* **cilbirke**.
tilde- Söylemek, haber vermek.
tildeş (**tilde-** *fiilinden isim-fiil*) Haber verme.
tildeş- (**tilde-**'*nin işteş şekli*) Birbirine

haber, bilgi vermek.
tildet- (**tilde-**'*nin ettirgen şekli*) Haber verdirmek.
tildü Dili olan, dilli; **çeçen tildü** güzel konuşan, tatlı dilli.
tile- 1. Rica etmek. 2. Merhamet dilenmek. 3. İstemek.
tilençi Dilenci.
tilet- (**tile-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Rica ettirmek. 2. İstek uyandırmak.
tilim 1. Dilim, parça. 2. İnce, dar parçalar hâlinde kesme.
tilmer 1. Kuş dilini anlama. 2. Kuş dilini anlayan kişi.
tilmeş Çevirmen, mütercim, tercüman.
tilmeşte- Çevirmek, tercüme etmek; *bk.* **köçür-**.
tilmeştet- (**tilmeşte-**'*nin ettirgen şekli*) Çevirtmek, tercüme ettirmek.
tinti- İzlemek, takip etmek.
tintil- (**tinti-**'*nin edilgen şekli*) Takibe alınmış olmak.
tintit- (**tinti-**'*nin ettirgen şekli*) Takip ettirmek.
tintü Takip, arama, inceleme; **tintü bölük** cezaî araştırma.
tintüçi 1. Arayan; arayıcı. 2. Hafiye.
tipografiya Rus. Tipografi, matbaa.
tiraj Rus. Tiraj.
tirgis- Canlandırmak, diriltmek.
tirgizü Canlanma, dirilme.
tiril- Canlanmış, dirilmiş olmak.
tirle- Pırlamak; **kuçkaşçılap tirlep uçtı** kuş gibi pırladı, uçtu.
tirsek 1. Sivilce. 2. (Gözde) arpacık, it dirseği.
tirsilde- (Ses için) duyulmak; **oyın-bice tirsildep turdı** dans tıpırtısı duyuldu.
tirü Canlı, dinç; **tirü til** *gr.* canlı dil.
tirüge Canlı bir şekilde; **tirüge kömgön** canlı canlı gömülen.
tis- Dizmek; **tañkı tis-** tütünü ipe dizmek.
tiskin Dizgin.
tiskinde- Dizginden tutmak.
tiskindeş- (**tiskinde-**'*nin işteş şekli*) (Biniciler için) birbirinden atın dizginlerini almak.
tistek Yemiş; *bk.* **cilek**.
tistir- (**tis-**'*in ettirgen şekli*) Dizdirmek.
tiş Moğ. 1. Diş; **tiji çıktı** dişleri çıktı; **tijine kelişpeyt** onun dişine göre değil; **azu tiş** azı dişi; **arsak tiş** iki sıralı diş. 2. Pirzoladan eti almak için kullanılan çatal; **et tiş** şiş, kebap şişi. 3. **tiş arazı tuyuk tabış** *gr.* Peltek diş ünsüzü; **tiş tuyuk tabış** *gr.* diş ünsüzü.
tiş- *bk.* **tiji-**.
tişte- Moğ. Dişlemek, dişleriyle ısırmak; **tiştegen et** kebap eti (koyun eti).
tiştem: **bir tiştem kurut** Peynir parçası (bir ısırımlık).
tişten- (**tişte-**'*nin işteş şekli*) Isırmak, bir şeyi dişleriyle tutmak.
tişteñkey Moğ. Isırgan.
tişteş- (**tişte-**'*nin işteş şekli*) Birbirini ısırmak.
tiştet- (**tişte-**'*nin ettirgen şekli*) Dişleriyle aldırtmak, ısırtmak.
tiy- 1. Değmek, dokunmak. 2. Değmek, isabet etmek; **Ak-Kaannıñ töbözi taşka tiyip oyıldı** *folk.* Ak-Han'ın kafası taşa çarptı ve oyuldu. 3. Düşmek.
tiydir- (**tiy-**'*in ettirgen şekli*) Değdirmek; **tiydire at-** hedefe düşmek, isabet etmek.
tiygis- 1. Değdirmek. 2. İsabet ettirmek.
tiygizü (**tiygis-** *fiilinden isim-fiil*) Değinme, ilişki.
tiyil- (**tiy-**'*in edilgen şekli*) Değmiş, dokunmuş olmak.
tiyimü *es.* Esin (ruh hâli).
tiyiñ *zool.* Sincap; *bk.* **çırbak**.
tiyin- (**tiy-**'*in dönüşlü şekli*) 1. Bir şeye değmek, dokunmak. 2. Tutunmak.
tiyinçek Değen, dokunan.
tiyiñde- Sincap avlamak.
tiyiñdeş- (**tiyiñde-**'*nin işteş şekli*) Birlikte sincap avlamak.
tiyiñdet- (**tiyiñde-**'*nin ettirgen şekli*) Sincap avlatmak.
tiyiñgat *bot.* Kırmızı yaban mersini.

tiz- Dizmek.
tize Diz.
tizele- Dizlemek, diz çökmek; **tizelep otur-** bir dizi üzerinde oturmak.
tizelet- (**tizele-**'*nin ettirgen şekli*) Diz çöktürmek.
tizil- (**tis-**'*in edilgen şekli*) Dizilmek.
tizim Bir şeyin dizildiği ip.
tizirt (Kırılan ağacın çıkardığı sesten yansıma kelime); **tizirt et-** (ağaç için) çatlamak.
tiziş (**tis-** *fiilinden isim-fiil*) Dizme.
tiziş- (**tis-**'*in işteş şekli*) Birlikte dizmek.
tizit- (**tis-**'*in ettirgen şekli*) Dizdirmek.
tizü Dizme, dizi.
to I *bk.* **ta** I.
to II *bk.* **ta** II.
tobogo Sedir kozalağı; *bk.* **toboo.**
toboo *bk.* **tobogo.**
tobrak Toprak, toz; **Togus cılga küreşkep tobrakka kem de tüşpegen** *folk.* Dokuz yıl savaştı ve kimse yere düşmedi (bahadırlar); **kara tobrak** kara toprak.
tobraktu Topraklı, tozlu; **tobraktu cer** tozlu yer.
tobuk Diz kapağı.
tobuktan- Diz çökmek.
toçko Rus. Nokta; **toçko turgus-** nokta koymak; **pulemyotnıy toçko** makineli tüfek noktası; **ot calbıştu toçkolor** ateş noktaları.
togolo- Yuvarlamak.
togolok 1. Küre; küre şekilli. 2. Yığın, küme.
togolokto- Yumak hâline getirmek.
togolon- (**togolo-**'*nun edilgen şekli*) Yuvarlanmak, yumaklanmak.
togolonış- (**togolon-**'*un işteş şekli*) Birlikte yumaklamak.
togolot- (**togolo-**'*nun ettirgen şekli*) Yumak hâline getirmek.
togus dokuz; **togus kös** dokuzlu (kâğıt oyununda), **caman kijiniñ budı - segis, bajı - togus** *atasözü* kötü adamın sekiz ayağı, dokuz kafası olur.
togustu Dokuzlu; **uulım togustu** oğlum dokuzyaşında.
toguzınçı Dokuzuncu; **toguzınçızın** dokuzuncukez.
toguzon Doksan; **toguzon caştu örökön** doksan yaşındaki ihtiyar.
tojıla *bot.* Bektaşî üzümü.
tojoñ Dağdaki buzul.
tojoñdo Kırağılanmak.
tok 1. Refah. 2. Tok; **tok toydım** 1) Doydum. 2) Memnun.
tokıldat- Takırdamak, tak tak etmek; atmak, vurmak; çalmak.
tokım Eyerin altına konulan bez.
tokına- Moğ. Sakinleşmek, telkin etmek, yatıştırmak; *bk.* **tokuna-.**
tokoy Yarımada, nehrin kıyısı.
tokpok Sopa, ağaç çekiç, tokmak, yumruk.
tokpokto- Sopayla vurmak, tokmaklamak.
tokpoktot- (**tokpokto-**'*nun ettirgen şekli*) Tokmaklatmak.
tokşın Moğ. Azgın, yırtıcı, yabanî.
tokto- Durmak, alıkonulmak.
toktobos Kesintisiz, aralıksız.
toktodın- (**toktot-**'*un dönüşlü şekli*) Durdurulmak.
toktodu 1. Durak. 2. Sükûnet.
toktodulu: **toktodulu ermek** *gr.* Olumsuz cümle.
tokton- (**tokto-**'*nun dönüşlü şekli*) 1. Durmak, kalmak. 2. Kendine hâkim olmak.
toktonbos Güçsüz; sabırsız.
toktonok *zool.* Gelincik.
toktot- (**tokto-**'*nun ettirgen şekli*) Durdurmak, yasaklamak, kesmek; **közimniñ cajın araydañ toktottım** ancak ağlamamı kestim.
toktoy: **toktoy tüjer temdekter** *gr.* Noktalama işaretleri.
tokulda- Takırdamak, takırtı sesi çıkarmak.
tokuldak Çatırtı.
tokuldaş (**tokulda-** *fiilinden isim-fiil*) Çatırtı, çatırdama.

tokuldat- (**tokulda-**'*nın ettirgen şekli*) Çatırdatmak.
tokum Moğ. Ter bezi; **Kübe calañ tokum alat, arkazına taştap turat** *folk.* Büyük bir ter bezi alıyor ve atın sırtına atıyor.
tokumdu Ter bezli; **eer-tokumdu at** binek atı.
tokuna- Moğ. Sakinleştirmek.
tokunan- Moğ. T. (**tokuna-**'*nın edilgen şekli*) 1. Sakinleşmek. 2. Daha uygun olmak.
tokunaş Moğ. T. (**tokuna-** *fiilinden isim-fiil*) Sakinleşme.
tokunaş- Moğ. T. (**tokuna-**'*nın işteş şekli*) Birbirini sakinleştirmek.
tokunat- Moğ. T. (**tokuna-**'*nın ettirgen şekli*) Sakinleştirmek.
tol- 1. Dolmak; **suu la toldı** suyla dolmak. 2. Doldurmak; **on eki cıl toldı** on iki yaşını doldurdu.
tolana Moğ. *bot.* Akdiken.
tolgo- Dönmek.
tolgok Kıvrımlı, kavisli.
tolgol- (Yılan için) dönmek, kıvrılmak.
tolgon- (**tolgo-** *fiilinin edilgen şekli*) Kıvrılmak.
tolgoş (**tolgo-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Kıvrılma. 2. (doğum) sancısı, (mide) sancısı.
tolgoş- (**tolgo-**'*nun işteş şekli*) Devirmek, döndürmek.
tolgoşto- Kıvrılmak, bükülmek.
tolgot- (**tolgo-**'*nun ettirgen şekli*) Döndürmek.
tolgoyok Nehir kıvrımı; **tolgoyoktıñ üsti canında** nehir kıvrımından daha yukarıda.
tolı- Değiştirmek.
tolık Kömür.
tolıkta- *ağız* Kömür kırmak.
tolış Değiştirme, mübadele.
tolku 1. Dalga; **talaydıñ tolkuzı** deniz dalgası. 2. Büyük.
tolkula- Dalga çıkarmak.
tolkulan- (**tolkula-**'*nın edilgen şekli*) Dalgalanmak; **köl tolkulanıp turdı** Göl dalgalandı.
tolkulu Dalgalı.
tolo 1. Bütün, tam; bütünüyle; **tolo emes ermek** *gr.* kesik cümle; **tolo ay** bütün ay. 2. Çok.
tolono *bot.* Çakal eriği.
toloto Çelik kalemi, oyma kalemi.
toltır- (**tol-**'*un ettirgen şekli*) Doldurmak.
toltıra (**toltır-** *fiilinin zaf fiil şekli*) Dolu.
toltıraaçı *gr.* Nesne.
toltırıl- (**toltır-**'*ın edilgen şekli*) Dolmuş olmak.
toltıru (**toltır-** *fiilinden isim-fiil*) Doldurma.
tolu 1. Hediye, rüşvet. 2. Değişim.
tolu- 1. Rüşvet vermek. 2. Değiştirmek.
tolun: **tolun ay** Dolunay.
toluş (**tolu-** *fiilinden isim-fiil*) Değişme.
toluş- (**tolu-**'*nun işteş şekli*) Birbiriyle değiştirmek.
toluştır- (**toluş-**'*un ettirgen şekli*) Değiştirmek.
tom Moğ. İlâç, hap.
tomdo- Kurban etmek.
tomık Bir şeyler, kalıntı, artık; **Tomıksamık çeldeerge kelgen edim, Uluu kaan** *folk.* Bir iki lokma bir şey yemeye geldim, Ulu kağan.
tomır- Toz hâline getirmek.
tomıra Enine.
tomırak 1. Keskin (bıçak). 2. Kapatılan, bükülen bıçak.
tomırtka *zool.* Ağaçkakan; *bk.* **tomurtka**.
tomon Arpa, yulaf unu.
tomonok *zool.* Sivrisinek; *bk.* **sek** I, **bökönök**.
tomra Balalayka, bir tür telli çalgı.
tomuk 1. *anat.* Diz kapağı. 2. Aşık (kemiği).
tomukay Gururlu.
tomur- 1. (Odun, ağaç için) kırmak, kesmek. 2. Köküyle sökmek.
tomurıl- (**tomur-**'*un edilgen şekli*) 1.

Parçalanmak, parçalanmış olmak. 2. Köküyle sökülmek, kökünden sökülmüş olmak.

tomurış- (**tomur-** *fiilinin dönüşlü şekli*) 1. Birlikte kırmak. 2. Birlikte köklemek.

tomurtka *zool.* Ağaçkakan; *bk.* **tomırtka**.

ton 1. Kürk. 2. *es.* Şamanın özel kostümü: yırtmaçsız, koyun postundan elbisenin ana bölümü.

toñ I 1. Donmuş. 2. Olmamış, ham; **toñ tobogo** (servi ağacı için) ham kozalak. 3. Sağlam; **toñ budaktu karagay** sağlam dallı çam ağacı.

toñ II **toñ bolgondo** Büyük ölçüde.

toñ- Donmak.

toñdır- (**toñ-**'*un ettirgen şekli*) Dondurmak.

toñdok (Don çözüldükten sonra kardaki sert katman).

tondu 1. Kürklü. 2. İyi giyimli.

toñıl Yüksek.

toñır- (**toñ-**'*un ettirgen şekli*) Dondurmak, soğutmak.

toñkoy- I Moğ. 1. Elleriyle yere dayanarak ve dizlerinin üzerinde durarak başını yere kadar eğmek. 2. Bir tarafa dönmek.

toñkoy- II Soyulmuş olmak (Dallar için) soyulmak, (boynuzlar için) kesilmek, (kuyruk için) kısalmak; **Toñ budaktu karagay toñkoyordoñ cayılıp turzın** *folk.* Sağlam dallı çam ağacı kesilsin ki tomurcuklansın.

toñkulda- Gürültü çıkarmak.

toñkuldat- Yüksek sesle bağırmak; **Tümen kuştar ortozınañ toñkuldada katkırgança kara kuskun uçup keldi** *folk.* Pek çok kuşun arasından kara kuzgun çığırarak uçtu.

toñkur Boynuzsuz, kuyruksuz, küt, kesik; **toñkur iyt** kuyruksuz köpek; **toñkur agaş** tepesiz ve dalsız ağaç; **toñkur uy** boynuzsuz inek.

tono- 1. Yağmalamak. 2. Açmak.

tonok Yağma, çapul.

tonokçı Çapulcu.

tonol- (**tono-**'*nun edilgen şekli*) 1. Yağmalanmış olmak. 2. Açılmış, çıplak hâle getirilmiş olmak.

tonoş (**tono-** *fiilinden isim-fiil*) Yağma, çapul.

tonot- (**tono-**'*nun ettirgen şekli*) Yağmaya uğramak; **men tonottım** beni yağmaladılar; **ol ogo tonottı** o onu yağmaladı.

tonu (**tono-** *fiilinden zarf-fiil*); *bk.* **tonoş**.

toñurak Ustura.

toñus Domuz.

too Moğ. Sayı, rakam, mikdar; *gr.* sayı; **toozı cok** sayısız.

too- Moğ. 1. Saymak, saygı göstermek; **onı toop cat** onu sayıyorlar; **toobo-** saymamak, dikkat etmemek. 2. Anlamak, aklına gelmek.

toobos Söz dinlemeyen, saygısız.

toodu Tavus kuşu; *bk.* **toodu kuş**.

toolo- Saymak, hesaplamak; **Teneriniñ cıldızın toolodı, teñistiñ balıgın toolodı** *folk.* Gökteki yıldızları saydı, denizdeki balıkları saydı.

toolomo *gr.* Sayı ismi; **turgan toozın körgüzer toolomo** *gr.* asıl sayılar (1, 2, 3, ...); *bk.* **eeçiy toozın körgüzer toolomo**; **turgan toozın körgüzer toolomo** *gr.* asıl sayı sıfatı (iki kalem, üç kitap); **toolomo (cartaaçı)** *gr.* sayı sıfatı.

toolu Sayılı; **toolu künder** sayılı günler; **toolu mal** sayılı mal.

toomcı Moğ. Saygı, hürmet.

toor- Yontmak (Ağacı) yontmak, (saçı) kırpmak, (elbisenin eteğini) kesmek.

toorçık Moğ. (Lâdin ağacı için) kozalak.

toordo Ayran.

toorgı *zool.* Kabarga, boynuzsuz sibirya geyiği; **toorgınıñ kini** kabarga akını.

toormoş Kütük.

toozın Moğ. Toz.

topçı Moğ. Düğme; **müüs topçı** boynuz düğme; **kulu topçı** bakır düğme.

topçıla- Moğ. T. Düğmelemek.

topçılan- Moğ. T. (**topçıla-**'*nın edilgen şekli*) Düğmelenmek.
topçılaş- Moğ. T. (**topçıla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte düğmelemek.
topçılat- Moğ. T. (**topçıla-**'*nın ettirgen şekli*) Düğmeletmek.
topşubar Moğ. (Bir müzik aleti).
topşuur Moğ. İki telli balalayka, iki telli saz.
topşuurla- Moğ. T. (*topşuur* isimli müzik aletini) çalmak.
torbok İki yaşındaki tosun; **buka cokto torbok biy** *atasözü* boğanın olmadığı yerde küçük boğa efendidir.
torbos 1. *bot.* Frenk üzümü; **kara torbos** *bot.* yaban mersini. 2. *bot.* Yosun; *bk.* **ceñes**.
torcına Tomurcuk.
torçık 1. Bülbül; **edil ündü torçık** tatlı sesli bülbül. 2. Sedir kozalağı.
tordo Çöküntü, tortu.
tordolu Tortulu.
torgo Moğ. İpek.
torgulan- (Kalp için) çarpmak.
torık Zayıf.
torko İpek; **kıl torko** bükülmüş ipek.
torko-sarı (Bir tür kuş).
torlo *bot.* Keklik; *bk.* **torloo**.
torloo *bk.* **torlo**.
tornık- Moğ. Kuvvetlenmek, sağlanmak.
toro 1. Aç; **toro iyt** aç köpek. 2. Yetersiz, az.
torolo- Açlık çekmek, aç kalmak.
toroo Mamut.
torooy- (Nasır için) şişmek, **alakandarı torsoygonço iştendi** avcundaki nasırlar şişinceye kadar çalıştı.
torsok I Nasır.
torsok II *bot.* Mürver ağacı; **Torsok komurgay sındırıp, toguzon ayrı şoorloyt** *folk.* Mürver ağacından dal kırıp düdük yaptı, doksan şekilde çalar.
torsoktu Nasırlı; **torsoktu kol** nasırlı eller.
torsoy- Moğ. Şişmek.
torsuk 1. Tulum, kırba. 2. Tabanın yukarısındaki yer. 3. Kürkün eteği.
tort Artık, daha, şimdiden; **tor kolbogon bolzo** artık iyi değil.
tos Akçaağaç kabuğu; **tos ayıl** akçaağaç kabuğundançadır.
tos- I Yolu engellemek, tutmak, kapamak.
tos- II Her taraftan serpmek.
toskır *bk.* **toskor**.
toskok Kırılgan, kırık; *bk.* **sınıkay**.
toskor- (**tos-**'*un ettirgen şekli*) Serpmek.
toskorıl- (**toskor-**'*un edilgen şekli*) Serpilmiş, dağıtılmış olmak.
toskuur Leğen, ağaçtan yapılan çamaşır teknesi; kazan (at yemi koymak için); **toskuur tañma** tekne şeklindeki mühür.
tostok Çıkık, patlak; **tostok köstü** patlak gözlü.
tostoñdo- Patlamak; **Tostok közi tostoñdoyt, togolok bajı surtuldayt** *folk.* Patlak gözleri dışarı fırlar, yuvarlak başı yükselir.
tostoy- (Göz için) çıkık olmak, patlak olmak.
toş Buz.
toşkın Garip, alışılmamış.
toştu Buzlu, karlı; **toştu möñküler** karlı doruklar.
tot: **tot ci-** (ten için) koyulaşmak.
Totoy Payana Tanrı.
toy I Toy, şölen, düğün, düğün yemeği; **koloñ toy** *es.* akrabaların gelin için verdikleri para.
toy II **toy balkaş** Çamur, kil.
toy- Doymak; **tok toydım** doydum; **toybos** doymaz.
toybodım *mit.* (Erlik'in yakınından akan ve insanların gözyaşlarından oluşan nehrin adı).
toydır- (**toy-**'*un ettirgen şekli*) Doyurmak, beslemek.
toygıs- (**toy-**'*un ettirgen şekli*) Doyurmak.
toyın- (**toy-**'*un işteş şekli*) Doymak.
toylo- Şölenlerde dolaşmak.
toyo (**toy-** *fiilinden zarf-fiil*) Doyuncaya

kadar, tok bir şekilde.
toyrımay Kıvrılan şey; yılan.
toyu (**toy-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tokluk. 2. Tok; **malı tok toyu omok turu** onların hayvanları tok ve dinç.
tozıl- I (**tos-** I'*in edilgen şekli*) Tutulmuş, alıkonulmuş olmak.
tozıl- II (**tos-** II'*nin edilgen şekli*) Dağılmak; **çerü onço tozılgan** bütün ordudağıldı.
tozın Toz; **Cerdiñ tozını teñerige çıgat, teñeriniñ buludı cerge tüjet** *folk.* Yerin tozu göğe yükseliyor, göğün dumanı yere iniyor.
tozında- Toza boğmak, toz kaldırmak.
tozındat- (**tozında-**'*nın ettirgen şekli*) Toz kaldırmak, tozutmak.
tozındu Tozlu.
tozırak: **tozırak ciilektü agaş** *bot.* Kuş kirazı.
tozoçı Bekçi.
tozok Ağaç sepet; *bk.* **kalama.**
tozu I Nöbet, koruma.
tozu II (**tos-** I *fiilinden isim-fiil*) Yolda tutma, alıkoyma.
tö *bk.* **ta** I, II.
töbö 1. Tepe. 2. Bir şeyin tepesi, yukarısı; baş. 3. Balta tersi.
töbölö- Tepelemek, başın tepesine vurmak.
tögül- (**tök-**'*ün edilgen şekli*) Dökülmek; **agaştıñ büri tögüldi** ağaçlardan yapraklar döküldü; **köstiñ cajı köldiy tögüldi** gözlerinden yaşlar boşandı.
tögün Yalan; **tögün ayt-** yalan söylemek, aldatmak; *bk.* **meke.**
tögünçi Yalancı; *bk.* **mekeçi.**
tögünde- Yalan söylemek; *bk.* **mekele-.**
tögündet- (**tögünde-**'*nin ettirgen şekli*) Yalan söyletmek; *bk.* **mekelet-.**
tögüs- Moğ. Bitmek.
tögüş- (**tök-**'*ün işteş şekli*) Birlikte dökmek.
töji Moğ. 1. Örs. 2. Örs kemiği; *bk.* **töjü, töjö.**
töjö Moğ. *bk.* **töji.**
töjö- Sermek, döşemek; **kiyis töjö-** keçe sermek; **töjök töjö-** yatak, döşek sermek; **taş töjö-** taş döşemek.
töjök Yatak, döşek.
töjöl- (Yaygı vs. için) serilmek, döşenmek; **kiyis töjölgön tör** (çadırda) keçe serilmiş baş köşe.
töjön- (**töjö-**'*nün dönüşlü şekli*) Döşemek, yaymak; **Caan degen añ bir tayganı töjöngön, castangan cadırı, müüzi teñerige cetken** *folk.* Kocaman hayvan bir ormanı altına serip yattı, başını diğer bir ormana yasladı; boynuzları göğe ulaştı.
töjöt- (**töjö-**'*nün ettirgen şekli*) Bir şeyi serdirmek, bir şeyi yaygı gibi kullandırmak.
töjü *bk.* **töji.**
tök- Dökmek.
töktir- (**tök-**'*ün ettirgen şekli*) Döktürmek.
töldö- 1. (Hayvanları) döllemek. 2. Çoğalmak, ürün vermek.
töldöt- (**töldö-**'*nün ettirgen şekli*) Dölletmek, aygırı sürüye salmak.
tölgö Moğ. 1. Havadaki nemi belirtmek için kullanılan alet. 2. (Büyü amacıyla kullanılan) boynuz veya yay; **tölgö sal-** yayla büyü yapmak.
tölgöçi Büyücü kadın.
tölgödö- Boynuzla fala bakmak.
tölö- Ödemek.
tölögö Genç koyun; *bk.* **koy, tölöö.**
tölöl- (**tölö-**'*nün edilgen şekli*) Ödenmek.
tölön- Bir şeye dayanmak.
tölöö *bk.* **tölögö.**
tölöş- (**tölö-**'*nün işteş şekli*) Birlikte ödemek.
tölöt- (**tölö-**'*nün ettirgen şekli*) Ödetmek.
tölü I Nesil, kuşak; **tölü cok** dölsüz; **alıptıñ tölüzi alıp ok bolor, külüktiñ tölüzi külük ok bolor** *atasözü* bahadırın nesli bahadır, pehlivanın nesli pehlivan olur.
tölü II 1. Ödeme, ücret. 2. Borç; **tölüge tüştim** borçlanmak; **ödüş tölü** ödünç.

3. *es.* Ruhlara selâmet ve sağlık için kurban sunma (siyah dışındaki çeşitli renklerdeki kurdelelerden oluşan ipler iki kayın ağacı arasına gerilir, tilki ve su samuru kürkleri bu ipe asılır).

tölülü Borçlu, borcu olan; **men slerge tölülü** ben size borçluyum.

tömön Aşağı, aşağıya; **Örö turgan Ülgen biy le tömön turgan Erlik ada** *mit.* Yukarıda yaşayan Ülgen-biy ile aşağıda yaşayan Erlik baba.

tömöndö- 1. Alçalmak. 2. Aşağı yöne doğru hareket etmek.

tömöndöt- (**tömöndö-**'*nün ettirgen şekli*) 1. Alçaltmak. 2. Aşağıya doğru hareket ettirmek.

tömöngi Aşağıda olan.

tömörtineñ Aşağıdan.

tön *bk.* **töön.**

töñ Tepe, yükselti; *bk.* **töstök.**

töñgölö- Yükselmek; **töñgölöp turup bolboy cat-** kalkamamak, ayakları üzerinde doğrulamamak.

töñkök Tepeli, kabarık.

töñmök *anat.* İncik kemiği; kalça kemiği.

töñö Boyunduruk.

tönöcin Moğ. Dört yaşındaki inek veya kısrak; **Kunacın malıñ kulundap turzın, tönöcin malıñ celdep turzın** *folk.* Atların doğursun, boynuzlu hayvanların çoğalsın!.

töñölö- Boyunduruk takmak.

tönön Moğ. Dört yaşındaki öküz; **tönön tay** binilmeyen dört yaşındaki at.

töñöş 1. Kütük. 2. *mec.* Hantal, öküz.

töñözök Kabarcık, tümsek.

töö Deve.

töön 1. Mürver ağacının orta kavı. 2. Kayın ağacının katmanı; *bk.* **tön.**

töpşü Dayanak, destek.

tör Çadırın girişindeki yer, evin baş köşesi; **tör canı** baş köşe.

törçök Yumuşak deridençuval; **ok törçök** fişeklik.

törgöm *bk.* **cörgöm.**

törkö Rende.

törö- Doğurmak, meydana çıkarmak.

törögön Akraba.

töröl Moğ. 1. Akrabalık. 2. Vatan, anayurt; **ada töröl curt** anayurt; **töröl Altayım** anayurdum Altay'ım; **töröl til** ana dili.

törömöl Moğ. Kahraman (destandaki yiğitler için).

töröt- (**törö-**'*nün ettirgen şekli*) Doğurtmak.

tört Dört; **tört tolık** dört köşe; **tört Ülüniñ bir ülüzi** dörtte biri; **tört buttu** dört ayaklı; **törttiñ birüzi** dörtten sonraki sayı, yani beş.

törtinçi Dördüncü.

törtön Kırk.

törtöninçi Kırkıncı.

törttü Dörtlü; **balañ kança caştu? - törttü** çocuğun kaç yaşında? - dört.

törtü Dörder.

törzök 1. Saygı yerine yönelen. 2. *mec.* sırnaşık.

tös I 1. Temel, başlangıç; dağ eteği; **kırdıñ tözi** dağın başlangıcı. 2. Karargâh. 3. *mit.* Şamanların inancına göre üç alanda - yerde, havada ve yer altında - bulunan ilk ruhlar, bu ruhlar **cayılgan neme** (*bk.* **neme**)'den farklıdır; **aru tös** Ülgen'in başkanlığındaki iyi ruhlar; **kara tös** Erlik'in başkanlığındaki kötü ruhlar; **tös kayın** *bk.* **taay kayın.** 4. **tös ermek** *gr.* ana cümle, temel cümle; **tös uçur** *gr.* asıl anlam; sözlük anlamı; **tös zalog** *gr.* etken çatı.

tös II Çalı.

töstök Tepe, yükseklik; *bk.* **töñ.**

töstü Köklü, temelli; **töstü curtıbıs** sürekli bulunduğumuz yer.

töş 1. Göğüs. 2. Kesilmiş hayvanın göğüs kısmı. 3. Alt yer.

töştük Göğüslük.

tözö- Sağlamlaştırmak.

tözögö 1. Taban, destek. 2. *gr.* Gövde, taban.

tözöl- (**tözö-**'*nün edilgen şekli*) Temellenmek; **tözölgön cıl** temel yılı.
tözölü Temel.
tözööçi: **tözööçi kubultkış** *gr.* Yalın hâl; **tözööçi kubultkışta adalgış** *gr.* yalın isim.
tözöş- (**tözö-**'*nün işteş şekli*) Birlikte temel atmak.
tözöt- (**tözö-**'*nün ettirgen şekli*) Temel koydurtmak.
traktor Rus. Traktör.
traktorist Rus. Traktör şoförü.
transliteratsiya Rus. *gr.* Çeviriyazı.
transport Rus. Ulaşım.
transportnıy Rus. Ulaşım; **transportnıy brigadalar** ulaşım ekipleri.
tseh Rus. Atölye.
tsentner Rus. Kental; **eki tsentnerge cuuk** yaklaşık iki kental.
tsentr Rus. Merkez.
tsink Rus. Çinko; **tsinktañ etken** çinkodan yapılmış.
tsirkul' Rus. Pergel.
tu İşte; **tu ol** işte o; **tu ol ayda** işte orada.
tubarkulyoz Rus. Verem, tüberküloz; **tubarkulyoztoñ cazıldı** o tüberkülozdankurtuldu.
tudaaçı Tutan; kurt.
tudagan Isıran; **tudagan iyt** ısıran köpek.
tudam Tutam; **tudam kalma** bir tutam kuş kirazı.
tudu (**tut-** *fiilinden isim-fiil*) Engel.
tudul- (**tut-**'*un edilgen şekli*) 1. Tutulmak, yakalanmak, ele geçirilmek. 2. Seçilmiş olmak; **ay tuduldu** ay tutuldu; **tili tuduldı** o kekeme oldu.
tudulu Tutulmuş, yakalanmış olmak.
tudun- (**tut-**'*un dönüşlü şekli*) Tutmak, tutunmak; **tudunar-karınar** ekonomide kullanılan eşyalar, demirbaş.
tuduş I Sürekli, tamamiyle; **tuduş sas cer** tamamiyle bataklık; **tuduş kelip cat** o sürekli geliyor.
tuduş II Çarpışma, savaş; **kalgançı tuduş** son savaş.
tuduş- (**tut-**'*un işteş şekli*) Hep birlikte tutmak, birlikte yakalamak, tutuşmak.
tuduştır- (**tuduş-**'*un ettirgen şekli*) Birbirini yakalatmak.
tuduu Keçe.
tuja- Köstek takmak.
tujak Köstek, bukağı.
tujakta- 1. (Atın ön ayaklarını) bukağılamak. 2. Kuş veya yabanî hayvan yakalamak için ağ kurmak.
tujaktu Bağlı, bukağılı.
tujal- (**tuja-**'*nın edilgen şekli*) (Atın ön ayakları için) bukağılanmak.
tujar Atın ön ayağının alt bölümü (bukağı takılan yer).
tujaş- (**tuja-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bukağılatmak.
tujat- (**tuja-**'*nın ettirgen şekli*) Bakağılamak.
tuju (**tuja-** *fiilinden isim-fiil*) (At için) bukağılama.
tukmaş Yumruk.
tukturıl- Kekelemek.
tukur- (Köpeği) saldırtmak.
tul Dul.
tulaan Beş yaşındaki inek veya at; **tulaan ay** Şubat (Altay halk takviminde ikinci ayın adı).
tulay *av.* Tavşan; *bk.* **koyon**.
tulda- Dul kalmak; yas tutmak.
tuldat- (**tulda-**'*nın ettirgen şekli*) Dul bırakmak.
tuldu Yaslı (erkeğin ölümü hâlinde).
tulga Moğ. Ocak; *bk.* **oçok**.
tulgurt Tamamiyle, tam olarak; **Orus tildi tulgurt bilbes** Rusçayı tam olarak bilmiyor.
tulku Silindir şeklinde, konik.
tultuy: **tultuy-bultuy** Patlak, şiş dudaklı.
tuluñ Kadın saç örgüsü, örülmüş; sık; *bk.* **kecege**.
tuluñdu Saç örgülü; **tuluñdu kalıt** evli kadın.
tuluş Bütün deriden dikişsiz çuval.
tumala- 1. Boğmak. 2. Zehirlemek;

uglerodtıñ okizi le tumalagan Karbon oksitten zehirlendiler.
tumalan- (**tumala-**'*nın edilgen şekli*) 1. Boğulmak. 2. Zehirlenmek.
tumalat- (**tumala-**'*nın ettirgen şekli*) Boğdurmak.
tuman Duman, sis; **tuman bolup kayıla berdi** duman gibi dağıldı.
tumanda- Dumanlanmak.
tumandu Dumanlı.
tumarık Serap.
tumçak Burun; *bk.* **tumçuk**.
tumçuk 1. Burun; gaga; **koñkok tumçuk** kambur burunlu. 2. *coğ.* Burun, dağ çıkıntısı; *bk.* **tumçak**. 3. **tumçuk key colı** *gr.* Geniz; **tumçuk tabıjı** *gr.* geniz sesi; **tumçuk tabış oos tabışka köçöri** *gr.* ağızlaşma.
tun I Henüz çocuk doğurmamış kadın.
tun II İlk çocuk; **tun uulım** ilk çocuğum; **tun kıs** ilk kız çocuk.
tun- 1. Sağırlaşmak. 2. (Boğaz, gırtlak, için) tıkanmak.
tundır- (**tun-**'*un ettirgen şekli*) Sağırlaştırmak.
tungak (Ses için) sedasız; **tungak bolo bereri** *gr.* sedasızlaşma, tonsuzlaşma; **tungak tabış** *gr.* sedasız ses, tonsuz ses; **tungak tuyuk** *gr.* sedasız ünsüz, tonsuz ünsüz.
tur- 1. Durmak; kalkmak; **men erte turdım** erken kalktım; **tura tur** dur, bekle. 2. Bulunmak; **sen kayda turup cadıñ?** sen nerede yaşıyorsun. 3. Fiyatı olmak; **kançaga turat?** kaçadır? **turgan baazı** maliyet fiyatı. 4. Olmak, oluşmak; **altı kijideñ turgan birigada** altı kişiden oluşan ekip. 5. Hizmetinde olmak, ücretli çalışmak; **ol cıldarda ol bayga turgan** o yıllarda o boyların hizmetindeydi. 6. (fiilin hareketinin devamlılığını gösteren yardımcı fiil); **çönülip tur-** esnekliğini kaybetmek; **kaykap tur-** şaşırmak; **ugup tur-** duymak; **kelip tur-** bakmak, ilgilenmek.
tura 1. Ev. 2. Şehir; **Daş-Tura** Biysk şehri; **Tom-Tura** Tomsk şehri.
turaaçı *bk.* **turaçı**.
turaçak Evcik.
turaçı *bot.* Melez ağacı (*kelime anlamı* duran ağaç); *bk.* **tıt**; **turaaçı**.
turalgış Bodur, tıknaz.
turgun *es.* Zaysanların ve beylerin tuttuğu, hayvan güden insan topluluğu.
turgus- (**tur-**'*un ettirgen şekli*) 1. Dikmek. 2. Kaldırmak. 3. Hazırlamak.
turgustır- (**turgus-**'*un ettirgen şekli*) Uyandırtmak.
turguza: **turguza öy** *gr.* Şimdiki zaman; **turguza-keler öy** *gr.* geniş zaman.
turguzıl- (**turgus-**'*un edilgen şekli*) 1. Konulmuş, itilmiş olmak. 2. Kaldırılmış olmak.
turguzış (**turgus-** *fiilinden isim-fiil*) Kaldırma;dikme.
turguzış- (**turgus-**'*un işteş şekli*) Birlikte kaldırmak.
turkarı Sürekli olarak; **turkarı añdap düreten** o sürekli olarak ava gider.
turku 1. Yabanî hayvanların ini, yatağı. 2. Yerleşiklik.
turkun 1. Sürekli yaşayan; devamlı, aralıksız, sakin. 2. Belirli bir zaman boyunca; **kün turkunına** gün boyunca.
turlu Park etme.
turna *zool.* Turna.
turnabay Tek dürbün; **turnabayga** kör-tek dürbünle bakmak.
turujaçı Dava vekili.
turulta Pay.
turum 1. Taban, ayak. 2. Mesnet, dayanak.
turumdu Sürekli, sabit.
turumkay Dayanıklı, sabit.
turun 1. Şarbon (hastalık) 2. Öksü.
turuş (**tur-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Durum. 2. Süreklilik.
turuş- (**tur-** *fiilinin dönüşlü şekli*) Birlikte durmak, birbiri ardına durmak.
turuştık Direniş, karşı durma.

tus Tuz; **taş tus** kaya tuzu.
tustu Tuzlu.
tuş 1. Karşıt durumda; **tujımdagı** benim karşımda duran. 2. Yönelim; **kajı tuşta?** hangi yönde? **tuş başka** çeşitli yönlere. 3. Zaman, an; **ol tuşta** o zamanda; **duu tuşta** savaş zamanında; **sook tujında** soğuklar zamanında; **cas tujı** bahar zamanı.
tuşta- Karşılaşmak.
tuştaju Görüşme.
tuştaş (**tuşta-** *fiilinden isim-fiil*) Karşılaşma, buluşma.
tuştaş- (**tuşta-**'*nın işteş şekli*) Karşılaşmak, buluşmak.
tuştaştır- (**tuşta-**'*nın ettirgen şekli*) Karşılaştırma imkânı vermek.
tuştat- (**tuşta-**'*nın ettirgen şekli*) Karşılaşma imkânı vermek.
tut- 1. Tutmak, yakalamak; **attıñ tiskinip tut-** atın dizginini tutmak; **attı tut-** atı tutmak. 2. Yönetmek; **curt tut-** halkı yönetmek; **Ozo tujunda cer tutkan biy bolgon** *folk.* Eskiden o söz sahibi bey idi. 3. Almak; **Köptiñ biyine seni tudarım** *folk.* Bir çoğu arasından seni başkan seçiyorum. 4. Yer edinmek. 5. Çıkarmak.
tuta- 1. Yetmemek, ihtiyacı olmak. 2. (Konuşmada)kekelemek.
tutak 1. Yetersizlik. 2. Engel. 3. (Konuşmada)kekemelik.
tutaktu 1. Yetersizliği olan. 2. Engelli.
tutka Kabza, tutak.
tutkak 1. Öfkelilik. 2. Nöbet; **tutkak ooru** sara nöbeti.
tutkaktu Yosun tutmuş su.
tutkurulçak Kekeme; *bk.* **kelegey, çokol.**
tutkuş 1. Sap. 2. Tencereyi ocaktan almakta kullanılan keçe ellikler; **koy tutkuş** *bot. ağız* bir tür bitki.
tutpaş Erişte çorbası.
tuttır- (**tut-**'*un ettirgen şekli*) 1. Tutturmak, yakalatmak. 2. Bir şeye uğramak, yaklanmak; **cobolgo tuttır-** hastalığa yakalanmak; **külükterge tuttırba** pehlivanlara teslim olma. 3. Birine ihanet etmek. 4. Ortaya çıkmak; **uuruga tuttırdı on bıl** onun hırsızlığı ortaya çıktı.
tuttırbas Karşı konulmaz.
tuu Dağ; **biyik tuu** yüksek dağ; *bk.* **kır II.**
tuu- 1. Doğurmak. 2. (Kuş için) yumurtlamak.
tuu-çanaçı Kayakçı.
tuubas Kısır (kadın, dişi).
tuucı 1. Masal; *bk.* **çörçök, soocın.** 2. Yumurtlama.
tuugan 1. Öz; **tuugan bala** öz çocuk; **tuugan karındajı** onun öz kardeşi. 2. Yeni doğmuş.
tuul- (**tuu-**'*nun edilgen şekli*) Doğmak.
tuulak 1. Çıplak, saçsız. 2. Yünsüz kürk. 3. Çadırlarda oturmak için kullanılan deriden şilte, yatak.
tuulan: **tuulan ay** Mart (Altay takvimindeki üçüncü ayın adı).
tuulay *zool.* Tavşan.
tuulı Manzume.
tuulu Dağlı; **tuulu cer** dağlı yer.
tuura Genişlik; **uzunı da, tuurazı da tüñey** hem uzunluğu hem de genişliği aynı; **tuura kör-** bir tarafa bakmak.
tuuralan- Yan gitmek, bir tarafa atılmak.
tuuralat- Uzaklaştırmak.
tuurartınañ: **tuurartınañ kelgen kiji** başka bir taraftan gelen yabancı insan.
tuuş (**tuu-** *fiilinden isim-fiil*) Doğum.
tuy Tüm, hep.
tuygak Hayvan tırnağı, toynak.
tuygaktu Tırnaklı; *mec.* geyik; **tuygaktu mal** tırnaklı hayvanlar.
tuyka Gizli; gizlice.
tuyla- (At için) sıçramak.
tuylak Huzursuz, söz dinlemez (at).
tuylat- (**tuyla-**'*nın ettirgen şekli*) Sıçratmak.
tuyuk 1. Her taraftan kapalı; **Tuyuk kara**

cış bütken *folk.* Geçilmez orman büyüdü. 2. Gizlice; **emegen tuyuk kaykadı** kadın görmeden şaşırdı; **tuyuk sanaa** zekâsı sınırlı; **tuyuk soy-** ayak derisini çıkarmak. 3. **tuyuk tabış** *gr.* Ünsüz, konsonant; **tuyuk tabıştıñ kojuları** *gr.* ünsüz türemesi.

tuyukta- Duvarla çevirmek, geçilmez kılmak.

tuyuktal- (**tuyukta-**'*nın edilgen şekli*) Bir şeyi çevrelemiş, geçilmez kılmış olmak.

tuyuktan- (**tuyukta-**'*nın dönüşlü şekli*) Çıkışsız durumda olmak, konuşmak için gerekli sözleri bulamamak.

tuyuktandır- (**tuyuktan-**'*ın ettirgen şekli*) Karışık duruma sokmak.

tuza Yarar, fayda; **tuza cetir-** fayda vermek; **tuzazı cok** faydasız, yararsız.

tuza- Tuzlamak; **tuzagan** tuzlu; **tuzagan aş** tuzlu yemek.

tuzak Tuzak, kapan; *bk.* **sabak** II.

tuzakçı Avcı, tuzakçı.

tuzal- (**tuza-**'*nın edilgen şekli*) Tuzlamak, tuzlu olmak.

tuzalan- Yararlanmak, faydalanmak.

tuzalu Yararlı, faydalı.

tuzaş (**tuza-** *fiilinden isim-fiil*) Tuzlama.

tuzaş- (**tuza-**'*nın işteş şekli*) Birlikte tuzlamak.

tuzat- (**tuza-**'*nın ettirgen şekli*) Tuzlatmak.

tübe- Sefil olmak, sefalet içinde yaşamak.

tübek Sefalet; **tübekke tüş-** sefalete düşmek.

tüdek 1. Nefes darlığı, boğazdaki spazma. 2. Kötü, iyi olmayan.

tüdün Duman; *bk.* **ış**.

tüdünde- Duman çıkarmak.

tüdündet- (**tüdünde-**'*nin ettirgen şekli*) Duman çıkartmak.

tüdündü Dumanlı; *bk.* **ıştu**.

tügen- Tükenmek, bitmek; **akçam tügendi** param bitti; **ay tügener bajında** ay sonunda; **kargan boyımda küç tügenip cat** eski vücutta güçlerim tükeniyor.

tügenbes Tükenmez, bitmez; **tügenbes küç** tükenmez güç.

tüges- Tüketmek, bitirmek, tasfiye etmek.

tügeze (**tüges-** *fiilinden zarf-fiil*) Bütünüyle, hepsini; **tügeze ber-** hepsini vermek; **tügeze berdim** tam olarak verdim; **tügeze ulustı kıygır** bütün insanları çağır.

tügüskek Sis, duman.

tüjen- Uykusunda görmek, rüya görmek.

tüjeniş Rüya görme, düş görme.

tüjüm Ürün; gelir, kar.

tüjümdü Karlı, gelirli.

tüjür- (**tüş-**'*ün ettirgen şekli*) 1. Salmak, çıkarmak, aşağı indirmek; **cük tüjür-** yük indirmek; **köjögö tüjür-** perdeyi indirmek. 2. Kaybetmek; **akçazın tüjürip saldı** o paralarını kaybetti.

tüjüril- (**tüjür-**'*ün edilgen şekli*) 1. Bırakılmak, salınmak. 2. Görevi azalmak.

tüjürt- (**tüjür-**'*ün ettirgen şekli*) Çıkartmak; **cük tüjürt-** yükü çıkartmak.

tüjürü (**tüjür-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Çıkarma, salma, azaltma; **baanı tüjürüji** değerini azaltma. 2. Kaybederek.

tük (Beden, yün, ipek için) kıl, tüy; **çoçkonıñ tügi** domuz kılı.

tüken *es.* Kurban edilen hayvanın derisinin takıldığı sırık.

tükeş- Sırtına oturtmak (meselâ çocuğu).

tükten- I Kıllarla, tüylerle kaplanmak.

tükten- II Sırtına almak; **tüktenip ekeldim** sırtımda taşıyorum.

tüktendir- (**tükten-** II'*nin ettirgen şekli*) Sırtına bindirmek; **balazın mege tüktendirdi** çocuğunu benim sırtıma bindirdi.

tüktü Tüylü; **Kalıñ tüktü terezin kabıra tudup soyıp alat** *folk.* Sık tüylü hayvanın derisini soyuyor; **tüktü iynek** tüylü inek.

tükür- Tükürmek.

tükürük tükürük; **tögünçi tunar tükürükke badar** *atasözü* tükürüğünü

yutan yalancı susar.
tükürün- (**tükür-**'*ün dönüşlü şekli*) Tükürmek.
tükürüş (**tükür-** *fiilinden isim-fiil*) Tükürme.
tükürüş- Birbirine tükürmek.
tül- (Eti) haşlamak.
tüle- (Kuş ve hayvanlar için) tüy dökmek.
tülepti 1. Tüy dökme sırasında dökülmüş tüy. 2. Yılanın attığı deri.
tüley Moğ. Sık, gür.
tülkü 1. *zool.* Tilki. 2. *mec.* Kurnaz, sinsi.
tülkünek (Yabanî bir kuş türü).
tülkür Moğ. Anahtar, kilit anahtarı; *bk.* **tülküür**.
tülküür Moğ. *bk.* **tülkür**.
tülük: **azık-tülük** Yiyecek, azık, iaşe.
tümen Çok sayıda, sayılamaz sayı, çokluk; **Kança tümen tayga ajıp, kamık türgen talay içip** *folk.* Ne kadar çok dağ aştı, bütün hızıyla denizleri içti.
tün Gece; **karañuy tün** sıcak gece; **tün ortozı** gece yarısı; **tünü-tüjü** gece gündüz, yirmi dört saat.
tüñde- Karşılaştırmak, kıyaslamak, mukayese etmek, benzetmek, eşitlemek.
tüñdeştir- Karşılaştırmak, kıyaslamak, mukayese etmek, benzetmek, eşitlemek.
tüñdeştirü: 1. *gr.* Eşitlik, ekvatif; **tüñdeştirü kojulta** *gr.* benzerlik eki, benzetme eki; **tüñdeştirü kubultkış** *gr.* eşitlik hâli, ekvatif hâli. 2. *gr.* Karşılaştırma; **tüñdeştirü grammakita** *gr.* karşılaştırmalı gramer; **tüñdeştirü kojulta** *gr.* eşitlik eki; **tüñdeştirü ölügeşter** *gr.* karşılaştırma edatları.
tündük I 1. Geceleyin, bir gece boyunca; **bir tündük col** bir gecede aşılabilecek yol. 2. Kuzey; **tündük tala** kuzey kutbu.
tündük II Çadırdaki duman deliği; **erte turbas kadıttardı tündüginen bilerim** *atasözü* erken kalkmayan kadını bacasından bilirim; **bir tündükten kün kör-** bir çatı altında yaşamak.
tüne- (Kuşlar için) tünemek, gecelemek, geceyi geçirmek.
tünek (Koyun veya kuşların) geceleme yeri, tünek.
tüner- Uzaktan görünmek, bir anda görünmek; **tünere berdi** bir anda göründü.
tüñerçek Cep.
tünerik Karanlık, sis; **buluttu tünerik kün** bulutlu gün.
tüñey 1. Aynı, aynı çeşit, benzer; **olor tüp-tüñey** onlar bütünüyle aynı. 2. Tamam; **tüñey le ol kelbes** tamam o gelmiyor.
tüñeyle- 1. Karşılaştırmak. 2. Çift olmak.
tüñeyleş (**tüñeyle-** *fiilinden isim-fiil*) Karşılaştırma.
tüñeyleş- (**tüñeyle-**'*nin işteş şekli*) Kendi aralarında karşılaştırma yapmak.
tüñeyleştir- (**tüñeyleş-**'*in ettirgen şekli*) Karşılaştırmak.
tüni-tünjile Gece gündüz.
tüñke Bataklık.
tünü Tünek.
tünük Avlu (işleme yeri); *bk.* **örökö**.
tüñür Tef (şamanın kullandığı).
tüp 1. Aşağı, dip; **tüpke cet-** dibe ulaşmak. 2. Kök, taban; **tüp şüülte** temel düşünce.
tüpte- 1. Dibe koymak. 2. Temel atmak.
tüptü Temeli, kökü olan.
tüpülde- Dun bir ses çıkarmak; **tüñürge araay tüpüldep soktı** tefe yavaşça vurdu, dun bir ses çıkardı.
tür- Dürmek, katlamak, bükmek, kıvırmak, sıvamak; **tüp edegin bolzo, türe tudup kıstanat** o eteğini sıvadı ve kemerine sıkıştırdı.
türçe 1. Hemen, çabuk; **türçe le** bir anda, hızla. 2. Biraz; **türçe sakıp al** biraz bekle; **türçe le bolzo, suuga tüjer edi** biraz biraz battı.
türde- 1. Tütmek. 2. *mec.* Saçma sapan konuşmak.

türdür- (**tür-**'*ün ettirgen şekli*) Sardırtmak.
türe- Batmak, iflâs etmek; **türep kaldı** battı.
türel- (**türe-**'*nin edilgen şekli*) Batmak, batmış, iflâs etmiş olmak.
türelte İflâs.
türeñi İflâs etmiş, yıkılmış, tahrip edilmiş.
türet- (**türe-**'*nin ettirgen şekli*) İflâs ettirmek.
türgek Makara; **bir türgek uçuk** bir makara iplik.
türgekte- Kangala sarmak.
türgektel- (**türgekte-**'*nin edilgen şekli*) Kangal olmak.
türgektü Kangala sarılmış.
türgen Başarılı, hızlı, sür'atli, acele, acil; **Atkan oktıy türgen aştı** *folk.* Dağı ok gibi geçti.
türgende- Acele etmek.
türgendet- (**türgende-**'*nin ettirgen şekli*) Hızlandırmak, acele ettirmek.
türk: Türk, **türk til** *gr.* genel Türkçe.
türküşte- Desteklemek.
türle- Uçmak, uçuşmak.
türme (> Rus). Hapishane.
türt- Dürtmek, itmek; **köstü türt-** işaret etmek.
türtki Kozalakları soymak için kullanılan dişli alet.
türtkü Bitpazarı.
türtküle- Dürtmek, vurmak.
türtkün 1. (Dişi) domuz (*kelime anlamı* oğul veren); *bk.* **çoçko**. 2. *zool.* siyah köstebek.
türtküş Çadırın orta direği.
türtü Darbe; **bir türtü le** bir darbeyle.
türtül- Çarpışmak.
türtün *zool.* Köstebek; *bk.* **nomon, momon**.
türtüş (**türt-** *fiilinden isim-fiil*) Dürtme, itme.
türtüş- (**türt-**'*ün işteş şekli*) İtilmek, birbirini itmek.
türü (**tür-** *fiilinden zarf-fiil*) Dürme, (etek için) katlama, kaldırma.
türül- (**tür-**'*ün edilgen şekli*) Katlanmak, dürülmek, (yen, etek için) sıvamak.
türüş (**tür-** *fiilinden isim-fiil*) Dürme, sıvama, katlama.
türüş- (**tür-**'*ün işteş şekli*) Birlikte katlamak, sıvamak.
tüs 1. Düz, dümdüz. 2. Yapılı. 3. Düşey.
tüş I Öğlen, öğle vakti, gün yarısı; gün, güneş; **tal tüş** tam öğlende; **tüşte** öğlenleyin.
tüş II Düş, rüya; **tüş tüjendi** o düş gördü.
tüş- 1. İnmek, düşmek, geçmek; **attañ tüş-** attan inmek; **tübükke tüş-** belâya düçar olmak; **kış tüşti** kış geldi; **Altı tayga ajıp tüşti, altı talay keçip çıktı** *folk.* Altı dağı aştı, altı denizi geçti. 2. (Hareketin aniden yapıldığını gösteren yardımcı fiil); **tura tüş-** olmak, bulunmak, düşey durumda bulunmak.
tüşkün Çam kozalağının içindeki çekirdek; **tüşkün kuzuk** yere düşen ve baharda toplanan kozalaklar.
tüştük 1. Öğlen. 2. Güney.
tüü *bk.* **tüy**.
tüüki grammatika *gr.* Tarihî gramer.
tüül- *bk.* **tüyül-**.
tüüle- (Ateş için) çatırdamak.
tüület- (**tüüle-**'*nin ettirgen şekli*) Odunları ateşe koymak, ateşi büyütmek.
tüün *bk.* **tüyün**.
tüün- *bk.* **tüyün-**.
tüünçek *bk.* **tüyünçek**.
tüüs Düz, doğru.
tüüş *bk.* **tüyüş**.
tüüş- *bk.* **tüyüş-**.
tüy- Bağlamak; (ağ, çorap) örmek; **meeley tüy-** eldiven örmek; **tüyünçek tüyüp sal-** bağlamak, çıkın yapmak; **kabak tüy-** kaşlarını çatmak.
tüyme- Moğ. Endişelenmek, kargaşaya girmek; *bk.* **tüymen-**.
tüymeen Moğ. *bk.* **tüymen**.
tüymen Moğ. 1. Düzensizlik. 2. Endişe, telâş, heyecan, kargaşa.
tüymen- *bk.* **tüyme-**.

tüymendir- (**tüymen-**'*in ettirgen şekli*) Düzensizliğe, endişeye neden olmak.
tüymeş (**tüyme-** *fiilinden isim-fiil*) Endişe, kargaşa.
tüymeş- (**tüyme-**'*nin işteş şekli*) Birlikte heyecanlanmak.
tüymet- (**tüyme-**'*nin ettirgen şekli*) Endişelendirmek.
tüyül- 1. (**tüy-**'*ün edilgen şekli*) 1. Bağlanmak, (ağ vb.) bağlı olmak. 2. Kısılmak, sıkışmak; *bk.* **tüül-**.
tüyün Düğüm; *bk.* **tüün**.
tüyün- (**tüy-**'*nın dönüşlü şekli*) Düğümle bağlanmak; *bk.* **tüün-**.
tüyünçek Düğüm, bağ; *bk.* **tüünçek**; **tüyünçek tüyüp sal-** bağlamak, çıkın yapmak.
tüyündü Düğümlü.
tüyüş (**tüy-** *fiilinden isim-fiil*) Bağ, bağlama.
tüyüş- (**tüy-**'*ün işteş şekli*) Birlikte bağlamak.
tüze- Düzeltmek, eşitlemek.
tüzedü 1. Eşitleme. 2. Bayındırlaşma; *krş.* **tüzelti**.
tüzel- (**tüze-**'*nin edilgen şekli*) Eşitlenmek.
tüzelti *bk.* **tüzedü**.
tüzeñ Ova, düz alan.
tüzeş- (**tüze-**'*nin işteş şekli*) Birlikte düzeltmek.
tüzet- (**tüze-**'*nin ettirgen şekli*) Düzelttirmek, eşit hâle getirmek.

U

uak *bot.* Dulavrat otu; *bk.* **ubak**.
ubak *bk.* **uak**.
ubut *bk.* **uut**.
uç Uç, son, nihayet; **caanıñ uçı** okun ucu; **uçında** ucunda, sonunda; **uçı-uçında** en ucunda; **uçı-bajın bil-** şöyle böyle bilmek, yüzeysel bilmek.
uç- Uçmak; **uçup bar-** uçup gitmek; **uçup kel-** uçup gelmek.
uça 1. Sırt; yan; **uçazına kıstap sal-** kemerine, beline sokmak. 2. Hayvanların arka bölümünün eti, kuyruk sokumu.
uça- 1. (Kalemi) Sivriltmek, açmak. 2. (Yen için) eklemek.
uçaçı Pilot.
uçal- (**uça-**'*nın edilgen şekli*) 1. Sivriltilmiş olmak. 2. Eklenmiş olmak.
uçalan- Sırtüstü, yan yatmak.
uçar I Şelâle.
uçar II Tavuk (*kelime anlamı* uçan); *bk.* **takaa**; **uçar kuş** tavuk, kuş.
Uçar-Kaan Uçar Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).
uçastka Tarla.
uçaş- (**uça-**'*nın işteş şekli*) Birlikte sivriltmek.
uçat- (**uça-**'*nın ettirgen şekli*) (Kalemi) Sivriltmek, açtırmak.
uçkaş- Bir binek hayvanına birlikte oturmak, atlının ardına binmek, oturmak; **kiyinimneñ uçkaş** atımın akrasına otur.
uçkaştır- (**uçkaş-**'*ın ettirgen şekli*) Kendi atının arkasına bindirmek; **adım uçkaştırbayt** atım iki kişiyi taşımıyor.
uçkur Hızlı uçma yeteneği olan; **kanadıñ cayıp uçpaza, kastıñ uçkurın kem biler?** *atasözü* kanatlarını açan eğer kazsa uçmaz, kim bilir onun hızla uçup gideceğini?
uçral *bk.* **uçural**.
uçtır- (**uç-**'*un ettirgen şekli*) 1. Uçurtmak. 2. Savurmak; *bk.* **uçurt-**.
uçtu Sivri uçlu.
uçuk İpler, teller; **een uçuk** damar.
uçun *e.* (Son çekim edatı) için, bundan dolayı, bu nedenle; **seniñ uçun** senin için.
uçur Moğ. 1. Anlam, içerik; **kuuçınnıñ uçurı** hikâyenin içeriği; **söstiñ uçurı** anlatılanların özü; **uçurın çıgar-** anlamını açıklamak; **uçurı cok** anlamsız. 2. An, fırsat; **mındıy uçurında** bu fırsatta.
uçur- (**uç-**'*un ettirgen şekli*) Uçurmak.

uçura- Karşılaşmak, rastlamak.
uçural Moğ. Karşılaşma, tesadüf, olay; **mındıy uçural boldı bıl** böyle bir tesadüf oldu; *bk.* **uçral.**
uçuraş (**uçura-** *fiilinden isim-fiil*) Karşılaşma, birbiriyle karşılaşan.
uçuraş- (**uçura-**'*nın işteş şekli*) Birbiriyle karşılaşmak.
uçuraştır- (**uçraş-**'*ın ettirgen şekli*) Birbiriyle karşılaştırmak.
uçurat- (**uçura-**'*nın ettirgen şekli*) Karşılaştırmak.
uçurı *gr.* Anlam; *bk.* **semantika; uçurı tüñey söstör** *bk.* **sinonim.**
uçurla- Açıklamak.
uçurlaş I İçerik olarak aynı.
uçurlaş II (**uçurla-** *fiilinden isim-fiil*) Açıklama.
uçurlaş- (**uçurla-**'*nın işteş şekli*) Birlikte açıklamak.
uçurlu- Anlamı olmak, yasal olmak; **keregiñ uçurlu bolzo** eğer işin yasalara uygunsa; **beş salkoboy alar uçurlu** beş ruble almak gerek.
uçurt- (**uçur-**'*un ettirgen şekli*) 1. Serpmek, dağıtmak; **salkın calbıraktı uçurtın anardı** rüzgâr yaprakları dağıttı; *bk.* **uçtır-.** 2. Hızla gitmek; **attu kiji uçurtıp cat** atlı hızla gidiyor.
uçuş (**uç-** *fiilinden isim-fiil*) Uçuş, uçma.
uçuş- (**uç-**'*un işteş şekli*) Birlikte uçmak.
uda *bk.* **cula.**
uda- Moğ. 1. Yavaşlatmak, ağır davranmak, acele etmemek; **uday ber-** alıkonulmak. 2. Devam etmek; **aydıp udadı** o konuşmaya devam etti.
udabas hızla, çabuk, hemen; **udabas keler** hızla geliyor.
udagan Moğ. 1. Devamlı; **udagan cut turu** devamlı belâ geliyor. 2. Önceki, eski; önce; **udagan bargan** önce gitti; **udagan kerek** önceki gün; **udagan öy ötkön** çok zaman geçti.
udarnik Rus. Vurucu.
udat- (**uda-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Yavaşlatmak, acele ettirmemek. 2. Devam ettirmek.
udur: **udur-todür** Birbirine karşıt.
udura Karşıt; ters, karşıdan gelen; **udura cügür-** karşıya koşmak; **udura ayt-** itiraz etmek; **udura salkın** ters esen rüzgâr; **udura tedire** karşılıklı, yüz yüze.
udurla- 1. Karşılaşmak. 2. Birine karşı hareket etmek.
udurlaş (**udurla-** *fiilinden isim-fiil*) İsyan, başkaldırı.
udurlaş- (**udurlu-**'*nun dönüşlü şekli*) 1. Birine karşı isyan etmek. 2. Direnmek, karşı koymak; **öştüniñ udurlaşkanı** düşmanın direnişi.
udurlat- (**udurla-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Karşılaştırmak. 2. Birine karşı isyan ettirmek.
udurum Kısa süre önce; **udurumga** kısa zaman öncesine kadar.
ugaçı Dinleyici.
ugul- (**uk-**'*un edilgen şekli*) Dinlemek, duyulmak, işitilmek.
ugula- Duyulmak, işitilmek.
ugum Söylenti; **ugumnıñ bilgeninçe** söylendiğine göre.
ugus- (**uk-**'*un ettirgen şekli*) 1. Dinletmek. 2. Bildirmek. 3. Söylemek.
ugustır- (**ugus-** *fiilinin ettirgen şekli*) Bilgilendirmek.
uguş (**uk-** *fiilinden isim-fiil*) Dinleme.
uguş- (**uk-**'*un işteş şekli*) 1. Birbirine dinletmek. 2. Duymak. 3. Dinlemek.
uguzaçı İhbar eden, jurnalci.
uguzu (**ugus-** *fiilinden zarf-fiil*) İhbar, jurnal.
uguzuş (**ugus-** *fiilinden isim-fiil*) İhbar etme, jurnal etme.
uguzuş- (**ugus-**'*un işteş şekli*) Birlikte ihbar etmek, birlikte jurnal etmek.
uja- Silmek, yıkamak; **toro uja-** deriyi yıkamak; **kös uja-** gözünü silmek; **kol uja-** elini silmek.
ujal- (**uja-**'*nın edilgen şekli*) Silinmiş, yıkanmış olmak.

ujaş- (**uja-**'*nın işteş şekli*) Birlikte silmek.
ujat- (**uja-**'*nın ettirgen şekli*) Sildirmek.
ujı- Buzlanmak.
ujık Buzlandırma yeri.
uk I Moğ. Soy, kabile, boy, cins; **uktañ ukka** kabileden kabileye, boydan boya; *bk.* **aymak**.
uk II Çorap (keçe); *bk.* **çuluk**.
uk- Dinlemek, duymak; **kulagı ukpas** sağır; **sös ukpas** söz dinlemeyen; *bk.* **tıñda-**.
ukaa Akıl; **ukaa sös** darbı mesel, atasözü.
ukala- İbret verici şekilde konuşmak, efsane anlatmak.
ukalu Söz yeteneği olan.
ukkur Söz dinleyen; **Caandap cabıs bol, caandarga ukkur bol** *folk.* Büyüyüp güçlü ol, büyüklerin sözüne kulak ver.
uksum Sarımsak
ukta- Boyu, soyu devam ettirmek; miras almak.
uktaş Kabile yapısıyla ilgili ilişkilerin tümü.
uktat- (**ukta-**'*nın ettirgen şekli*) Soy oluşturmak.
uktır- (**uk-**'*un ettirgen şekli*) 1. Açıklamak, yorumlamak. 2. İfadeli, anlaşılır şekilde konuşmak.
uktu 1. Soylu. 2. Boy, kabile.
ula *bk.* **cula**.
ula- Uçlarından bağlamak, birleştirmek.
ulaa Çadırın tabanı.
ulaçı Ekli.
ulak Oğlak, keçi yavrusu.
ulam Her zaman, sürekli; **ulam sayın** herkes, her seferinde.
ulama 1. Araba oku. 2. Ek.
ulan Ağaçtan yapılmış büyük yuvarlak kutu.
ulan- (**ula-**'*nın edilgen şekli*) Birleşmiş, eklenmiş olmak, uzatmak.
ulandır- (**ulan-**'*ın ettirgen şekli*) Birleştirmek, uçlarını bağlamak.
ulanış (**ulan-** *fiilinden isim-fiil*) Uçlarını birleştirme.
ulantı 1. Ek. 2. *gr.* edat; *bk.* **bölügeş, modal' söstör**.
ulantılu: **ulantılu adalgış** *gr.* edat grubu.
ular Anka kuşu.
ular- Uykusunda konuşmak, sayıklamak; **ulaar kiji** uyurgezer.
ularu (**ular-** *fiilinden isim-fiil*) Sayıklama.
ulaş (**ula-** *fiilinden isim-fiil*) Bağlama, ekleme; **kuyruk ulaş** (atların) kuyruklarını bağlama.
ulaş- (**ula-**'*nın işteş şekli*) Birlikte bağlamak, eklemek; **kuyruk ulajın** ardı ardına gitmek.
ulaştır- (**ulaş-**'*nın ettirgen şekli*) Uçlarından birleştirmek, bağlamak; **ulaştıra** birbiri ardına, grup hâlinde.
ulat- (**ula-**'*nın ettirgen şekli*) Ekletmek.
ulay Birbiri ardına, üst üste, peş peşe; **üç kün ulay** birbiri ardına üç gün; **ulay-terey** birbiri ardından.
ulda Ayı; büyük baba; *bk.* **uldak**.
uldak *bk.* **ulda**.
ulı- *bk.* **ulu-**.
ulış *bk.* **uluş**.
ulu I Büyük, önemli, yüce; **ulu başçı** büyük önder; **ulu aday** ata, ailenin en büyüğü; **ulu kiji** ayı, büyük kişi; **ulu sook ay** Mart ayı (Altay halk takviminde üçüncü ayın adı).
ulu II Ejderha; **ulu cıl** ejderha yılı (hayvan takviminde beşinci yılın adı).
ulu- Ulumak; **iyt ulup-unjup cat** köpek uluyor; *bk.* **ulı-**.
uluçı Kurt (*kelime anlamı* uluyan); *bk.* **börü**.
uluk Hoş olmayan.
uluksın- Kendini büyük, önemli saymak.
ulurka- Moğ. Saymak, saygı göstermek.
ulurkan- Moğ. T. (**ulurka-**'*nın dönüşlü şekli*) Gururlanmak, kendini büyük adam saymak; *bk.* **cakşırka-, çimerke-**.
ulus Moğ. Ulus, halk, insanlar.
uluş (**ulu-** *fiilinden isim-fiil*) Uluma; *bk.* **ulış**.
ulut- (**ulu-** '*nun ettirgen şekli*) Ulutmak.
uluuçı Uluyan; *mec.* kurt.

uma Kalabalık, çoğunluk; **uma cok** tenha, kalabalık olmayan.
umala- Çoğaltmak, artırmak.
umaş *bk.* **emeş.**
umçı Emzik, biberon.
umçıla- Emzikten kesmek.
umçu Emzik.
umda- (Elle, gözle) çağırma işareti yapmak; *bk.* **ımda-.**
umza- Yöneltmek.
umzan- (**umza-**'*nın dönüşlü şekli*) Yönü olmak, yolu tutmak.
una 1. At arabası. 2. İşçi atı; *bk.* **at** II, **unaa.**
unaa bk. **una.**
unaçı Arabacı.
unala- At arabasıyla gitmek.
unçuguş- (**unçuk-**'*un işteş şekli*) Birbiriyle konuşmak.
unçuk- Ses vermek, ses çıkarmak, konuşmak; **unçukpa** sus, konuşma; **unçukpas** cevapsız.
unçuktır- (**unçuk-**'*un ettirgen şekli*) Konuşturmak; **unçuktırba-** konuşma fırsatı vermemek.
undıl- *bk.* **undul-.**
undınçak Unutkan; *bk.* **unduçak.**
undu- Unutmak; **undubas künder** unutulmaz günler; *bk.* **undıl-.**
unduçak Unutkan; *bk.* **undınçak.**
undul- (**undu-**'*nun edilgen şekli*) Unutulmuş olmak, unutulmak.
undut- (**undu-**'*nun ettirgen şekli*) Unutturmak.
unı Moğ. Göçebe çadırının sırığı.
unut- Unutmak; **ol künder kaçap da unutka tüşpes** bu günler hiç bir zaman unutulmayacak.
ur Ağacın gövdesindeki şişlik.
ur Tabaka, (ağaçtaki) kabuk; **kayıñnıñ urı** kayın kabuğu.
ur- Dökmek, saçmak, doldurmak; **suu ur-** su dökmek; **aş ur-** buğday saçmak.
urdır- (**ur-**'*un ettirgen şekli*) Döktürmek.
urgun Büyük; **urgun caaş** sağanak.
urmat Ar. Mutluluk; **urmadı cok** mutsuz; *bk.* **ırbıs.**
urul- (**ur-**'*un edilgen şekli*) Dökülmüş, saçılmış olmak.
uruş I Kavga, tartışma, skandal; savaş.
uruş II (**ur-** *fiilinden isim-fiil*) Dökme; saçma.
uruş- I Kavga etmek, tartışmak; **men, onı la uruştım** ben onunla tartıştım, kavga ettim.
uruş- II (**ur-**'*un işteş şekli*) Birlikte dökmek, saçmak.
uruşçañ Kavgacı, savaşçı.
uruştır- (**uruş-** I'*in ettirgen şekli*) Kavga ettirmek.
us Usta, baş; **us kol** işaret parmağı.
uskum *bot.* Sarımsak; *bk.* **uskun.**
uskun *bk.* **uskum.**
uştı- *bk.* **uştu-.**
uştu Çekme; *bk.* **uştuu.**
uştu- Çekmek, çıkarmak; *bk.* **uştı-.**
uştuk Kol kapağı; **sürü uştuk** eli örten kürk yeninin dili.
uştul- (**uştu-**'*nun edilgen şekli*) Çıkarmak.
uştulçak Kolayca çıkan.
uştuş- (**uştu-**'*nun işteş şekli*) Birlikte çekmek.
uştuu *bk.* **uştu.**
utık Bağ, sicim; **altın utık** *es.* şamanın şapkasına süsleme şeklinde geçirilmiş kumaş bağ.
utkarı Karşıt, karşıt konumdaki.
utkı- *bk.* **utku-.**
utku Görüşme.
utku- 1. Karşılaşmak, rastlamak. 2. Selâmlamak; *bk.* **utkı-.**
utkuçı *mit.* Ruh (*kelime anlamı* karşılayan), Ülgen'le şaman arasındaki aracı.
utkul I 1. Karşılaşma. 2. Selâmlama; **utkul sös** selâmlaşma sözü; *bk.* **utkuul.**
utkul- II (**utku-**'*nun edilgen şekli*) 1. Karşılaşmak. 2. Selâmlaşmak, görüşmek, karşılık vermek.
utkut- (**utku-**'*nun ettirgen şekli*) 1. Karşılaştırmak. 2. Selâmlatmak.

utkuul *bk.* **utkul**.
uu (Balık veya hayvan için) ağ; **uu tartıp sal-** ağ salmak.
uuja- Ezmek, çiğnemek.
uul 1. Oğul; **ençi uul** mirasçı. 2. Genç.
uula- I Ağla yakalamak.
uula- II Yönü göstermek, yöneltmek; tutmak.
uulak Oğlak.
uulan Oğlan, genç.
uulan- I (**uula-** I'*in edilgen şekli*) Ağla yakalanmış olmak.
uulan- II (**uula-** II'*nin edilgen şekli*) Yönelmek.
uulandır- (**uulan-** II'*ün ettirgen şekli*) Yöneltmek.
uulanış (**uulan-** II *fiilinden isim-fiil*) Yönelme, yön.
uulanış- (**uulan-** II'*ün işteş şekli*) Birlikte yönelmek.
uulçak Küçük erkek çocuğu.
uuldu Oğullu, oğlu olan.
uur I Soygunculuk.
uur II Ağır, zor, can sıkıcı, derin; **uur koş** ağır yük; **uur zadaça** ağır, zor görev.
uurak Moğ. **uurak süt** Ağız, ilk süt.
uurçı Hırsız, soyguncu.
uurda- Çalmak.
uurdan- 1. Çalınmış olmak. 2. Bir şeyi gizlice yapmak; **uurdanıp bar-** gizlice gitmek.
uurdanış (**uurdan-** *fiilinden isim-fiil*) Hırsızlık, soygunculuk.
uurdat- (**uurda-**'*nın ettirgen şekli*) Çaldırmak; **men tonımdı uurladıp saldım** kürkümü çaldırdım.
uurı Hırsızlık.
uurlan- Zorluk hissetmek.
uurlandır- (**uurlan-**'*ın ettirgen şekli*) Ağırlaşmak.
uurlaş- (**uurda-**'*nın işteş şekli*) Birlikte çalmak.
uurt Boğaz, gırtlak.
uurta- İçmek, ağzına su almak.
uurtal- (**uurta-**'*nın edilgen şekli*) İçilmiş olmak.
uurtam Bir yudum; **bir uurtam süt** bir yudum süt.
uurtan- (**uurta-**'*nın dönüşlü şekli*) İçilmek.
uurtat- (**uurta-**'*nın ettirgen şekli*) İçirmek.
uurzın- Zor saymak, ağır addetmek.
uuş Avuç; **eki uuş** iki avuç, iki avuç dolusu.
uuşta- Avuçlamak, avuçla almak.
uuştam Bir sefer avuçla alınan bir şeyin sayısı, miktarı.
uuştanar Yumruk.
uuştat- (**uuşta-**'*nın ettirgen şekli*) Avuçlatmak, avuçla aldırmak.
uut Malt.
uutta- (Buğday için) filizlenmek.
uuttu Mayalı (içki).
uy İnek; **uy cıl** inek yılı (hayvan takviminde ikinci yılın adı); **uy saaçı** süt sağan; **uy ciilek** ahududu; **uy kös** *bot.* ahududu; **uy saa-** inek sağmak; **uy şıkpaa-** inek sağmak; **uydıñ balazı** inek yavrusu; **uydıñ erkegi** öküz; **uydıñ reni** inek yavrusu; **uy kabıraaçı** sığıra bakan işçi, hayvan çiftliği işçisi.
uy-ciilek *bot.* Ahududu.
uya Yuva; **pulemetnıy uya** makineli tüfeğin kurşun yuvası; **çımalınıñ uyazı** karınca yuvası; **adarunıñ uyazı** arı yuvası; **köstiñ uyazı** göz çukuru; **kurttıñ uyazı** kulak yuvası.
uyada- Moğ. 1. Zayıflamak. 2. Ölmek, yok olmak.
uyadat- Moğ. T. (**uyada-**'*nın ettirgen şekli*) Zayıflatmak.
uyal- Utanmak; **seneñ uyalat** seni utandırıyor; **uyalbas** utanmaz, vicdansız.
uyala- Yuva yapmak.
uyalan- (**uyala-**'*nın edilgen şekli*) Kendisi için yuva örmek.
uyalaş I 1. Aynı yuvadan olan. 2. *mec.* Karındaş, aynı karından olan.
uyalaş II (**uyala-** *fiilinden isim-fiil*) Yuva örme, yapma.
uyalçak Utangaç.

uyalış (**uyal-** *fiilinden isim-fiil*) Utanma, sıkılma.
uyalt- (**uyal-**'*ın ettirgen şekli*) Utandırmak, mahcup etmek.
uyalu Yuvası olan.
uyan 1. Zayıf, güçsüz, çekingen, pısırık. 2. Kusur.
uyañ 1. Çekingen. 2. Yumuşak; **uyañ tük** yumuşak tüy; **uyañ tüktü koy** ince tüylü koyun.
uyar Solgun.
uyat Utanç, rezalet, ayıp; **uyat cok** utanmaz, vicdansız.
uyatta- Utandırmak.
uyattu Vicdanlı.
uygun- Uyanmak.
uygunçak Çabuk uyanan.
uygunış (**uygun-** *fiilinden isim-fiil*) Uyanma; *bk.* **oygonış**.
uygus- Uyandırmak; *bk.* **oygos-**.
uyku Uyku; **kalıñ uyku** ağır uyku; **uykuzı cetti** uyandı, uykusu kaçtı.
uykuçı Uykucu.
uykulu Uykulu; **uykulu kös** uykulu gözler.
uykuzak Uyku; uyku seven.
uykuzıra- Yarı uykulu durumda bulunmak.
uykuzıraş- (**uykuzıra-**'*nın işteş şekli*); **uykuzırajıp oturdılar** oturup uyukladılar.
uykuzırat- (**uykuzıra-**'*nın ettirgen şekli*) Rüya görmek.
uylu İnekli.
uyma- Kirletmek, pisletmek; *bk.* **balkaşta-**, **kirle-**.
uymal- (**uyma-**'*nın edilgen şekli*) Kirlenmek; **uymalgan** kirli.
uymaş (**uyma-** *fiilinden isim-fiil*) Kirlenme.
uymat- (**uyma-**'*nın ettirgen şekli*) Kirletmek.
uyukta- Uyumak; **budım uyuktap kaldı** ayağım uyuştu.
uyuktat- (**uyukta-**'*nın ettirgen şekli*) Uyutmak.
uza- 1. Uzamak; devam etmek. 2. Uzaklaşmak, ayrılmak; *bk.* **bıraa-**.
uzada (**uzat-** *fiilinden zarf-fiil*) Boyunca.
uzadaçı Eşlik eden.
uzadış (**uzat-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Uzatma. 2. Dizginler.
uzadu Dizginler; *bk.* **üydejü**.
uzak 1. Uzak, uzun, devamlı; **onıñ cajı uzak bolzın** uzun ömürlü olsun; **uzak uyuktadı** o uzun süre uyudu. 2. Uzak; **uzak cerge sala bergen** uzağa gitti; **uzagına** uzağa; **uzakta ötkön öy** *gr.* öğrenilen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman.
uzan- Bir şeyle ustaca ilgilenmek.
uzançık Bir şeye yatkın, yetenekli.
uzandır- (**uzan-**'*ın ettirgen şekli*) Bir şeyle ustaca uğraştırmak.
uzanış (**uzan-** *fiilinden isim-fiil*) Ustalık.
uzanış- (**uzan-**'*ın işteş şekli*) Birlikte ustaca yapmak.
uzat- (**uza-**'*nın ettirgen şekli*) 1. Uzatmak. 2. Kendisinden uzaklaşmasına neden olmak; *bk.* **üydelet-**.
uzun (Boy için) uzun, yükşek; **sını uzun** uzun boylu; **uzunı** onun uzunluğu; **steneniñ uzunı** duvarın uzunluğu; **uzun kuyruk** uzun kuyruk, *mec.* kurt; **uzun kurt** uzun solucan; *mec.* yılan; **uzun ceñ** uzun kol.

Ü

üç Üç (sayı sıfatı); **üç başka** üçlü; **üç katap** üç kez; **üç konok ötkürer** ücüncü gündeki cenaze.
üçinçi üçüncü; **üçinçi cüzün** *gr.* üçüncü şahıs.
üçü Üçlü; **üçülezi** üçü birden.
üjü- Üşümek, donmak, buz tutmak.
üjük Ayaz, dondurucu soğuk; **sagaldı üjük aldı** sakalı çiğle örtüldü.
üjükte- Dondurmak.
üjüktel- (**üjkte-**'*nin edilgen şekli*) Üşümüş olmak, donmuş olmak.

üjüt- (**üjü-**'*nün ettirgen şekli*) Üşütmek, dondurmak.
ükü *zool.* Puhu kuşu; baykuş; **sarı ükü** *zool.* baykuş.
ükür Moğ. Kükürt.
üküs- 1. Gagalamak; *bk.* **ürgüle-**. 2. Uyuklamak.
ülbürek 1. *es.* Şamanın tören giysisindeki puhu kuşu tüyleri. 2. Kadın küpelerindeki puhu kuşu tüyü.
ülci *bk.* **ülcü** II.
ülcü I Kılıç.
ülcü II Batak yer, bataklık; *bk.* **ülci**.
ülcüle- Kılıçla vurmak.
üldü Moğ. Kılıç; *bk.* **ülcü** I.
üle- Parçalara ayırmak, bölmek; *bk.* **bölü-**.
ülel- (**üle-**'*nin edilgen şekli*) Parçalanmak, ayrılmak; **ülelbey cat** parçalanmıyor.
üleş (**üle-** *fiilinden isim-fiil*) Parça, pay, hisse; **bayananıñ üleji** *es.* dua sırasında ev sahibi tarafından dağıtılan et parçaları.
üleş- (**üle-**'*nin işteş şekli*) Üleşmek, paylaştırmak, paylaşmak, bölüşmek.
üleştir- (**üleş-**'*in ettirgen şekli*) Üleştirmek, paylaştırtmak, bölüştürmek.
üleştirer: **üleştirer toolomo** *gr.* Üleştirme sayı sıfatları.
üleştirü (**üleştir-** *fiilinden isim-fiil*) Üleştirme, parçalama, ayırma.
ület- (**üle-**'*nin ettirgen şekli*) Üleştirmek, parçalatmak, ayırtmak.
Ülgen *mit.* Evrenin yaratıcısı, en büyük tanrı; **Ülgen bayana** Tanrı Ülgen.
ülger 1. Bilgece söz; **ülger sös** ata sözü. 2. Samanyolu (takım yıldızı).
ülgerçi Şair.
ülgü 1. Örnek. 2. Biçki modeli.
ülgülü Biçki modeli olan.
ülker *es.* Şaman tefinde beyaz ve kırmızı boyayla yapılmış resimler, süslemeler.
ülkör Ülker (Süreyya) yıldız topluluğu.
ültürkey Moğ. T. Seyrek dokunmuş (kumaş); **ültürkey bös** seyrek basma.
ülü Hisse, pay; **meniñ ülüm** benim payım; **ülü toozın körgüzer toolomo** *gr.* kesirli sayı sıfatı.
ülürgen Haziran (Altay halk takvinde altıncı ayın adı); *bk.* **külürgen**.
ülüş Sulu, nemli.
ülüşte- Islatmak.
ülüşten- (**ülüşte-**'*nin dönüşlü şekli*) Islanmak.
ülüştet- (**ülüşte-**'*nin ettirgen şekli*) Islattırmak.
ün Ses, ton; **cart üydü** yüksek sesli; **tarlak ündü** farklı sesli; **baştap tarıy tabılgan uzun ün** *gr.* aslî uzunluk, birincil uzunluk; **ün koyulganı** *gr.* ses türemesi.
ünde- Ses vermek, ündemek.
ünden- 1. Ses vermek. 2. Ses açısından benzemek.
ündeş (**ünde-** *fiilinden isim-fiil*) Ses uyumu.
ündü 1. Sesi olan, sesli. 2. *gr.* Ünlü; **ündü tabış** *gr.* ünlü, vokal; **ündü tabıştıñ kubuları** *gr.* ünlü değişimi; **ündü tabıştıñ tüjeri** *gr.* ünlü düşmesi; **ündülerdiñ katu-cımjak garmoniyası** *gr.* kalınlık incelik uyumu, büyük ünlü uyumu.
üngür *gr.* Sedalı, tonlu; **üngür bolo bereri** *gr.* sedalılaşma; **üngür tabış** *gr.* sedalı ses, tonlu ses; **üngür tuyuk** *gr.* sedalı ünsüz, tonlu ünsüz.
üñüs Erkek ayı.
üp Değerli (iyi) parça, ev eşyasının değerli bölümü.
ür: **ürde** Çok önce; **ürde emes** kısa süre önce; **ürdeñ beri** eskiden beri.
ür- I Havlamak, ürmek; **iyt ürüp turu** köpek havlıyor.
ür- II Üflemek; **kolgo ür-** eline üflemek; **otko ür-** ateşi üflemek.
ürdir- (**ür-**'I'*nin ettirgen şekli*) Havlatmak; **İytterdi üydirip cürgen terbezen** *folk.* Köpekleri havlatarak fakir gider avludan avluya.
üre Süt ve iri çekilmiş buğdaydan yapılan bir tatlı türü.

üre- 1. Bozmak, sakatlamak. 2. Harcamak.
üreçi Köpek (*kelime anlamı* havlayan); *bk.* **iyt** I; **üreeçi**.
ürediş- (**üret-**'*in işteş şekli*) Birlikte öğretmek.
üredü (**üret-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Öğretme. 2. Alışkanlık.
üredüçi Öğretici, öğretmen.
üree Arkadaş, yoldaş.
üreeçi Köpek; havlayan; **üreeçi-kuş** köpek; *bk.* **üreçi**..
ürelt- (**ürel-**'*in ettirgen şekli*) Bozmak, yok etmek.
üren 1. Tohum. 2. Çocuk. 3. Nesil; *bk.* **bala**.
üren- Eğitim görmek, alışmak.
ürençi *zool.* İskete, baştankara.
ürençik Öğrenci.
ürende- 1. Sun'î tohumlama yapmak. 2. Tohumla donatmak.
ürendet- (**ürende-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Sunî tohumlama yaptırmak. 2. Tohumlatmak.
üret- 1. Öğretmek, akıl vermek. 2. Emretmek.
ürey- (**üre-**'*nin edilgen şekli*) 1. Bozulmak, bozulmuş olmak. 2. Batmak, iflâs etmek; **cööjödöñ üreldim** ben iflas ettim.
ürey: **caan ürey sokkon** Ağır yenilgiye uğrayan.
ürge Köpek, havlayan.
ürgeeçi Köpek.
ürgek Rüzgâr.
ürgü Pinekleme.
ürgülci Moğ. Ebediyet, sonsuzluk.
ürgülçek Köpek.
ürgüle- Uyuklamak, pineklemek, yarı uykulu hâlde olmak; *bk.* **üküs-**.
ürgület- (**üngüle-**'*nin ettirgen şekli*) Uyutmak, pinekletmek.
ürkene I 1. Havyar; **ernek ürkene** balık yumurtası. 2. Küçük boncuklar; *bk.* **üürken**.
ürkene II Dolama.
ürki- *bk.* **ürkü-**.
ürkinçek *bk.* **ürkünçek**.
ürkü- Korkmak, ürkmek; *bk.* **ürki-**.
ürkün- (**ürkü-**'*nün dönüşlü şekli*) Sebepsiz yere ürkmek.
ürkünçek Ürkek; *bk.* **ürkinçek**.
ürküş (**ürkü-** *fiilinden isim-fiil*) Ürkeklik.
ürküş- (**ürkü-**'*nün işteş şekli*) Birbirini ürkütmek.
ürküt- (**ürkü-**'*nün ettirgen şekli*) Ürkütmek.
ürüş I (**ür-** I *fiilinden isim-fiil*) Havlama; **iytterdiñ ürüji** köpeklerin havlaması.
ürüş II (**ür-** II *fiilinden isim-fiil*) Nefes alma.
ürüş- I (**ür-** I'*ün işteş şekli*) (Köpekler için) birbirine havlamak.
ürüş- II (**ür-**'II'*nin işteş şekli*) Birbirine üflemek.
üs I Yağ, sıvı yağ.
üs II *zool.* Vaşak; *bk.* **üüs**.
üs- Koparmak, kesmek, bozmak, parça parça etmek, ezmek; **plan üs-** plâna ara vermek.
üsker Sağır; *bk.* **tüley**.
üst Üst, yukarı; **üstinde** üstünde, yukarısında; **stoldıñ üstünde** masanın üstünde; **onıñ üstüne** bunun üstünde; **ton üstüne ton, ödük üstüne ödük** zevkli giyinir (*kelime anlamı* kürk üstüne kürk, çizme üstüne çizme); **üstüneñ tönöp** yukarıdan aşağıya.
üste- Yağlamak.
üstineñ *bk.* **üst**, **üstüneñ**.
üstir- (**üs-**'*ün ettirgen şekli*) Kopartmak, ara verdirmek.
üstü Yağlı.
üstüneñ *bk.* **üstineñ**.
üstürtin 1. Üstten; **üstürtin körördö** yukarıdan bakarak 2. *mec.* Yüzeysel, ciddî olmadan.
üşkür- Islık sesi çıkarmak, zor nefes almak; iç çekmek.
üşkürük Islık, zor nefes alma sesi, iç çekme.
üşkürün- Nefes almak.
üüçe (Yemek için) donmuş kemiksiz et.

üüle Moğ. Kaza; **üüle konok** kader.
üür 1. (Birkaç aygır ve kısraktan oluşan) at sürüsü. 2. Sürü; **üür mal** büyük baş sürüsü; **üür turna** turna sürüsü.
üür- Grup hâlinde toplanmak, sürü oluşturmak; **üüre cürgen uuldar** arkadaşlar, dostlar; **üüre cürgen** kız arkadaşlar.
üürele- Sürü oluşturmak.
üüren *bk.* **üren.**
üüren- *bk.* **üren-.**
üürken *bk.* **ürkene** I.
üüs Moğ. *zool.* Vaşak; *bk.* **üs.**
üy Ev, çadır, barınak; **kerege üy** keçe çadır; **üyge kir-** eve girmek; **üy kiji** kadın.
üy-tüy cok Sessizce.
üyde- *bk.* **üydele-.**
üydege Ev hanımı, eş.
üydejü (**üydeş-** *fiilinden isim-fiil*) Uğurlama töreni; *bk.* **uzadu.**
üydek Yoldaş.
üydele- 1. Refakat etmek. 2. Atı beslemek için yolda durmak. 3. **üydelep aydarı** *gr.* Hecelemek.
üydeleş- (**üydele-**'*nin işteş şekli*) Birlikte refakat etmek.
üydelet- (**üydele-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Refakat ettirmek; *bk.* **uzat-.** 2. Atları beslemek için yolda durdurmak.
üydeş (**üyde-** *fiilinden isim-fiil*) Törenler; *bk.* **uzadu, üydejü.**
üydet- *bk.* **üydelet-.**
üye 1. Kuşak, boy; **üyediñ üyege** kuşaktan kuşağa. 2. Diz (ayakta), kıvrım, oynak eklem, mafsal; **üye söögi** diz kemikleri. 3. *gr.* Hece; **altı üyelü sös** altı heceli kelime; **üyeniñ kıskartılganı** *gr.* hece kaynaşması.
üyedeñ *bk.* **üye, üyediñ.**
üyediñ *bk.* **üyedeñ.**
üyele- 1. Akrabasını tanımak. 2. Parçalara ayırmak; **üyelep ayt-** parçalara ayırıp söylemek.
üyelet- (**üyele-**'*nin ettirgen şekli*) Parçalara ayırtmak.
üygen Dizgin; **möñün üygen** gümüş dizgin.
üygende- Dizgin takmak.
üygendeş (**üygende-** *fiilinden isim-fiil*) Dizginleme.
üygendeş- (**üygende-**'*nin işteş şekli*) Birlikte dizgin takmak.
üygendet- (**üygende-**'*nin ettirgen şekli*) Dizgin taktırmak.
üylü 1. Evli, çadırlı. 2. Evli, aileli; **üylücaylu** evli olan, evli barklı.
üyt Dar delik; **kulaktıñ üydi** kulak deliği; **tumçuktıñ üydi** burun deliği.
üytte- 1. Delik açmak. 2. Geçirmek, takmak.
üytteş Burgu.
üytteş- (**üytte-**'*nin işteş şekli*) Birlikte delmek.
üyttet- (**üytte-**'*nin ettirgen şekli*) 1. Deldirmek. 2. Taktırmak.
üyttü Dar delikli.
üyür *bk.* **üür.**
üyür- *bk.* **üür-.**
üze Bütün hep.
üzeñi Üzengi.
üzeri Yukarı; **ogo üzeri** onun yukarısı; **üzeri al-** yukarı, üzerine almak; **plan üzeri** plân üstü.
üzü (**üs-** *fiilinden isim-fiil*) Suya düşme, baltalama.
üzük Moğ. 1. Kırpıntı, kopuk; **armakçınıñ üzügi** ip kırpıntısı; **üzük armakçı** kırpık ip; **pozmanıñ üzügi** şiirin bölümü; **üzük cok** aralıksız. 2. Sözlük; *bk.* **sözlik**; **üzük biçik** düşey yazı (Moğol yazısı).
üzükte- Moğ. T. Bölmek, kesmek.
üzül- (**üs-**'*ün edilgen şekli*) 1. Kopmak; **üzülbes armakçı** sağlam halat 2. *mec.* Ölmek, bitmek. 3. Ara vermek.
üzüm Parça; **bir üzüm et** bir parça et.
üzüş- (**üs-**'*ün işteş şekli*) Birlikte çekmek.
üzüt *mit.* Ölmüş insanın rüzgâr şeklindeki ruhu; hayvanlar ve insanlar gibi ruhun göze görünen maddî bölümü (meselâ

köpek için); **süneniñ üzüdi** ruhun maddi özü; **üzüt cilek** *bot.* kurt yemişi; **üzüt agaş** *bot.* hanımeli.

V

vagon Rus. Vagon; *bk.* **bagon**.
vedomost' Rus. Belleten; **sovetskiy sotsialistiçeskiy respublikalardıñ verhovnıy sovediniñ vedomosttorı** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Yüksek Şûrasının Belletenleri.
vzvod Rus. *as.* Takım.
vojatıy Rus. Önder; **pioner otryadtıñ vojatıyı** izci müfrezesi önderi.

Y

yanvar Rus. Ocak ayı, Ocak.
yaslya Rus. Hayvan yemliği.
yubiley Rus. Jübile.
yurist Rus. Hukukçu.

Z

zabastovka Rus. Grev.
zadatka Rus. Kaparo, ön ödeme.
zakon Rus. Kanun.
zal Rus. Salon.
zavod Rus. Fabrika.
zona Rus. Alan.
zoologiya Rus. Zooloji, hayvan bilimi.

ALTAY BÖLGESİ COĞRAFYA İSİMLERİ

Burada verilen coğrafya isimleri, Altay (eskiden Oyrot Özerk) bölgesindeki yerleşim merkezi, dağ, ova, göl ve akarsuların haritalarda yer alan veya genelde kabul görmüş isimleridir. Bu isimlerin yanına Rusça haritalara müracaatı kolaylaştırmak için Rusçadaki karşılıkları verilmiştir. Yerleşim merkezleri hakkında herhangi bir açıklama yapılmamış ancak o yerleşim yerinde yaşamakta olan oymağın adı verilmştir. Bazı coğrafya isimlerinin yanında parantez içinde ismin kelime anlamı verilmiştir. Burada yer alan coğrafya isimleri tam bir liste oluşturmamaktadır.

Açıklamalar ve Kısaltmalar:

akarsu = *akarsu.*
Çoy oymağı = *Çoy.*
dağ = *dağ.*
doğal sınır = *doğal sınır.*
Elikmanar oymağı = *Elik.*
göl = *göl.*
Koş Agaç oymağı = *Koş.*
Onguday oymağı = *Ong.*
ova = *ova.*
Oyrot-Turin oymağı = *O-Tur.*
sıradağ = *sıradağ.*
Şebalin oymağı = *Şeb.*
Turaçay oymağı = *Turaç.*
Ulagan oymağı = *Ulagan.*
Üst-Kan oymağı = *Ü-Kan.*
Üst-Köksin oymağı = *Ü-Köksin.*

Aba-Kaan-Beduy *ova.* **Abagan-Beduy.**
Abagan = Aba-Kaan.
Abay *ova.* **Abay.**
Abay *Ü-Köksin.*(amca, *eski. avcılık.* ayı) **Abay.**
Abay-Kaan *dağ.* **Abagan.**
Abay-Koobı *dağ.* ("ayı çayırı") **Abay-Kobı.**
Abıl-Oyok *akarsu.* **Abıl-Oyok.**
Abıstıñ Kırı *dağ.* **Popovskaya gora.**
Abışka *Çoy.* **Bauşka.**
Açık *akarsu.* ("açık") **Açık.**
Açılman *akarsu.* **Açılman.**
Açılman *dağ.* **Açılman.**
Açılman *Ulagan.* ("açılmayan") **Açılman.**
Ada-Kaan *dağ.* **Adagan.**
Adagan = Ada-Kaan.
Adıban *Çoy.* **Adıban.**
Adır-Törgün*doğal sınır.* ("dağ eteğinde patika") **Adır Torgun.**
Adır-Tuu *Şeb.* **Adırtu.**
Adonış *akarsu.* **Adonış.**
Agalık *dağ.* **Agalık.**
Aju *dağ.* (geçit) **Aju.**
Ak-Alakay *akarsu.* ("ak ayı") **Ak-alakay.**
Ak-Ayrı *dağ.* **Agayra.**
Ak-Ayrı *Şeb.* ("ak kol") **Agayrı.**
Ak-Boom *dağ.* **Beliy Bom.**
Ak-Boom *Ong.* ("ak kaya") **Beliy Bom.**
Ak-Calañay *Ü-Kan.* ("ak tarla") **Belıy-Anuy.**
Ak-Col *akarsu.* ("ak yol")**Aktyol.**
Ak-Col *Şeb.* ("ak yol") **Aktyol.**
Ak-Kajat *dağ.* ("ak tepe") **Ak-Kajat.**
Ak-Kaya *akarsu.* ("ak kaya") **Ak-Kaya.**
Ak-Kaya *dağ.* ("ak kaya") **Ak-Kaya.**
Ak-Kem *Ong.* **Ak-Kem.**
Ak-Kem *akarsu.* **Ak-Kem.**
Ak-Kem *dağ.* **Ak-Kem.**
Ak-Kem *göl.* **Ak-Kem.**
Ak-Kem *Şeb.* **Ak-Kem.**
Ak-Kem *Ü-Köksin.* **Ak-Kem.**
Ak-Koobı *dağ.* **Ak-Kobı.**
Ak-Koobı *Ü-Köksin.* ("beyaz dağ boğazı") **Ak-Kobı.**
Ak-Kool *Ü-Köksin.* ("beyaz, bulanık akıntı") **Ak-Kol.**
Ak-Korum *Ulagan.* ("beyaz toprak") **Ak-Korum.**
Ak-Mıytu *akarsu.* **Ak-Muyuta.**
Ak-Tal*doğal sınır.* ("ak söğüt") **At-Tal.**
Ak-Tuu *dağ.* ("ak dağ") **Ahtu.**
Akçan *akarsu.* **Akçan.**
Akşak *Turaç.* **Akşak.**
Ala-Katın *dağ.* **Alagatın.**
Alamçır *doğal sınır.* **Alemçir.**
Altay-Kamlak *akarsu.* **Altayskiy Kamlak.**
Altıgı-Çopoş *Elik.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijniy-Çopoş.**
Altıgı-Kara-Su *Ong.* ("aşağıki kara su") **Nijniy Karasuk.**
Altıgı-Kuyum *Elik.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijniy Kuyum.**
Altıgı-Oroktu-Oy *Ong.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijniy Oroktoy.**
Altıgı-Saydıs *O-Tur.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijniy Saydıs.**
Altıgı-Şibilik *akarsu.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijniy Şibilik.**
Altıgı-Tırga *Çoy.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijnyaya Tırga.**
Altıgı-Ululu *O-Tur.* (**altıgı** "aşağıki") **Nijnyaya Ulala.**
Altın-köl *göl.* ("altın göl") **Teletskoe ozero.**
Altın-Tuu *dağ.* ("altın dağ") **Altın-Tuu.**
Añdıba *Turaç.* ("kavga etme") **Andıba.**
Apşıyak-Tuu *akarsu.* (**apşıyak** "yaşlı adam"; *eski. avcılık.* "ayı, ayı ini") **Apuyakta.**
Apşıyak-Tuu *Ong.* (**apşıyak** "yaşlı

adam"; *eski. avcılık.* "ayı, ayı ini") **Şuyakta.**
Apşıyak-Tuu-Oozı *Şeb.* (**apşıyak** "yaşlı adam"; *eski. avcılık.* "ayı, ayı ini") **Ust'-Apşuyakta.**
Ar-Boom *dağ.* **Ar-Bom.**
Ara-Kem *akarsu.* **Aragem.**
Ara-Kool, *Ulagan.* (ara kollar) **Ara-Kol.**
Arbaçak *Çoy.* ("arpacık") **Arbaçak.**
Arbay-Tuu *Şeb.* **Arbayta.**
Arı-Söök *akarsu.* **Arı-Soyok.**
Arıs-Kaan *akarsu.* **Arıskan.**
Arjan-Tuu *dağ.* ("kuğusuz kaynaklı dağ") **Arjanaya.**
Arkıt *akarsu.* ("deri çuval") **Argut.**
Artıbaş *dağ.* **Artıbaş.**
Artıbaş *Turaç.* **Artıbaş.**
Artış *dağ.* ("ardıç çalısı") **Artış.**
As-Kat *Şeb.* ("az meyvalı") **Askat.**
Askat *akarsu.* ("az meyvalı") **Askat.**
Aşpanak Cışpanak.
At-Atkan *akarsu.* ("oklanmış at") **Adatkan.**
Atla *doğal sınır.* **Atla.**
Ay *akarsu.* (ay) **Aya.**
Ay-Kulak *akarsu.* ("ay kulalı") **Aygulak.**
Ay-Kulak *dağ.* **Aygulak.**
Aygarı *akarsu.* **Aygarı.**
Aylu-Oozı, *Elik.* **Ust'-Ayula.**
Ayrı *dağ.* ("ayrı") **Ayrı.**
Aytıgol *Ü-Kan.* **Talitsa.**
Ayulu *akarsu.*("ayılı, ayısı çok olan yer") **Ayula.**
Babırgan *dağ.* ("sincap") **Babırgan.**
Bagaday *akarsu.* **Bagaday.**
Bakalu *O-Tur.* ("kurbağası çok olan yer") **Bakala.**
Baksırga *akarsu.* **Baksırga.**
Balaak*Turaç.* **Balaak.**
Baldarçak *akarsu.* **Baldarçak.**
Balık *akarsu.* ("balık") **Balık.**
Balıkçı *Ulagan.* ("balıkçı") **Balıkçı.**
Balıktu *akarsu.* ("balıklı") **Balıktu.**
Balıktu-Cul *Ulagan.* ("balık koyu") **Balıktuyul'.**
Balıktu-Köl *göl.* ("balıklı göl") **Balıktu-Kul'.**
Barlak *Şeb.* **Barlak.**
Baspalu *akarsu.* **Baspaul.**
Baspalu *Çoy.* **Baspaul.**
Başkaus *akarsu.* **Başkaus.**
Başkaus *ova.* **Başkaus.**
Baştala *akarsu.* **Baştala.**
Baştala *Ü-Köksin.* **Baştala.**
Bay-Kool *ova.* **Baygol.**
Bay-Kool *Turaç.* ("büyük akında, ova") **Baygol.**
Baygol = Bay-Kool.
Baylu-Kem *dağ.* **Baylu-Kem.**
Baytı-Kem *akarsu.* **Baytıgem.**
Bazla *Turaç.* **Pazla.**
Bedüy *akarsı.* **Beduy.**
Bejelbik *Çoy.* **Bejel'bik.**
Bektü-Suu *akarsu.* ("bentli su") **Bektisu.**
Bel-Baş *akarsu.* **Bel-Baş.**
Bel-Köl *göl.* ("somonlu göl") **Bel'-Köl'.**
Bele *dağ.* ("üvez") **Bele.**
Beleçek *Turaç.* ("üvez ağacı") **Beleçek.**
Beltir *doğal sınır.* ("nehir yatağı, dağ boğazı") **Beltir.**
Beltir-Oyok *dağ.* **Bel'tir-Oyok.**
Bert-Boom *dağ.* **Bert-Bom.**
Bes-Baskır Bespaskır.
Beş *akarsu.* ("beş") **Pesçanaya.**
Beş-Beltir *akarsu.* ("beş ırmağın birleşimi") **Beşbel'tir.**
Beş-Beltir *Elik.* **Beşbel'tir.**
Beş-Beltir *Şeb.* ("beş çayır") **Beşbel'tir.**
Beş-Elbek *dağ.* **Bejel'bik.**
Beş-İirdü *dağ.* **Beş-İir.**
Beşpek *dağ.* ("muhteşem, parlak") **Beşpek.**
Bıjı *akarsu.* **Bıja.**

Bıjı *dağ*. **Bıja**.
Biçey *akarsu*. **Biçey**.
Biçey *göl*. **Biçey**.
Biçey-Kaysın *dağ*. **Biçey-Kaysın**.
Biçiktü *Ong*. ("yazılı, yazıtlı") **Biçiktu**.
Biçiktü-Kaya *dağ*.("yazıtlı kaya") **Biçiktu-Kaya**.
Biy-Suu *akarsu*. ("bey, başkan") **Biya**.
Biy-Tutkan *dağ*. **Biy-Tutkan**.
Biy*Elik*. **Biyka**.
Bojulan *Ong*. ("dağ ve ova sıraları") **Bojulan**.
Bolçok-Mees *dağ*. ("yuvarlak dağ") **Bolçok**.
Boluş *Turaç*. **Pomoşç'**.
Booçı *dağ*. **Booçı**.
Boro-Burgazı *akarsu*. **Boro-Burgazı**.
Boro-Suu *akarsu*. ("gri su") **Boro-Suu**.
Boro-Tal *dağ*. ("gri söğüt") **Borotal**.
Boro-Tal *doğal sınır., Koş*. **Boro-Tal**.
Boş-Tuu *dağ*. ("boş dağ") **Boştu**.
Boy-Tigem *Ong*. **Boytıgem**.
Böjö *akarsu*. **Bejo**.
Bölör *akarsu*. **Boler**.
Börülü *akarsu*. ("kurtu çok olan yer") **Biryulya**.
Börülü *O-Tur*. ("kurtu çok olan yer") **Biryulya**.
Buduy *akarsu*. **Buduy**.
Bugusun *akarsu*. **Bugusun**.
Bukusgaş *dağ*. **Bukusgaş**.
Bura *Turaç*. **Bura**.
Caan Ülegem *akarsu*. **Bolşoy İl'gumen'**.
Caan Ülegem *Ong*. **Bolşoy İl'gumen'**.
Caan-Ayu-Keçpe *akarsu*. ("büyük ayıların geçidi") **Yanayu-Keçpe**.
Caan-Calaman *akarsu*. **Bolşoy Yelaman**.
Caan-Calaman *Ong*. **Bolşoy Yelaman**.
Caan-Çerin *akarsu*. **Bolşoy Çerin**.
Caan-Çet *akarsu*. **Yançit**.
Caan-Çet *Ong*. **Yançit**.
Caan-Kır *dağ*. **Yankır**.
Caan-Korbu *akarsu*. **Yankorbu**.
Caan-Kök-Köl *akarsu*. **Dankokol**.
Caan-Soru *akarsu*. **Yansaru**.
Caan-Şile *akarsu*. **Yanşile**.
Cabagan *akarsu*. **Yabagan**.
Cabagan *Ü-Kan*. **Yabagan**.
Cagaç *akarsu*. **Yagaç**.
Cakanur *akarsu*. **Yakonur**.
Cakanur *Ü-Kan*. **Yakonur**.
Calama *akarsu*. **Yalaman**.
Calañaş *akarsu*. **Djelangaş**.
Calañay-Bajı *Ü-Kan*. **Berhniy Anuy**.
Cañıg-Koş *dağ*. **Yangızkoş**.
Carık *Ong*. **Yarık**.
Carımdu *akarsu*. **Yarımdu**.
Carlu *dağ*. **Yarlu**.
Casatır *akarsu*. **Yasatır**.
Caylaguş *Ong*. **Yaylagaş**.
Caylu *akarsu*. **Yaylı**.
Caylu *Turaç*. **Yaylyu**.
Caylu-Kem *akarsu*. **Delyugem**.
Cayzañ-Caylu *Ong*. **Zaysanskaya-Yelan'**.
Cazatır *Koş*. **Djazatır**.
Cazulu *Ulagan*. **Yazula**.
Cebas *Turaç*. **Debas**.
Celdekpen *dağ*. **Tel'dekpen**.
Cereñ-At *akarsu*. **Yerenat**.
Cılandu *akarsu*. **Yelanda**.
Cılandu *Elik*. ("yılanli, yılanı çok olan yer") **Yelanda**.
Cıldıs-Köl *dağ*. ("yıldız gölü") **Yulduz-Kol'**.
Cırbutu *Çoy*. **Yerbuta**.
Cışpanak *Çoy*. **Aşpanak**.
Cıtu-Kem *Ong*. ("öten geçit") **Dirtu-Kem**.
Ciben *Çoy*. **Uymen'**.

Codor *akarsu*. **İdor.**
Codro *Ong*. **İodro.**
Codro *akarsu*. **İodro.**
Codro *Ong*. **İdro.**
Codro *Ulagan*. **Çodra.**
Codrolu *Ü-Kan*. ("kuş kirazı bol olan yer") **Tyudrala.**
Coldo-Kara-Suu *akarsu*. **Yeldo-Karasu.**
Coldo-Kat *dağ*. **Yeldo-Kat.**
Coldo-Kobı *dağ*. **Yeldo-Kobı.**
Colo *akarsu*. **Yelo.**
Colo *Ong*. **Yelo.**
Colo-oozı *Ong*. **Ust'e-Yelo.**
Coon-Terektü *akarsu*. **Bolşaya Terehta.**
Cugalı *Çoy*. ("dereli yer") **Yugalı.**
Cumalı *dağ*. ("tüylü") **Yumalı.**
Cuulçak *akarsu*. **Yuluçak.**
Cuungur *akarsu*. **Tyungur.**
Cuungur *dağ*. **Tyungur.**
Cügürük *akarsu*. ("nazlı akan") **Tyunguryuk.**
Cüktener *dağ*. ("yüklenmiş") **Yuktiner.**
Cüs-Tut *akarsu*. **Yustut.**
Çaarbay *Çoy*. **Çarbay.**
Çabdar *akarsu*. **Çebdar.**
Çadır *dağ*. **Çadart.**
Çagan-Burgazı *akarsu*. **Çagan-Burgazı.**
Çagan-Oozı *doğal sınır*. *Koş*. ("1. acıyan; 2. kışın en soğuk ayı") **Çagan-Uaun.**
Çagan-Uzun *akarsu*. **Çagan-Uzun.**
Çakırım *akarsu*. **Çakırım.**
Çamal *akarsu*. **Çemal.**
Çanış *Turaçı*. **Çanış.**
Çañkır *dağ*. **Çankır.**
Çapgaçak *O-Tur*. **Çepgaçak.**
Çaptıgan *dağ*. **Çatıgan.**
Çaptıyak *akarsu*. **Çaptıyak.**
Çargı *akarsu*. **Çerga.**
Çargı *Şeb*. ("bileği taşı") **Çerga.**
Çarış *akarsu*. **Çarış.**
Çasta *Çoy*. **Çasta.**
Çayıldaş *dağ*. **Çayıldaş.**
Çebeçeñ *Turaçı*. **Çebeçen.**
Çebre *akarsu*. **Çebre.**
Çenel *akarsu*. **Çenel'.**
Çerbok *Çoy*. **Çerbok.**
Çerin *dağ*. **Çerin.**
Çerlok *dağ*. **Çerlok.**
Çet-Korumdu *Ü-Köksin*. **Çet-Korunda.**
Çettü *dağ*. **Çettu.**
Çettü-Bajı *dağ*. **Çettu-Bajı.**
Çıçkoyok *akarsu*. **Çıçkoyok.**
Çibilü *Ulagan*. **Çibilya.**
Çibit *akarsu*. **Çibit.**
Çibit *Koş*. **Çibit.**
Çiçke *dağ*. **Çiçke.**
Çiçke *Elik*. **Çiçke.**
Çiçke-Terektü *akarsu*. ("ince kavaklı") **Çiçke-Terekta.**
Çike-Taman *dağ*. **Çiketaman.**
Çobı *Elik*. **Çoba.**
Çolış Çoy. **Çoluşkara.**
Çolobo *dağ*. **Çolobo.**
Çoluşman *ova*. **Çoluşman.**
Çoluşman *Ulagan*. **Çoluşman.**
Çoodır *akarsu*. **Çoodor.**
Çopoş *akarsu*. **Çepoş.**
Çopoş *Elik*. **Çepoş.**
Çoy *Çoy*. ("tencere") **Çoya.**
Çölçü *akarsu*. **Çolçu.**
Çöybök-Köl *göl*. **Çoybek-Kol'.**
Çulta *Turaçı*. **Çulta.**
Çuy-Suu *akarsu*. **Çuya.**
Çülüş *akarsu*. **Çulyuş.**
Ebelü *akarsu*. **Ebelyu.**
Ece-Kaan *akarsu*. **Edigan.**
Ece-Kaan *dağ*. **Edigan.**
Ece-Kaan *Elik*. **Edigan.**
Ejon *dağ*. **Ejon.**
Elen-Çadır *akarsu*. **Elen-Çadır.**
Eles *dağ*. **Eles.**
Elik-Manar *akarsu*. **Elikmanar.**

Elik-Manar *Elik.* **Elikmanar.**
Em-Suu *göl.* ("tedavi eden su") **Em-Su.**
Enesey *akarsu.* **Yenisey.**
Entigeş *Şeb.* **İntigeş.**
Er-Balık *akarsu.* ("bey balığı") **Yer'balık.**
Er-Köl *akarsu.* ("bey gölü") **Yerol.**
Er-Köl *göl.* **Yergol.**
Er-Tiş *dağ.* **İrtış.**
Eremes *Elik.* **Eremes.**
Ergü *akarsu.* **Ergyu.**
Ijı *akarsu.* **İşa.**
Ijı *akarsu.* **İşa.**
Ijı *dağ.* **İşa.**
Iñırga *Çoy.* **İnırga.**
Iñırga *dağ.* **İnırga.**
İdin *akarsu.* **İdin.**
İlmis *akarsu.* **İlmis.**
İmeri *O-Tur.* **Aleksandrovka, İmerya.**
İmeri-Bajı *dağ.* **İmerya.**
İngol *Turaç.* **İngol.**
İni *akarsu.* **İnya.**
İni *Ong.* **İnya.**
İni-Oozı *akarsu.* **Ust'-İnya.**
İnk-Tuu *dağ.* ("kurban dağı") **İnk-Tuu.**
İrbagaç İrbagaç.
İtelgen *akarsu.* **İtel'gen.**
İttü-Kaya *dağ.* **İtıkaya.**
İttü-Köl *göl.* **İtı-Kol'.**
İyben *Çoy.* **İybeh'.**
Kaba-Arka *Ong.* ("dağın çıplak yamacı") **Habarovka.**
Kada-Taş *akarsu.* **Kada-Taş.**
Kadın *akarsu.* ("kadın, hanım") **Katun'.**
Kadirin *akarsu.* **Kadirin.**
Kadratı *akarsu.* **Kadrata.**
Kalbaçak *O-Tur.* **Kalbaçak.**
Kalbajak *akarsu.* **Kalbajak.**
Kalbajak *Elik.* **Kalbajak.**
Kalıçak *Turaç.* **Kalıçak.**
Kaltak-Taş *dağ.* ("düz taş") **Kaltak-Taş.**
Kam-Karagay *dağ.* **Kam-Karagay.**
Kam-Tura *dağ.* ("şaman karargahı") **Kam-Tura.**
Kamay *Şeb.* **Kamay.**
Kamışla *akarsu.* **Kamışla.**
Kamlak *akarsu.* **Kamlak.**
Kamlak *Şeb.* **Kamlak.**
Kamlak-Bajı *dağ.* **Kamlak-Bajı.**
Kamsara *dağ.* **Hamsara.**
Kan-Oozı *akarsu.* **Ust'-Kan.**
Kan-Oozı *Ü-Kan.* **Ust'-Kan.**
Kandıktu -Köl *göl.* **Kandıktu -Kol'.**
Kapçal *akarsu.* ("dağ geçiti") **Kapçal.**
Kar-Kıstı ("basılmış kar") **Kargısta.**
Kara-Ayrı *akarsu.* **Kara-Ayrı.**
Kara-Calañay *Ü-Kan.* **Çyornıy-Anuy.**
Kara-Carlık *akarsu.* **Kara-Yarık.**
Kara-Cürek *dağ.* ("kara yürek") **Karadyurek.**
Kara-Kem *dağ.* **Karakem.**
Kara-Kem *doğal sınır., Koş.* **Kara-Kem.**
Kara-Kobı = Kara-Kool.
Kara-Kool *akarsu.* **Kara-Kol.**
Kara-Kool *göl.* **Kara-Kol.**
Kara-Kool *Ong.* ("kara akıntı") **Kara-Kol.**
Kara-Kool-Bajı *dağ.* **Kara-Kol-Bajı.**
Kara-Korum *dağ.* **Karakorım.**
Kara-Kucur *Ulagan.* ("kara tuzlak") **Karakudyur.**
Kara-Kuş *O-Tur.* ("kartal") **Karakuş.**
Kara-Suu *akarsu.* **Karasuk.**
Kara-Suu *Çoy.* **Karasuk.**
Kara-Suu *O-Tur.* **Karasuk.**
Kara-Suu *Ong.* ("parlak su") **Kara-Su.**
Kara-Suu *ova.* **Karasuk.**
Kara-Suu *Ulagan.* **Karasu.**
Kara-Suu *Ü-Kan.* **Ozerioy.**
Kara-Taş Kara-Taş.
Kara-Torbok *Çoy.* **Kara-Torbok.**
Kara-Toruk *Elik.* **Kara-Turuk.**
Kara-Toruk-Bajı *dağ.* **Kara-Turuk-Bajı.**
Kara-Töñöş Kara-Toñeş.

Kara-Üzük *akarsu*. **Kara-Uzyuk.**
Karagaylu-Arka *dağ*. ("köknarı çok olan yer") **Karagaylu-Arka.**
Karlagaş *akarsu*. ("kırlangıç") **Karlagaş.**
Karlu-Kool *akarsu*. ("kar akıntısı") **Karlakol.**
Kaskak *dağ*. ("sarp iniş") **Kaskak.**
Kaskaktu *akarsu*. **Kaskakta.**
Kaskaktu *Ü-Köksin*. **Kaskakta.**
Kaspa *akarsu*. **Kaspa.**
Kaspa *Şeb*. **Kaspa.**
Katan-Tuu *akarsu*. **Katanda.**
Katan-Tuu *Ü-Köksin* **Katanda.**
Kattu-Carık *akarsu*. **Katu-Yarık.**
Kattu-Carık *Ulagan*. **Katu-Yarık.**
Kaya-Aşkan *Turaç*. **Kaişkan.**
Kayaçak *Çoy*. ("küçük kaya") **Kayaçak.**
Kayaldu *Şeb*. **Kailda.**
Kayıñçı *akarsu*. **Kainka.**
Kayıñçı *Ong*. **Kainça.**
Kayıñçı-Oozı *akarsu*. **Ust'-Kainçi.**
Kayıñdu-Kır *dağ*. ("kayın ağaçlı dağ") **Kaindu-Kır.**
Kayıñzar *akarsu*. **Kayınzur.**
Kayıñzar *Elik*. ("kayın suyunu seven") **Kainzur.**
Kayır-Artı *dağ*. **Kainartı.**
Kayırlık *akarsu*. **Kayarlık.**
Kayırlık *Ong*. ("eşik") **Kayarlık.**
Kaysın *akarsu*. **Kaysın.**
Kaysın *Ü-Kan*. **Kaysın.**
Kaytanak *Ü-Köksin*. **Kaytanak.**
Kazandu *O-Tur*. **Kazanka.**
Kaznaktı *akarsu*. **Kaznaktı.**
Kebezen *dağ*. **Kebezen'.**
Kebezen *Turaç*. **Kebezen'.**
Keley *akarsu*. **Keley.**
Keley *Ü-Köksin*. **Keley.**
Kemçik *Elik*. **Kemçik.**
Keme-Çapkan *akarsu*. **Keme-Çapkan.**
Keñi *göl*. **Ten'ga.**
Keñi *Ong*. **Ten'ga.**
Ker-Balık *Ong*. ("balina") **Yarlık.**
Keres-Tuu *dağ*. **Krestovaya Gora.**
Kılbıştu-Tuu *dağ*. **Kılbıştu-Tuu.**
Kılık *Turaç*. **Klık.**
Kımjılu *Şeb*. **Kamışla.**
Kıñırar *dağ*. **Kıngırar.**
Kıñırar *Ong*. ("yankı") **Kıngırar.**
Kır-Aşkaş *dağ*. ("geçit veren dağ") **Kırışkan.**
Kırcay *akarsu*. **Kırsay.**
Kırcay *ova*. **Kırsay.**
Kırlık *akarsu*. **Kırlık.**
Kırlık *dağ*. **Kırlık.**
Kırlık *Ü-Kan*. **Kırlık.**
Kırlu-Töñ *dağ*. ("dağlık yer, tepe") **Kırlu-Ton.**
Kıska *doğal sınır*. **Kıska.**
Kıştaru *akarsu*. **Kıştaru.**
Kıştaru *dağ*. **Kıştaru.**
Kıyrak *dağ*. ("eğri") **Kıyrak.**
Kızık-Taş *dağ*. **Kızık-Taş.**
Kızıl-Belgi-Baş *Koş*. **Kızıl-Bel'gibaş.**
Kızıl-Eer *dağ*. **Kızıl-Er.**
Kızıl-Kat *dağ*. **Kızılgat.**
Kızıl-Kucur *dağ*. **Kızıl-Kudyur.**
Kızıl-Özök *O-Tur*. ("kırmızı akıntı") **Kızıl-Ozek.**
Kızıl-Taş *akarsu*. **Kızıl-Taş.**
Kızıl-Taş *Çoy*. **Kızıl-Taş.**
Kızıl-Taş *dağ*. **Kızıl-Taş.**
Kiçikek-İni *akarsu*. **Malaya İnya.**
Kiçü-Calaman *akarsu*. **Malıy Yelaman.**
Kiçü-Calaman *Ong*. **Malıy Yelaman.**
Kiçü-Ülegem *akarsu*. **Yul'gumen'.**
Kiçü-Ülegem *Ong*. **Malıy Yul'gumen'.**
Kiçü-Korbu *akarsu*. **Malaya Korbu.**
Kiçü-Şile *dağ*. **Kiçişile.**
Kokuy *O-Tur*. **Kukus'ka.**
Kokuy *Şeb*. **Kukuya.**
Kol-Tarak *Turaç*. ("el tarağı") **Koltarak.**

Kolgut *dağ*. **Kolgut.**
Kolıçak *akarsu*. **Kol'ıçak.**
Koljanat *dağ*. **Kol'janat.**
Konaçak *Turaç*. **Konçak.**
Koñırlu *akarsu*. **Kınırla.**
Konıy *akarsu*. **Konıy.**
Koo-Boom *Ulagan*. ("güzel kaya") **Ko-Bom.**
Kooldor *akarsu*. ("kollar") **Koldor.**
Kor-Keçü *akarsu*. **Korkeçu.**
Kor-Keçü *dağ*. ("tehlikeli geçit") **Korkeçu.**
Kor-Kobı *Şeb*. **Kor-Kobı.**
Korbu *dağ*. **Korbu.**
Korgon *Ü-Kan*. **Klyuçi.**
Korumdu *akarsu*. **Korunda.**
Korumdu *Ü-Köksin*. **Korunda.**
Kos-Kool *dağ*. ("paralel akan") **Kaskol.**
Koş-Agaş *Koş*. ("çift ağaç") **Koşagaç.**
Koyak *akarsu*. **Koyak.**
Koyrı *akarsu*. **Koyrı.**
Koytın *akarsu*. **Koytın.**
Köçürlü *akarsu*. **Kuçurlya.**
Köçürlü *Ü-Köksin*. **Kuçurlya.**
Köçürlü-Köl *göl*. **Koçurlinsoe ozero.**
Ködürgi *akarsu*. **Kutırga.**
Ködürgi *O-Tur*. **Kutırga.**
Kögörü *doğal sınır. Koş*. ("yeşillenmiş") **Kogeryu.**
Kök-Boom *dağ*. ("mavi kaya") **Kok-Bom.**
Kök-Car *U-Koksin*. ("yeşil yar") **Kok-Yar.**
Kök-Özök *ova*. ("mavi dere") **Kok-Ozek.**
Kök-Suu *akarsu*. **Koksa.**
Kök-Suu-Oozı *Ü-Köksin*. **Ust'-Koksa.**
Kök-Taş *dağ*. **Kok-Taş.**
Kök-Tuu *dağ*. **Sinyuha.**
Kökşi *akarsu*. **Kokşa.**
Kökşi *ova*. **Kokşa.**
Köldü-Ayrı *ova*. **Kol'du-Ayrı.**
Kömür *akarsu*. **Kumir.**
Kömür *Ü-Kan*. **Kumir.**
Körzün *Şeb*. **Kurzun.**
Közö *Çoy*. **Kuzya.**
Közül *Ü-Kan*. **Kozyul'.**
Kuardu *akarsu*. **Kuardu.**
Kucur *Ong*. ("tuzlak") **Kuzyur.**
Kucurba *Çoy*. **Kuterba.**
Kucurgen *dağ*. ("tuzlu") **Kutyurgen.**
Kucurlu ("tuzlakları bol olan yer") **Kudyurlu.**
Kuça-Oozı *Ü-Kan*. **Ust'-Kuça.**
Kugandu-Köl *akarsu*. **Kugandu.**
Kuladı *akarsu*. **Kulada.**
Kuladı *Ong*. ("bir kuş adı") **Kulada.**
Kulagaş *akarsu*. **Kulagaş.**
Kulgan *akarsu*. **Kulgan.**
Kumanak *Çoy*. ("şerbetçiotu") **Kumanak.**
Kumu *akarsu*. **Kumu.**
Kumurtu *akarsu*. **Kumırtı.**
Kumurtuk = Kumurtu.
Kundura *Turaç*. **Kundura.**
Kuragan *akarsu*. ("kuzu") **Kuragan.**
Kuray *akarsu*. **Kuray.**
Kuray *dağ*. **Kurayskie Belki.**
Kuray *doğal sınır. Koş*. **Kuray.**
Kuray *Turaç*. **Nijne-Kuran.**
Kurotı-Oozı *Ong*. **Ust'-Kurota.**
Kuru-Agaç *Çoy*. ("kuru ağaç") **Kuragaç.**
Kuru-Ayrı *Elik*. ("kurumuş su yatağı") **Kurı-Ayrı.**
Kutırba *Çoy*. **Kutırba.**
Kuu *akarsu*. **Lebed'.**
Kuu-Taş *O-Tur*. **Kutaş.**
Kuu-Tuu *dağ*. ("gri dağ") **Sinyuha.**
Kuyaktanar *akarsu*. **Kuyaktanar.**
Kuyaktanar *dağ*. **Kuyaktanar.**
Kuyaktanar *Şeb*. ("zırha bürünmüş") **Kuyaktanar.**
Kuyum *akarsu*. **Kuyum.**
Kuyus *akarsu*. **Kuyus.**
Kuyus *Elik*. **Kuyus.**
Kuzuyak *akarsu*. **Kuzuyak.**
Kübo *Ü-Köksin*.

Kübü *Elik*. **Kubyu.**
Kül-Töbö *Turaç*. **Kul'teba.**
Küley *dağ*. **Kuleya.**
Külük *dağ*. **Kulyuk.**
Kümzer *akarsu*. **Kumzer.**
Küp-Çegen *akarsu*. **Kupçegen.**
Küp-Çegen Ong. **Kupçegen.**
Kür-Keçü *Ong*. ("geçit köprüsü") **Kur-Keçu.**
Küremes *Turaç*. **Kuremes.**
Küretey *Turaç*. **Kuretsevka.**
Kürküre *akarsu*. **Kurkure.**
Kürküre *ova*. **Kurkure.**
Kürtü-Köl *O-Tur*. **Kartugol.**
Küzlelü *Şeb*. **Kuzlelya.**
Küzlelü-Oozı *Şeb*. **Ust'-Kuzlelya.**
Majagan *dağ*. ("başaklı") **Majagan.**
Mañ-Cılu *Ulagan*. **Mandilu.**
Mana-Kucur *dağ*. **Mana-Kudyur.**
Mañcoruk *akarsu*. **Manjerok.**
Mañcoruk *dağ*. **Manjerok.**
Mañcoruk *O-Tur*. **Manjerok.**
Mañdalış *dağ*. **Mandalış.**
Mañjay *dağ*. **Mañjay.**
Maraldu *dağ*. ("maralı bol olan yer") **Maraldu.**
Marçal-Kat *dağ*. **Marçal-Kat.**
Marçalu *Şeb*. ("marçalu adlı bataklık bitkisinin çok olduğu yer") **Marçelu.**
Marçalu *Ü-Köksin*. **Marçala.**
Mayma *dağ*. **Mayma.**
Mayma *O-Tur*. **Mayma.**
Mayma-Çargaçak *O-Tur*. **Mayma Çergaçak.**
Mejelik *dağ*. ("kurgan") **Mejelik.**
Mıkça *Turaç*. **Mıkça.**
Mını-Oozı *O-Tur*. **Ust'-Munı.**
Mıytu *akarsu*. **Muyuta.**
Mıytu *Şeb*. **Muyuta.**
Mogol *dağ*. ("Moğol") **Mogol.**
Moñoytı *Şeb*. **Moguta.**
Mooto-Bajı *Ü-Köksin*. **Berhiyaya-Muta.**
Mostolo *Çoy*. **Mostola.**
Moto-Oozı *Ü-Köksin*. **Ust'-Muta.**
Mön *akarsu*. **Mon.**
Möndür-Sokkon *Ü-Köksin*. **Mendur-Sakon.**
Möştü-Ayrı *akarsu*. ("servisi çok olan dere yatağı") **Moştu-Ayrı.**
Mukur-Çargı Muhor-Çerga.
Mukur-Tarkattı *doğal sınır*. **Muhor-Tarhata.**
Multı *akarsu*. **Multa.**
On-Oos *akarsu*. **Anos.**
On-Oos *Elik*. **Anos.**
On-Oos-Bajı *Elik*. **Verhniy Anos.**
On-Oos-Oozı *Elik*. **Ust'e Anos.**
Oñday *akarsu*. **Onguday.**
Oñday *Ong*. **Onguday.**
Oñdoy = Oñday.
Oñoçok *Çoy*. **Onoçok.**
Ooñuş *Ulagan*. **Pasparta.**
Ordogı-Tırga *Çoy*. **Orodne-Tırga.**
Oro-Çagan *akarsu*. **Oro-Çagan.**
Orobos *akarsu*. ("dönmeyen") **Orobos.**
Oroktu-Kat *akarsu*. **Oroktugat.**
Oroktu-Oy ("patikalı yamaçlı") **Oroktoy.**
Oroktu-Oy *akarsu*. **Oroktoy.**
Orto-Kuyum *Elik*. **Sredniy Kuyum.**
Orto-Saydıs *O-Tur*. **Sredniy Saydıs.**
Orto-Souzga *O-Tur*. **Srednyaya Souzga.**
Orto-Tırga *Çoy*. **Srednyaya Tırga.**
Ortolık *doğal sınır*. *Koş*. ("ada") **Ortalık.**
Orus-Çargı *Şeb*. **Ulus-Çerga.**
Orus-Kamlak *Şeb*. **Russkiy Kamlak.**
Orus-Sartakol *Çoy*. **Russkiy Sartakol.**
Orus-Şaşıkman *Ong*. **Russkiy Şaşıkman.**
Otogol *Ü-Kan*. **Mariniskaya.**
Oymok *dağ*. ("yüksük") **Oymok.**
Oymon *Ü-Köksin*. **Ust'-Koksa.**

Oyrot-Tura Oyrot-Tura.
Ölö-Tuu *akarsu.* ("alaca dağ") **Uleta.**
Ölö-Tuu *Ong.* **Uleta.**
Ölöçi *ova.* **Oleçi.**
Ölöñdü *akarsu.* ("otu bol olan yer") **Yelanda.**
Ölöñdü *Elik.* **Yelanda.**
Örköş *dağ.* ("deve hörgücü") **Orkeş.**
Örtü *akarsu.* ("kurban") **Oleçi.**
Ötküç *Turaç.* **İtkuç.**
Özök *Çoy.* **Uzek.**
Paslaul = Baslaul.
Pazla = Bazla.
Pıjı = Bıjı.
Sabanka *ova.* **Sabanka.**
Sadra *Turaç.* **Sadra.**
Sagandu *Ü-Köksin.* **Sagandu.**
Saksabay *Ü-Köksin.* **Saksabay.**
Sal-Keçü *dağ.* ("sallı geçit") **Sal-Keçu.**
Salazan *Turaç.* **Salazan.**
Salcar *dağ.* **Saldjar.**
Salcar *Ong.* **Saldjar.**
Saldu *akarsu.* **Sedluşka.**
Salgandu *Çoy.* **Salgandu.**
Samış *akarsu.* **Samış.**
Sap-Sarı *Ulagan.* **Sapsaru.**
Saraktı *dağ.* **Sarakta.**
Saratan *Ulagan.* **Saratan.**
Sarazan *Çoy.* **Sarazan.**
Sarı-Çat *dağ.* ("sarı melez ağacı") **Sarçet.**
Sarı-Kobı *akarsu.* **Sargoba.**
Sarı-Kobı *dağ.* **Sargoba.**
Sarı-Kobı *Ong.* ("sarı çayır") **Sargoba.**
Sarı-Kökiş *akarsu.* **Sarı-Kokşa.**
Sarı-Kökiş *ova.* **Sarı-Kokşa.**
Sarı-Oçok *akarsu.* **Sarı Oçok.**
Sartakol *Çoy.* **Sartakol.**
Sartamır *dağ.* **Sartamır.**
Say-Konuş *akarsu.* **Say-Konuş.**
Saydıs *dağ.* **Saydıs.**
Saydıs *O-Tur.* **Saydıs.**
Saydıs-Suu *akarsu.* **Saydıs.**
Saykay *dağ.* **Saykay.**
Saylu-Kem *akarsu.* **Salyugem.**
Saylu-Kem *dağ.* **Salyugem.**
Sayrazı *Turaç.* **Sayrazı.**
Sebi *akarsu.* **Sema.**
Sebi-Oozı *akarsu.* **Ust'-Sema.**
Sederlü *Ong.* **Sederlyu.**
Sen-Boom *dağ.* **Sen-Bom.**
Settü-Öl *akarsu.* **Settu-Ol'.**
Sıgırar *akarsu.* **Sıgırar.**
Sımıltı = Sumultı.
Sında *Çoy.* **Sında.**
Sıya *Turaç.* **Siya.**
Sogonolu-Kır *dağ.* ("soğanlı dağ") **Sogonolu-Kır.**
Sotonış *akarsu.* **Sotonış.**
Sö *ova.* **Syo.**
Sööltü *akarsu.* **Siul'ta.**
Sööltü *O-Tur.* **Siul'ta.**
Sörön *akarsu.* **Seren.**
Sörön *dağ.* **Seren.**
Sugaş *Ü-Kan.* **Sugaş.**
Sugul *Çoy.* ("bataklık") **Sugul.**
Sumultı *akarsu.* **Sumulta.**
Sumultı *Ü-Köksin.* **Sumulta.**
Suranaş *Turaç.* **Suranaş.**
Surlu-Ayrı *dağ.* **Surayrı.**
Surula *Ong.* **Surula.**
Suruyazı *akarsu.* **Sur'ya.**
Susku *akarsu.* **Suuzga.**
Suugaş *akarsu.* **Şugaş.**
Suuzar *Ü-Kan.* **Souzar.**
Suuzga *O-Tur.* **Souzga.**
Sürü-Kır *dağ.* **Siregur.**
Şabılu *akarsu.* **Şavyı.**
Şabılu *dağ.* **Şavyı.**
Şajıkman Şişikman.
Şakşa *O-Tur.* **Şakşa.**
Şamandu *akarsu.* ("şamanı çok olan yer") **Kamga.**

Şañjaroy *dağ*. **Şanjaroy.**
Şaymıl *dağ*. **Şaymıl.**
Şıkşular *akarsu*. **Şuşkular.**
Şıkşular *Şeb*. ("ense") **Şuşkular.**
Şımura *Ü-Kan*. **Çeçuliha.**
Şıra-tuu *dağ*. **Şiranda.**
Şırgaytu *akarsu*. **Şirgayta.**
Şırgaytu *Şeb*. ("şırıldayan dere") **Şirgayta.**
Şibee *dağ*. **Şibe.**
Şibeelik *dağ*. **Şibelik.**
Şibeelik *Şeb*. **Şebalino.**
Şiberti *akarsu*. **Şibirta.**
Şiberti Ü-Köksin. **Şibirta.**
Şunarak Turaç. **Şunarak.**
Tabılga *Ulagan*. **Taybılga.**
Taldu *dağ*. **Talda.**
Taldu *Ong*. ("söğüdü çok olan yer") **Talda.**
Talon *Turaç*. **Talon.**
Tañkılu *Şeb*. ("tütünü bol olan yer") **Tankıla.**
Tarbagan *dağ*. **Tarbagan.**
Tarbagandu-Mees *dağ*. **Tarbaganda.**
Tarkattı *Ong*. **Tarhata.**
Taştu-Kat *dağ*. **Taştu-Kat.**
Taştu-Köl *göl*. **Taştukol'** ("taşlı göl").
Taştudık-Köl *göl*. **Taştudıkkol'.**
Taygaçak *Çoy*. **Taygaçak.**
Taylap *Turaç*. **Taylap.**
Tebek-Kucur *dağ*.
Tekelü *akarsu*. ("tekeli, keçili") **Tekelyu.**
Teleñit-Sar(ı) -Togoy *doğal sınır*. *Koş*. **Telengit-Sartogoy.**
Temiçi-Ayrı *akarsu*. **Temiçi.**
Temir-Aldı *dağ*. **Temiraldı.**
Teñelü *doğal sınır*. *Koş*. **Tenedu.**
Tereçi *Turgaç*. **Tereçi.**
Terektü Terektu.
Terektü *Ü-Köksin*. ("kavağı çok olan yer") **Terekta.**
Tereñ-Köl *göl*. **Terengkol'.**
Tırga *Çoy*. **Tırga.**
Tıt-Kesken *ova*. **Tıtkesken.**
Tıttu-Kobı *dağ*. **Tıtu-Kobı.**
Togolok *dağ*. **Togolok.**
Togus-Kaan *akarsu*. **Toguskan.**
Tolgoyok *dağ*. **Tolguyak.**
Tolgoyok *Elik*. **Tolguyak.**
Tolgoyok *Şeb*. **Tolguyak.**
Tondoşka *Turaç*. **Tondoşka.**
Tongut *dağ*. **Tongut.**
Tootoy *akarsu*. **Tobotoy.**
Tootoy *Ong*. **Tobotoy.**
Topçı-Kaan *akarsu*. **Topçugan.**
Topuçı *Şeb*. **Topuça.**
Toştu *akarsu*. **Toştu.**
Toştu *ova*. ("buzlu") **Toştu.**
Totna *Turaç*. **Totna.**
Töbölör *doğal sınır*. *Koş*. ("tepeler") **Tebeler.**
Töbölü *Ong*. ("tepeleri çok olan yer") **Tibslyu.**
Tögörük *Ü-Köksin*. **Tyuguryuk.**
Tölös *sıradağ*. **Teletskiy.**
Töñkülük *Ong*. **Tokyulyuk.**
Töö-Tuu *dağ*. ("deve dağı") **Tootu.**
Tööötı *Ong*. **Terbeti.**
Tujaar *Ulagan*. ("salık atlı") **Tujaar.**
Tuloy *Turaç*. **Tuloy.**
Tunca Çoy. **Tunja.**
Tuncı *O-Tur*. **Tunca.**
Turaçak *Turaç*. ("kulube") **Turaçak.**
Tuu-Kaya *dağ*. **Tugaya.**
Tuyaktu *akarsu*. **Tuyekta.**
Tuyaktu *Ong*. **Tuyekta.**
Tuyukta = Tuyaktu.
Tülem *Turaç*. **Tyulem.**
Tümeçin *Ong*. **Tumeçin.**
Tüñür *Ü-Köksin*. **Tungur.**
Türgen-Suu *akarsu*. ("hızlı akan su") **Tyurgensu.**
Tüşkenek *Çoy*. **Tuşkenek.**
Tütülge *Turaç*. **Tyutyulek.**

Uajan *Elik.* **Ugajan.**
Ugar ("dinleyen") **Ugar.**
Ulagan-Oozı *Ulagan.* **Ust'-Ulagan.**
Uları *doğal sınır. Koş.* **Uları.**
Ulu-Cay *Ü-Kan.* **Ulu-Jay.**
Ulu-Oydık *akarsu.* **Uloydık.**
Ululu *akarsu.* **Ulala.**
Ululu Ulala = Oyrot-Tura.
Umak-Taş *dağ.* **Umak-Taş.**
Urlu-Aspak *O-Tur.* **Urlaspak.**
Ursul *akarsu.* **Ursul.**
Uskuş Çoy. **Uskuç.**
Uy-Tüşken *akarsu.* **Uytuşken.**
Uy-Tüşken *Elik.* **Uytuşken.**
Uzun-Boom *dağ.* **Uzun-Bom.**
Uzun-Tal *doğal sınır.* **Uzun-Tal.**
Uzunay *dağ.* **Uznay.**
Uzunay *O-Tur.* **Uznay.**
Üç-ayrı *dağ.* **Beluha.**
Üç-Sürü = Üç-Ayrı.
Üçek *akarsu.* **Uçek.**
Üçek *Çoy.* **Uçek.**
Üldü-Kem *akarsu.* **İl'dugem.**
Ülegem *akarsu.* **Ulegem.**
Üngürek *Elik.* **Ungyurek.**
Ürbüttü *dağ.* **Yurbuttu.**
Üreñ-Art *akarsu.* **Urenart.**
Üstigi-Kara-Suu *Ong.* **Berhniy Karasuk.**
Üstügi-Baspaul *Çoy.* **Berh-Paspaul.**
Üstügi-Buulandık *Ong.* **Berhniy Buulandık.**
Üstügi-Çopoş *Elik.* **Berhniy Çepoş.**
Üstügi-Ijı *O-Tur.* **Berhniy İşa.**
Üstügi-Kuyum *Elik.* **Berhniy Kuyum.**
Üstügi-Mını *O-Tur.* **Berhniy -Munı.**
Üstügi-Oroktu-Oy *Ong.* **Berhniy Oroktoy.**
Üstügi-Oymon *Ü-Köksin.* **Berhniy Uymon.**
Üstügi-Saydıs *O-Tur.* **Berhniy Saydıs.**
Üstügi-Şibilik *akarsu.* **Berhniy Şibilik.**
Üstügi-Tırga Çoy. **Berh-Tırga.**
Üstük *Ü-Köksin.* **Yustik.**
Üybey *akarsu.* **Uymei'.**
Üybey *Turaç.* **Uymei' / Ulmei'.**
Üznezi *akarsu.* **Uznezya.**
Üznezi *Elik.* **Uznezya.**
Üztüba *akarsu.* **Ustyuba**

BOY İSİMLERİ

Bu listede Altaylıları oluşturan altı esas boy ve bu boy birliklerine giren alt boylar gösterilmiştir. Altaylıları oluşturan altı ana boy şunlardır: Altay-Kiji, Teleut, Telengit, Tuba, Kumandı ve Çalkan. Parantez içinde verilen isimler ise o boy ile bağlantısı olan diğer boy veya alt boy adlarıdır. Bazı durumlarda parantez içinde bir kaç isim bulunmaktadır; burada sıralama, büyükten küçüğe doğru gitmektedir. Bazen boy adının birkaç varyantı verilmiştir, temel varyant dışındakilere nisbeten az rastlanmaktadır.

Aara (Altay-Kiji).
Alal (Teleñit, Tölös).
Alkat I (Altay-Kiji).
Alkat II (Teleñit).
Altay-Kiji.
Ap (Teleñut, Aç-Kıştım).
Ar Tumat (Teleñut, Tumat).
Arı = Aara.
Balay-Komloş (Tuba, Komloş).
Bayat-Kiji (Teleñut).
Baylagas I (Altay-Kiji).
Baylagas II (Tuba).
Bedibeş-Küzön = Medibeş Küzön.
Boguskap (Altay-Kiji).
Bötöbük-Küzön (Tuba, Küzön).
Burut I (Altay-Kiji).
Burut II.
Caabır = Cabır I, II.
Caarık = Cagırık I, II.
Cabak (Teleñit).
Cabır I (Altay-Kiji).
Cabır II (Tuba).
Cagırık I (Altay-Kiji) = Carık I.
Cagırık II (Tuba).
Cakşı = Çakşı.
Calañ-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Caramalu-Sarı-Almat (Altay-Kiji, Almat, Sarı-Almat).
Carık I (Altay-Kiji).
Carık II = Cagırık II.
Ceti-Sarı (Altay-Kiji).
Cıdak (Teleñit).
Cış-Kiji = Tuba.
Cıtas = Cıttu-As.
Cıttu-As (Teleñit).
Ciber (Tuba, Tirgeş).
Cortı (Teleñut, Aç-Kıştım).
Cotı (Kumandı-Kiji).
Curtas (Tuba).
Cuutı I (Teleñgut, Aç-Kıştım).
Cuutı II (Tuba).
Cuutı III (Kumandı).
Cüber = Ciber.
Cüs I (Altay-Kiji).
Cüs II (Tuba).
Çabat (Kumandı-Kiji).
Çabraş (Kumandı-Kiji).
Çagal = Çagat (Tuba, Tirgeş).
Çakşı (Kuu-Kiji).
Çalkan = Şalgan.
Çalman (Teleñgut).
Çañmak-Cüs (Tuba, Cüs).
Çaptı (Altay-Kji).
Çaptıy = Çaptı.
Çarlızak-Toñgıjan (Altay-Kiji, Toñjan).

Çeberek-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
Çedibeş = Medibeş-Küzön.
Çıgal (Tuba).
Çıgat (Tuba).
Çiygen (Tuba).
Çobot (Kumandı-Kiji).
Çor-Sagal (Altay-Kiji, Sagal).
Çoros I (Altay-Kiji).
Çoros II (Teleñgut).
Çulum-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
Çüñüs (Teleñgut, Aç-Kıştım).
Elik (Altay-Kiji).
İrkit I (Altay-Kiji).
İrkit II (Teleñit).
İyt-Cüs (Tuba, Cüs).
Kaal (Altay-Kiji).
Kadudas-Koçdoş = Katudas-Komdoş.
Kaldan-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
Kan (Altay-Kiji).
Kara-Almat (Altay-Kiji, Almat).
Kara-Cagırık (Tuba, Cagırık).
Kara-Carık = Kara-Cagırık.
Kara-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
Kara-Mayman (Altay-Kiji, Mayman).
Kara-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
Kara-Soyoñ (Altay-Kiji, Soyoñ).
Kara-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
Kara-Togus (Tuba, Tirgeş, Togus).
Kara-Tumat (Teleñgut, Tumat).
Katudas-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Kergil I Altay-Kiji).
Kergil II (Teleñit).
Kergil III (Tuba).
Kergit (Altay-Kiji).
Kıdat-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
Kıpçak I (Altay-Kiji).
Kıpçak II (Teleñit).
Kıpçak III (Teleñgut).
Kırtıs (Altay-Kiji).
Kiş-Tiñider-Küzön (Tuba, Küzön).
Kiyis-Börük-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Kobolı (Altay-Kiji).
Koçkor-Mundus I (Altay-Kiji, Mundus).
Koçkor-Mundus II (Teleñgut, Mundus).
Komdogoş = Komdoş.
Komdoş I (Altay-Kiji).
Komdoş II (Tuba).
Komnoş = Komdoş.
Kottı (Teleñit).
Köbök I (Altay-Kiji).
Köbök II (Teleñit).
Köbürçi-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Köcö (Altay-Kiji).
Kögöl-Mayman (Ayatay-Kiji, Mayman).
Kögüs-Balan-Komdoş (Tuba, Komdoş, Balap-Komdoş).
Kökön-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Köl-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
Kööbök = Köbök II.
Köös-Küzön (Tuba, Küzön).
Köröl-Mayman (Altay-Kiji, Mayman).
Közögölü-Kara-Almat (Altay-Kiji, Almat, Kara-Almat).
Kra-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
Kubandı = Kumandı.
Kumandı.
Kuu-Kiji.
Kuvantı = Kumandı.
Küsön = Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
Küzön (Tuba).
Majibaş-Küzön (Tuba-Küzön).
Marat (Altay-Kiji).
Markit = Mörküt II, III.
Maydı-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
Mayma = Mayman I.
Mayman I (Altay-Kiji).
Mayman II (Teleñit).
Mayman III (Teleñgut).

Mogol I (Altay-Kiji).
Mogol II (Teleñit).
Moodor (Altay-Kiji).
Mörküt I (Altay-Kiji).
Mörküt II (Teleñit).
Mörküt III (Teleñut, Bayat-Kiji).
Mundus I (Altay-Kiji).
Mundus II (Teleñit).
Mundus III (Teleñgut).
Mundus IV (Tuba).
Muntus = Mundus II.
Mürküt = Mörküt III.
Nayma = Mayman I.
Nayman = Mayman I.
Ooçı I (Altay-Kiji).
Ooçı II (Teleñgut).
Orgonçı (Teleñit).
Orocı (Teleñit).
Orodçı = Orocı.
Ottı (Teleñit).
Oyrot (Teleñit).
Öötü = Ooçı II.
Öylük (Altay-Kiji).
Saal = Sagal II.
Sagal I (Altay-Kiji).
Sagal II (TeleGit).
Salgılar (Tuba).
Sañmay (Tuba, Tirgeş).
Sargayçı-Cüs (Tuba, Cüs).
Sarı-Almat (Altay-Kiji, Almat).
Sarı-Cagırık (Tuba, Cagırık).
Sarı-Cüs (Tuba, Cüs).
Sarı-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
Sarı-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
Sarı-Soyoñ (Altay-Kiji, Soyoñ).
Sarı-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
Sarı-Togus (Tuba, Tirgeş, Togus).
Sarılar (Tuba).
Sart I (Altay-Kiji).
Sart II (Teleñgut).
Sebi (Altay-Kiji).
Sıgınçı-Carık = Sogonçı-Cagırık.
Sogonçı-Cagırık (Tuba, Cagırık).
Soo (Kumandı-Kiji).
Soyoñ I (Altay-Kiji).
Soyoñ II (Teleñit).
Soyoñ III (Tuba).
Soyoñ-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
Sölük (Altay-Kiji).
Suraz (Altay-Kiji).
Suuzar (Altay-Kiji).
Şalgan (Kuu-Kiji).
Şalgandu = Kuu-Kiji.
Şalkandu = Kuu-Kiji.
Şañmı-Cüs = Çañmak-Cüs.
Şıra-İrkit = Sarı-İrkit.
Şor (Tuba, Cüs).
T'üs = Cüs I, II.
Tag-Çıgat (Tuba-Çıgat).
Tañdı I (Altay-Kiji).
Tañdı II (Tuba).
Tañdu = Tañdı.
Tas-Cüs (Tuba-Cüs).
Tas-Kergil (Tuba, Kergil).
Tas-Komdoş (Tuba, Komdoş).
Tastar (Kumandı-Kiji).
Teleñgut.
Teleñit.
Tirgeş (Tuba).
Todoş I (Altay-Kiji).
Todoş II (Teleñut).
Togul I (Altay-Kiji).
Togul II (Tuba).
Togus (Tuba, Tirgeş).
Ton I (Tuba, Komdoş).
Ton II (Kumandı-Kiji).
Toñgıjan = Toñjan I, II.
Toñgjon = Toñjan I, II.
Toñjan I (Altay-Kiji).
Toñjan II (Teleñit).
Toñjoon = Toñjan I, II.
Toñjoron-Küzön (Tuba, Küzön).
Torgul I (Teleñgut).
Torgul II = Togul I, II.
Toro (Teleñgut).
Totoş = Todoş I, II.
Toyon (Kumandı-Kiji).
Tölös I (Teleñit).
Tölös II (Teleñgut).
Töölös = Tölös I, II.
Törböt (Altay-Kiji).
Tört-As (Teleñgut, Aç-Kıştım).
Tuba.
Tuma = Tuba.
Tumat I (Altay-Kiji).
Tumat II (Teleñgut).
Tuu-Toñgıjan (Altay-Kiji, Toñjan).
Tuva = Tuba.
Ulan (Teleñit).
Uştı-Sarı (Tuba).
Ülüp (Altay-Kiji).
Yaabır = Cabır II.
Yaarık = Carık II.
Yabır = Cabır II.

Yagrık = Cagırık II.
Yakşı = Çakşı.
Yalañ = Calañ.
Yarıg = Carık II.
Yebur = Cabır II.
Yış-Kiji = Cış-Kiji.
Yiber = Ciber.
Yüs = Cüs II.

ERKEK VE KADIN ÖZEL İSİMLERİ

Kısaltmalar:
Erkek adı: *E.*
Kadın adı: *K.*
Hem erkeğe hem kadına verilen ad: *EK.*

Abaday *E.*
Abak *E.*
Abakay *K.*
Aban *E.*
Abanka *K.*
Abaş *E.*
Abaşka *K.*
Abaştay
Abay *E.*
Abdul (<Ar. Abdulla) ***E.***
Abık *E.*
Abıkan *E.*
Abıl *E.*
Abılday *E.*
Abıy *E.*
Acan *K.*
Acas
Acat
Acımaş
Acıs
Açabay *E.*
Açap *E.*
Açaş *EK.*
Açay *EK.*
Açayıñ /ayaçın *EK.*
Açıkçı
Açım *E.*
Açınbas *E.*
Adabas ("adlandırmaz" < **ada-** "adlandırmak")*E.*
Adabay *E.*
Adadıy
Adan *E.*
Adar *E.*
Adaru
Adaş ("adaş") *K.*
Adat *E.*
Adıbas = Adabas *E.*
Adıbay *E.*
Adıcok *E.*
Adık *K.*
Adıkı *K.*
Adılak
Adılay *EK.*
Adımaş *K.*
Adınak (< **at-** "ateş etmek") *E.*
Adınar *E.*
Adınaş (< **at-** "ateş etmek") *E.*
Adır *K.*
Adıs ("peynir saklamak için kullanılan ahşaptan kafes") *E.*
Adış (< **at-** "ateş etmek") *E.*
Adışka *K.*
Adıyak
Adıyan / Adıyañ
Adıyaş
Adıyat
Adıyka *K.*
Adıyok (< **adı cok** "adsız") *E.*
Adnak

Adnay
Aduçı *E.*
Adula *E.*
Adun *E.*
Aduş *E.*
Aduu *E.*
Aduy *E.*
Agadı
Agan *E.*
Agana *K.*
Agas *EK.*
Agay *E.*
Agıcı
Agıdı
Agırtu *E.*
Aguna *K.*
Agunak *K.*
Agunay *K.*
Ak-Kuş ("ak kuş") *EK.*
Akalay
Akar *E.*
Akbala ("beyaz çocuk") *K.*
Akcarın *K.*
Akcigit ("ak yiğit")
Akcul *E.*
Akça ("akçe, para") *EK.*
Akçabay ("parası çok olan") *E.*
Akçaç ("beyaz saçlı") *E.*
Akçal *E.*
Akçalay *K.*
Akçamay = Akçabay *E.*
Akçañakçaş
Akçaş = Akçaç *E.*
Akçış *E.*
Akın
Akıt *E.*
Akıy
Akka
Akkul *E.*
Akmet *E.*
Akpak ("bembeyaz, temiz") *E.*
Akpaş *E.*
Aksanaa (Rus. Oksana) *K.*
Aksım *E.*
Aksıt
Aktay *E.*
Alacak *E.*
Alacay *K.*
Alagay *K.*
Alakün
Alamçı *EK.*
Alan *E.*
Alañış *K.*
Alankı *K.*
Alañzıbas ("şübhe etmeyen, kararlı") *E.*
Alar *E.*
Alaruş *E.*
Alaruşka *K.*
Alas *EK.*
Alasarı
Alaş *E.*
Alban *E.*
Albançı *E.*
Albıy *E.*
Alçı *E.*
Alçımay
Alçıy
Aldaa
Aldır *E.*
Aldırbas *E.*
Aldırbaş
Algıy *E.*
Algıyçı *E.*
Alıbay *E.*
Alış *E.*
Alışka
Almadak *E.*
Almaş *K.*
Almat *E.*
Altay *E.*
Altayçı *E.*
Altıbay *E.*

Altılay *K.*
Altın ("altın") *EK.*
Altın-Çaçak *K.*
Altın-Çeçek *K.*
Altın-Tana *K.*
Altınay *K.*
Altınbay *E.*
Altınçı ("altına meraklı") *EK.*
Altırak *E.*
Amadu *E.*
Amat ("hayal") *E.*
Amıgu *E.*
Amır ("sakin, huzurlu") *E.*
Amır-Sanaa *E.*
Amıra *K.*
Amıran *E.*
Amırbay *E.*
Amırçak *EK.*
Amırçı *EK.*
Amırgaş *K.*
Amırgı *EK.*
Amırkuş
Amıy *E.*
Ana (Rus. Anya, Anna) *K.*
Anabay *EK.*
Anaçak (Rus. Anyuta, Anna) *K.*
Anak (Rus. Anka, Anna) *K.*
Anakı (Rus. Anka, Anna) *K.*
Anas (Rus. Anastasya) *K.*
Anaşkı (< Rus. Ananiy) *E.*
Anat *E.*
Anatpay *E.*
Anay
Añçı ("avcı") *E.*
Añçıbay *E.*
Ançım *E.*
Añçır *E.*
Añçış *E.*
Añday *E.*
Añdep *E.*
Añduy
Añır *EK.*
Añıskı *K.*
Anış
Anışka *EK.*
Anıy *E.*
Añtak *E.*
Anturak *E.*
Anulay *K.*
Anut *E.*
Anuy *E.*
Anuyka *K.*
Apan (Rus. Afonya) *E.*
Apanaş *E.*
Apay *K.*
Apayat *K.*
Apayt *E.*
Apçı
Apıy *E.*
Apıyan *EK.*
Apsiley (Rus. Vasiliy) *E.*
Arabay *E.*
Aracan *E.*
Aracançı *E.*
Araçı *K.*
Aradan
Aradançı
Aram *E.*
Arana *K.*
Aranay *EK.*
Arançı
Araş
Arba *E.*
Arbabay *E.*
Arbakay
Arbanak *E.*
Arbanas
Arbaş
Arbay *E.*
Arbın *E.*
Arcış
Arçan *E.*

Arçı *E.*
Arçım *E.*
Arçın *E.*
Arçınay *EK.*
Arçınçı *E.*
Arçınday *E.*
Arçim (Rus. Artem) *E.*
Arçu *E.*
Arçuday *E.*
Ardak *E.*
Arday *E.*
Argaçı *E.*
Argak
Argaltı
Argancı *K.*
Argım *E.*
Argımak *E.*
Argımay *E.*
Argıs
Argış
Arık ("zayıf, çelimsiz") *E.*
Arıkpay *E.*
Arış (Rus. Arişa, İrina) *K.*
Arışka (Rus. Arişka, İrina) *K.*
Arkan (Rus. Arkan) *E.*
Arkıt *E.*
Arlık
Arlu
Arpaş *EK.*
Arpış *E.*
Arsaane (Rus. Arasniy) *E.*
Artabas *EK.*
Artaş
Artıkçı *E.*
Artımay ("dört nala koşan") *E.*
Artış *E.*
Artışka *K.*
Artıy *E.*
Artulay *K.*
Aruna *K.*
Arunay *K.*
Arutay *K.*
Aruu *K.*
Askan *EK.*
Askanak *E.*
Askış
Aspan *E.*
Astam *K.*
Astamçı
Astañ *E.*
Astın / **Astıñ** *E.*
At-Oyunçı ("binici") *E.*
Atabay *E.*
Atagan ("ateş eden") *E.*
Atanar *E.*
Atbu
Atıku *E.*
Atkay *E.*
Atkıl *E.*
Atkın *E.*
Atkır *E.*
Atpan *E.*
Atpay *E.*
Atpuu *E.*
Ay-Bilek *E.*
Ay-Çeçek *K.*
Ay-Kanat *E.*
Ay-Mergen *E.*
Ay-Sanaa *K.*
Ay-Sırga *K.*
Ay-Sudur *E.*
Ay-Tana *K.*
Ayaa *K.*
Ayabas *E.*
Ayabay *E.*
Ayaçı *K.*
Ayan *E.*
Ayana *K.*
Ayar *E.*
Ayaru *K.*
Ayas *E.*
Ayaspay *E.*

Ayat *E.*
Ayatkı *E.*
Ayazak *E.*
Aybala *K.*
Aybıçı *EK.*
Aybık *E.*
Aybıs *K.*
Aybıstan *E.*
Aybış *E.*
Aybu *EK.*
Aydar *E.*
Aydım *E.*
Aydıñ / **Aydın** *E.*
Aydınar
Aydıs *K.*
Aydış
Aydu / **Aydı** *E.*
Aygıraş *E.*
Ayılçı ("misafir") *EK.*
Ayıldaş *E.*
Ayılzak ("misafirliğe gitmeyi seven kişi") *E.*
Aylamay *EK.*
Aylan *E.*
Aylanaş *K.*
Aylanbay *E.*
Aylanıs *EK.*
Aylanış *EK.*
Aylu
Ayluş
Aymak *EK.*
Ayman *EK.*
Aymırak *EK.*
Ayna *K.*
Ayraş
Ayru *K.*
Ayruş ("yaba, çatal") *E.*
Aytaş *E.*
Aytpaa
Aytpaan
Aytpas *E.*
Ayuku
Azak *E.*
Azan *E.*
Azıbay *E.*
Azış
Azubay *E.*
Azulay *EK.*
Baaba *K.*
Baabay *E.*
Baabıy *EK.*
Baacan / **Baacañ** *E.*
Baaçay *EK.*
Baatı *E.*
Baatır *E.*
Baay = Bagay *EK.*
Baazım ("biz") *K.*
Babaa
Babaçak *E.*
Babaday *EK.*
Babak *E.*
Babal
Baban *EK.*
Babantı
Babaş
Babay *E.*
Babıday *E.*
Babıl
Babırgan
Babış
Babıyañ
Bablapka *K.*
Babraş *E.*
Babu *E.*
Babuk *E.*
Bacalık
Bacı *E.*
Bacır
Bacıra *K.*
Bacırbay *E.*
Bacıy
Baçım *EK.*

Baçımat
Baçımay *EK.*
Baçımçı
Baçımdaş
Baçır *E.*
Baçış *E.*
Baçıt *E.*
Baçıy
Baçmat *K.*
Badaa
Badak
Badakı
Badarçı *E.*
Baday *E.*
Badı *E.*
Badık *E.*
Badışka *K.*
Bagan ("sütun") *E.*
Bagana *K.*
Bagaş
Bagay ("kötü") *K.*
Bagdır *E.*
Bagır *E.*
Bakamay *K.*
Bakaş ("yavru kurbağa") *E.*
Bakay
Bakçıbay *E.*
Bakış
Baklay
Balabay
Balacıy *K.*
Balaka *K.*
Balakıs *K.*
Balan / Balañ *K.*
Balañdı
Balanka *K.*
Balasuu *K.*
Balay ("çocuk") *EK.*
Balban *E.*
Balbık *E.*
Baldan / Baldañ
Balıkçı *E.*
Baltırgan *E.*
Banalık
Banüş (Rus. Vanyuşa, İsvan) *E.*
Barabaş *E.*
Baramay *E.*
Barbaçak *E.*
Barbas
Barbaş *E.*
Barcı
Barcım
Barçıkay
Barçış
Bardan
Bardış
Bargaaçı *K.*
Barık *E.*
Barkat
Barkı
Barkıçı *E.*
Barkış
Barkıştay
Barkıt *E.*
Barnul *E.*
Barslay *E.*
Bartak
Barzakay
Başta
Baştıy *E.*
Batan *E.*
Batay
Batılak
Batıy *E.*
Batıyke *EK.*
Batpaan
Batpanak *EK.*
Batpay *K.*
Bay-Sudur *E.*
Bayan *EK.*
Bayankı *K.*
Bayaru *K.*

Bayaş *K.*
Bayban ("erkek, koca") *E.*
Baybay
Bayçañ *K.*
Bayçı *E.*
Bayçıl *K.*
Bayçış
Bayda
Baydan / Baydañ
Baydar *E.*
Baydas *E.*
Baydaş *E.*
Baydıs *E.*
Baydıska *EK.*
Baydış
Baydıy *E.*
Baydok *E.*
Baydu *E.*
Baygıs *K.*
Bayın / Bayçıñ
Bayınka *K.*
Bayır *E.*
Bayırçı *EK.*
Bayıs
Bayış
Bayış
Bayıt
Baykal *E.*
Baylıs
Baylu *E.*
Baynım
Baynıs *E.*
Baynış *E.*
Bayra *K.*
Bayram ("bayram") *EK.*
Bayramçı *E.*
Bayran *E.*
Bayrañ *K.*
Bayrı ("dokumada uzunluk ölçüsü") *K.*
Bayrım *EK.*
Bayrın / Bayrıñ *E.*
Bayrış *E.*
Bayrulay *K.*
Bayrulu *K.*
Baytagaş *E.*
Baytalak *EK.*
Baytam
Bayzıñ / Bayzın ("zengin") *E.*
Bayzu
Bazı
Bazım
Bazımat
Bazır
Bazmaş *K.*
Bebey
Bedek *E.*
Beden / Bedeñ *E.*
Bedes *E.*
Bedey
Bedik
Bedim
Bediş
Bediy *E.*
Bediyke *K.*
Bedreş
Beke
Bekeley *EK.*
Beken *E.*
Bekeş *E.*
Bekpek *E.*
Bekşley
Bektay *K.*
Bekteş *E.*
Beldek
Beldir
Bele *E.*
Belegeş
Belek (Rus. Polikarp) *E.*
Belen / Beleñ *EK.*
Belençek
Beleñir *K.*
Beleñke *K.*

Beleş *E.*
Beley *E.*
Belgeş *E.*
Beltir *E.*
Beltirek *E.*
Bepeldik
Bepiyt *E.*
Berbes
Berbey *E.*
Berçi
Berden
Berebur (Rus. "ön anlaşmalar") *E.*
Berek
Bereseyke (Rus. Firs) *E.*
Beret *E.*
Berneçek
Beseyke (Rus. Firs) *E.*
Beşti
Beten *E.*
Beteş
Betiş
Betpenek *E.*
Betpeş
Betpey *EK.*
Beytim / Beytiñ
Bezekel
Bezeken
Bıbay
Bıbıy
Bıcaltay *EK.*
Bıcı *K.*
Bıcıra *K.*
Bıçaş
Bıçıyak *EK.*
Bıdı
Bıdık *E.*
Bıdın *E.*
Bıdış *E.*
Bıgış
Bıkı *E.*
Bılbı
Bılı *E.*
Bılıy *EK.*
Bıltak *E.*
Bıpıylak *EK.*
Bırçay *K.*
Bırık *E.*
Bırıs *K.*
Bırış
Bırkış
Bırsu
Bışanka *K.*
Bıtım
Bıtın / Bıtıñ
Bıtıs *E.*
Bıtış *E.*
Bıy *E.*
Bıyam
Bıyandu *K.*
Bıyantı *K.*
Bıyaş
Bıyay *K.*
Bıyba
Bıybıy
Bıydaş *E.*
Bıydaştı *E.*
Bıydı
Bıydık *E.*
Bıydış
Bıylaş *K.*
Bıytık *E.*
Bıytışka *K.*
Biçen / Biçeñ
Bilbes
Bilbürü *K.*
Bile
Bileeçi *EK.*
Bilenti
Bilte
Biltek *E.*
Biyen / Biyeñ
Bobıyt *E.*

Bobon *E.*
Boboş *E.*
Boboy *EK.*
Bocı *K.*
Boco ("şarabın damıtılmasından sonra kalan posa") *K.*
Bocoçı *K.*
Bocot
Boçko *EK.*
Bodır *E.*
Bogono *E.*
Bogonoş *E.*
Bogonoy *K.*
Bogoş
Boguu
Bok *E.*
Bokçıy *E.*
Bokço *E.*
Bokıy *E.*
Bokoo
Bokoy *E.*
Bokra
Boktoş *E.*
Boktu ("boklu") *E.*
Boktuşka *E.*
Bokul *E.*
Bokuş *E.*
Bolçokbaş ("top baş, yuvarlak baş") *K.*
Bolçono
Bolçoy ("küre, top") *EK.*
Boldı
Boldır
Bolot *E.*
Boltış
Boltıy *E.*
Boltoy *EK.*
Boluştop *E.*
Boocıy
Boocıyka *EK.*
Boodıy
Bookoy
Bookraş
Boopoy *K.*
Borbıy *E.*
Borbo = Borbuy *E.*
Borbok ("tombul") *K.*
Borbon *E.*
Borboy ("deri kürk") *E.*
Bordomol *E.*
Borlomoy *EK.*
Borlon
Borlon / Borloñ
Bornoş
Boro *E.*
Boroldoy *E.*
Borondı
Boronoş
Boroñot ("frenküzümü") *K.*
Boros *EK.*
Boroş (Rus. Praskovya) *EK.*
Boroy *E.*
Borozok ("grimsi") *E.*
Borsok ("porsuk") *K.*
Bortogo
Bortoş
Bortu
Bostıy *EK.*
Botoş
Botoy
Botpok *E.*
Botpon / Botpoñ *E.*
Botpoş *E.*
Botpoy *EK.*
Boyansu *K.*
Boydo
Boydos
Boydoş
Boydoy *E.*
Boyt *E.*
Boytı
Boyu
Bozot

Böçiy *E.*
Bödiş *E.*
Bödnö *E.*
Bödnöş
Bödnöy *K.*
Bödö (Rus. Fedora) *K.*
Bödögöş *K.*
Bödön = Bödöñ *E.*
Bödöñ (Rus. Fedor) *E.*
Bödöö *E.*
Bödös *E.*
Bödöş *E.*
Bödöt *E.*
Bödöy *E.*
Bödük *EK.*
Bödür *E.*
Bödürgen *E.*
Bökpöy *E.*
Böküy *EK.*
Bölcürgen
Bööş *E.*
Böşkö
Bötük (Rus. "horoz") *E.*
Bötürke *E.*
Brontoy *E.*
Bubay *E.*
Bukabay *K.*
Buktul *E.*
Bulaaş
Bulanat *K.*
Bultumay *K* **Bardañ** *E.*
Bulunday *K.*
Bulut *EK.*
Bulutay *K.*
Bunbu *E.*
Buranak *E.*
Burgumay *K.*
Burulday *EK.*
Butay *E.*
Butrak *E.*
Butur *E.*
Buuay *E.*
Buubay *E.*
Buuçak *E.*
Buuçay *E.*
Buuk *E.*
Buulu *E.*
Buunçık *E.*
Buursak *K.*
Buyaş
Buyaş
Buytup *E.*
Bübedek *E.*
Büdeeki
Büdey *E.*
Büdiley
Büdreş *E.*
Büdü *E.*
Büdük *EK.*
Büdün
Büdüş
Bültük *E.*
Bürbü
Büteş
Bütey *E.*
Caabış *E.*
Caacay *K.*
Caadagay *E.*
Caagay *K.*
Caaru *E.*
Cabak *E.*
Cabatay *EK.*
Cabay *E.*
Cabık *E.*
Cabıt *E.*
Cabıy *E.*
Cacık
Cadaş
Cagaa *K.*
Cagadañ *K.*
Cagaday *K.*
Cajan

Cajın *E.*
Cajıt *K.*
Cajıy *K.*
Cajnay ("genç") *EK.*
Caju *K.*
Caka *K.*
Cakaçı (< **caka** "yaka") *K.*
Cakalay (< **cakala-** "kapıdan almak") *K.*
Cakar *EK.*
Cakaru *K.*
Cakay *K.*
Cakıyla *E.*
Cakpay *EK.*
Cakpu
Cakşı
Cakşıbay *E.*
Cakşılay *K.*
Cala ("ceza") *K.*
Cala *E.*
Calaa *K.*
Calaaçı *K.*
Calaatı *K.*
Calaçı ("şefkatli") *K.*
Caladay = Caladıy *K.*
Caladıy ("ceza gibi") *K.*
Calak *E.*
Calakay ("şefkatli") *E.*
Calakay ("şefkatli") *K.*
Calamaş ("kurdele") *K.*
Calañday *K.*
Calatay *K.*
Calba *K.*
Calbaday *EK.*
Calbadı
Calban / Calbañ *E.*
Calbay *E.*
Calka = Calku ("tembel") *K.*
Calkıp *E.*
Calkıy
Calku *K.*
Calpaş
Caltanbas *E.*
Caltırkay *K.*
Camak
Caman ("kötü") *K.*
Camanay *EK.*
Camancit ("kötü kokan") *E.*
Camançıray *K.*
Camandık ("kötülük") *K.*
Camanka ("kötü") *K.*
Camanka *E.*
Camansara *E.*
Camanuul ("kötü oğul") *E.*
Camaş *K.*
Camay
Cambay *E.*
Camıl *E.*
Camırsıp *E.*
Camıy *EK.*
Camzan / Camzañ *E.*
Caña *K.*
Cañaa *K.*
Cañaaçı *K.*
Canabay *EK.*
Cañalay *K.*
Cañar *EK.*
Cañarçı *K.*
Canaru *E.*
Cañaru *K.*
Canaş *EK.*
Cañay (< **caña ay** "yeni ay") *EK.*
Cañçı *E.*
Cançık *E.*
Cançıkpay *E.*
Cañılday
Cañıray *K.*
Cañıspay *E.*
Canış
Cañıy
Cañmır
Cañmırçıçı
Canray *E.*

Cantıy *E.*
Capşa
Cara *E.*
Caranat *K.*
Caranay *K.*
Caras (Rus. Gerasim) *E.*
Cardak ("çıplak") *E.*
Carganat ("yarasa") *K.*
Carıkçı ("parlayan") *E.*
Carımka *K.*
Carınak *E.*
Carış
Carıy *K.*
Carıyka *K.*
Carkın ("işik, parıltı") *EK.*
Carlu
Carma *EK.*
Carmabay *E.*
Carta
Caruu *K.*
Cas
Castay
Caş
Caşma
Caşpay *E.*
Caştuay *K.*
Catkay
Cayaa *K.*
Cayaan
Cayan ("yetişkin") *K.*
Cayar *K.*
Cayçıl ("yazı seven") *EK.*
Cayık
Cayılgak *K.*
Cayım ("özgürlük") *K.*
Cayın *K.*
Cayıt *K.*
Cayıtka *K.*
Cayka *K.*
Caykan ("koy") *EK.*
Caykaş (< **cayka-** "sallanmak") *EK.*
Cayla ("heyhat!") *K.*
Caylaak *K.*
Caylan / Caylañ *K.*
Caylaş *EK.*
Caylay = Cayla *K.*
Caylu
Cayma *K.*
Caymaş *K.*
Caytaş *K.*
Caytış *E.*
Cayzu *K.*
Cazak *E.*
Cazakçı *E.*
Cazan *E.*
Cazul *E.*
Ceder *E.*
Ceen
Cekpey *E.*
Cele *K.*
Celeçi *K.*
Celene (Rus. Elena, Yelena) *K.*
Celeneş *K.*
Celeş (Rus. Elena, Yelena) *K.*
Celey *K.*
Celeyke *K.*
Celezin *EK.*
Celke (Rus. Elena) *K.*
Cemee
Ceñkü *K.*
Cepik *E.*
Cepildey *E.*
Cepişke *E.*
Cepsey *EK.*
Ceremey (Rus. Eremey) *E.*
Cerentey *E.*
Cergeley *K.*
Cetke
Cetken
Cıbak *E.*
Cıbaş *E.*
Cıbay *E.*

Cıdık *E.*
Cıdın / **Cıdıñ** *E.*
Cıdu ("kokulu") *E.*
Cıgınak (Rus. İgnat) *E.*
Cıjınır
Cıkpay
Cılamaş ("kemik") *K.*
Cılaş *K.*
Cılbıdı
Cılbırçı
Cılbıska *K.*
Cılçı *E.*
Cıldan / **Cıldañ** *EK.*
Cıldaş
Cılday *K.*
Cıldırgay *K.*
Cıldıs *K.*
Cıldısçı *EK.*
Cılgı
Cılım ("düz") *K.*
Cılımçı *K.*
Cılır
Cılkıçı *E.*
Cıltır *E.*
Cım
Cımaaçı *K.*
Cımaş
Cımay *K.*
Cımırt *E.*
Cımjay ("yumuşak") *EK.*
Cımjayt *K.*
Cımzan / **Cımzañ**
Cıñıs *E.*
Cıñıspay *E.*
Cıpsan / **Cıpsañ**
Cıraaçı *K.*
Cıraçı *E.*
Cırdan / **Cırdañ**
Cırga *K.*
Cırgabay *E.*
Cırgal ("sevinç, mutluluk") *EK.*
Cırgalçı *E.*
Cırmay *E.*
Cırpan *E.*
Cırta
Cırtan / **Cırtañ**
Cırtay *K.*
Cırtpay *E.*
Cıtan / **Cıtañ**
Cıtas *E.*
Cıtaş *E.*
Cıtış
Cıtu ("pis kokan") *K.*
Cızay *EK.*
Ciban (Rus. İvan) *E.*
Cibek
Cibes *E.*
Cibey
Cicigey *EK.*
Ciciy *K.*
Ciilek *K.*
Ciilekçi *K.*
Cilgey *K.*
Cimey *K.*
Cimirçi *E.*
Cinci (boncuk) *K.*
Cincibey *EK.*
Cincigey = Cinci *K.*
Cinciley *K.*
Cincis *K.*
Cinciş *K.*
Cindiley *EK.*
Cintüşke *E.*
Codno *E.*
Cogoş *E.*
Cokok *E.*
Colcakşı *E.*
Colçı *E.*
Coldon / **Coldoñ** *E.*
Coldoş *E.*
Coldoşpoy *E.*
Coldu ("yasal") *E.*

Coldubay *E.*
Colo *E.*
Coloñ / Colon *E.*
Colos
Comoşko *E.*
Concoloy *K.*
Coon ("kalın, şişman") *E.*
Corboy *E.*
Corcok *E.*
Corgın *E.*
Corgkçı *E.*
Corgoloy *K.*
Corgomoy *K.*
Corık *E.*
Corıkçı ("binici") *E.*
Corış *E.*
Corospo *E.*
Cotkan *E.*
Coyış
Cozılay *K.*
Cozıy *E.*
Cöñöö *EK.*
Cöptü *EK.*
Cöşkö *E.*
Cudan / Cudañ *E.*
Cudruk ("bey") *K.*
Cuduş *E.*
Cuduu *E.*
Culday *E.*
Culuk *E.*
Cumurt *E.*
Cunut
Curamay *E.*
Curun / Curuñ
Curunay *K.*
Curuş
Curuyt *E.*
Cuta *E.*
Cutan / Cutañ
Cutış
Cuuçıl *E.*
Cuzur
Cügürük *E.*
Cürdek *E.*
Cürgel *E.*
Cürümbay *E.*
Cüstük ("kolye") *K.*
Cüstün ("kolye, yüzük") *E.*
Cüstüy *K.*
Cütke
Çabañ *E.*
Çabık *E.*
Çaçak ("salkım, saçak") *K.*
Çaçan *K.*
Çaçap
Çaçay *EK.*
Çaçınbay *E.*
Çada *E.*
Çadabay *E.*
Çadak *E.*
Çadan *E.*
Çaday *E.*
Çadraş *E.*
Çagaa
Çagaankuş *K.*
Çagak *E.*
Çagan *E.*
Çaganday *EK.*
Çagıl *E.*
Çakaa
Çakabay *E.*
Çakay *E.*
Çakça
Çakçamay
Çalçıbay *E.*
Çalçık *E.*
Çaldarka *E.*
Çalkan *E.*
Çalmak *E.*
Çalman *E.*
Çalpan *E.*
Çaltaş

Çamaa
Çamaltay *EK.*
Çamay *E.*
Çamçay *E.*
Çamçış *E.*
Çanay *E.*
Çançay *E.*
Çançı *E.*
Çançıbay *E.*
Çançık *E.*
Çançır *E.*
Çanıy *E.*
Çañıy *E.*
Çañkarbay *E.*
Çañkay
Çañkır *E.*
Çañkırak *E.*
Çañkış *E.*
Çapaa
Çapan *E.*
Çapar *E.*
Çapılday *E.*
Çapıy *E.*
Çapıyak *E.*
Çaptı *E.*
Çaragan *E.*
Çarak *E.*
Çaras *E.*
Çarık *E.*
Çarın *E.*
Çarıñ *K.*
Çarka *E.*
Çarkas
Çaruş
Çayan *K.*
Çayçı ("çay seven") *EK.*
Çaykaş *E.*
Çaykıl
Çaykın
Çaykınçı
Çayla *K.*
Çaylaş *K.*
Çaynık (Rus. "çaydanlık") *K.*
Çebirek *E.*
Çeçe *K.*
Çeçek ("çiçek") *K.*
Çeçen *E.*
Çeçeş *K.*
Çeçey *K.*
Çeçiş
Çeçit
Çedin
Çedirgen *E.*
Çek
Çekçey
Çekçil
Çelebey
Çelgey
Çeltek *E.*
Çemçek *E.*
Çemen *E.*
Çençi *E.*
Çendek *E.*
Çendiy
Çenek *E.*
Çeren *E.*
Çet *E.*
Çete
Çetkara
Çeydi
Çeyne ("bir tür çiçek") *EK.*
Çeyneş ("bir tür çiçek") *K.*
Çıçak *E.*
Çıçan *E.*
Çıçkak *E.*
Çıçkan ("fare") *K.*
Çıdanıkpas *E.*
Çıday *E.*
Çıdı *E.*
Çıdır *E.*
Çığış
Çıkta

Çılbak *E.*
Çılbırçı *E.*
Çılgıy *EK.*
Çılkaa *K.*
Çım
Çımakı *K.*
Çımbay *E.*
Çımçış *E.*
Çımçıy *E.*
Çımda *K.*
Çımdagay *EK.*
Çımday *E.*
Çımıl ("un") *EK.*
Çımış *E.*
Çımıy *E.*
Çın
Çınak *E.*
Çınar *K.*
Çınat *E.*
Çınçık *E.*
Çınçu
Çında *K.*
Çınday *K.*
Çıñdıkay *K.*
Çıñdıy *E.*
Çındu *K.*
Çındulay *K.*
Çınır
Çıra *EK.*
Çıragay *K.*
Çırbak *E.*
Çırbakçı *E.*
Çırçık ("buruşuk") *E K.*
Çırın *E.*
Çırmay *E.*
Çıyık *E.*
Çilekey *K.*
Çilkey
Çime ("eyerdeki süsleme") *K.*
Çinçey ("inci") *K.*
Çinçeylik ("incili") *K.*
Çiniş *E.*
Çoçış
Çoçıy *EK.*
Çoçkon *E.*
Çoçogoy ("kozalak") *EK.*
Çoçuy
Çodımay *E.*
Çodır *E.*
Çodıy *E.*
Çodıyt *E.*
Çodna
Çodnak *K.*
Çodokı
Çodon
Çokıbay *E.*
Çokır *E.*
Çokış *E.*
Çokondoy *E.*
Çokoo
Çokoon
Çokoş *E.*
Çokpok *E.*
Çoktıbay *E.*
Çokton *K.*
Çoktu *E.*
Çoktubay *E.*
Çolıkı *E.*
Çolış *E.*
Çoloo
Çoltıgaş *E.*
Çoltık *E.*
Çoltış *E.*
Çoltıy *E.*
Çoltıy *E.*
Çoltoy
Çoltumay
Çoltumay
Çomırçı
Çomon *E.*
Çomur ("zambak") *K.*
Çomurçı ("zambak toplayan") *K.*

Çonçı
Çonçık *E.*
Çonçulay *K.*
Çonçuş
Çoñkış *E.*
Çooçı
Çopıy *E.*
Çorbo *E.*
Çorbon *E.*
Çorboş *E.*
Çorboy *E.*
Çorgo ("çaydanlığın ağızı") *K.*
Çoro *E.*
Çoron *E.*
Çot *E.*
Çotı *E.*
Çotıy *EK.*
Çotoy *E.*
Çotpor *E.*
Çotpoy *E.*
Çoyın
Çoykok *E.*
Çoykulu
Çoyloş *E.*
Çölömö
Çööçi
Çööçöy ("fincan") *K.*
Çööçöyçi *K.*
Çöötibek *E.*
Çugaa *K.*
Çugaaçı
Çugaan
Çugul *E.*
Çugulçı *E.*
Çugur *E.*
Çukuş
Çulak *E.*
Çulaş *E.*
Çulçı *E.*
Çulu
Çulun *E.*
Çuluş *E.*
Çuluyt
Çulzu
Çum *E.*
Çumaaçı *EK.*
Çumaş *E.*
Çumır *E.*
Çumıraş *E.*
Çumırçı *E.*
Çumıy *E.*
Çumran *E.*
Çuñus *K.*
Çupçak *E.*
Çupıy *E.*
Çuptugay
Çurçut *E.*
Çurkan *E.*
Çurpan *E.*
Çuru *K.*
Çuruk *E.*
Çurul *E.*
Çurup *E.*
Çuu
Çuubay *E.*
Çuuka *K.*
Çuyçı
Çümdü *E.*
Çümdüley *K.*
Çümdür *E.*
Çümdüy *K.*
Çümek *E.*
Çümey *E.*
Çümiş *E.*
Çün
Çündi *E.*
Çüniy *E.*
Çünkek *E.*
Çünken *E.*
Çüñkür *E.*
Çüñüş *E.*
Çürben *E.*

Çüreñkey *E.*
Çürleş *E.*
Çürmeş *E.*
Ebek *K.*
Ebelik *K.*
Ebiçek *E.*
Ebiske *K.*
Eci *E.*
Ecikey *E.*
Eciyek *E.*
Eçee
Eçeñ *E.*
Eçeñçi
Eçeñdey *E.*
Eçeñeş *EK.*
Eçeñi *K.*
Eçeñkey *EK.*
Eçeş *E.*
Eçikey *E.*
Eçim *E.*
Eçiş
Edek *K.*
Edeş *K.*
Edeşke *K.*
Edey *E.*
Edil *E.*
Edis *E.*
Ediske *E.*
Edüyke *E.*
Eeçi
Eeçiş *E.*
Eelgeeçi *K.*
Egey *E.*
Ejee
Ejeeçi
Ejer *E.*
Ekçe *E.*
Ekçebey *E.*
Ekçeş *E.*
Ekçey *K.*
Ekee *E.*
Ekemel *E.*
Eken *E.*
Ekene
Ekeş *E.*
Ekey *E.*
Ekim
Ekkey ("eh!") *K.*
Ekpeş
Ekpey
Ekpin *E.*
Ektey
Elbedey *E.*
Elbee *E.*
Elbek *E.*
Elbekpey *E.*
Elbektey *E.*
Elçi *E.*
Elçin *E.*
Elden *E.*
Eldep *E.*
Eldepey *E.*
Elekey *K.*
Elemis *K.*
Elençi *K.*
Eleneş (Rus. Yelena) *K.*
Elenis *K.*
Eles
Eleskey (Rus. Aleksey) *E.*
Eleş *E.*
Elet *E.*
Elgee *K.*
Elik *E.*
Elikçi *E.*
Elikpey *E.*
Elkey
Elmekey *K.*
Embey *E.*
Emçi
Emdeş
Emdey *E.*
Emdikçi *E.*

Emeçi
Emekey *E.*
Emel = Emil *K.*
Emelçi = Emilçi *K.*
Emeş
Emil ("çekirdek") *EK.*
Emilçi ("ceviz seven") *K.*
Emildey *K.*
Emin *E.*
Emiş *E.*
Emişke *EK.*
Emiy *K.*
Emiyt
Ençi *E.*
Ençibey *E.*
Ençiley *K.*
Ençüçi *E.*
Eneçi
Eneken
Enes
Eneş
Eñkiş *E.*
Eñmekçi *E.*
Enüsen
Epbeş
Epçi *E.*
Epen *E.*
Epik *E.*
Epin *E.*
Epiş *E.*
Epişke *E.*
Epiy *E.*
Epşey *E.*
Epşi *E.*
Epşiley *EK.*
Epteş *E.*
Eptey *E.*
Eptü *E.*
Ercene *E.*
Ercine ("değerli") *K.*
Erçen *E.*
Erçi
Erçil *E.*
Erçim *E.*
Erçimey *EK.*
Erdine ("değerli") *E.*
Eredek *E.*
Eredep *E.*
Eredey *E.*
Ereldey *E.*
Erem *E.*
Eremey (Rus. Yerema) *E.*
Eremze *E.*
Eren *E.*
Erençi *E.*
Erenke *E.*
Eretken *E.*
Ergek *E.*
Ergenci *K.*
Ergendü
Ergeş *E.*
Ergiş *E.*
Erik *E.*
Erikçi *E.*
Erikpey *E.*
Eriş *E.*
Erke
Erke-Ay *K.*
Erkeçi *K.*
Erkedey *K.*
Erkeley ("nazik") *K.*
Erkemen *E.*
Erkemendi *E.*
Erkemey ("şefkatli, kibar") *E.*
Erkene *E.*
Erkeş ("şefkatli") *E.*
Erketen *E.*
Erkey *E.*
Erkin *E.*
Erkiyt *E.*
Erlenbay *E.*
Ermek *E.*

Ermen *E.*
Ermeş *E.*
Erte ("erken") *EK.*
Erteçi *K.*
Erteley *E.*
Ertemey *E.*
Erteş
Erteştey
Ertey ("erken") *K.*
Esegeş
Eskel
Esker *E.*
Eskinçi *E.*
Eş
Eşcala *K.*
Eşer *E.*
Eşte *E.*
Eşteñ
Eşteş
Eştibey *E.*
Eştü
Eten
Eteş
Eytü *E.*
Eze
Ezebes *E.*
Ezem *E.*
Ezen *E.*
Ezenay *E.*
Ezendey *E.*
Ezenek *E.*
Ezri *E.*
Ijık
Ilay *E.*
Iltarık *E.*
Imaa *E.*
Inak *E.*
Inat *E.*
Irımçı *EK.*
Irıs ("şans") *E.*
Irısman *E.*
Irıspay ("şanslı") *EK.*
Irıstu *E.*
Istak (Rus. Stah) *E.*
Iyan / Iyañ *E.*
İçiley
İçiş
İden / İdeñ
İjek
İjen
İjenbes *E.*
İjenbey *E.*
İjençi *E.*
İjener (Rus. *incener* "mühendis")
İjey
İldek *E.*
İldeş (Rus. İlya) *E.*
İlek *E.*
İlekpey *E.*
İlgey *K.*
İliçi
İlis *E.*
İncis
İnekçi ("sığırtmaç") *K.*
İnes *E.*
İrbey E.
İrbiçi *E.*
İrbis *E.*
İrbizek *E.*
İrkitey *E.*
İsteçi
İşteñkey
İştey *EK.*
İydelü *E.*
İyneçek ("iğne") *K.*
İynelik ("iğnelik") *K.*
İyt-Bala *E.*
İyt-Baş ("köpek başlı") *E.*
İyt-Kötön ("köpek götlü") *E.*
İyt-Kulak ("köpek kulaklı") *E.*
İyteyrek *K.*
Jıtubala *E.*

Kaa *E.*
Kaabı *E.*
Kaabu *E.*
Kaagay
Kaak *E.*
Kaaka *K.*
Kaakaş ("yumurta kabuğu") *E.*
Kaamı
Kaamık *E.*
Kaapı
Kaaş
Kabak *E.*
Kabañay *K.*
Kabar *E.*
Kabarçı *E.*
Kabay *K.*
Kabayçı *K.*
Kabık *E.*
Kabınar *E.*
Kabış
Kabıt *E.*
Kabıy
Kabu ("yabani hayvan ağı") *E.*
Kabuk *E.*
Kacaa
Kacay *K.*
Kacık
Kaçan *E.*
Kaçaş *E.*
Kaçı *E.*
Kaçık *E.*
Kaçın *E.*
Kadat *E.*
Kaday *E.*
Kadı
Kadıdak *E.*
Kadık *E.*
Kadın *EK.*
Kadınçı *EK.*
Kadır *E.*
Kadırçı *E.*
Kadış
Kadıy
Kadıykın
Kadrak *E.*
Kadrañ *E.*
Kagaaçı *K.*
Kagal
Kagay *EK.*
Kajagay ("beyazımsı") *K.*
Kakaa
Kakak *E.*
Kakaş *E.*
Kakpak *E.*
Kakpas *E.*
Kakpay *E.*
Kaktagay *EK.*
Kaktan / **Kaktañ** *EK.*
Kalaa *K.*
Kalamcı *K.*
Kalan *E.*
Kalanak *E.*
Kalancı *EK.*
Kalançı *E.*
Kalañkır *E.*
Kalapçı *K.*
Kalay *K.*
Kalbagaş ("küçük kaşık") *E.*
Kalbak ("kaşık") *E.*
Kalban / **Kalbañ** *E.*
Kalbay *E.*
Kalçugay *E.*
Kaldan *E.*
Kaldanay *K.*
Kaldıbök *K.*
Kalgaş
Kalmagan
Kalpas
Kaltan / **Kaltañ** *E.*
Kalzan / **Kalzañ**
Kamçı *E.*
Kamçılar *E.*

Kamdu ("su samuru") *E.*
Kamıl *E.*
Kamıldı *E.*
Kamıs
Kamış *K.*
Kampıl
Kamzak *E.*
Kana *K.*
Kanaa *K.*
Kanakay *K.*
Kanakuş *E.*
Kanas
Kanat
Kanatay *K.*
Kanattu
Kanay *K.*
Kandarak *E.*
Kandıgaş *K.*
Kandık *K.*
Kandıkçı ("kandık otu toplayan") *K.*
Kandılay *K.*
Kañkakkanıt
Kantabaş *K.*
Kantıraşka *E.*
Kañzabaş *E.*
Kapaa
Kapçık *E.*
Kapçıkay *E.*
Kapış *E.*
Kapıy
Kapşaay ("hızlı") *K.*
Kapşuun *E.*
Kar
Kara ("kara, siyah") *EK.*
Karabala ("esmer çocuk") *K.*
Karabaş ("siyah saçlı, karabaş") *EK.*
Karabay *E.*
Karacüs *EK.*
Karaç *K.*
Karaçak *E.*
Karaday *E.*
Karagıs *K.*
Karakıs ("siyah saçlı kız") *K.*
Karalday *E.*
Karamañday ("kara alın") *K.*
Karamay *E.*
Karan *E.*
Karana *K.*
Karanak *K.*
Karançı *K.*
Karas
Karastan *E.*
Karastay *E.*
Karatay *E.*
Karbıs *K.*
Karçaga *E.*
Karçal *E.*
Karçene *K.*
Karçı
Karçımay *E.*
Karçınak *E.*
Kardak
Kargıs = Karakıs *K.*
Karım
Karındaş ("kardeş") *K.*
Karıñday *EK.*
Karlagaş ("kırlangıç") *E.*
Karman ("cep") *E.*
Karmıs
Karmış
Karnüş (Rus. Kornyuşa, Korniliy) *E.*
Kartabay *E.*
Kartay
Kartış
Kartıy
Karu *E.*
Karulçı *E.*
Karulday *E.*
Karunay *K.*
Karuş
Karuul *E.*
Kastagaş

Kastay *E.*
Kastıy ("kaz gibi") *E.*
Kaştak *E.*
Kaştarak
Katan *E.*
Kataş *E.*
Kataytı
Katıra
Katkıçı *EK.*
Katkış
Katpaa
Katuçı *E.*
Katük (Rus. Katya) *K.*
Kayañçı *E.*
Kaybaa *EK.*
Kaybak *K.*
Kaybaş *E.*
Kaybış *E.*
Kayıñçı *E.*
Kayır *E.*
Kayırdı *E.*
Kayışkan *E.*
Kaykal *EK.*
Kaykaş *EK.*
Kaymaş
Kaymınsak
Kayran / Kayrañ *EK.*
Kayrın / Kayrıñ *EK.*
Kaysım *E.*
Kaysın *EK.*
Kaytık *E.*
Kaytıl *E.*
Kaytılak *EK.*
Kayzır *E.*
Kazagaş
Kazak *K.*
Kazakpay *E.*
Kazakuul ("Rus oğlanı") *E.*
Kazançı *EK.*
Kazat *E.*
Kazay *E.*
Kazıcak *EK.*
Kazıyak
Kaznaçey ("veznedar") *E.*
Keben / Kebeñ
Kecege *K.*
Keçeş
Kedek
Kedemey *E.*
Kedes
Kedeş
Kedey *E.*
Kegey *K.*
Kejikpey *E.*
Keken / Kekeñ *E.*
Kekiy
Kekiyek
Kelçe
Kelek *E.*
Kelemçi *K.*
Kelemeş
Keleñ / Kelen *K.*
Keleñeş *K.*
Keler
Keleş
Kelgen *E.*
Kemdeş
Kemdik
Kemdikey *E.*
Kemene *E.*
Kemik *E.*
Kendişke
Keneley *E.*
Keneş
Kenideş
Kepkey *E.*
Kerçene
Kerek ("talep, ihtiyaç") *K.*
Kereksibes *E.*
Kereñit *E.*
Keretana *K.*
Kerey *E.*

Kerteş *E.*
Kertey
Kerteyek
Kertik
Kespey *E.*
Ketenek *K.*
Ketenet
Ketezek *K.*
Ketteñ *K.*
Keyke *K.*
Keytik
Kezer *E.*
Kezerü *E.*
Kıbık
Kıbıy
Kıdaa *K.*
Kıdık
Kıdır *E.*
Kıdış
Kıdmay
Kıdran *E.*
Kıdraş *E.*
Kıdray *E.*
Kılan
Kılbak
Kılbıjak
Kılbış *E.*
Kıldan *E.*
Kılga *K.*
Kılgan *E.*
Kılgançı *E.*
Kılgaş ("başak") *K.*
Kılgay *E.*
Kım
Kımaa *E.*
Kımaaçı
Kımaş
Kımıdak *E.*
Kımık *E.*
Kımıldı
Kımın
Kımıs ("kımız") *EK.*
Kımıskayak *E.*
Kımıy *E.*
Kımzaar *K.*
Kımzan / **Kımzañ** *E.*
Kımzar
Kımzarı
Kımzaru *K.*
Kımzay *E.*
Kınay *K.*
Kındık
Kınru
Kıpa
Kıpay
Kıpçak *E.*
Kır *E.*
Kıraçı ("çiftçi") *E.*
Kırap *K.*
Kırçın *E.*
Kırgan *E.*
Kırgıs *E.*
Kırka
Kırmak ("kafa tutma") *K.*
Kırmalcın *E.*
Kıs ("kız") *K.*
Kısaa
Kısbala *K.*
Kıspala ("kız çocuğu") *K.*
Kıspanak *E.*
Kıspay *K.*
Kıstak *E.*
Kıstan / **Kıstañ** *K.*
Kıstanay
Kıstançı *K.*
Kıstançık *K.*
Kıstay *K.*
Kıstayak
Kışan *K.*
Kıştar
Kıtır *K.*
Kıyba *K.*

Kıygas
Kıymak
Kıymat *E.*
Kıytık *E.*
Kıza ("bir tür kuş") *E.*
Kızan
Kızıl ("kırmızı") *E.*
Kızılgat ("kırmızı frenk üzümü") *K.*
Kızılgatçı *K.*
Kızımay ("benim kızım") *K.*
Kızınak ("şefkatli kız") *K.*
Kızna
Kıznak *EK.*
Kıznay *K.*
Kiçee
Kiçeeş *E.*
Kiçek *K.*
Kiçekey *E.*
Kiçekpey *E.*
Kiçeş *K.*
Kiçey *EK.*
Kiçinekbala ("küçük çocuk") *K.*
Kiçiney ("küçük") *EK.*
Kiçüü *K.*
Kidemey
Kike *K.*
Kilemey *EK.*
Kileñ / **Kilen** *EK.*
Kileñdey *K.*
Kimil *E.*
Kimildey *E.*
Kinçi *K.*
Kindi *E.*
Kindibey *E.*
Kindik ("göbek") *E.*
Kindiş *E.*
Kine
Kinek *E.*
Kiney *E.*
Kineyke *K.*
Kirbik *EK.*
Kiriş (Rus. Grişa, Grigoriy) *E.*
Kirişka (Rus. Grişka, Grigoriy) *E.*
Kiske *K.*
Kjan ("tembel") *K.*
Kobış *E.*
Kobıy *E.*
Koboy *E.*
Kocogor *E.*
Kocut *E.*
Koçkor *E.*
Kodor *E.*
Kogıyt *EK.*
Kojoñ *E.*
Kojoñçı ("şarkıcı kadın") *EK.*
Kojun *E.*
Kojuş *E.*
Kojut *E.*
Kokın *E.*
Kokıy *E.*
Kokıyak *E.*
Kokıyt *E.*
Kokpoy *E.*
Kolış *E.*
Kolıy *E.*
Kolka (Rus. Kol'ka, Nikolay) *E.*
Koloñcı *EK.*
Komdıçak *K.*
Komdoyt *E.*
Komıs *EK.*
Komısçı *K.*
Konçık *E.*
Koñırak *K.*
Konıy *E.*
Konko *K.*
Konoçı
Konoo
Koo
Koomoy
Korbo *E.*
Korboçı
Korboy *E.*

Korcın *E.*
Korçı *E.*
Korçık *E.*
Korçıy *E.*
Kordobay *E.*
Korgu / **Korgı** *E.*
Korkın
Korkış
Korlu *E.*
Korokoy *EK.*
Koroñdoy *E.*
Kortu / **Kortı**
Kortuçak *EK.*
Kotoon
Kotrak *E.*
Koybala ("kuzu") *K.*
Koyçı ("koyun çobanı") *E.*
Koyço *E.*
Koylo *E.*
Koyon ("tavşan") *K.*
Koyonçı *E.*
Koyonok ("tavşan yavrusu") *E.*
Koytpok *E.*
Koytpon / **Koytpoñ** E.
Kozın *E.*
Kozıyt *EK.*
Köbök *E.*
Köbölök *K.*
Köböö
Köböy
Köbözök
Köçiley *K.*
Köçkölön / **Kökçölöñb**
Köçkön *E.*
Köçkönök *EK.*
Köçküş
Köçör
Köçörü
Köçöy
Köçü ("arpa tanesi") *K.*
Ködökö *E.*
Ködöñkö *E.*
Ködöö
Kögölön / **Kögölöñ** EK.
Kögön ("at sineği") *E.*
Kögözin
Kögüldey *E.*
Kögüy *K.*
Köjül *E.*
Kök-Taman *K.*
Kök-Tana *K.*
Kökil *E.*
Kököö
Kököş ("yeşilimsi") *E.*
Kököy *E.*
Kökpönök *E.*
Köktiyek *K.*
Köktön / **Köktöñ**
Köktöş *EK.*
Köktür
Kökül
Köküne
Kölçön / **Kölçöñ**
Kölöçök (Rus. Koleçka, Nikolay) *E.*
Kölöy *E.*
Kölüş (Rus. Nikolay) *E.*
Kölüy *E.*
Kölzön / **Kölzöñ**
Kölzöş
Köncay *K.*
Köndürge
Könköö *E.*
Köñköy *EK.*
Könöçi *K.*
Könök ("kova") *K.*
Köpön / **Köpöñ** *E.*
Köptügür *E.*
Körçök *E.*
Körkül *E.*
Körmök *E.*
Körnöö
Köröö

Körtönöş *E.*
Körtük *E.*
Köstñkö *E.*
Köstök
Kötöñ
Kötüş
Közüyke *E.*
Kua
Kuba *K.*
Kubal *E.*
Kubıs *EK.*
Kucurt
Kuçabay *E.*
Kuçalay *K.*
Kuçaş
Kuçı
Kuçıgay
Kuçıyak *E.*
Kuçur
Kuçurka *K.*
Kudaaçı
Kudaçı ("dünürcü") ***E.***
Kudalay *K.*
Kudan
Kudayberdi *E.*
Kudaykulu
Kudıy
Kudıy *EK.*
Kudur *E.*
Kugan *E.*
Kujıgay
Kuk
Kukak *E.*
Kukan / Kukañ *E.*
Kukas
Kukaş *E.*
Kukay *K.*
Kukış *K.*
Kukpanak *E.*
Kulaa
Kulagan
Kuldı *E.*
Kuldıbay *E.*
Kuldış
Kulmalı
Kultugay
Kulugur *E.*
Kulun ("tay") *E.*
Kulunır
Kuluzak
Kuluzın *E.*
Kumak *E.*
Kumakay
Kumamak ("şerbetçi otu") *E.*
Kuman *E.*
Kumanak *EK.*
Kumaş ("kumaş") *K.*
Kumduzak *EK.*
Kunaa *K.*
Kunanak *E.*
Kunca *K.*
Kunçuk *E.*
Kupa *K.*
Kupık
Kupış
Kuraan ("kuzu") *K.*
Kuran *E.*
Kuranak *E.*
Kurançı *E.*
Kuraş
Kuray *E.*
Kurbay *E.*
Kurdak *E.*
Kurdan *E.*
Kurdanay *K.*
Kurdaş *E.*
Kurdun *E.*
Kurgul
Kurman
Kurmat *E.*
Kurtugaş *E.*
Kurtugay *EK.*

Kuruk
Kuruskan *E.*
Kuruş *E.*
Kurut *("peynir") K.*
Kuruy *EK.*
Kusman *E.*
Kuşku
Kuşkulu
Kutır
Kutpay *E.*
Kutuk *("kaynak") E.*
Kutuş E.
Kuuçın
Kuuçınçı ("konuşkan kadın") K.
Kuygaçı ("sirke, bit yumurtası") K.
Kuyka ("küpe") K.
Kuykaçı K.
Kuykañ K.
Kuykana K.
Kuykaş K.
Kuykay K.
Kuykur
Kuyruk ("kuyruk") E.
Kuytuk E.
Kuzan / Kuzañ
Kuzubay E.
Kuzuk ("ceviz") EK.
Kuzukçı E.
Kübek ("felâket, belâ") E.
Kübey EK.
Küçügüş E.
Küçük ("köpek yavrusu") E.
Küçükey ("küçük köpek yavrusu") E.
Küçümey E.
Küçünbey E.
Küçürke K.
Küde
Küden / *Küdeñ*
Küder *E.*
Küdeş
Küdreş *E.*
Küdrey *E.*
Küdük *E.*
Küdür *E.*
Küdürek *E.*
Küdüren / Küdüreñ *E.*
Küdüş
Küdüy *EK.*
Küler *E.*
Külerke *EK.*
Küleş
Külsagat *K.*
Kültük
Kültürgen
Külüjey *K.*
Kümüjek *E.*
Kümüş *K.*
Kümüş-Aru *K.*
Kün
Künbadak
Künde
Kündeş
Kündi *("saygı") E.*
Kündü
Kündübey *E.*
Kündüçi *E.*
Kündüley *("güneş gibi") EK.*
Kündüs
Kündüy *("güneşli") E.*
Künet *("dağın güneşli tarafı") E.*
Künet *("dağın güneşli tarafı") EK.*
Kürçene
Kürçenke
Kürdey
Kürecañ
Küreñ *K.*
Küreñdey *E.*
Küreneş *K.*
Kürentey *EK.*
Küreş
Kürgül *E.*
Kürgülek *EK.*
Kürgüş
Kürkey
Kürtük *E.*

Kürtükpey
Kürtüş *E.*
Kürüske
Küstey
Kütpey *E.*
Küügey *E.*
Küük *E.*
Küükel
Küükle (Rus. "kukla") *K.*
Küükmen
Küüktür
Küüle *K.*
Küüley *K.*
Küüleyt
Küygen *E.*
Küygenek *E.*
Küyük *E.*
Küyüş
Küze
Küzelek *K.*
Küzeş *K.*
Küzet
Küzey *K.*
Küzün
Küzüş *E.*
Maa
Maaday *EK.*
Maakı
Maan
Maanıkı
Maarçı
Maaru (Rus. Marya) *K.*
Maatı
Maay
Maçaan / Matçaañ
Madak *E.*
Magat *E.*
Magay
Makaş *E.*
Makay *E.*
Makış *E.*
Makıy *K.*
Makıyla *E.*
Makiş *K.*
Makön *K.*
Makpış *E.*
Maksaa
Malay *E.*
Malçı ("çoban, hayvan yetiştiricisi") *E.*
Malçıbay *E.*
Malçık (Rus. "küçük oğlan") *K.*
Malçış *E.*
Maltaş *E.*
Maltıs
Mamaa
Mamadak *E.*
Maman
Mamat *E.*
Mamayak *E.*
Mamış
Mamıt
Mamıy *E.*
Mamıyak *E.*
Mammay
Mampa
Mampı
Mampıl
Mañ *E.*
Manabaş *E.*
Manakı *E.*
Manas *E.*
Manat *E.*
Manayak
Mancı *E.*
Mancıbay *E.*
Mancık *E.*
Mañdalaş
Mañday *E.*
Mañdı
Mañdıy
Mañılay *K.*
Mañır ("soğan") *EK.*

Mañıray *K.*
Mañırçı ("soğan toplayan") *K.*
Mañıt
Manıy *K.*
Mañıy
Mañkaş ("koşucu") *K.*
Mañkı
Mañkır
Mañkış
Mañlak
Mañsın
Mañsır *E.*
Mañtış
Mantlay *EK.*
Maras *K.*
Marça
Mardıbay *E.*
Margaçı *EK.*
Marık
Marıs *E.*
Marış (Rus. Marişa, Marina) *K.*
Marıy *K.*
Marlujok *K.*
Marsa (Rus. Marusa) *K.*
Martıy
Marzak
Maska *EK.*
Maskaçak *E.*
Maskan *E.*
Maskı
Mastuu
Mat
Mata *K.*
Matak
Mataş *E.*
Matık *E.*
Matın / Matıñ
Matırgalı *E.*
Matış
Matıy *E.*
Matıyak
Matlay *E.*
Matpıy *E.*
Matrak *K.*
Matraş *E.*
Maya
Mayan
Mayça
Maydan
Maydu
Maygak *E.*
Mayık
Mayın
Mayışka *K.*
Maykaa (Rus. Maya) *K.*
Maykak *E.*
Maykan *E.*
Maymuu
Mayna (Rus. Maiya, Mariya) *K.*
Maynıñ *K.*
Maynıs *K.*
Maytı
Maytır
Mazırak *E.*
Meciek
Mecik
Meçin *E.*
Meçirtke *EK.*
Meçiş
Meçiy
Medeçi
Megecek *E.*
Mekeçi *E.*
Mekeş *E.*
Meketen / Meketeñ
Mekil
Mekiyt *E.*
Meñçi *E.*
Meñdeş *E.*
Meñdey *E.*
Meñdi *E.*
Meñdiy

Meñer
Meñeti
Meñey *K.*
Meñiş *E.*
Meren (Rus. Miron) *E.*
Merey *E.*
Mergeçek *E.*
Mergen *E.*
Mergençi *E.*
Mergey *E.*
Mergiş *E.*
Metee *E.*
Meteke *E.*
Metel
Metrey *E.*
Mezil
Mıdıy
Mıjlak *E.*
Mıkılay = Mukulay *E.*
Mıkıy
Mılta
Mıltık *E.*
Mıncıs *K.*
Mıncıt *E.*
Mınık *E.*
Mıntay *E.*
Mıraz
Mırçak
Mırçık ("nohut") *K.*
Mırıy *EK.*
Mırşay
Mıta
Mıy
Mıyaa
Mıyak *E.*
Mıyan
Mıyık
Mıyman *E.*
Mıyza
Mıyzan / Mıyzañ
Mıza
Mızay
Mızık
Mızılda *K.*
Mızılday *K.*
Modı *E.*
Modış *E.*
Moduyt *E.*
Mogol *E.*
Mojodor
Mojoo
Mojoy *E.*
Mokoluş (Rus. Nikolaşa, Nikolay) *E.*
Mombu
Momış *E.*
Momıy *E.*
Mortok *E.*
Moylo *E.*
Moyno *E.*
Moypo *E.*
Mozok
Möjöö
Möjöy
Mönçöy
Möndür *E.*
Möñkü-temir *E.*
Möñküley ("gümüşlü") *EK.*
Möñküş *E.*
Möntölöy
Möñünçi *K.*
Möñündey *K.*
Möñüş
Möñüü
Möör
Möörlü
Mörkü
Mörküley *K.*
Mörön (Rus. Miron) *E.*
Möröñ *E.*
Möröy ("nişan tahtası, hedef") *E.*
Mörüney *EK.*
Möştöy *E.*

Mukaylaş (Rus. Mihail) *E.*
Muktış *E.*
Mukulay (Rus. Nikolay) *E.*
Mukuş
Mulkıt *E.*
Multı
Munaş
Munat *E.*
Munayt
Mundus *E.*
Mungat *E.*
Muran *K.*
Murçık = **Mırçık** *K.*
Muunı *E.*
Muupay
Muutka *EK.*
Muytuy *E.*
Mürküt *E.*
Mürkütey *E.*
Mürkütpey *E.*
Müüstey *E.*
Naak
Naamıl
Naamkı
Naçak *K.*
Nadu
Nakay
Nakış *E.*
Nanaş *E.*
Nanat *E.*
Nanay
Nanıy
Nanka *K.*
Nankı
Narın *E.*
Narien *K.*
Nastan / **Nastañ** E.
Nastañ *E.*
Nastu
Nasük *K.*
Naşnay *E.*
Nataa *K.*
Nay
Naybaa
Naydak
Naydık
Naydın / **Naydıñ**
Nayın / **Nayıñ** *E.*
Nayır
Nayna *K.*
Naypır *K.*
Naytak *K.*
Nazar *E.*
Nazın / **Nazıñ**
Nazır
Neer
Nekee *E.*
Nekey
Netee *E.*
Nıkış *E.*
Nocoo
Nogoon *E.*
Nogoondoy *E.*
Noloy *E.*
Nonoy *E.*
Nonuk
Nooş
Nooşkı
Noroy
Notoy
Noyno *E.*
Noyon *E.*
Noyot *E.*
Nökör *E.*
Obor
Ocıg *E.*
Ocıyt
Oçı ("küçük") *E.*
Oçış
Oçıy
Oçumay *E.*
Oçur

Oçurcap
Odış *E.*
Odıy *E.*
Odıyçı
Odon
Odoo
Odor *E.*
Odoy
Odun *E.*
Odunçı *E.*
Ok *E.*
Okçı *E.*
Okçış *E.*
Okçıy
Okı
Okıy
Okoy *E.*
Okoyok *E.*
Okrañ *E.*
Okraş *E.*
Oksuş
Oktıy *E.*
Oktoş *E.*
Okuyt
Olcaş *K.*
Olcıkay *K.*
Oltoş *E.*
Ombo *E.*
Omıy
Omıyt *E.*
Omıytka *K.*
Omok
Omrak *E.*
Ontıy *E.*
Ontıyak *EK.*
Ontoş *E.*
Ooçıy = Oçı *E.*
Ook *K.*
Ookı
Ookoy ("küçük, kurt") *E.*
Oon
Oozık ("çapa, kazma") *K.*
Op
Opana *E.*
Opongoş *E.*
Orboçı *E.*
Orcaş
Orco
Orıspay *E.*
Ornoş
Oroldoy *E.*
Oromdoy *EK.*
Orooçı
Oroskoy *E.*
Oroy ("küçük, sonuncu çocuk") *E.*
Otıs
Otıy
Oton *K.*
Otorok *E.*
Otoş *E.*
Otugaş *EK.*
Otuu
Oyboy *E.*
Oyço
Oyınçı *EK.*
Oyko *E.*
Oykoçok *E.*
Oymok ("yüksük") *K.*
Oymokçı *K.*
Oynoş *E.*
Oyon
Oyoo
Oyroş *K.*
Oyrot *E.*
Oyton / Oytoñ
Oytoş
Oyunçı ("oyuncu") *K.*
Ozıt *K.*
Ozıy *K.*
Ozoçı ("halef") *EK.*
Ozoçıl *K.*
Ozoloy *K.*

Ozoo
Ozoş
Ozoy *E.*
Ozoy *E.*
Öbök *K.*
Öböy *K.*
Öböyök
Öçöş *E.*
Ödök
Ödöö
Ödöş
Ödöykö *EK.*
Ödükiñuçı *E.*
Ödüyke
Ögöö
Ökök
Ökölöy
Ököy
Ökpölöñ
Ökpööçi
Ölbözök ("ölmeyen") *K.*
Ölmö
Ölmös
Ölököy *E.*
Ölömöy *K.*
Ölöñçi (< **öleñ** "bir tür ot") *K.*
Ölöndöy *E.*
Ölöñir
Ölöñkö *EK.*
Ölönö *K.*
Ölöş
Ölöştöy *E.*
Ömöçi *K.*
Ömölöy *K.*
Ömöö
Ömööçi
Öndök *E.*
Önök *E.*
Önrök *E.*
Öökön *E.*
Örkölöy *K.*
Örköş *E.*
Ösküzek ("öksüz kız") *K.*
Ötkök *E.*
Ötöktöşke *E.*
Öyön / Öyöñ
Paaga *K.*
Pay Kırgız
Popış *E.*
Postoy *E.*
Saaadak *E.*
Saaba = Saba *E.*
Saadak ("yay ve ok") *E.*
Saadık *E.*
Saadu ("ticaret") *E.*
Saalık *E.*
Saalu
Saanu *EK.*
Saat *E.*
Saata *K.*
Saatı
Saba ("kayın ağacından yapılan kap") *E.*
Sabaa *E.*
Sabagaş *K.*
Sabak *E.*
Sabar *E.*
Sabaş *E.*
Sabay *E.*
Sabır *E.*
Sabıy *E.*
Sablak *E.*
Sablay *E.*
Saburu
Sabuu *E.*
Sadaa
Sadakpay *E.*
Sadan *E.*
Saday *E.*
Sadıbay *E.*
Sagaa *E.*
Saganat *K.*
Saganday *K.*

Sagandık
Sagayak *E.*
Sakaş *E.*
Sakıl ("sincap") *E.*
Sakış ("randevu") *E.*
Saktan *E.*
Salamka (Rus. "saman") *K.*
Salavay *E.*
Samaçak *E.*
Samaçı *K.*
Saman *E.*
Samaş *EK.*
Samat *E.*
Samay *E.*
Samdal *K.*
Samık *E.*
Samır *E.*
Samırzın *E.*
Samra *E.*
Samsar *E.*
Samtak *E.*
Samtık *E.*
Samuday *E.*
Samun *E.*
Samuu
San
Sana ("düşünce, akıl") *EK.*
Sanaa = Sana *K.*
Sanaalu *E.*
Sanaay *K.*
Sanabar
Sanabas *E.*
Sanabay *E.*
Sanabır ("ravent, bir tür bitki") *E.*
Sanaçı
Sanak *E.*
Sanakuş *E.*
Sanal *E.*
Sanariy *E.*
Sanaş ("niyet, istek") *E.*
Sanaşka *K.*
Sanat *E.*
Sanay *EK.*
Sançı
Sançı (Rus. Aleksandr) *E.*
Sanda *E.*
Sandaş *E.*
Sanday *E.*
Sandı *E.*
Sandıbay *E.*
Sandık
Sandraş *E.*
Sandut *E.*
Sanop *E.*
Sanu
Sanuk (Rus. Aleksandra) *K.*
Sanzar *E.*
Sanzarak *E.*
Sapaa
Sapan *E.*
Sapaş
Sapır *E.*
Sapış *E.*
Saprok *E.*
Sapsır *E.*
Saptayak *EK.*
Saptıy
Saran *E.*
Saranıy *EK.*
Saras ("bir tür hayvan") *E.*
Sarbaçak *E.*
Sarbışka *EK.*
Sardaş *E.*
Sargıl *EK.*
Sargılday *E.*
Sarı ("sarı, sarışın") *K.*
Sarı-uul ("sarışın oğul") *E.*
Sarıbala ("sarı saçlı çocuk") *K.*
Sarıbaş ("sarı başlı, sarı saçlı, sarışın") *EK.*
Sarıbay *E.*
Sarıgıs = Sarıkıs *K.*
Sarıkıs ("sarı saçlı kız") *K.*

Sarılday *K.*
Sarımay *K.*
Sarış *EK.*
Sarkıtan *E.*
Sarkovoy *E.*
Sarlıkçı *E.*
Sarmas *E.*
Sart
Sartak *E.*
Sartakpay *E.*
Sartay *E.*
Sarteş
Saşka (Rus. Saşka, Aleksandra) *K.*
Satımal *E.*
Satımar *E.*
Satıy *E.*
Satıyak *E.*
Saydıt *E.*
Saydu = Saydıt *E.*
Saymaş *K.*
Saymu *E.*
Sazan ("sazan balığı") *E.*
Saznay *E.*
Sebeçek *E.*
Sebir *E.*
Sebirek *E.*
Sebirkey *E.*
Seden / Sedeñ *E.*
Selbek *E.*
Seldik *E.*
Selem *EK.*
Seleş
Semek *EK.*
Semes
Semey *E.*
Sepsen / Sepseñ
Serendey *E.*
Setee
Seter *E.*
Sıdık *E.*
Sıdıñ *E.*
Sıdraş *EK.*
Sıgın *E.*
Sıgır ("ıslık") *E.*
Sılay *EK.*
Sınaru *K.*
Sıñda
Sıñga *K.*
Sıngaçı *EK.*
Sınma *K.*
Sıpçıl *E.*
Sıray *K.*
Sırga ("küpe") *K.*
Sırgabay *EK.*
Sırgaçı *K.*
Sırgaş *K.*
Sırlaş *K.*
Sırtak
Sırza *K.*
Sıtıy *E.*
Sıtrak *E.*
Sıyap
Sıyba
Sızay *E.*
Sobot ("öğüt") *E.*
Sodon *E.*
Sodonoy *EK.*
Sodoy *E.*
Sodoybaş *E.*
Soduk *E.*
Sogon *E.*
Sogonçı *E.*
Sogondık *E.*
Sogonok ("soğan") *E.*
Sokıçı ("basamak, kaide") *K.*
Sokoñ *E.*
Soloñı *K.*
Solonoş *K.*
Solonoy *K.*
Soloon / Solooñ *K.*
Soloy *E.*
Solton *E.*

Solum *E.*
Solun *E.*
Solunay *K.*
Somoy *E.*
Soon (Rus. Sofya) *K.*
Soon / **Sooñ** *E.*
Soopı
Soot
Sootı
Sopok (Rus. "çizme") *E.*
Sopon *E.*
Sopoo *E.*
Sorık *E.*
Sorko ("nişan alma") *E.*
Sorkoş *E.*
Sorok-Sorko *E.*
Sorpon / **Sorpoñ**
Sortıyak *E.*
Sortok *E.*
Sortoy *E.*
Soskoy *E.*
Sotır *E.*
Sotıy *E.*
Sotos *E.*
Soyon / **Soyoñ** *E.*
Soyoñ ("Tuvalı kadın") *K.*
Soyt *E.*
Soytınak *E.*
Sozın / **Sozıñ**
Sozna *K.*
Soznak
Soznaş *K.*
Sozon / **Sozoñ** *E.*
Sozoy *E.*
Stapam (Rus. Stepan) *E.*
Suakçı *EK.*
Subuk *E.*
Sudur *E.*
Suduray *K.*
Suduş *E.*
Suduy *E.*
Suduyt *E.*
Sulakı
Sultay *EK.*
Sulu
Suluk *E.*
Sulukçı *E.*
Sumın *E.*
Sundıy *E.*
Sur
Suraçak
Suragan *E.*
Surak
Suranay *K.*
Suraska *K.*
Suraspay *E.*
Suraya *K.*
Surazbay ("yasadışı doğmuş, piç") *E.*
Surbay *EK.*
Surgal *K.*
Surgul
Surkaa
Surkaş *E.*
Surkulday *K.*
Surkun
Surkura *K.*
Surkurak
Surkuray *K.*
Surkurayt *K.*
Surkuyt
Surlama *K.*
Surlana *K.*
Surlay *K.*
Surna *K.*
Surtaş *E.*
Surtay *K.*
Suru *E.*
Suruk ("rica, dilek") *K.*
Surulay *K.*
Suskuçak *K.*
Sutun *E.*
Suuçı *E.*

Suyla *K.*
Suyma *K.*
Suyut
Suzar *E.*
Süden / Südeñ *E.*
Südüş *E.*
Sükse
Süleñ *K.*
Sümeçek *E.*
Sümeçi *E.*
Sümee
Sümeley *K.*
Sümer *E.*
Sümetey
Sümkaya *EK.*
Sündür *E.*
Süner *E.*
Sünüş
Süremey *K.*
Süres *K.*
Sürey *EK.*
Sürtey
Sürü
Sürük *E.*
Sürül *E.*
Sürüm *E.*
Sürümey *EK.*
Sürün / Sürüñ *E.*
Süt ("süt") *K.*
Sütçi ("sütçü kadın") *K.*
Sütte
Süümci *K.*
Süünci *K.*
Süünçi
Süüner *E.*
Süydey *E.*
Süyte *E.*
Şaañı *K.*
Şaatı *K.*
Şabaaçı *E.*
Şabıçı *E.*
Şabık *E.*
Şabıktay *E.*
Şabırak *E.*
Şadur
Şagay
Şagayçı *E.*
Şakır *K.*
Şakpırt *EK.*
Şalbaa *EK.*
Şalbık *E.*
Şalbır *E.*
Şaldu *E.*
Şalı *E.*
Şaltay *E.*
Şaltırak ("dertsiz, özensiz") *EK.*
Şaltrak *E.*
Şamkak
Şamşık
Şañçılak *E.*
Şañda *EK.*
Şañday *EK.*
Şañdıbay *E.*
Şañdık *E.*
Şañgak *E.*
Şañıy *E.*
Şañkay *K.*
Şañkı *K.*
Şañkılay *K.*
Şañkılu *K.*
Şañkıy *K.*
Şañmak *EK.*
Şapıyt *E.*
Şapka
Şaptıy *E.*
Şatı *E.*
Şatpa *E.*
Şıbaçı ("sürülmüş") *E.*
Şıdıy
Şıkaylık (Rus. "kadran") *E.*
Şılgay
Şılım

Şımaa *E.*
Şımdı
Şımdılay *K.*
Şımdış *K.*
Şımdıy
Şımıtka *K.*
Şınaa *K.*
Şında *K.*
Şındış *K.*
Şıpıy *K.*
Şırañkay *K.*
Şırkay *K.*
Şıtıy
Şiberek
Şiberek *E.*
Şilbi
Şimee *K.*
Şimeeçi *K.*
Şimey *E.*
Şkap (Rus. "dolap") *E.*
Şlık
Şlıy
Şodomık *E.*
Şodu *E.*
Şoldoy *E.*
Şolıy
Şolko
Şoñkor *E.*
Şontoy *E.*
Şoop
Şoopçı
Şorgu
Şukaa
Şukak
Şulun *E.*
Şumaa *E.*
Şumar *E.*
Şumay *E.*
Şuñdı
Şunı *E.*
Şuran *E.*
Şurgaçı *E.*
Şuru *E.*
Şuruçı *E.*
Şuruş
Şutur
Şuuda
Şuuk
Şuunı *E.*
Şuur
Şuurañ *E.*
Şuurgan
Şuutı
Şüdüm
Şümer
Şünet
Şürgençi *E.*
Şürmege *E.*
Şüüle *E.*
Şüülen
Şüüleñi *E.*
Şüüley *E.*
Şüülke
Şüüni *E.*
Şüür
Taa
Taabıy *E.*
Taacı *K.*
Taadın = Tadın *E.*
Taamçı *EK.*
Taan
Taanış = Tanış *E.*
Taat *K.*
Taay
Tabaa *E.*
Tabaaçı *E.*
Tabagay *EK.*
Tabak *E.*
Tabakay
Tabañı *E.*
Tabar *E.*
Tabarçı *E.*

Tabaş
Tabay *E.*
Tabı
Tabıdak *E.*
Tabıl *E.*
Tabılay *K.*
Tabılgı *E.*
Tabın *E.*
Tabınçak
Tabıra
Tabıs
Tabış
Tabıt (Rus. Davıd) *E.*
Tabıtka *E.*
Tabıy *E.*
Tabu
Tada *E.*
Tadakı *E.*
Tadalay *K.*
Tadalık *E.*
Tadı
Tadıka
Tadıl
Tadın ("tat, lezzet") *E.*
Tadınay *K.*
Tadıñay *E.*
Tadırt *E.*
Tadış *E.*
Tadıy *E.*
Tagas
Tajuur *E.*
Takak *E.*
Takaş *E.*
Takay *E.*
Takıy
Takma
Takpak *E.*
Takpan
Takpayçı ("toplayıcı") *K.*
Takşa
Taktıbay *E.*
Taktın *E.*
Taktıy *E.*
Talañ *K.*
Talbaş *E.*
Taldabas *E.*
Talırt *E.*
Talkançı ("yulaf unu hazırlayan") *K.*
Talpak *E.*
Talta *E.*
Taman ("taban") *EK.*
Tamır *E.*
Tamıt *E.*
Tana ("sedef düğme") *K.*
Tanabay *K.*
Tanaçak ("düğme") *K.*
Tanaçı ("düğme") *EK.*
Tanas *K.*
Tanaş ("sedef düğme") *K.*
Tanat *K.*
Tanay ("sedef düğme") *K.*
Tañdak *K.*
Tandalay *K.*
Tañdı
Tandış *E.*
Tañı
Tanıbas *EK.*
Tanıbay *E.*
Tañıçı
Tanıjar *E.*
Tanış ("tanıdık") *E.*
Tanıt *E.*
Tanıtpas *E.*
Tanıy *E.*
Tantak *E.*
Tantıbar *E.*
Tantıy *E.*
Tanu *K.*
Tañza ("oyna, zıpla") *E.*
Tañzır
Tap
Tapas

Tapay
Tapcaa *K.*
Tapta *K.*
Taptan *E.*
Taptay *E.*
Taraa *K.*
Taraçı *K.*
Tarañış *E.*
Tarbaş *E.*
Tarbay *E.*
Tardañ *E.*
Tarık *E.*
Tarıkpan
Tarılgak *E.*
Tarın *E.*
Tarınçak *EK.*
Tarıy *EK.*
Tarka *K.*
Tarkat *E.*
Tarlaş
Tarlık
Tartık
Tas
Taskara *E.*
Taspaçak
Taspaş ("kel kafalı") *EK.*
Tastan
Taşka
Taşkı *E.*
Taşkın *E.*
Taşkıy *E.*
Taşpay *E.*
Taştagan ("atılmış") *E.*
Taştal *E.*
Taştamış *E.*
Taştan / Taştañ *E.*
Taştançı *EK.*
Tat
Tata *K.*
Tatama *K.*
Tatarın
Tatarış
Tataş
Tatıs
Tatu *K.*
Tatuk *EK.*
Tavar (Rus. "mal") *E.*
Tayaa
Tayadı
Tayana *K.*
Tayanar *K.*
Tayban / Taybañ *E.*
Taybırı *E.*
Tayboro *E.*
Taycı *E.*
Tayda *E.*
Taydaş
Taydu
Tayınçı
Taylan *E.*
Taylaş *E.*
Taymu
Taypa *E.*
Tayt
Tayta *EK.*
Taytak *E.*
Taytaş *E.*
Taytpas
Tazay *E.*
Tazıl *E.*
Tazımay *EK.*
Tazır *E.*
Tazıt *E.*
Tazıy *E.*
Tebek *E.*
Tebekey *E.*
Teben *E.*
Tebet *E.*
Teçeş *E.*
Teçi *E.*
Tedek *E.*
Tedeş

Tedey *E.*
Tediy
Tedü
Teeçi
Teek
Teermeş *E.*
Tegin *E.*
Tek
Teke *E.*
Tekey *E.*
Tekine *K.*
Tekpen *E.*
Tekşi
Tekşibeş *E.*
Tektiy *E.*
Tektiyek *E.*
Telegen *E.*
Telegey *K.*
Telekey ("evren") *K.*
Teleñdü *E.*
Teleş *E.*
Telet *E.*
Temçi *E.*
Temçiş
Temdek ("işaret") *E.*
Temden / Temdeñ *E.*
Temder *E.*
Temdeş *E.*
Temdey *E.*
Temee *E.*
Temek
Temeş
Temey *E.*
Temir ("demir") *E.*
Temirey *E.*
Temit
Temsze
Temzel
Teñci *E.*
Teñde *E.*
Teñdek *E.*
Tenek ("aptal") *E.*
Teney *E.*
Tengerek *E.*
Teñis
Teniş *E.*
Teñiş
Tenişke *K.*
Teñki *E.*
Teñkibes *E.*
Teñze
Tepte
Teptiek *E.*
Terbek *E.*
Terbet *E.*
Teregik ("dagre, tekerlek") *K.*
Terekey ("kavak") *E.*
Tereñ
Terepçi *E.*
Tergin *K.*
Tergiş *E.*
Tergiy
Teri *E.*
Terkiy
Termijek *K.*
Terzeñ *E.*
Teşter *E.*
Tet
Tetişke *K.*
Teylen *E.*
Teyse *E.*
Tıbıl *K.*
Tıbıy *E.*
Tıdı *E.*
Tıdıçı *E.*
Tıdır *E.*
Tıdış *E.*
Tıgır *E.*
Tıkran *E.*
Tılır *E.*
Tılış *E.*
Tım *K.*

Tımdık *K.*
Tımıt *E.*
Tımtış *EK.*
Tımu *E.*
Tımzaş *EK.*
Tıñdaaçı *E.*
Tıpınday *EK.*
Tıpış *E.*
Tıpıy *E.*
Tırda
Tırdan *E.*
Tırdana *K.*
Tırday *K.*
Tırdıy *K.*
Tırık *E.*
Tırıkpay *E.*
Tırın *E.*
Tırış
Tırıy *E.*
Tırku
Tırmak ("tırnak") *E.*
Tırmaş *EK.*
Tırmay *EK.*
Tıs
Tısekey *K.*
Tışkış *E.*
Tıştan *E.*
Tıştıñ *E.*
Tıtıy *E.*
Tıybrak *E.*
Tızır *E.*
Tidimet *E.*
Tijimey *E.*
Timekey (Rus. Timofey) *E.*
Tintibey *K.*
Titu = Cıtu *K.*
Tiylek *K.*
Tobok *E.*
Toboş *E.*
Toçın
Toçıy
Toçkı (Rus. "kız") *K.*
Toçko (Rus. "kız") *K.*
Toçoy
Todık *E.*
Todıl *E.*
Todılay *K.*
Todılday *K.*
Todın *E.*
Todıñ *E.*
Todır *E.*
Todıy *E.*
Todo *E.*
Todogoş *E.*
Todor *E.*
Todoş *E.*
Todpay *E.*
Togıl *E.*
Togıman *E.*
Togoo
Togun *E.*
Tojla *K.*
Tojlay *K.*
Tok
Tokna *EK.*
Toknay *K.*
Toko *E.*
Tokon
Tokoo
Tokoy
Tokoyok *E.*
Tokpoş *E.*
Tokşun ("vahşi, yabani") *E.*
Toktomıs *E.*
Tokuna ("sakinleş") *E.*
Tolış *E.*
Toltok *EK.*
Tomon *K.*
Tonka *K.*
Toñkur ("boynuzsuz") *EK.*
Toodot *E.*
Toorçuk ("servi kozalağı") *K.*

Toozıy *K.*
Topçı ("düğme") *K.*
Topçılay ("düğme") *EK.*
Topıgıs *K.*
Topur
Torcı *K.*
Tordoy ("yağ çöküntüsü") *E.*
Torış
Torıy *E.*
Torıyna *K.*
Torko ("ipek") *EK.*
Torkoçı ("ipek iplik") *K.*
Torkon *E.*
Torpoloy *K.*
Tostogoş *E.*
Tostogul *E.*
Tostom *EK.*
Tostomoy *EK.*
Tostoy *E.*
Toşpok *E.*
Toştoy *E.*
Tot
Totım *K.*
Totış
Totogon *E.*
Totoku *E.*
Totpon *E.*
Toyçı *EK.*
Toydış *E.*
Toyık *E.*
Toyınka *K.*
Toyloñ *K.*
Toyloñko *K.*
Toyloş *E.*
Toylu *K.*
Toyoo
Toyos
Toyot *E.*
Toypınak *E.*
Toyt
Toyu
Toyzu *EK.*
Toyzu *K.*
Tozılday *E.*
Toznaş *K.*
Tozooçı *EK.*
Töböt *E.*
Töçin *E.*
Töçülke *K.*
Tödökö *E.*
Tödököy *E.*
Tödöt *E.*
Tögünçi ("yalancı") *E.*
Töjök ("yatak") *E.*
Töjüley *E.*
Tökööö *E.*
Töldök *E.*
Tölönköş *K.*
Tölööçi *E.*
Tölözök *E.*
Töödik *E.*
Töön
Tööy
Töpö *K.*
Töptö
Töptök *E.*
Törböt *E.*
Töş
Töştik
Tözö
Tözöön *E.*
Tudak
Tudar *E.*
Tudaş *E.*
Tuday
Tudunar *E.*
Tudur *E.*
Tugan
Tugaş *EK.*
Tugun *E.*
Tugur
Tujal

Tujanka *K.*
Tujañka *K.*
Tujar *E.*
Tukıtın
Tukpan
Tumanat *K.*
Tumtuk *E.*
Turaçı *E.*
Turduş *E.*
Turuş ("sürekli, devamlı") *E.*
Tuştaş *E.*
Tutkuş *K.*
Tuucılay *K.*
Tuuday *K.*
Tuulay *K.*
Tuutı
Tuyaaçı *E.*
Tuyak *E.*
Tuyana *K.*
Tuyaş
Tuybas
Tuyçı
Tuyka *K.*
Tuykaş *K.*
Tuyla *K.*
Tuylaş *K.*
Tuymak
Tuytış
Tuzaa
Tuzagaş *E.*
Tuzakçı *E.*
Tuzan *E.*
Tuzançı *E.*
Tuzaş *E.*
Tübet
Tübügeş
Tüdeki *EK.*
Tüdre *E.*
Tüdreş *E.*
Tügüci *K.*
Tügüy *K.*
Tüjen
Tüjümet ("mantıklı, akıllı") *E.*
Tükbazar *K.*
Tükek *E.*
Tükeş *K.*
Tükey *E.*
Tükpen *EK.*
Tükten *EK.*
Tüktü ("tüylü") *E.*
Tülegen *E.*
Tülkübey *E.*
Tülküçi *E.*
Tünci *EK.*
Türgen *E.*
Türgeş *E.*
Türük *E.*
Türüñdey *E.*
Tüstük = Cüstük *EK.*
Tütee *EK.*
Tüten *E.*
Tütet *E.*
Tüüdes *E.*
Tüüdiş *E.*
Tüügey *E.*
Tüüten *E.*
Tüüteş *E.*
Tüymen
Tüymeş *E.*
Tüymet
Tüyteş
Ubaa *K.*
Uban *E.*
Ubay *E.*
Ubay *E.*
Ubayçı *EK.*
Ubıy
Ucış
Uçı *E.*
Uçur ("öz, anlam") *E.*
Uçural ("karşılamalı") *E.*
Uçuraş *E.*

Uçuray *K.*
Uçurçı *E.*
Udagam ("devamlı, yavaş") *E.*
Uday *K.*
Udayçı *K.*
Ukaa
Ukaaçı *K.*
Ukaday *EK.*
Ukalay *K.*
Ukas
Ukaş *E.*
Uktabay *E.*
Ulaa *K.*
Ulaar
Ulaatay *E.*
Ulaçı ("arabacı") *E.*
Ulagaş *E.*
Ulan
Ulanbay *E.*
Ulanka *EK.*
Ularka *K.*
Ulay *EK.*
Ulbay *E.*
Ultan *E.*
Ulujay *E.*
Ulum
Ulun
Uluntay *K.*
Uluş
Uluştay *K.*
Umçı ("emzik, biberon") *K.*
Umçılay *K.*
Umçulay *K.*
Umzan / Umzañ
Umzuur
Unaa *K.*
Unaa-Örmö *E.*
Unaajı *K.*
Unat *E.*
Uncay *K.*
Unçulay *K.*
Undulga *E.*
Unkoş *E.*
Untay *EK.*
Unuk *E.*
Unut ("unut") *EK.*
Unutka *K.*
Unutpas *E K.*
Upan *E.*
Upsıy *E.*
Urat *E.*
Urmat ("şans") *EK.*
Ursul *E.*
Ursulay *K.*
Uştuy
Utın / Utıñ *E.*
Utunday *K.*
Utuy
Uunak
Uyaa
Uyaçı
Uyalga *K.*
Uyalka *E.*
Uyaş
Uycaş *K.*
Uydın / Uydıñ
Uyış *E.*
Uyıt *E.*
Uykan / Uykañ
Uykuçı ("uykucu, uykulu") *EK.*
Uytugın
Uytuk *E.*
Uzaaçı
Ükçek *E.*
Üleeçi
Ünee *K.*
Ünüü *K.*
Ürbüdey *EK.*
Ürek *E.*
Ürel
Üren ("aile") *K.*
Ürençi ("çoban aldatan") *EK.*

Üreney ("tohum") *E.*
Ürer *E.*
Ürkene *E.*
Ürkey
Ürmek *K.*
Ürze *E.*
Üstüş
Ütek *E.*
Ütkey *EK.*
Ütün / Ütüñ *E.*
Ütüy *K.*
Yalak = Calak *E.*
Yamanka = Camanka. *K.*
Yuka *E.*

DESTAN VE HİKÂYELERDE ÖZEL İSİMLER

ERKEK KAHRAMANLARIN İSİMLERİ

Agılday
Ak-Biy
Ak-Köböñ
Ak-Tayçı
Alana-Tayçı
Altay-Kuuçın
Altın-Bize
Altın-Bökö
Altın-Ergek
Altın-Kaan
Altın-Koo
Altın-Manaş
Altın-Sarı
Altın-Tayçı
Altın-Teñzek
Altın-Ulaa
Añçı-Mergen
Ay-Bilek
Ay-Kanat
Ay-Mergeeçi
Ay-Mergen
Ay-Soloon
Ay-Tünüke
Ayuçı-Mergen
Baçıkay-Kara
Batıy-Kara
Bay-Barçıkan
Bayın-Koo
Bayın-Sool
Bektirek
Boo-Çerü
Boodoy-Mergen
Boro-Teltey
Boydoñ-Kökşin
Cekim-Kara
Ciley-Aru
Coonoy-Bökö
Cumura-Baatır
Çañmak-Bökö
Çiçke-Kara
Çotpo-Küreñ
Eçey-Buçay
Eldep
Emelçi-Mergen
Eñir-Cıldıs
Er-Samır
Erke-Karakçı
Erke-Koo (= kadın kahraman ismi).
Erke-Möndür
Erkin-Koo (= kadın kahraman ismi).
Ermen-Çeçen
İrbis-Buuday
Kan-Biley
Kan-Buuday
Kan-Büdey
Kan-Cegey
Kan-Cekpey
Kan-Celbekey
Kan-Çüreñkey
Kan-Kökül
Kan-Köölöñ
Kan-Küler
Kan-Saru
Kan-Sorotı
Kan-Sultay
Kan-Şiley
Kan-Şoñjılay
Kan-Şülüti
Kan-Şülüzin
Kan-Şürküdey
Kan-Taacı
Kan-Tarakay

Kan-Toodıy
Kanaltı-Biy
Kanco-Biy
Kapçal
Kara-Kübek
Kara-Toldoy
Kara-Tudum
Karaçın-Bayçı
Karalday-Mergen
Katan-Koo
Katan-Mergen
Katanur
Kereçleñ-Bökö
Kınaru
Kıyan-Aru
Kögüdey-Mergen
Kögüldey
Kök-Bökö
Kökiy-Ergey
Köntürkey
Köstöy-Mergen
Közüyke
Küler-Caa
Kün-Soloon
Küüken-Kübük
Maaday-Kara
Malçı-Mergen
Martın-Bökö
Moktulan-Mergen
Mürkütey
Omok-Mergen
Ölöñ-Bagay
Ölöñir
Patpa-Kepel
Patpa-Küleñ
Saadak-Mergen
Salamçı-Mergen
Salkın-Ulaa
Sarı-Kaan
Sarı-Salam
Say-Soloon
Serel-Tekey
Solotoy
Soltı-Mergen
Surman-Taacı
Sümer-Tayçı
Şulmus-Mergen
Tabın-Koo
Talay-Kaan
Tanıskan-Kurguçı
Tañzı-Baatır
Tarlan-Koo
Tas-Kara
Taş-Bilek
Taş-Köklöñ
Tektebey-Mergen
Tektemey-Bökö
Temene-Koo
Temir-Bize
Temir-Bökö
Temir-Mize
Temir-Ulaa
Toncı-Baatır
Torcın-Bökö
Toybon-Koo
Toymon-Koo
Tudul-Kara
Ulaatıy
Ürkütey

KADIN KAHRAMANLARIN İSİMLERİ

Ak-Çeçek
Ak-Sanaa
Ak-Şañkı
Altın-Cala
Altın-Cüstük
Altın-Çaçak
Altın-Kıldıga
Altın-Küskü
Altın-Sabar
Altın-Sınaru
Altın-Sırga
Altın-Şuru
Altın-Tana
Altın-Tañdak
Altın-Targa
Altın-Toñus
Altın-Topçı
Altın-Torko
Altın-Torloy
Altın-Turuun
Altın-Tuucı
Altın-Tuulay
Bayan
Bayan-Sılu
Bıyansu
Bodıy-Koo
Bökön-Taacı
Caraa-Çeçen
Erke-Çeçen
Erke-Karaaçı
Erke-Koo (= erkek kahraman ismi).
Erke-Tana
Erkin-Koo (= erkek kahraman ismi).
Kara-Kadın
Kaspak
Kümüjek-Aru
Kümüş-Cinci
Kümüş-Sırga
Kümüş-Tana
Kümüş-Topçı
Temene-Koo
Ulan-Çeçen